

**KTO KARATAY
ÜNİVERSİTESİ**

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

RÖDOVANS SÖZLEŞMESİ

Emre Olgun

Yüksek Lisans Tezi

KONYA

Aralık / 2019

RÖDOVANS SÖZLEŞMESİ

EMRE OLGUN

KTO Karatay Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Dr. Aytekin ÇELİK

KONYA

Aralık / 2019

KABUL VE ONAY

Öğrenci EMRE OLGUN tarafından hazırlanan Rödivans Sözleşmesi başlıklı bu çalışma, 16/12/2019 (Savunma Tarihi) tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Alper Uyumaz
Selçuk Üniversitesi

Tez Danışmanı: Dr. Aytekin Çelik
KTO Karatay Üniversitesi

Jüri Üyesi: Dr. Mahmut Kizir
KTO Karatay Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Unvanı Adı SOYADI

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Didem TUNÇEZ

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dâhilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.*
- Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay *en fazla 6 ay* ertelenmiştir.**
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.***,****

16/12/2019

Emre Olgun

-
- * MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- ** MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- *** MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
- **** MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Aytekin Çelik danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez/proje çalışmada; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez/proje çalışmada yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.16/12/2019

Emre Olgun

TEŞEKKÜR

İşbu çalışma, 3213 sayılı Maden Kanununun değişmesi ve güncel mevzuata uygun eserlerin az olmasından dolayı çalışma alanı olarak ortaya çıkmıştır. Bilindiği üzere 3213 sayılı Maden Kanunu'nda 2015 yılından itibaren değişiklikler başlamış, 2019 yılına kadar 8 defa değişikliğe uğramıştır. Bu yasal düzenlemeler sonucunda konu ile alakalı değişikliklerin de bulunduğu yeni bir çalışma yapma gereği duyulmuştur.

Tez yazma süreci içerisinde özellikle Kaz Dağlarında maden ruhsatları ile alakalı toplumda oluşan tepkiler ve bilgi eksiklikleri nedeniyle konuya maden işletme hakkı kavramının niteliğini anlatarak başlanması gerekmiştir. Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünden alınan maden işletme hakkının tüm izinleri alınmış bir maden işletme ruhsatı olarak tanımlanması yapılmıştır. Bu nedenle tezin özellikle ilk kısmında maden işletme hakkı kavramı / işletme ruhsatı kavramı üzerinde durulmuştur.

Maden işletme hakkı kavramının anlaşılabilmesi toplumun sektöre bakış açısını değiştirebilecektir. Cevherlerin usullere uygun bir şekilde çıkartıp işlenmesi, devamında cevherin çıktığı alanın ağaçlandırması yapılırsa, yeri geldiği zaman madenlerimizin ormanlardan bile ne kadar önemli bir milli değer olduğunun gösterileceğine inanıyorum. Bir başka ifadeyle, maden ruhsatı sahibi kişilerin usule uygun hareket etmeleri halinde çevre dostu madencilik yapılacağı tez de anlatılmaya çalışılmıştır.

Söz konusu tez çalışmasında özellikle son dönemde maden şirketlerinin şikâyetleri, kurumların yazdığı yüksek miktarda idari para cezalarında açık hukuka aykırılıklar ve devamında mahkemelerin iptal kararları değerlendirilmiştir.

Bu süreçte bana destek olan değerli hocalarım, Dr. Aytekin Çelik'e ve Doç. Dr. Alper Uyumaz'a, teze katkılarından dolayı ve işlerime yardımlarından dolayı babam Av. Ümit Olgun'a, eşim Av. Şeyma Olgun'a, kız kardeşlerim Av. Rabia (Olgun) Kıracı'a, 2019 yılı itibariyle hukuk fakültesinde okumaya başlayan geleceğin avukatı Şule Olgun'a ve son olarak beni küçüklüğümden beri "hadi oğlum" diyerek motive eden biricik annem Zehra Olgun'a teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

Emre OLGUN

Rödovans Sözleşmesi

Yüksek Lisans Tezi

Konya 2019

Madenler ülkemizin en değerli kaynaklarından birisidir. Maden hukukuna ilişkin mevcut düzenlemelerle uygulamada ortaya çıkan sorunların yeteri kadar çözüme kavuşturulmadığı görülmektedir. Ayrıca rödovans sözleşmesinin kanunda düzenlenmemiş olması söz konusu sözleşmeye uygulanacak kuralların tespit edilmesini de gerektirmektedir.

Rödovans sözleşmesinin anlaşılabilmesi tezin için ilk bölümünde bu sözleşmenin konusu olan maden işletme hakkı kavramı üzerinde durulması gerekmektedir. Bu kapsamda öncelikle maden işletme hakkının hukuki niteliği, hukuki işlemlere konu edilmesi ve sona ermesi gibi benzer konular üzerinde durulmuştur.

İkinci ve üçüncü bölümde ise rödovans sözleşmesinin şekli, tarafları ve tarafların birbirine karşı yükümlülükleri ile rödovans sözleşmesinin sona ermesi konularına yer verilmiştir. Rödovans sözleşmesi açısından uygulamada en fazla problem çıkan konulardan birisi de madenlerin işletilmesinden dolayı idareye karşı ortaya çıkabilecek sorumluluğun doğru tespitidir. Bu sebeple özellikle rödovans sözleşmesinin taraflarının idareye karşı sorumlulukları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rödovans sözleşmesi, rödovans veren, rödovans alan, idari cezalar, borçlar, sorumluluk.

ABSTRACT

Emre OLGUN

ROYALTY AGREEMENT

Master Thesis

Konya, 2019

Mines are one of the most valuable resources of our country. It is seen that the problems that arise in practice cannot be resolved sufficiently with the existing legislation on mining law. In addition, the fact that royalty contract is not regulated in codes requires to determine the rules to be applied to this contract.

For understanding the royalty contract, mining right, which is the subject of the contract, should be focused on in the first part. In this context, first of all, similar subjects such as the legal character of the mining right, legal proceedings and termination of the mining right were focused on.

In the second and third parts, the form of the contract, the parties of the contract, obligations of the parties and termination of the contract were mentioned. In terms of royalty contract, one of the most problematic issues in practice is the determination of the responsibility that may arise against the administration due to mining. For this reason, especially, the responsibilities of the parties of the royalty contract against the administration were tried to determine.

Keywords: royalty contract, party of the royalty contract(lessee), party of the royalty contract (lessor), administrative sanctions, obligations, responsibility

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	xii
1.GİRİŞ	1
1.1.Konunun Sınırlandırılması.....	4
2.RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN KONUSU OLAN MADEN İŞLETME HAKKI.....	5
2.1. Maden İşletme Hakkı Kavramı	5
2.2. Maden İşletme Hakkının Kazanılması.....	9
2.2.1. Maden İşletme Hakkının Verilme Şartları	11
2.2.2. Maden İşletme Hakkının Kazanılması Aşamaları	13
2.2.2.1. İlk Müracaat veya İhale Yolu ile Başvuru Aşaması	14
2.2.2.2. Arama Faaliyeti Aşaması	16
2.2.2.3. İşletme Ruhsatı Aşaması.....	19
2.2.2.4. İşletme İzni Aşaması.....	22
2.3. Maden İşletme Hakkının Sağladığı Yetkiler.....	26
2.3.1. Ruhsat Sahibine Sağladığı Yetkiler	26
2.3.2. Arazi Sahibine Sağladığı Yetkiler	28
2.4. Maden İşletme Hakkının Hukuki Niteliği.....	31
2.5. Maden İşletme Hakkının Hukuki İşlemlere Konu Edilmesi.....	33
2.5.1. Devir	33
2.5.2. Rehin	35
2.5.2.1. Genel Olarak	37
2.5.2.2. Rehin Cevher Rehninden Farkı.....	39
2.5.2.3. Ruhsat Sahibinin Şahsi Sorumluluğu.....	40
2.5.3. İntifa.....	41
2.5.4. Haciz	42

2.6. Maden İşletme Hakkının Sona Ermesi	45
3.RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, ÖZELLİKLERİ, KURULMASI VE HÜKÜMLERİ	47
3.1. Tanımı, Hukuki Niteliği, Özellikleri, Tarafları Ve Kurulması	47
3.1.1. Tanımı	47
3.1.2. Hukuki Niteliği ve Özellikleri	48
3.1.3. Tarafları.....	50
3.1.4. Şekli ve Kurulması.....	52
3.2. Rödovans Sözleşmesinin Taraflarının Birbirlerine Karşı Borçları	57
3.2.1. Ruhsat Sahibinin Borçları	58
3.2.1.1. Maden Ruhsatını İşletmeye Elverişli Bir Biçimde Teslim Borcu	58
3.2.1.2. Sözleşme Süresince İdareye Karşı Sorumluluklarını Yerine Getirme Borcu	60
3.2.1.3. Maden Ruhsatına Ait Tutanak Tutma Borcu	62
3.2.1.4. Esaslı Tamiratları Yapma Borcu.....	62
3.2.1.5. Ayıptan Doğan Sorumluluk Sebebiyle Borcu.....	63
3.2.1.5.1. Sorumluluğun Şartları	63
3.2.1.5.1.1. Kiralanan Ayıplı Olması	63
3.2.1.5.1.2. Kiracının Ayıbı Bilmemesi	64
3.2.1.5.1.3. Kiralayanın Sorumluluğunu Kaldıran veya Sınırlayan Bir Sözleşme Kaydı Bulunmaması	65
3.2.1.5.1.4. Ayıbın Kiralayana Bildirilmesi	65
3.2.1.5.2. Sorumluluğun Hükümleri	67
3.2.1.6. Zapttan Doğan Sorumluluk Sebebiyle Borcu	69
3.2.1.7. Maden Ruhsatına Ait Vergi ve Benzeri Ödemeleri Yüklenme Borcu.....	72
3.2.1.8. Rekabet Etmeme Borcu	73
3.2.1.9. Ruhsat Sahibinin Maden Kanunu'ndan Kaynaklanan Diğer Borçları	74
3.2.1.9.1. Maden Ruhsatı İçin Gerekli İzinleri Alma Borcu	75
3.2.1.9.2. Sevk Fişi Alma Borcu	75

3.2.1.9.3. Faaliyetlerini Maden Kanunu'na Uygun Yapma ve İdareye Hesap Verme Borcu	76
3.2.1.9.4. Daimi Nezaretçi ve Teknik Eleman Atama Borcu	77
3.2.1.9.5. Mücbir Sebep Halinde Geçici Tatil İçin İdareye Başvuru Yapma Borcu	77
3.2.2. Rödovans Verenin Borçları.....	78
3.2.2.1. Kiralananı Teslim Alma Borcu	79
3.2.2.2. İşletme ve Geliştirme Borcu	79
3.2.2.3. Rödovans Bedelini İfa Borcu.....	81
3.2.2.3.1. Rödovans Bedelinin Tanımı ve Niteliği	81
3.2.2.3.2. Rödovans Bedelinin Belirlenmesi ve Uyarlanması	82
3.2.2.3.3. Rödovans Bedelinin İfa Yeri	85
3.2.2.3.4. Rödovans Bedelinin İfa Zamanı	86
3.2.2.3.5. Rödovans Bedelini İfada Zamanaşımı	87
3.2.2.3.6. Rödovans Bedelinin İfasının İmkânsızlaşması Hali	89
3.2.2.3.7. Olağanüstü Durumlarda Rödovans Bedelinden İndirim Yapılması	90
3.2.2.3.8. Ruhsat Sahibinin Hapis Hakkı.....	95
3.2.2.3.9. Rödovans Verenin Rödovans Bedeline İlişkin Temerrüdü Sonucu Ruhsat Sahibinin Fesih Hakkı.....	97
3.2.2.4. Bakım ve Özen Borcu.....	99
3.2.2.5. Genel Kullanımdan Kaynaklanan Giderleri Ödeme Borcu	100
3.2.2.6. Sözleşme Konusunu Alt Kiraya Vermeme ve Rödovans Sözleşmesini Devretmeme Borcu	100
3.2.2.7. Katlanma Borcu	102
3.2.2.8. İhbar Borcu	103
3.2.2.9. Rekabet Etmeme Borcu	104
3.2.3. Ruhsat Sahibi ve Rödovans Verenin İdareye Karşı Borcu	104
3.2.3.1. Genel Kural	105
3.2.3.2. Genel Kuraldaki İstisnalar	106

3.2.3.2.1. Maden Kanunu'ndan Doğan İstisnalar	107
3.2.3.2.2. Çevre Kanunu'ndan Doğan İstisnalar	112
3.2.3.2.3. İş Kanunu ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'ndan Doğan İstisnalar	117
4.RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ VE SONA ERMENİN SONUÇLARI.....	121
4.1. Rödovans Sözleşmesinin Sona Ermesi	122
4.1.1. Ürün Kirası Hükümlerine İlişkin Sona Erme Sebepleri	122
4.1.1.1. Belirli Sürenin Dolması	122
4.1.1.2. Belirsiz Süreli Sözleşmelerde Fesih Bildiriminde Bulunulması.....	123
4.1.1.3. Süresinden Önce Sona Erme (Olağanüstü Fesih)	124
4.1.1.3.1. Önemli Sebeplerden Dolayı Sona Erme	124
4.1.1.3.2. Taraflardan Birinin İflası	126
4.1.1.3.3. Taraflardan Birinin Ölümü	126
4.1.2.Kira Sözleşmesi Genel Hükümlerine İlişkin Sona Erme Sebepleri.....	128
4.1.2.1. Tarafların Borçlu Temerrüdüne Düşmesi Sebebiyle Sona Erme.....	128
4.1.2.1.1. Ruhsat Sahibinin Temerrüdü	128
4.1.2.1.2. Rödovans Veren Temerrüdü	129
4.1.2.2. Ayıp Nedeniyle Sona Erme	130
4.1.2.3. Zapt Nedeniyle Sona Erme	131
4.1.3. Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine İlişkin Sona Erme Sebepleri.....	131
4.1.3.1. İfa	132
4.1.3.2. Bozma (İkale) Sözleşmesi.....	132
4.1.3.3. Fesih	134
4.1.3.4. İptal	136
4.1.4. Maden Kanunu Hükümlerine İlişkin Sona Erme Sebepleri.....	137
4.1.4.1. Ruhsatın Süresinin Dolması.....	137
4.1.4.2. Ruhsat Sahibinin İflası	137
4.1.4.3. Ruhsat Sahibinin Konkordato İlan Etmesi.....	138

4.1.4.4. Ruhsat Sahibinin Ölmesi.....	140
4.1.4.5. Ruhsatın Feshi, İptali ve Terki.....	141
4.1.4.6. Ruhsat Alanındaki Rezervin Tükenmesi	143
4.2. Rödovans Sözleşmesinin Sona Ermesinin Sonuçları.....	143
4.2.1. Rödovans Veren Açısından Sona Ermenin Sonuçları	143
4.2.2. Ruhsat Sahibi Açısından Sona Ermenin Sonuçları.....	146
5. SONUÇ.....	147
KAYNAKÇA.....	153
ÖZGEÇMİŞ	160

KISALTMALAR

AYM.	: Anayasa Mahkemesi
BAM.	: Bölge Adliye Mahkemesi
C.	: Cilt
DEÜHF.	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
E.	: Esas
EBK.	: Eski Borçlar Kanunu
ET.	: Erişim Tarihi
ETTK.	: Eski Türk Ticaret Kanunu
GÜHFD.	: Gazi Üniversite Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Daire
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK.	: Hukuk Mahkemeleri Kanunu
HUMK.	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBK.	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İD.	: İdari Daire
İİK.	: İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
İÜHF.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
M.	: Madde
MAPEG.	: Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü
MİGEM.	: Maden İşleri Genel Müdürlüğü
RG.	: Resmî Gazete
S.	: Sayı
TBK.	: Türk Borçlar Kanunu
TC.	: Türkiye Cumhuriyeti
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
YD.	: Yargıtay
YİBK.	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

1.GİRİŞ

Tezin konusu, maden işletme hakkı olarak da tanımlanan işletme ruhsatının kiraya verilmesi konusunu oluşturan rödovans sözleşmesidir. Bu yüzden birinci bölümde rödovans sözleşmelerinin konusu olan maden işletme hakkına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde rödovans sözleşmesinin tanımı, hukuki niteliği, tarafları ve tarafların yükümlülüklerinden bahsedilmiştir. Bu bölümde son olarak özel hukuk sözleşmesi olan rödovans sözleşmesine 3213 sayılı kanunun ek m.7 ile getirilen idarenin izni ve kusurlardan sorumluluk müesseseleri kapsamında tarafların idareye karşı sorumluluklarının incelenmesi yapılmıştır. Son kısımda ise rödovans sözleşmesinin sona ermesi ile alakalı öncelikle ürün kirasına ilişkin fesih nedenleri, TBK 358'in atfı gereği ürün kirasına ilişkin fesih nedeni bulunamaması halinde genel hükümlere göre fesih nedenleri ve son olarak da Maden Kanunu'ndan kaynaklı fesih nedenleri anlatılmıştır.

Bu çalışmanın yapılmasının ana nedeni; mevzuattaki eksiklikler nedeniyle ruhsat sahibi ile rödovans veren (*kiracı*) arasında yapılan rödovans sözleşmelerinin son bulmasının yıllarca sürmesinden kaynaklıdır. Bir başka ifadeyle, ruhsat sahibi ile rödovans veren arasında uyuşmazlık çıkmadan rödovans sözleşmeleri son bulamamaktadır. Rödovans sözleşmelerinin uyuşmazlık çıkmadan sona ermemesi ile alakalı durumlar için başlıca şu sebepler sayılabilecektir.

- 15/06/1985 yılında kabul edilmiş Maden Kanunu ile günümüz uyuşmazlıklarının çözümlenmeye çalışılmasıdır.
- 1985 yılında kabul edilen mevzuatın günümüz teknolojisine uyumlu olmaması, sözleşme özgürlüğü prensibi içerisinde mevzuatın yeniliklere cevap verememesidir.
- İdarenin bu yeni sözleşme türlerinde sorumluluğu doğru teşhis edememesi en önemli sebep olarak sayılabilecektir. Özellikle Kaz Dağlarındaki altın madenlerine ilişkin medyadaki bilgi kirliliği, konuyu bilen hukukçuların az olması, madenlerin medyada yeteri kadar öneminin topluma anlatılmaması, idarenin de konu hakkındaki eksiklerini gösterebilmektedir.

Özellikle ruhsat sahibi ile rödovans verenin idareye karşı sorumlulukları açısından, idarenin gerek idari yaptırımlarda gerekse cezai yaptırımlarında, ruhsatının değerinden dolayı ruhsat sahibine yaptırım uygulamayı istemesi, rödovans veren / ruhsat sahibi arasında uyuşmazlıklara neden olmakta, evrensel ilke olan cezaların şahsiliği ilkesinin n kapatılmaktadır. Bir başka ifadeyle, idarenin yüksek rakamlı yaptırımlarına ilişkin rödovans vereni muhatap almaması, cevheri çıkarma hakkının tanındığı rödovans verenin sorumluluğuna gitmemesi, bu tür sözleşmelerden kaynaklı açılan davaların temelini oluşturmaktadır. İşte söz konusu davalara ilişkin özellikle sorumluluğun belirlenebilmesi adına çalışmada konu şu şekilde sistematize edilmiştir.

Tezin ilk kısmında; maden işletme hakkı, maden işletme hakkının kazanılması, maden işletme hakkının sağladığı haklar, maden işletme hakkının hukuki niteliği, maden işletme hakkı ile alakalı yapılan hukuki işlemler ve maden işletme hakkının son bulması kavramlarından bahsedilmiştir

Tezin ikinci kısmında; özel hukuk ilişkisi olan rödovans sözleşmesinin tanımı, hukuki niteliği, unsurları ve tarafları izah edilecektir. Burada özellikle rödovans sözleşmesinin kanunda düzenlenmemesi nedeniyle isimsiz sözleşmeler kategorisinde olduğu, bu nedenle ürün kirasına ilişkin hükümlerin hem doktrin hem de Yüksek mahkemece kabulü nedeniyle TBK rn kirasına ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilecektir. Tezin ikinci kısmının devamında ruhsat sahibinin ve rödovans verenin birbirlerine karşı borçları ve hakları anlatılacaktır. Bilindiği üzere sözleşmede borçlunun borcu, diğer tarafın hakkıdır. Dolayısıyla çalışmada da gerek ruhsat sahibinin, gerekse rödovans verenin borcu incelenirken, bu borcun diğer tarafın hakkı olduğu unutulmamalıdır. Tarafların hakları ve borçları incelenirken, ürün kirasına ilişkin hükümlerin sistematigi dikkate alınmiştir. 3213 sayılı Kanunun ek-7.maddesi ile düzenlenen idarenin izni kısmı ve idareye karşı sorumluluk kısmı incelenmiştir. Bu kısımda, ruhsat sahibi – rödovans verenin idareye karşı sorumluluklarının ilkesi olan TBK m.71 izah edilecek, bu kuralın genel ilkelerinden bahsedilecektir. Bu sorumluluğun istisnaları olan, ruhsat sahibi ve rödovans verenin öncelikle Maden Kanunundan kaynaklı sorumlulukları, devamında evre Kanunu ve İş Kanunu – İş Sağlığı Güvenliği Kanunu’ndan bahsedilecektir

Tezin nc kısmında ise; rödovans sözleşmesinin sona ermesi nedenleri, sonuçları ve iade yükümlülükleri izah edilecektir. Burada öncelikle rödovans sözleşmesinin sona

ermesi ile alakalı ürün kirasına ilişkin fesih nedenleri, TBK 358'in atfı gereği ürün kirasına ilişkin fesih nedeni bulunamaması halinde genel hükümlere göre fesih nedenleri ve son olarak da Maden kanunu'ndan kaynaklı fesih nedenleri anlatılmıştır

Tezin sistematüğinde ilk olarak rödovans sözleşmesinin konusu olan maden işletme hakkı ele alınmıştır. Maden hukuku ile alakalı birçok eserde maden hakkı olarak tanımlanan bu hak, maden işletme hakkına göre daha geniş bir kavramı ifade eder. Bir başka ifadeyle maden hakkı, maden işletme hakkına göre daha geniş bir kavramdır. Rödovans sözleşmelerine konu edilen hak da daha dar anlamda olan maden işletme hakkı olması gerekmektedir. Bu yüzden çalışmada daha çok maden işletme hakkı tanımlanmaya çalışılmış, devamında da rödovans sözleşmesi anlatılmıştır. Bu çalışmada maden işletme hakkından kast edilen, işletme izni alınmış maden ruhsatı olduğu unutulmamalıdır. Rödovans sözleşmesinin kanunda tanımlanmamış olması, sadece geçerli olması ile alakalı Ek-7.madde kapsamında düzenlemenin bulunması nedeniyle ürün kirasına ilişkin hükümlerin sistematüğü ile konu ele alınmıştır.

Uygulamada ve doktrinde birçok yerde rödovansçı olarak tanımlanan kiracıya işbu eserde "*rödovans veren*" tanımı kullanılmıştır. Rödovansın kelime anlamı kira bedeli olması, eserde rödovans veren olarak, bir başka ifadeyle kira bedeli veren ibaresinin kullanılmasına neden olmuştur. Aksi halde birçok yerde rödovansçı olarak tanımlanan ifade aslında kira parası veren olarak ifade edilse de kavramın doğrusunun rödovans veren olarak kullanılması daha doğru olacaktır.

1.1.Konunun Sınırlandırılması

Bu çalışmada, genel olarak kira hukuku ve ürün kirasına ilişkin kitaplar incelenmiş, konunun özellikle ruhsat sahibi, rüdvans veren ikileminden daha çok idarenin de sorumluluğuna ilişkin yorumlar yapılmıştır. Uygulamada 3213 sayılı Maden Kanunu'nun yeni düzenlemelerine uygun olan mahkeme kararlarına atıflar yapılmıştır.

3213 sayılı Maden Kanunu'nda rüdvans sözleşmelerine ilişkin yasal bir düzenlemenin olmaması nedeniyle hem doktrinin hem de Yüksek mahkemenin görüş birliği içerisinde olduğu üzere TBK ürün kirasına ilişkin hükümlerin sistematığı ile çalışma yapılmıştır. Ürün kirasına ilişkin hükümlerde boşluk bulunması halinde TBK m.358 hükmü gereği kira hukukunun genel hükümlerine atıflar yapılmıştır.

Tez konumuzla alakalı ana madde ise 3213 sayılı kanunun ek-7 maddesinde düzenlenmiştir. Ek 7. Madde 6592 sayılı kanunun 22.maddesi ile 04/02/2015 tarihinde düzenlenmiş, daha sonra ise 14/02/2019 tarihinde 7164 sayılı kanunun 21.maddesi ile değiştirilmiştir. Nihayet şu anki hali ile kanun, rüdvans sözleşmelerinin tarafların yapmasına müteakip, Genel Müdürlüğün iznini şart koşmuştur. İşbu eserde getirilen bu yeniliğin karşılığında ruhsat sahibinin, rüdvans verenin sorumluluğu, idarenin ek m.7/3 fıkra uyarınca yaptırımları izah edilmeye çalışılmıştır. Son olarak eserdeki kavramların özel hukuk kavramları ile incelendiğini, konunun idare hukuku ile alakalı kısmının yeri geldikçe incelendiği unutulmamalıdır.

2.RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN KONUSU OLAN MADEN İŞLETME HAKKI

2.1. Maden İşletme Hakkı Kavramı

Maden hukuku kavramı, ilk olarak milattan önce 256 yılında Roma İmparatorluğu döneminde İspanya Yarımadasında ifade edilmiştir¹. Roma’da devlete ait araziler en yüksek bedeli veren kişilere kiralanmıştır. O günden bugüne, sistematik olarak gelişen maden işletmeleri artık devletler için çok ciddi bir gelir kaynağı haline gelmiştir. Ülkemizde de maden sektörü Devlet için ciddi bir gelir kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bu gelir durumu da maden sektörünün hem ciddi gelir getirmesi hem de tehlikeli iş olarak kabul edilmesi iyi bir kontrol mekanizmasının olmasını gerektirmektedir.

Ülkemizde maden sektörü açısından uygulanan 04/06/1985 yılında kabul edilen 3213 sayılı Maden Kanunu’dur. Maden kanunu ile birlikte 21/09/2017 tarihinde yayımlanan 30187 sayılı Maden Yönetmeliği ve 06/11/2010 Tarihinde yayımlanan 27751 sayılı Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği de halen yürürlükte olup uygulanmaktadır.

Maden kavramı, 3213 sayılı Maden Kanunu’nun m.2’de şu şekilde tanımlanmıştır. Maden *“Yer kabuğunda ve su kaynaklarında tabii olarak bulunan, ekonomik ve ticari değeri olan petrol, doğal gaz, jeotermal ve su kaynakları dışında kalan her türlü madde bu kanuna göre madendir.”* Tanımdan anlaşıldığı üzere kanun koyucu, bazı önemli maden türlerini dışarıda bırakarak, yer kabuğunda ve su kaynaklarında tabii olarak bulunan tüm maddelere *“maden”* olarak kabul etmektedir. Bir başka deyişle, Maden Kanunu uyarınca bir şeye maden denilebilmesi için ekonomik ve ticari değerinin olması gerekmektedir. Bu hususta kanun metninde en önemli eksiklik, yer altında ve üstünde bulunan cevherin ne zamandan itibaren ekonomik ve ticari değer taşıdığı belirtilmemiş olmasıdır. Tanımdaki bu eksikliği doktrin tamamlamıştır. Doktrindeki maden kavramı *“doğal etkenler sonucu oluşan, yeryüzünde ve yeraltında şekillenen ya da depolanan, ekonomik açıdan değerli cansız maddeleri ve kütleleri”* şeklinde tanımlanmıştır².

¹ **Topaloğlu**, Mustafa, Maden Hukuku, Karahan Yayınları, Adana, 2011 s.1.

² RG 15/06/1985 Tarihli 3213 Sayılı Maden Kanunu, **Uyumaz**, Alper / **Güngör**, Fatma, Rödovals Sözleşmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, 2015, Y.2017, S.145-185, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_4_4.pdf (E.T.30/07/2019) s.147; **Telli**, Serap, İdare Hukuku ve Uluslararası Hukuk Açısından Madenler, Ankara, 1989, s.6; **Amıkhoğlu**, Hüseyin, Rödovals Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s.23; **Günay**, Ömer, Maden Hukuku Kavramlar-İlkeler-Tanımlar, Ankara, 2015 s.17-18; **Erdoğan**, Kemal, Rödovals Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara,

Maden Hukuku da, 3213 sayılı Maden Kanunu uyarınca, yukarıda bahsedilen maden tanımını uyarınca cevherin topraktan çıkartılması, işlenmesi, işletilmesine ilişkin kanun ve diğer mevzuat hükümlerinin dayandığı esas hukuk dalıdır³. Kanun koyucu, madenlere ilişkin özel bir kanun çıkarmasının amacını kanunun gerekçesinde 40.000-50.000'e yakın maden sahasından yaklaşık 5.000 adedin faal durumda olmasının sektörü durma noktasına getirdiğini artık yeni ve özel bir kanunla sürecin yürütülmesi gerektiğini belirtmektedir⁴.

Maden hukuku, bir ülkenin milli ve en önemli ekonomik değeridir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 168.maddesi⁵ uyarınca doğal kaynakların aranması ve işletilmesi sadece Türkiye Cumhuriyeti Devletine aittir. Devlet, bu madenlerin aranması ve işletilmesi

---

2017, s.46; **Çevikçelik**, Muradiye, Türk İdare Hukukunda Maden İşletme ve Rödovans Sözleşmeleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 24-25.

³ **Telli**, s.72; **Uyumaz/Güngör**, s.147; **Çevikçelik**, s.25; **Topaloğlu**, Maden Kanunu'nun amacını "Her şeyden önce Maden Kanunları ulusal ve uluslararası düzeyde madencilik sektörüne yatırım yapacak gerçek ve tüzel kişilerin çıkarı ile toplumun çıkarlarını uzlaştırma amacına yönelmelidir." (**Topaloğlu**, Maden s.6).

⁴ "6309 sayılı Maden Kanunu uygulamada aksaklıklara yol açmakta ve ihtiva ettiği birçok hükümler değişik yorumlara sebep olmaktadır. Kanun hükümlerindeki bürokratik işlemler devlet dairelerini aşırı derecede meşgul etmekte dolayısıyla ilgili daire işlerin yürütülmesinde yetersiz kalmaktadır. Ayrıca Kanun teknik ve malî yönden de ihtiyaçlara cevap vermekten uzak bulunmaktadır. Madencilik, sürat ve ileri teknoloji isteyen, dış rekabet sistemine bağlı olarak çalışması gereken, yüksek sermaye ve kredi ihtiyacı ile geniş çevresi olan bir sektördür. Mevcut Kanunla Türkiye'nin maden potansiyeli atıl kalma durumuna kadar gerilemiştir. Arama ve işletme safhasında potansiyeli bilinen 40-50 bin maden sahasından bu gün için yaklaşık 5 000 adedi faal durumdadır. Bu sebeplerle Kanunun uygulanmasında 'karşılaşılan güçlükler de dikkate alınarak, madencilik faaliyetlerine hız, yön ve verimlilik getirmek amaçlanmıştır. Tasarı ile Devletin yükümlülükleri asgarî düzeye indirilerek zamanında yerine getirilemeyen vecibelerden doğacak gecikmeler önlenmiş ayrıca hak sahipleri ile ilgililerin yetki ve sorumluluklarına kesinlik getirilmiştir. Madencilik faaliyetlerine teknik ve malî açıdan ciddiyet ve süreklilik kazandırılarak bu faaliyetleri yürütecek yetişmiş teknik personele geniş iş imkânı verilmiştir. Tasarı ile beyan usulü, otokontrol, teşvik tedbirleri öngörülmüş, maden üretim rejiminin istikrarını sağlamak için Madencilik Fonu kurularak bu fondan kredi imkânları, maden zuhurları üzerinde ihbar ve buluculuk hakları, maden hak ve ruhsatlarının süratle verilmesi, paşaların ve düşük tenörlü cevherlerin değerlendirilmesi, düşen veya terkedilen sahaların otomatik olarak aramalara açılması imkânları getirilmiş, maden kaçakçılıkları önlenmeye çalışılmıştır. Mermer ve göl suları sahalarından istihsal edilen madenler hariç diğer bütün madenlere tek ruhsat verilmesi ile formaliteler azaltılmış, teknik insan gücü zayıfatı önlenmiş ve araştırmalar dublikasyondan kurtarılmış, mahlutiyet konusu çözülmüş, yatırımcıya rahat çalışabileceği emniyetli, problemsiz bir ortam sağlanmıştır. Devlet hakkının işletme brüt kârı üzerinden alınması ile uygulamada realist bir tahsil sistemi, düşük vasıflı cevherlerin değerlendirilmesi, kritik kârlı işletme dönemlerinde faaliyetlere devamlılığı sağlanarak diğer faydalan yanı sıra doğabilecek işsizliğin önlenmesi amaçlanmıştır. Madencilik faaliyetleri ile ilgili I inci derecede güvenilir bütün teknik ve istatistikî bilgilerin bir envanteri içinde toplanmasını sağlayan tasan plan ve program hedeflerinin tespitinde, madencilik politikasının belirlenmesinde, ithalat ve ihracat rejimlerinde teşvik tedbirleri ile üretim projeksiyonlarında gerek duyulan bilgilerin teminini sağlayacaktır." (3213 Sayılı Maden Kanunu'nun Gerekçesi)

⁵ "Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir." (1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Tabii Servetlerin ve Kaynakların Aranması ve İşletilmesi Başlıklı 168.Madde)

faaliyetini belirli bir süreliğine devredebilir⁶. Maden Hukuku da stratejik ve ekonomik önemi nedeniyle, Anayasa m.168 uyarınca korunmuş, ilkelerini “*özel mülkiyete konu Medeni Kanun, Borçlar Kanunu gibi özel mevzuat hükümlerinin uygulama alanının dışında tutularak*” özel mülkiyete konu olmayan mallar sınıflandırması içinde kabul ederek idare hukuku kurallarına bağlı tutmuştur⁷.

Bu minvalde birçok kez değişime uğrayan 3213 sayılı Maden Kanunu düzenlenmiştir. Madenler, 3213 sayılı Maden Kanunu’nda, 5177 sayılı Kanun’un m.1 ile değişikliğe uğramadan önce madenleri tahdidi olarak sayılmıştır⁸. Bu hatadan daha sonra dönülerek artık 3213 sayılı Kanunun m.2’de örneksene yolu ile madenler sayılmıştır⁹. Maddede

⁶ **Çitil**, Bünyamin, Rödövens Sözleşmesinin Maden Hukukundaki Yeri ve Mali Yükümlülükler, Rödövens Sözleşmesinin Maden Hukukundaki Yeri ve Mali Yükümlülükler, TAAD, Yıl:11, Sayı:39, (Temmuz 2019), s.216 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/808378>, (E.T.25/09/2019).

⁷ **Uyumaz/Güngör**, s.148.

⁸ **Topaloğlu**, (Maden), s.12; **Topaloğlu**, Mustafa; Rödövens Sözleşmesi; Hukuksal Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri 17 Uluslararası Madencilik Kongresi ve Sergisi Sempozyumu 2001, s.249-253, http://www.maden.org.tr/resimler/ekler/afd8346a677af9d_ek.pdf (E.T.30/07/2019); **Çevikçelik**, s.24; **Yıldız**, Taşkın Deniz; 3213 Sayılı Maden Kanunu Öncesinde ve Sonrasında Türkiye’de Maden Mevzuatında Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi, Ağustos, 2012, <https://polen.itu.edu.tr/bitstream/11527/9392/1/13003.pdf> (E.T.25/09/2019) s.12-13.

⁹ 3213 Sayılı Maden Kanunu Madde 2: “Madenler aşağıda sıralanan gruplara göre ruhsatlandırılır:

I. Grup madenler

a) İnşaat ile yol yapımında kullanılan ve tabiatta doğal olarak bulunan kum ve çakıl.

b) Tuğla-kiremit kili, Çimento kili, Marn, Puzolanik kayaç (Tras) ile çimento ve seramik sanayilerinde kullanılan ve diğer gruplarda yer almayan kayaçlar.

II. Grup madenler

a) Kalsit, Dolomit, Kalker, Granit, Andezit, Bazalt gibi kayaçlardan agrega, hazır beton ve asfalt yapılarak kullanılan kayaçlar.

b) Mermer, Traverten, Granit, Andezit, Bazalt gibi blok olarak üretilen taşlar ile dekoratif amaçla kullanılan doğal taşlar.

c) Kalsit, Dolomit, Kalker, Granit, Andezit, Bazalt gibi kayaçlardan entegre çimento, kireç ve kalsit öğütme tesisinde kullanılan kayaçlar.

III. Grup madenler

Deniz, göl, kaynak suyundan elde edilecek eriyik halde bulunan tuzlar, karbondioksit (CO₂) gazı (jeotermal, doğal gaz ve petrollü alanlar hariç), (EKLENMİŞ İBARE RGT: 24.06.2010 RG NO: 27621 KANUN NO: 5995/1) Hidrojen Sülfür (7/3/1954 tarihli ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla).

IV. Grup madenler

a) Kaolen, Dikit, Nakrit, Halloysit, Endellit, Anaksit, Bentonit, Montmorillonit, Baydilit, Nontronit, Saponit, Hektorit, İllit, Vermikülit, Allofan, İmalogit, Klorit, Sepiyolit, Paligorskit (Atapuljit), Loglinit ve bunların karışımı killer, Refrakter killer, Jips, Anhidrit, Alünit (Şap), Halit, Sodyum, Potasyum, Lityum, Kalsiyum, Magnezyum, Klor, Nitrat, İyot, Flor, Brom ve diğer tuzlar, Bor tuzları (Kolemanit, Uleksit, Borasit, Tinkal, Pandermit veya bünyesinde en az %10 B₂O₃ içeren diğer Bor mineralleri), Stronsiyum tuzları (Selestin, Stronsiyanit), Barit, Vollastonit, Talk, Steattit, Pirofillit, Diatomit, Olivin, Dunit, Sillimanit, Andaluzit, Dumortiorit, Disten (Kyanit), Fosfat, Apatit, Asbest (Amyant), Manyezit, Huntit, Tabii Soda mineralleri (Trona, Nakolit, Davsonit), Zeolit, Pomza, Pekştayn, Perlit, Obsidyen, Grafit, Kükürt, Flüorit, Kriyolit, Zımpara Taşı, Korundum, Diyasporit, Kuvars, Kuvarsit ve bileşiminde en az %80 SiO₂ ihtiva eden Kuvars kumu, Feldispat (Feldispat ve Feldispatoid grubu mineraller), Mika (Biyotit, Muskovit, Serisit, Lepidolit, Flogopit), Nefelinli Siyenit, Kalsedon (Sileks, Çört).

b) Turba, Linyit, Taşkömürü, Antrasit, Asfaltit, Bitümlü Şist, Bitümlü Şeyl, Kokolit ve Sapropel (Petrol Kanunu hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla)

bahsi geçmeyen bir maden grubunun bulunması halinde bulunan madenin tespitine ait esas ve usuller Bakanlıkça çıkartılan bir yönetmelikle düzenlenecektir¹⁰.

Maden ve maden hukuku ile alakalı bu genel bilgiler verildikten sonra, maden işletme hakkını tanımlamak gerekirse; maden işletme hakkının öncelikle maden hakkı kavramının bir alt başlığı olduğu unutulmamalıdır. Maden hakkı kavramı, birden çok hakkın birlikte temsilini ifade eder. Örneğin “*tekaddüm hakkı*”, “*maden arama hakkı*”, “*maden işletme hakkı*”, “*buluculuk hakkı*” gibi haklar genel olarak maden hakkı olarak ifade edilir¹¹. Maden Kanunu m.15 uyarınca Genel Müdürlüğe başvuran kişi, öncelikle buluculuk hakkına sahip olacakken, ruhsatı alması ile birlikte maden arama hakkını kazanacaktır¹². Rödovans sözleşmesinin konusu olan hak ise genel anlamda maden hakkı iken özelde devredilen hak, maden işletme hakkı olacaktır. Maden işletme hakkı olarak tanımlanan hakkın, işletme izni alınmış maden ruhsatı olması gerekmektedir¹³. Bir başka ifadeyle

---

c)Altın, Gümüş, Platin, Bakır, Kurşun, Çinko, Demir, Pirit, Manganez, Krom, Civa, Antimuan, Kalay, Vanadyum, Arsenik, Molibden, Tungsten (Volframit, Şelit), Kobalt, Nikel, Kadmiyum, Bizmut, Titan (İlmenit, Rutil), Alüminyum (Boksit, Gipsit, Böhmit), Nadir toprak elementleri (Seryum Grubu, Yitriyum Grubu) ve Nadir toprak mineralleri (Bastnazit, Monazit, Ksenotim, Serit, Oyksenit, Samarskit, Fergusonit), Sezyum, Rubidyum, Berilyum, İndiyum, Galyum, Talyum, Zirkonyum, Hafniyum, Germanyum, Niobyum, Tantalyum, Selenyum, Telluryum, Renyum.

ç) Uranyum, Toryum, Radyum gibi elementleri içeren radyoaktif mineraller ve diğer radyoaktif maddeler.

V. Grup madenler

Elmas, Safir, Yakut, Beril, Zümrüt, Morganit, Akuvamarin, Heliodor, Aleksandirit, Agat, Oniks, Sardoniks, Jasp, Karnolin, Heliotrop, Kantaşı, Krizopras, Opal (İrize Opal, Kırmızı Opal, Siyah Opal, Ağaç Opal), Kuvars kristalleri (Ametist, Sitrin, Neceftaşı (Dağ kristali), Dumanlı Kuvars, Kedigözü, Avanturin, Venüstaşı, Gül Kuvars), Turmalin (Rubellit, Vardelit, İndigolit), Topaz, Aytaşı, Turkuaz (Firuze), Spodümen, Kehribar, Lazurit (Lapislazuli), Oltutaşı, Diopsit, Amozonit, Lületaş, Labrodorit, Epidot (Zeosit, Tanzonit), Spinel, Jadeit, Yeşim veya Jad, Rodonit, Rodokrozit, Granat Mineralleri (Spesartin, Grosüller Hessanit, Dermontoit, Uvarovit, Pirop, Almandin), Diaspor Kristalleri, Kemererit.”

¹⁰ **Baş**, Harun Hakan, Maden Hukuku ile İlgili Yargı Kararları ve Mevzuat, Beta Yayınevi, Ankara, 2009, s.114; **Uyumaz/Güngör**, s.148; **Amikhoğlu**, s.24-25; **Güngör**, s.22; **Topaloğlu**, Maden s.19-21; **Çevikçelik**, s.29; **Erdoğan**, Kemal, Maden Hakkını Devir Sözleşmesi ile Rödovans Sözleşmesi Arasındaki Ayrım, AHBVÜHFD, C.22, Y.2018, Sa.1 S.95-141, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/22_1_3.pdf, (E.T.25/09/2019) s.99. “5367 sayılı maden (Dolomit) işletme ruhsatının iptali istemiyle davacı şirket tarafından davalı idareye yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada; Mahkemelerince yaptırılan bilirkişi incelemesine istinaden İR:5367 sayılı Dolomit işletme ruhsatına sahip sahada “DOLOMİT” cevherinin varlığı sabit olduğu ve maden ruhsatına, Maden Yasası ve Maden Yasasının Uygulamasına Dair Yönetmelik hükümlerinde öngörülen kriterlere uygun verilen işletme ruhsatının iptalini gerektirecek hukuki bir durum bulunmadığı, davacı şirketin Dolomit madeni bulunmadığını ileri sürerek, iptali istemiyle yaptığı başvurunun zımnen reddine ilişkin dava konusu işlemde mevzuata aykırılık görülmediği ...” (Danıştay 8.İD. T.23/01/2003 E:2002/2394 K:2003/370 (Sinerji Mevzuat) (E.T.05/08/2019).

¹¹ **Göger**, Erdoğan, Maden Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1979. S.104; **Topaloğlu**, (Maden), s.36; **Erdoğan**, s.42; **Öztoprak**, s.79; **Amikhoğlu**, s.32.

¹² **Erdoğan**, (Devir Sözleşmesi), s.100.

¹³ **Erdoğan**, (Devir Sözleşmesi), s.113.

idareden gerekli izinlerin alınmasına müteakip, maden sahası işletmeye hazır hale geleceğinden sözleşme ile bu sahanın kiralanması mümkün olacaktır. O halde maden işletme hakkından kastın, tüm kurumlardan gerekli izinleri alınmış yani işletme izni alınmış maden ruhsatı olarak tanımlamak mümkün olacaktır¹⁴.

2.2. Maden İşletme Hakkının Kazanılması

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın m.168 gereği madenler üzerindeki tüm tasarruf Devlete aittir. Kanun koyucu, Anayasadaki hükmü Maden Kanunu m.4'de daha detaylandırmıştır. Madde "*Madenler, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, içinde bulduklarının arzın mülkiyetine tabi değildir.*" şeklinde olup madenlerin Devlete ait olduğunu düzenlemiştir. Bir başka ifadeyle, toprağın üstünün mülkiyetine sahip olmak, toprağın altının da mülkiyetine sahip olmak anlamına gelmemektedir.

Madenlerin mülkiyetinin kimin olduğu hususunda Dünyada iki farklı sistem bulunmaktadır. Bu sistemler:

- **Arazi Mülkiyet Sistemi (Accessionsystem):** ABD'de uygulanan ve özellikle *common law* geleneği ile yönetilen sistemlerde madenler, arazinin bütünleyici parçasıdır. Texas, New Mexico, Colorado ve Kansas gibi eyaletlerde madenin bulunduğu arazinin mülkiyeti kime aitse maden de o kişiye aittir¹⁵. Arazi sahibi,

---

¹⁴ "Rödovans sözleşmelerinde işletme yapılacak olan koordinatlarının 6 derecelik dilim esas alınarak, yirmi noktayı geçmeyecek şekilde, yedi basamaklı koordinatlar ile 1/25.000 ölçekli pafta adı yazılarak belirtilmesi zorunludur. Bu aşamada, sözleşmede verilen koordinatlar çizilerek işletme izin alanından taşma olup olmadığı kontrol edilmektedir. Yine daha önce MİGEM sicil katılarına şerh edilmiş rödovans sözleşmesi var ise önce şerh edilen sözleşmedeki koordinatlar çizildikten sonra şerh edilmesi talep edilen rödovans sözleşmesindeki koordinatlar çizilerek rödovans ile işletme yapılacak alanların çakışıp çakışmadığı kontrol edilir. Alanların bir kısmının veya tamamının çakışması durumu söz konusu olduğunda sonra talep edilen rödovans sözleşmesi MİGEM sicil kayıtlarına şerh edilmemektedir." (Kocaman, Rahmi / Kayar, Betül / Kocaman, Birsen: Rödovans Sözleşmelerine Maden Hukuku Açısından Bakış, Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, Astana Yayınları, Ankara, 2016, s.235.) diyerek rödovans sözleşmesine konu hakkın işletme ruhsatı değil işletme izninin alınmasına müteakip konu edilebileceğini söylemektedir. Karşı görüş için Amıkhoğlu'na göre rödovans sözleşmesine konu hakkın işletme ruhsatı olduğunu söyler. (Amıkhoğlu, s.92) Bu noktada çalışmada maden işletme hakkı olarak geçen hakkın işletme izni alınmış, bir başka ifadeyle cevher çıkarmaya ve işletmeye tam hazır hak olarak tanımlamak mümkündür.

¹⁵ "Federal Hükümete veya eyalete ait olmayan arazilerde maden aranması ve işletilmesi arazi sahibi ile yapılacak müzakerelere bağlıdır. Bu arazi sahipleri kişiler olabilir, kooperatifler veya şirket ve kurumlar olabilir. Birleşik Devletler kişilerin özel mülkiyet içinde arazi sahipliği ile beraber maden kaynaklarının da sahibi olunabildiği nadir birkaç devletten biridir." (Turhan, Melih, Madencilikte Önemli Bazı Ülkelerde Maden Hukuku İle İlgili Mevzuat, <http://www.tmdr.org.tr/uploads/pdf/kitap-3.pdf> s.16 E.T.30/07/2019).

madenle birlikte, madenin aranması ve işletilmesi hakkının da doğrudan sahibi olmaktadır¹⁶.

- **Kamu Mülkiyeti Sistemi (Dominalsystem ve Regaliansystem):** İkinci sistem olan, devlet hâkimiyeti sistemine göre; madenlerin içinde buldukları arazinin mülkiyeti ile hiçbir ilgisi yoktur. Madenlerin bulunduğu, arazinin mülkiyetinin kime ait olup olmadığına bakılmaksızın devlete ait sayılır¹⁷. Bu sisteme göre; devlet, madeni en iyi şekilde kullanma amacını gütmektedir. Burada devlet, kendi de madeni işleyebileceği gibi özel kişilere de imtiyaz kapsamında arama ve işletme ruhsatı verebilecektir¹⁸. Ülkemizde ise Anayasa 168. madde ve Maden Kanunu 4. madde ışığında *devlet hâkimiyeti sisteminin* benimsendiği kabul edilmektedir¹⁹. Yüksek mahkemede Maden Kanunu m. 4 ışığında madenlerin, taşınmaz mülkiyet hakkının dikey kapsamda (toprağın üstünden altına kadar) değerlendirilmesine izin vermemiştir²⁰.

Anayasa m. 168 ile Maden Kanunu m.4 ile benimsenen sisteme göre artık devlet hüküm ve tasarrufu altında bulunan madenleri;²¹ kendisi işleyebilecektir yahut gerçek veya tüzel

¹⁶ **Topaloğlu**, (Maden), s.32; **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.250; **Özdamar**, Demet, Maden Hakkı ve Maden İrtifakı, Prof. Dr. Mahmut Tevfik Birsnel'e Armağan, (D.E.Ü. Yayını) İzmir, 2001, s.322; **Göktürk**, Serhan, Rödovans Sözleşmesi, Ankara, 2016, s.6 www.academia.edu/30641978/R%C3%B6dovans_S%C3%B6zleşmesi, (E.T.12/09/2019) **Amıkhoğlu**, s.26; **Erdoğan**, s.46; **Çevikçelik**, s.33.

¹⁷ **Topaloğlu**, (Maden), s.32; **Azrak**, Ali Ülkü, Türkiye'de Madenlerin Hukuki Rejimi Üzerine Düşünceler, İÜHFD, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/13818> (E.T.30/07/2019) s.4; **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.250; **Özdamar**, s.322; **Amıkhoğlu**, s.26; **Erdoğan**, s.47; **Çevikçelik**, s.34-35.

¹⁸ **Topaloğlu**, (Maden), s.33; **Özdamar**, s.322; **Amıkhoğlu**, s.26; **Erdoğan**, s.47.

¹⁹ **Topaloğlu**, (Maden) s.33; **Özdamar**, s.322; **Amıkhoğlu**, s.26; **Erdoğan**, s.48.

²⁰ “Bu durumda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir denilmek suretiyle 3213 sayılı Maden Kanunu'nun Madenler devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, içinde buldukları arazın mülkiyetine tabi değildir hükmünü içeren 3.maddesi ile madenlerin özel mülkiyete konu olamayacağı hükme bağlanmıştır. O halde, taşınmaz malikinin veya maliklerinin taşınmazın dikey mülkiyet kapsamında barındırdığı madenden kaynaklanan bir hakkının bulunduğunu söyleyebilme olanağı yoktur.” (1.HD T.20/11/2008 E.2007/288 K.2008/343) (Yargıtay.gov.tr) (E.T:30/07/2019):

²¹ “*Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altında Olma*” kavramı ile alakalı Anayasa Mahkemesinin K.T.16/02/1965 E.1993/126 K.1965/7 nolu kararı önemlidir. Söz konusu iptal kararına konu kanun maden sularının mülkiyetinin devrine ilişkindir. Karar tarihinde yürürlükte olan 1961 Anayasasının 130.maddesi çerçevesinde AYM Devletin Hüküm ve Tasarrufunda Olmak kavramını: “... *Anayasa tabii servetleri ve kaynaklarını Medeni Kanun hükümlerine bağlı özel mülkiyet düzeninin kapsamı dışında bırakmakta onlara Devletin, Devlet olmak niteliği ile eli altında tuttuğu nesnelere düzeni içinde yer verilmektedir. Her iki düzen başka koşullara ve kurallara bağlıdır; değişik niteliktedir; aralarında birbirlerine karıştırılmalarını önleyecek bellilik ve kesinlikte sınırlar vardır. Anayasa'nın 130.maddesi, tabii servetlerin ve kaynakların Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunduğunu açıklamakla aynı zamanda bunların mülkiyet konusu olamayacağını da hükme bağlamıştır. İçmeğe ve yikanmağa özgü, şifalı sıcak ve soğuk maden suları, tabii servetler ve kaynakları deyiminin kapsamı içindedir. Aslında mülkiyet düzenine bağlı bulunmayan bir nesne mülkiyetin devri de öncelikle söz konusu olamaz.*”

kişilere, madenin aranması ve işletilmesi için gerekli izinleri almasına müteakip cevheri işlettirebilecektir. Ülkemizde benimsenen kamu mülkiyeti sistemine göre devletin, madenler üzerindeki hakkını 3.bir başka kişiye devretmesi yahut madenleri özelleştirmesi mümkün değildir²².

2.2.1. Maden İşletme Hakkının Verilme Şartları

Bir gerçek veya tüzel kişinin maden işletme hakkına sahip olabilmesi için Maden Kanunu m.6'daki şartlar aranmaktadır²³. Medeni hakları kullanmaya ehil Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yahut Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişiliğe haiz şirket ve maden faaliyetinde bulunabileceğine dair yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idareleri maden işletme hakkı için başvurabilecektir. Madde de ayrıca devlet memurlarının işletme ruhsatı alamayacağı, daha sonradan memur oldukları halde de işletme ruhsatını 6 ay içinde devretmeye mecbur oldukları belirtilmektedir²⁴. O halde, Maden Kanunu uyarınca maden

---

Oysa iptali dava edilen fıkra, mülkiyetin devrini öngörmekte ve böylece Anayasa'nın 130. Maddesine açıkça aykırı bulunmaktadır. Bu sebeple davanın kabulü ve hükmün iptali gerekir.” şeklinde açıklamaktadır. Madenler de şüphesiz, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin sahipliğinde ve tekelinde olup, kalıcı olarak devri mümkün değildir. (Gülan, Aydın, Maden İdare Hukukumuzun Ana İlkeleri ve Temel Müesseseleri, Mevzuat ve Yargı Kararları Işığında Eleştirel Bir Yaklaşım Denemesi, Lamure Yayınları, İstanbul, 2008, 26).

²² Topaloğlu, (Maden) s.33; Özdamar, s.322; Erdoğan, s.48; Çevikçelik, s.34-35.

²³ Maden Kanunu m.6: “medeni hakları kullanmaya ehil TC vatandaşlarına, madencilik yapabileceği statüsünde yazılı Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişiliği haiz şirketlere, bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine verilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

²⁴ Belediye Başkanları için ise Danıştay: “Dosyanın incelenmesinden, maden mühendisi olan ve madencilik yapan davacının, madencilik çalışmaları kapsamında önceden... İli, ... İlçesindeki maden sahası için işletme ruhsatına sahip olduğu, 18.04.1999 tarihinde yapılan yerel seçimlere katılarak... İli, ... İlçesi Belediye Başkanlığına seçildiği, durumun davalı idare tarafından öğrenilmesi üzerine İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 27.03.2000 gün ve 105 sayılı yazısı ile olayı doğrulaması sonucu, davacının Maden Kanunu'nun 6/4. maddesi uyarınca adına kayıtlı İR: 4379 sayılı maden sahasını 6 ay içinde devir talebinde bulunması gerekirken, 18.04.1999 tarihinden itibaren ilk 6 aylık zaman dilimi içerisinde devir talebinde bulunmaması nedeni ile davacı adına düzenlenmiş olan sahanın, Maden Kanunu'nun 6. maddesi gereği ruhsatının feshedildiği anlaşılmıştır. Bu durumda, kanunlarda belediye başkanlarına ticaret yasağı getiren bir hüküm bulunmadığından ve belediye başkanlığı sürekli değil, süreli bir hizmet olduğundan, belediye başkanının "memur" olmadığı da göz önüne alındığında davacıya Maden Kanunu'nun 6. maddesi hükmü dayanak alınarak ruhsatlarının feshine ilişkin olarak tesis edilen işlemde hukuki isabet bulunmamaktadır.” (Danıştay T:23/01/2003 E:2002/1638 K:2003/358) (Sinerji Mevzuat) (E.T.05/08/2019)

işletme hakkının alınabilmesi için iki olumlu, bir olumsuz şart bulunmaktadır. Bu şartlar; TC vatandaşı olmak²⁵, medeni haklara ehil olmak²⁶, memur olmamaktır.

Maden işletme hakkına sahip kişinin, sonradan yukarıdaki şartları kaybetmesi durumunda bu hakkını 6 ay içerisinde devretmesi gerektiği kıyasen kabul edilmektedir²⁷.

Maden işletme hakkı ile ilgili Maden Yönetmeliği m.7’de düzenleme bulunmaktadır²⁸. Maden Yönetmeliği m.7’de Kanun’da m.6’nın tekrarı niteliğinde olup ayrıca ve özel bir şart öngörmemektedir. Ancak arama ruhsatını düzenleyen Maden Kanunu m.16/7-8. Fıkralar gereği arama ruhsatının alınabilmesi için başvuranın mali yeterliliği de bulunması gerekmektedir. Söz konusu husus Maden Yönetmelik m.13/d’de düzenlenmiştir²⁹. Mali Yeterlilik, maden gruplarına göre Maden Yönetmeliği Ek-2’de belirtilen tutarları uhdesinde bulundurduğunun idareye taahhüt edilmesidir. Bu husustaki düzenlemede yukarıda bahsedildiği üzere devletin zararının minimuma indirilmesi kapsamında maden ruhsatlarını işletmeyecek kişilerin, ruhsatları kapatmasını engellenmesi amaçlanmıştır.

---

²⁵ “Türk vatandaşlığından çıkarılma kararı iptal edilen kişiye, çıkarılma nedeniyle devrettiği arama ruhsatnamesinin tekrar tanınması gerekir. (Danıştay 8.İD. T.27/04/1966 E:1963/2325 K:1966/1348)” şeklinde karar vermiştir. (**Topaloğlu**, Maden, s.60); **Erdoğan**, s.65-66;

²⁶ Burada bahsedilen fiil ehliyetidir. Yani reşit olmak, ayırtım gücüne sahip olmak ve kısıtlı bulunmamak maden ruhsatına sahip olmak için gerekli ve yeterlidir. Tüzel kişiler ile alakalı ise iflas etmemiş olması gerekli ve yeterlidir.

²⁷ **Topaloğlu**, (Maden), s.61.

²⁸ Maden Yönetmeliği m.7: “(1) Maden hakları, medeni hakları kullanmaya ehil Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına, madencilik yapabileceği statüsünde yazılı Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişiliği haiz şirketlere, kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine, gerçek veya tüzel tek kişi adına verilir.

(2) Madenler 5 inci maddede belirtilen gruplara göre ruhsatlandırılır.

(3) Kanuna göre verilen ruhsatlar başka amaçla kullanılmaz.

(4) Madenler üzerinde tesis olunan ilk müracaat, arama ruhsatı, buluculuk hakkı ve işletme ruhsatı haklarının hiç birisi hisselerle bölünemez. Her biri bir bütün halinde muameleye tabi tutulur. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarına ait IV. Grup (b) bendi madenlere ilişkin ruhsatlar, rezerv kaybına sebep olmayacak şekilde, elektrik üretimine yönelik olmak üzere Bakanlık onayı ile ayrı ruhsatlara bağlanabilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

²⁹ Maden Yönetmeliği m.13-d: “1) Gerçek veya tüzel kişiler Ek-2’de belirtilen mali yeterlilik tutarındaki kullanılabilir nakdi kredi limiti ve/veya vadeli/vadesiz mevduat miktarını gösterir banka referans mektubunu ibraz etmek zorundadır. Tüzel kişiler, maden gruplarına göre mali yeterlilik tutarlarının %30’unu sermayeleriyle, %70’ini banka referans mektubuyla, gerçek kişiler ise banka referans mektubuyla ibraz etmek zorundadır.

2) Kamu kurum ve kuruluşlarının ruhsat alma işlemlerinde mali yeterlilik aranmaz.

3) Ruhsat talep sahipleri, her bir ruhsat talebi için ayrı ayrı Ek-2’de belirtilen mali yeterliliğini belgelemek zorundadır. Bir ruhsat için verilen mali yeterlilik belgesinde yer alan miktarın, bu ruhsat için mali yeterlilikte aranan kısmı dışında kalan miktar yeterli olduğu takdirde başka bir ruhsat için kullanılabilir.

4) Her yıl Aralık ayının sonuna kadar bir sonraki yıl içinde yapılacak müracaatlarla ilgili geçerli olacak Ek-2’de yer alan mali yeterlilik tutarları, yeniden değerlendirme oranlarında artırılarak Genel Müdürlüğün internet sitesinde ilan edilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Maden Kanunu m.6 ve Yönetmelik m.7'ye göre yabancı bir kişinin maden arama ruhsatı ve devamında işletme ruhsatı alamayacağı açıkça belirtilmiştir. Ancak yabancı birinin Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına uygun bir şekilde kurulmuş tüzel kişiliği bulunan şirket kurması halinde maden arama ruhsatı ve devamında işletme ruhsatına hak kazanabileceği mümkün olmaktadır.

Maden Kanunu m.6 ve Yönetmelik m.7'deki şartları taşıyan gerçek veya tüzel kişiler maden işletme hakkının kazanmak için Genel Müdürlüğe başvuru yapabilecektir. Bu başvuru ve devamı aşamaları tamamlandıktan sonra başvuran, maden işletme hakkına sahip olup, cevher işleyip çıkarabilecektir.

2.2.2. Maden İşletme Hakkının Kazanılması Aşamaları

Maden işletme hakkının aşamaları: maden arama aşaması, maden işletme aşaması, maden işletme izni aşaması olarak ayrılmaktadır. Ruhsat sahibi, öncelikle madeni arama hakkı kapsamında madeni arayacak, madeni bulması halinde maden işletme aşamasında geçecek, madenin işletmesi kapsamında da madenin bulunduğu yöreye has kurumlardan izinlerini alacak ve maden işletme izni aşamasına geçecektir. Bu aşamadan sonra artık maden işletme hakkı olarak tanımladığımız ve tüm izinleri alınmış maden işletme ruhsatının sahibi olacaktır. Bu sürecin maliyetli ve yeri geldiğinde çok uzun bir süreç olabileceği unutulmamalıdır.

Maden işletme hakkının kazanılması genel olarak 5 şekilde olmaktadır. Bunlar; ilk müracaatla, ihale ile kazanım, ruhsatın devri ile kazanım, miras yolu ile kazanım yahut icradan satış yapılması yolu ile kazanımdır. Çalışma kapsamında konu bütünlüğünün dağılmaması adına müracaat ile kazanılan ve ihale ile kazanılan maden ruhsatları incelenecek olup, diğer kazanım türleri konu içerisinde yeri geldikçe izah edilecektir.

Maden işletme hakkının kazanılabilmesi için idareye başvuru şarttır. Başvurunun bizatihi yazılı olarak Genel Müdürlüğe yapılması gerekmektedir. 6592 sayılı Kanun değişikliği ile başvurunun elektronik ortamda yapılma süreci iptal edilmiştir³⁰. Başvuru aşamasından sonra Genel Müdürlük gerekli şartların var olduğunu görürse arama ruhsatı verecek, devamında arama ruhsatı sonuna kadar talep edilmesi ve gerekli şartların bulunması halinde maden işletme hakkını içeren işletme ruhsatını verecektir. Bu aşamadan sonra

---

³⁰ AmkHoğlu, s.48; Erdoğan, s.451.

artık ruhsat sahibinin, işletme ruhsatı ile madenin bulunduğu yerdeki özel durumlara göre (Orman, Askeriye, Belediye, Hazine, vs.) özel izinlerini alarak işletme izni verilecektir³¹. Cevherin izin verildiğine dair kurumlardan alınan belgelerin Genel müdürlüğe verilmesine müteakip artık maden işletme hakkı sahibi artık cevheri çıkarmaya veya işlemeye başlayabilecektir.

2.2.2.1. İlk Müracaat veya İhale Yolu ile Başvuru Aşaması

Türk maden hukukunda başvuruya müteakip arama ruhsatının verilmesi, arama ruhsatına istinaden maden aranan yerde madenin tespiti halinde ise arama ruhsatını, işletme ruhsatına çevrilmesi ilke olarak kabul edilmiştir.

Türk maden hukukunda, madenler 5 ana grupta değerlendirilir. Bu 5 ana grubun niteliğine göre de ruhsat alım süreci değişmektedir. Kural olarak bir maden ruhsatının alınabilmesi için Enerji Bakanlığına bağlı faaliyet gösteren Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne³² ruhsat başvurusu yapılır.

Maden Kanunu m. 16/1³³ uyarınca; 2.grup (b) bendi ve 4.grup madenler için yapılan müracaatlarda işletme ruhsatı taban bedelinin ödenmesine müteakip arama ruhsatı verilmektedir. Bir başka ifadeyle herhangi bir ihale süreci öngörülmeden doğrudan arama ruhsatına başvuru yapılabilmektedir. Bu tür maden gruplarında öncelik hakkı esastır. Bir başka ifade ile maden sahasını bulup, arama ruhsatı talep eden kişi / kişiler kimse o madende öncelik hakkı başvuran kişi / kişilerin olacaktır³⁴. 1.grup ve 2.grup (a) ve (c) madenler için ise doğrudan işletme ruhsatı verilmektedir. Bu grup madenlerde görüldüğü üzere herhangi bir arama faaliyeti süreci bulunmamaktadır³⁵. Bu maden grupları dışındaki

---

³¹ “Maden ruhsatı verilirken madenin içinde bulunduğu arazi sahibinin izin veya muvafakatini almak gerekmez. Maden ruhsatı almak için yalnızca Devletten izin almak gerekli ve yeterlidir.” (Topaloğlu, (Maden), s.34); Topaloğlu, (Maden), s.235; Erdoğan, s.48.

³² 14/02/2019 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 7164 sayılı kanunun 5.maddesi gereğince Maden İşleri Genel Müdürlüğü olan adı Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir.

³³ II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler dışındaki ruhsatlar ihale ile verilir. I. Grup, II. Grup (a) ve (c) bendi madenler için doğrudan işletme ruhsatı verilir. II. Grup (b) bendi, III. Grup ve IV. Grup madenler arama ruhsatı, V. Grup madenler arama sertifikası ile aranır. II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler için yapılan müracaatların işletme ruhsatı taban bedeli ödenerek yapılması zorunlu olup müracaatlarda öncelik hakkı esastır. (3213 Sayılı Maden Kanunu 16/1).

³⁴ Günay, s.115; Erdoğan, s.51.

³⁵ Topaloğlu, (Maden), s.222; Erdoğan, s.51.

grup madenler için arama ruhsatı ile başvurma ilkesi geçerli olup, ayrıca arama ruhsatının alınabilmesi için de ihale ile kazanım yolu öngörülmüştür³⁶.

İlk alınması gereken ruhsatın arama ruhsatı olduğu kanunen kabul edilmiştir. Bu husus Kanun'un m. 16'da düzenlenmektedir. Ana ilke şu şekilde gruplandırılır.

- 2.grup (b) bendinde ve 4.grup madenler hariç diğer grup madenler değerli olması ve devletin kazancının kaybolmaması adına ihale yolu ile kazanım usulü esastır.
- 1.grup, 2.grup (a) ve (c) bendi madenler için doğrudan işletme ruhsatı alınabilmekte olup, ana ilke olan arama ruhsatı alınması usulü aranmayan maden gruplarıdır.
- 1.grup (b) bendi, 3.grup ve 4.grup madenler arama ruhsatı ile aranır.
- 5.grup madenler arama sertifikası ile aranır.
- 2.grup ve 4.grup madenler için yapılan müracaatların işletme ruhsat taban bedeli³⁷ ödenerek yapılması zorunlu olup arama ruhsatı için öncelik esastır.

Kanun koyucunun m. 16'nın ilk kısmında, maden arama hakkı için ihale şartını koymasının nedeni 04/02/2015 tarihinde kabul edilen 6592 sayılı kanunun m. 11'in gerekçesinde belirtilmektedir³⁸. Gerekçede bahsi geçen tek nokta, ruhsatların verilmesinin daha kontrollü olmasının sağlanma arzusudur. Örneğin uygulamada hiçbir sermaye birikimi olmayan kişi veya kişilerin, değerli madenlerin arama hakkını çok ucuz fiyatlarla edinmesi ve devamında sermayesi olan kişilere çok yüksek rakamlarla satması sonucu, devletin zararını minimuma indirme amaçlanmıştır. Burada devletin madenler üzerindeki kontrolün sağlanması istenmiş ve 6592 sayılı kanun ile bu eksiklik giderilmiştir.

İhale yöntemiyle arama ruhsatının alınmasında usul, Maden Kanunu m. 30'da ve Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği 4. kısımda düzenlenir. Burada da Kanun

---

³⁶ Maden Kanunu'na göre istisna olarak tutulan maden grupları, diğer maden gruplarına göre daha değerli maden grupları olarak kabul edilmiş olup, ruhsat alımı ihale şartı getirilmiştir.

³⁷ 6592 sayılı değişiklik ile Maden Kanunu'na girmiş bir kavramdır. Tanım 7164 sayılı kanun ile değiştirilmiş ve son halinde Maden Kanunu 3.maddeye göre: "*Ruhsat Bedeli: Taban bedelinin, ruhsatın yürürlükte kaldığı takvim yılı sayısı, maden grubu, cinsi ve alan büyüklüklerine göre belirlenen katsayılarla çarpılarak ekli (1) ve (2) sayılı tablolarda gösterildiği şekilde hesaplanarak her yıl ocak ayının sonuna kadar; arama ruhsatlarında tamamı Genel Müdürlüğün bütçesine ve işletme ruhsatlarında ise %30'u çevre ile uyum planı çalışmalarını temin üzere teminat olarak, %20'si Genel Müdürlüğün bütçesine, %50'si ise genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere Genel Müdürlüğün muhasebe birimi hesabına yatırılması gereken tutar.*" olarak tanımlanmıştır.

³⁸ Maden Kanunu m.11 gerekçede "ruhsat almak için yapılan ilk müracaat yoluyla arama ve işletme ruhsatı alma uygulaması kaldırılmış, maden ruhsatı verilecek alanlar Genel Müdürlükçe ihale edilerek arama ve işleme ruhsatı verilmesi uygulaması getirilmiş, bu madenlerin daha kontrollü bir şekilde ruhsatlandırılmasının sağlanması öngörülmüştür." şeklinde düzenlenmiştir.

koyucu aynı sistematığı korumaktadır ve 2.grup (b) bendindeki ve 4.grup madenler dışındaki yeni alanların ihale yoluyla yeniden ruhsatlandırabileceğini öngörmektedir. Burada ihaleye girecek kişilerin Maden Kanunu m.6'daki şartlara haiz olması gerekmektedir. 3213 sayılı kanunun, 6592 sayılı kanun ile getirdiği ihale şartına göre, ihale ile arama ruhsatının kazanımı için yine bu ikili ayrıma göre konu sistematize edilir. Bunlar:

- *İhale yolu ile hak sağlanan sahaların* ihale bedelinin yatırılmasını müteakip iki ay içinde ön inceleme raporu ile arama dönemi faaliyetlerinin yerine getirilebilmesi için gerekli olan mali yeterliliği de içeren maden arama projesinin verilmesi ve ruhsat bedelinin yatırılması halinde arama ruhsatı verilir. (Maden Kanunu m. 16/7).
- *İhale yolu ile hak sağlanmayan sahaların* için yapılan müracaatlar, 1/25.000 ölçekli topoğrafik harita koordinatları esas alınarak tespit edilen noktalarla sınırlandırılmış alanlar için Genel Müdürlüğe doğrudan yapılır. Talep edilen alanın müsait olan kısmı müracaat tarihinde müracaat edene bildirilir ve iki ay içinde ön inceleme raporu, arama dönemi faaliyetlerinin yerine getirilebilmesi için gerekli olan mali yeterliliği de içeren maden arama projesinin verilmesi ve ruhsat bedelinin yatırılması halinde arama ruhsatı verilir.(Maden Kanunu m. 16/8)

Kanun koyucu 21/03/2018 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 7103 sayılı Kanun m. 32 ile bir sahanın iki defa ihalesinin yapılmasına rağmen alıcı çıkmaması halinde sahanın aramalara açık hale geleceğini, bir aylık süreçte müracaatın olması halinde, ruhsat taban bedeli üzerinden maden ruhsatının verileceğini belirtir.

Sonuç olarak, Türk maden hukukunda maden işletme hakkının idareden başvuru ile kazanılabilmesi için ana ilke arama ruhsatına başvurudur. 1. ve 2. Grup (a) ve (c) grubu madenler ise bu kuralın istisnası olarak doğrudan işletme ruhsatı alınabilmektedir. 2. grup (b) bendi ve 4.grup madenler hariç maden işletme hakkının idareden kazanılabilmesi için ise ihalenin kazanılması gerekmektedir.

2.2.2.2. Arama Faaliyeti Aşaması

Türk maden hukukunda arama ruhsatının sahibine tanıdığı hak ve yetki sadece madeni aramaktır. Bir başka ifadeyle maden arama hakkının ruhsat sahibine tanıdığı hak işletme

hakkı değil sadece arama hakkıdır³⁹. Arama ruhsatı kapsamında arama faaliyeti ise Kanunun m.17 ve Maden Yönetmeliği 17, 18, 19, 20. maddelerinde düzenlenmektedir. Bu maddelerde Kanun koyucu arama faaliyetine ilişkin dönemi 4 ana unsura ayırmaktadır. Her dönem de Genel Müdürlüğe rapor verilmesini şart koşturmaktadır. Söz konusu şartlar yerine getirilmediğinde öncelikle idari para cezası devamında da arama ruhsatının iptali yaptırım olarak düzenlenir. Arama faaliyetine ilişkin dönemler; ön arama dönemi, genel arama dönemi, detay arama dönemi ve fizibilite dönemidir.

- *Ön arama dönemi*, kanunun m. 16/1 ve yönetmeliğin m. 17'ye göre arama ruhsatının düzenlenmesinden sonraki ilk bir yıllık dönemi ihtiva eder. Maden Kanunu m.16/1'in 2.cümlesine göre ön arama süresi sonuna kadar, asgari faaliyetlerin raporunun ve bu faaliyetlere ilişkin yatırım harcamalarını gösteren ön arama faaliyet raporunun verilmesi zorunludur. Bu süre içinde raporun verilmemesi halinde 20.000 TL idari para cezası uygulanır⁴⁰. Aynı fıkranın son cümlesine göre arama ruhsatı, 4.grup madenlerde iki yıl, diğer grup madenlerde bir yıl olmak üzere genel arama dönemine hak sağlar. Bir başka ifadeyle arama ruhsatı; 4.grup madenlerde 1 yıl ön arama dönemi + 2 yıl genel arama dönemine hak sağlayacak, diğer grup madenlerde ise 1 yıl ön arama dönemi + 1 yıl genel arama dönemine hak sağlayacaktır. Bu dönemde Genel Müdürlüğe verilen ön inceleme raporunda bahsi geçen ve içerisinde maden yatağının bulunması muhtemel olan alanlar aranacaktır⁴¹.
- *Genel arama dönemi*, kanunun m. 16/2 ve yönetmeliğin m. 18'de düzenlenmektedir. Genel arama dönemi, ön arama döneminin bitimine müteakip; 4.grup madenlerde 2 yıl, diğer grup madenlerde ise 1 yıl olarak düzenlenmiştir. Aynı fıkranın 2. Cümlesine göre genel arama dönemi süresi sonuna kadar maden arama projesinde belirtilen maden kaynağına ilişkin bilgilerin ve bu dönemde yapılan arama faaliyetlerine ilişkin yatırım harcamalarını da gösteren genel arama faaliyet raporunun verilmesi zorunludur. Bu süre içinde raporun verilmemesi halinde 20.000 TL idari para cezası uygulanır. Aynı fıkranın son cümlesine göre yükümlülükleri yerine getirilen arama ruhsatı, 4.grup madenlerde dört yıl detay arama dönemine hak sağlar. 2b, 3 ve 5. Grup madenlerde ise genel arama dönemi

³⁹ Amıkhöglü, s.50; Erdoğlan, s.56.

⁴⁰ Maden Kanunu'nda bahsi geçen idari para cezaları her yıl güncellenmektedir.

⁴¹ Topaloğlu, (Maden), s.199; Erdoğlan, s.57.

sonuna kadar işletme ruhsatı talep edilmemesi halinde arama ruhsatı iptal edilebilecektir. Genel arama döneminde amaç, madenin jeolojik özellikleri, biçimi, kalitesi ve miktarı bakımından kabul edilebilir bir oranın tespit edilmesi amaçlanmaktadır⁴².

- *Detay Arama Dönemi*, kanunun m. 16/6 ve yönetmeliğin m. 19'da düzenlenmektedir. Aynı maddenin 2.fıkrasına göre detay arama dönemi sadece 4. Grup madenler için 4 yıllık bir arama sürecidir. Bu dönemin sonuna kadar ruhsat sahibi, yaptığı harcamaları ve faaliyetleri içeren bir rapor sunmak zorundadır. Raporun uygun bulunmaması halinde ruhsatın iptaline kadar süreç işlemektedir.
- *Fizibilite Dönemi*⁴³, kanunun m. 16/7 ve yönetmeliğin m. 20'de düzenlenmektedir. Buna göre fizibilite dönemi sadece 4.grup (b), (c) ve (ç) bendi maden arama ruhsatlarında detay arama dönemine müteakiben 2 yıllık bir dönemi ihtiva eder. Yönetmelik'in m. 20'ye göre fizibilite dönemi talebinin uygun bulunması için iki şartın birlikte olması gerekmektedir. Bunlar, detay arama döneminde yapılması zorunlu faaliyetlerin yapılmış olması ve kaynağın ortaya çıkarılmış olmasıdır. Bu şartların birlikte yerine getirilmesi halinde 4 yıl detay arama dönemi süresine 2 yıllık bir dönem eklenecektir. Burada da idareye sunulması gereken rapor detay arama dönemindeki rapor ile aynıdır ve sunulmaması halinde önce idari para cezası ve devamında da arama ruhsatının iptali söz konusu olacaktır.

Dönemler incelendiği zaman 4.grup madenler haricinde diğer grup madenler için sadece iki dönemin (Ön Arama – Genel Arama dönemi) olduğu görülmektedir. 4.grup madenlerde ise genel arama dönemini, detay arama dönemi ve fizibilite dönemi takip etmektedir⁴⁴. Yukarıdaki maden gruplarına göre arama dönemi sonuna kadar gerekli yükümlülükleri yerine getiren ruhsat sahibi, işletme ruhsatı talebi ile kuruma başvuru yapabilecektir. Maden Kanunu m.17/5 uyarınca buradaki süreler içerisinde faaliyet raporlarını vermesi halinde sürenin bitmesini beklemesine gerek yoktur. Doğrudan diğer

---

⁴² **Erdoğan**, s.57-58.

⁴³ Maden Kanunu'na 2015 yılında yapılan değişiklik ile gelen bir kavramdır. Maden Kanunu 3.maddeye göre Fizibilite Dönemi: "Detay arama faaliyetleri sonunda belirlenen maden kaynağının ekonomik değer olarak işletilebilirliğini göstermek amacıyla yapılacak çalışmaların gerçekleştiği dönemi."

⁴⁴ Söz konusu dönemlerin her zaman değişebilmesi mümkün olduğundan grup madenlere ek bir madde ile bu dönemlere ilişkin faaliyetlerin de eklenmesi mümkün olduğundan kanundaki ve yönetmelikteki sistematiki dayalı olarak 4 ana dönem izah edilmiştir.

döneme geçerek işlemlerin bitirilmesini ve işletme ruhsatını talep edebilmesi mümkündür⁴⁵.

Aramanın sınırları yine Maden Kanunu m. 18’de belirtilir. 18. Madde “*Arama ruhsat sahibi, arama faaliyetinin teknik gereklerini yerine getirebilmek için çevresindeki ruhsat sahalarında, saha veya işletmeye zarar vermeyecek şekilde prospeksiyon*⁴⁶ *yapabilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Arama ruhsatı sürelerinin sonuna kadar ilgili yükümlülükleri yerine getiren ruhsat sahibi artık işletme ruhsatı alımı için Maden Kanunu m. 24 uyarınca Genel Müdürlüğe başvuru yapacaktır.

Son olarak arama ruhsatına ilişkin bir önemli husus bulunmaktadır. Arama ruhsatı kural olarak ancak sicile kaydedildiği tarihte yürürlüğe girecektir (Maden Kanunu m.16/9)⁴⁷. Yine bir maden grubu için alınan maden arama ruhsatı, ruhsat sahibine kural olarak sadece o grupta maden arama yetkisi tanımaktadır (Maden Kanunu m.16/10)⁴⁸. Ancak bu kuralın tek istisnası, Genel Müdürlükten izin alınması halidir. Bu izin de belirli şartlara bağlanmıştır. Maden arama ruhsatına konu madenden başka bir madenin aranabilmesi için Genel Müdürlükten izin alınabilmesinin şartları; çıkartılacak başka maden grubu ruhsata konu maden alanı ile ilgili olacak ve işletme faaliyetinin zaruri neticesi olarak işlemeye çıkartılacaktır (Maden Kanunu m.16/10)⁴⁹. Bu şartların gerçekleşmesi halinde arama ruhsatı sınırları içerisinde diğer maden grupları için de arama yapılması mümkün olacaktır.

2.2.2.3. İşletme Ruhsatı Aşaması

İşletme ruhsatı, Maden Kanunu m.24’de düzenlenmiştir. Kanuni düzenlemede işletme ruhsatının herhangi bir tanımı bulunmamaktadır⁵⁰. İşletme ruhsatının hukuki niteliği hakkında Yüksek Mahkeme verdiği İBK⁵¹ kararında “*Medeni Kanuna oranla özel bir kanun olan 6309 sayılı Maden Kanunu’na göre Devlet tarafından verilen imtiyaz,*

⁴⁵ Topaloğlu, (Maden), s.193; Erdoğan, s.59.

⁴⁶ Prospeksiyon: Madencilik arama faaliyetlerine mesnet teşkil edecek ön bilgilerin toplanması işine denir. (Maden Kanunu m. 2); Topaloğlu, Maden, s.215.

⁴⁷ Topaloğlu, (Maden), s.196; Amikhoğlu, s.49; Erdoğan, s.55.

⁴⁸ Amikhoğlu, s.49; Topaloğlu, (Maden), s.197; “Maden ruhsatı alınarak taş ocağının işletilmesi hukuken mümkün değildir. İki izin belgesinin hukuki niteliği ve kapsamı farklıdır.” (4.HD. 29/05/1997 E:1997/1505 K:1997/5792) (Sinerji Mevzuat) (E.T.07/08/2019).

⁴⁹ Topaloğlu, (Maden), s.197.

⁵⁰ 12.HD. T:26/10/2015 E:2015/23452 K:2015/25808 (Yargıtay.gov.tr) (E.T.07/08/2019) tarihli kararında Yüksek mahkeme işletme ruhsatını; “3213 sayılı Maden Kanunu’nun 3.maddesinde işletme faaliyetlerinin yürütülebilmesi için verilen yetki belgesi olarak” tanımlamaktadır.

⁵¹ YİBK 04/05/1966 E:1966/6 K:1966/4 (Sinerji Mevzuat) (E.T.07/08/2019).

nitelikçe, Medeni Kanununun 632 ve 911. maddelerinde deyimini bulan bir aynı haktır. Ancak Maden Kanunu; 71. maddesinde, işletme imtiyazından doğan yetkileri (cevher çıkartma ve bunun için gerekli tesisleri yapma) hakkı olarak deyimlendirmekle yetinmiş, 123-126. maddelerinde, kişilerin özel mülkiyetindeki taşınmazlar için kamulaştırmaya başvurabilme hakkını tanımış, kamu yararına veya kamu hizmetine ayrılan yerlerin altında cevher çıkartma durumunu hükme bağladığı halde özel mülkiyete konu olan taşınmaz malların altından cevher çıkartılması konusunda meskût kalmıştır.” şeklinde karar vermiştir. Söz konusu kararda belirtildiği üzere; işletme ruhsatı, 743 sayılı MK’nın 632 ve 911. maddelerinde bulunan mülkiyet hakkı gibi aynı hak niteliğindedir⁵². MK’nın ilgili hükümleri değişmiş olsa da günümüzdeki sistemde de söz konusu YİBK doğrultusunda uygulama devam etmektedir. Bir başka ifadeyle işletme ruhsatı, aynı hak niteliğinde olduğu için bu hak herkese karşı ileri sürülebilmektedir⁵³. Gelenen bu noktada artık işletme ruhsatı, ruhsat sahibi için idarenin verdiği bir izin niteliğindedir. Ruhsat sahibinin başvurusundan itibaren izlenen süreçte, artık idare kendine ait olan cevherin çıkartılıp işletilmesini 3. kişilere vermektedir⁵⁴. Bu izin de, idare hukuku hükümleri çerçevesinde değerlendirilecektir⁵⁵.

İşletme ruhsatı taleplerinde, I. Grup (b) bendi ve II. Grup (a) ve (c) bendi madenler için ihale bedelinin yatırılmasından itibaren iki ay içinde, diğer maden grupları için arama ruhsat süresi sonuna kadar, işletme ruhsat taban bedeli ve işletme ruhsat bedeli yatırılarak, yetkilendirilmiş tüzel kişilerce maden mühendisinin sorumluluğunda hazırlanmış işletme projesi (cevherin nasıl ve ne yolla çıkarılıp işleneceğine ilişkin) ve bu projenin uygulanabilmesi için gerekli olan mali yeterliliğine ilişkin belgelerin ruhsat sahibi tarafından Genel Müdürlüğe verilmesi gerekmektedir. Aksi hâlde talep reddedilir (Maden Kanunu m.24/1). Taleplerin uygun görülmesi halinde ise 1 ay içinde işletme ruhsatı düzenlenir (Maden Kanunu m.24/2)⁵⁶.

⁵² Topaloğlu, (Maden), s.223.

⁵³ Topaloğlu, (Maden), s.223; Özel Daire ise söz konusu YİBK aykırı olarak işletme ruhsatının, ruhsat sahibine kişisel bir hak sağladığını belirtmektedir. (Yargıtay 14.HD. 25/05/2007 E:2007/5624 K:2007/6349 (Sinerji Mevzuat) (E.T.07/08/2019)).

⁵⁴ Topaloğlu, (Maden), s.223.

⁵⁵ “Bu konularda İdare Mahkemelerine açılacak davada husumet Maden İşleri Genel Müdürlüğüne değil de, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına yöneltilmektedir. Her ne kadar idari işlem Ankara’da tesis edilse de yer bakımından yetkili idare mahkemesi maden ruhsatının bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir. Maden Uyuşmazlıklarına ilişkin idari davalıların temyiz incelemesini Danıştay’ın 8.Dairesi yapmaktadır.” (Topaloğlu, Maden, s.224).

⁵⁶ Maddenin 2.fıkrasında “talepleri uygun görülenerne” ifadesi, işletme ruhsatının verilebilmesi için idarenin takdir yetkisi bulunduğu hususunu gündeme getirmektedir. Öztoprak, Sezin, 6592 Sayılı

Bir madenin işletilebilmesi için arama ruhsatının alınması yeterli değildir. Madenin çıkartılıp işletilebilmesi için öncelikle işletme ruhsatının alınması gerekmektedir⁵⁷. İşletme ruhsatı süreli olarak alınan bir ruhsattır. Süreler Maden Kanunu m. 24/3. düzenlenir⁵⁸.

Bu aşamalardan sonra ruhsat başvurusunda eksik bulunmaması halinde, ilgiliye işletme ruhsatı verilir. İşletme ruhsatı, maden gruplarına göre farklılık gösterir⁵⁹. Ancak burada karıştırılmaması gereken husus, maden işletme ruhsatının Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü açısından maden çıkartılmasına izin verilmesi ruhsatıdır.

Bu süreçten sonra önemli bir diğer husus ise idareye tanınan takdir yetkisidir. Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü arama ruhsatını mali yeterliliği bulunan ve her talep edene vermektedir. İdarenin, işletme ruhsatı başvurularında ise ruhsatı verip vermeme noktasında ise takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu konuda idareye takdir yetkisi verilmesinin

---

Kanun ile Yapılan Değişikliklerle Kömür Ocaklarının Özel Hukuk Kişileri Tarafından İşletilmesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s.72; **Amıkhoğlu**, s.56; **Erdoğan**, s.60.

⁵⁷ **Amıkhoğlu**, s.50.

⁵⁸ “I. Grup (a) bendi madenlerin işletme ruhsat süresi beş yıldır. Diğer grup madenlerin işletme ruhsat süresi on yıldan az olmamak üzere projesine göre belirlenir. I. Grup (a) bendi ve diğer gruplardaki maden işletme ruhsatlarının süresi, sürenin bitiminden altı ay önce süre uzatma talebinin olması ve uygun bulunması hâlinde uzatılabilir. I. Grup (a) bendi maden işletme ruhsat süresini uzatma taleplerinde, işletme ruhsat bedelinin beş katından fazla olmamak üzere büyükşehir belediyesi olan illerde valilik, diğer illerde ise il özel idaresi tarafından belirlenen uzatma bedeli alınır. Süre uzatımları dâhil toplam işletme ruhsat süresi I. Grup madenlerde otuz yılı, II. Grup madenlerde kırk yılı, diğer grup madenlerde ise elli yılı geçmeyecek şekilde projesine göre Genel Müdürlük tarafından belirlenir. I. Grup madenlerde otuz yıldan altmış yıla kadar, II. Grup madenlerde kırk yıldan seksen yıla kadar sürenin uzatılmasına Bakan, diğer grup madenlerde ise elli yıldan doksan dokuz yıla kadar sürenin uzatılmasına Cumhurbaşkanı yetkilidir. Ruhsat süreleri, süre uzatımları dâhil bu süreleri aşamaz ve süresinin sonuna gelen ruhsat alanları başka bir işleme gerek kalmaksızın ruhsat sahasındaki buluculuk ve görünür rezerv geliştirme hakkı düşürülerek ihalelik saha konumuna gelir. Kamu kurum ve kuruluşlarına ait ruhsatlarda süre sınırları uygulanmaz. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından ihale edilen ruhsat sahalarında ruhsat süre başlangıcı hak sahibi adına ruhsatın düzenlendiği tarihtir.” (3213 Sayılı Maden Kanunu 24/3. Fıkra)

⁵⁹ “Arama ruhsatlı sahalara, geçici tesis alanı ile arama süresince belirlenen görünür ve/veya muhtemel rezerv alanı üzerine, arama ruhsatının diğer kısımları taksir edilerek işletme ruhsatı verilir. Ancak maden işletme faaliyetlerinin yapılması mümkün olmayan küçük alanlar içerecek şekilde işletme ruhsatı düzenlenemez. Maden işletme faaliyetleri yapılamayacak nitelikte küçük alanlar içerir şekilde yapılan işletme ruhsat taleplerinde bu alanlar Genel Müdürlükçe ruhsattan taksir edilir. Taksir edilen küçük alan taksir edildiği ruhsatın mücaviri sayılmaz. İşletme ruhsatlarında, geçici tesis alanı ve görünür rezerv alanına işletme izni verilir. Muhtemele rezerv alanlarının 4.grup maden işletme ruhsat sahalarında 10 yıl, diğer grup maden işletme ruhsat sahalarında 5 yıl içinde Ulusal Maden Kaynak ve Rezerv Raporlama Koduna göre kaynak ve/veya rezerv haline getirilmeyen alanlar da taksir edilir. İşletme ruhsatlarında muhtemel rezerv alanlarının Ulusal Maden Kaynak ve Rezerv Raporlama Koduna göre kaynak ve/veya rezerv alanı halinde getirilmesine yönelik yapılacak faaliyetlerde 17.maddenin 9.fıkrası hükmü uygulanır. İşletme ruhsatlarında, işletme izin alanı dışında kalan alanlarda görünür rezerv tespitine yönelik yapılacak arama faaliyetlerinde alınması gerekli izinler arama ruhsatları ile aynı hükümlere tabidir.” (Maden Kanunu m. 24/4)

doğru olup olmadığı hususu tartışmalıdır⁶⁰. Bu tartışmaya ilişkin yeryüzünün yapısı gereği farklılıkların bulunmasından dolayı, idareye böyle bir takdir yetkisi verilmesi gerekmektedir.

Bu aşamadan sonra, artık devletin diğer ilgili kurumlarından izinlerin alınması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, Maden Kanunu'nun sistematiğine göre işletme ruhsatı, işletme izni demek değildir. İşletme ruhsatının verilmesi yukarıda bahsedildiği üzere, sadece Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü açısından madenin çıkartılmasında (*işletilmesinde değil*) sakınca olmadığını belirtmektedir. Madenlerin bulunduğu yerlerde, çok özellikli şeyler olabilir. Örneğin, antik bir eser çıkabilir yahut özel askeri bir bölge olabilir veyahut orman olabilir. İşte bu tarz Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nü ilgilendirmeyen yerler için bu izinlerin ilgili kurumlardan alınması ve bu izinlerin alındığına dair belgelerin Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne verilerek işletme izninin alınması gerekmektedir⁶¹.

2.2.2.4. İşletme İzni Aşaması

İşletme izni, işletme ruhsatından farklı bir hukuki durumdur. Bir başka ifadeyle işletme ruhsatı almak, ruhsat alanı içerisinde madenleri üretme hususunda sahibine tekelci yetkiler tanıyorsa da, maden üretimi için yeterli değildir⁶². Maden Kanunu m.7'de geçen izinlerin alınmasına müteakip yine Genel Müdürlüğe başvuru yapılarak maden faaliyetinin başlanabilmesi için işletme izninin alınması gerekmektedir⁶³. Bu husus da yine m. 24/11'de düzenlenmiştir. Madde 24/11 “7.Maddeye göre gerekli izinlerin alınmasından itibaren işletme izni verilir. Ruhsat sahibince, işletme ruhsatı yürürlük tarihinden itibaren üç yıl içinde 7. maddeye göre alınması gerekli olan çevresel etki değerlendirme kararı, mülkiyet izni, işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile Genel Müdürlüğün kayıtlarına işlenmiş alanlar ile ilgili izinlerin Genel Müdürlüğe verilmesini müteakip, işletme izni düzenlenir. Süresi içinde yükümlülükleri yerine getirilmeyen maden ruhsatlar için her yıl 50.000 TL idari para cezası verilir. İşletme ruhsat süresi sonuna kadar bu fıkrada belirtilen

⁶⁰ Amıkhoğlu, s.56; Öztoprak, s.72; Erdoğan, s.60.

⁶¹ Maden Kanunu'nda 7.madde izinleri olarak geçen izinlerdir.

⁶² Topaloğlu, (Maden), s.235; Öztoprak, s.73; Amıkhoğlu, s.59; Erdoğan, s.61.

⁶³ Söz konusu, işletme izni de bir idari izin niteliğindedir. Bu izin artık, maden ruhsat sahası içinde bulunan cevherin çıkartılıp işlenmesinde hiçbir engel kalmadığının belgesidir. Genellikle işletme izni sahası, maden ruhsat sahasının içerisinde belirli koordinatları kapsayan daha küçük alanlardır. Bir başka ifade ile kurum, maden ruhsat sahası içerisinde belirli bir alanda işletmeye izin vermektedir. Daha sonra ruhsat sahibi, cevherin ilerlemesine göre işletme izin alanını büyütmektedir.

izinlerden dolayı işletme izninin alınmaması halinde ruhsat süresi uzatılmaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

Maddenin daha iyi anlaşılabilmesi için bir örnek vermek gerekirse; Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne yapılan başvuru sonucunda cevherin bulunduğu alana 01/01/2010 tarihinden başlamak üzere 10 yıllık işletme ruhsatı verildiğini kabul edelim. Bu 10 yıllık genel süre içerisinde en geç 01/01/2013 tarihine kadar 7. maddede⁶⁴ belirtilen izinlerin alınması gerekmektedir. Bu süreçte alınmaması halinde her yıl güncellenen 50.000 TL idari para cezası uygulanır. 10 yıl boyunca 7.maddede belirtilen izinlerin alınmaması halinde artık ilgiliye verilen maden ruhsatı uzatılmaz ve ruhsat grubuna göre işletme ruhsatının açığa çıkması söz konusu olur.

Maden Kanunu m.7’de gereken izinlerin işletme ruhsatından itibaren 3 yıl içinde (*en geç ruhsat süresi kadar*) alınmasına müteakip işletme izni düzenlenecektir. İşletme izni uyarınca artık ruhsat sahibi işletme ruhsatı süresi sonuna kadar kanun uyarınca kurumlara verdiği projeler doğrultusunda cevheri işleme hakkına sahip olacaktır. Türk maden hukukunda, işletme izninin kurumdan alınmasına müteakip ruhsat sahibine bir takım yükümlülükler yüklenmektedir. Bunlara örnek olarak, üretim zorunluluğu ve devlet hakkı ödeme zorunluluğu gösterilebilir⁶⁵.

İşletme izni alındıktan sonra cevherin çıkartılmasında dikkat edilmesi gereken durumları kısaca iki örnek üzerinden açıklanabilir.

İşletme İzninde Dikkat Edilmesi Gereken 1. Üretim Stratejisi: Uygulamada sorun teşkil eden ve özellikle kurumun idari yaptırım uyguladığı durumlardan birincisi: Maden ruhsat sahibinin, aşamalarda verdiği projeler doğrultusunda cevheri nasıl çıkartıp işleyeceğinin belirtilmesi gerekmektedir. Ruhsat alımı için verilen bu projeler, cevherin işlenmesi ve çıkartılması için ruhsat sahibinin izleyeceği yolu göstermektedir. İşletme projesine uygun olarak madencilik faaliyetinin yapılması Maden Kanunu m.29’da

⁶⁴ Maden Kanunu’nun m.7 en uzun maddelerden olup, konunun dağılmaması için madde konuya alınmamıştır. Maddeyle alakalı uygulamada öne çıkan izinler:

- 1-) Çevre Bakanlığından alınması gereken Çevresel Etki Değerlendirmesi raporu,
- 2-) İlgili Belediyeden alınması gereken işyeri açma ve çalışma ruhsatı,
- 3-) Madenin bulunduğu alan özel mülke konu ise mülkiyet iznidir.

Diğer hususlar ise 7.maddede belirtilir. Örneğin alanın orman sınırları içerisinde bulunması halinde Orman Genel Müdürlüğünden 31/08/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine göre izin alınması gerekir. Özel Çevre koruma bölgeleri, milli parklar, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, Kıyı Kanunu’na göre korunması gerekli alanlar, 1.derece askeri yasak bölgelere ilişkin ilgili kurumlardan özel izin alınması gerekmektedir. (Bu hususta ayrıca bakınız 3213 sayılı Kanun m.7.).

⁶⁵ **Topaloğlu**, (Maden), s.236; **Erdoğan**, s.62.

düzenlenmektedir⁶⁶. Madde 29 “İşletme faaliyeti, projesine ve bu kanunun ilgili hükümlerine göre yürütülür. İşletme projesine aykırı faaliyette bulunulduğunun tespit edilmesi halinde, projeye uygun faaliyette bulunulması için ruhsat sahibine 6 aya kadar süre verilir. Bu süre sonunda projeye uygun faaliyette bulunulmaması halinde 50.000 TL idari para cezası verilerek üretim faaliyeti durdurulur. Ancak, projeye aykırı faaliyetlerin işletme açısından tehlikeli olduğunun tespit edilmesi halinde tehlikeli durum giderilinceye kadar üretim faaliyetleri doğrudan durdurulur.” şeklinde düzenlenmiştir. Önceden ilgili madde de idari yaptırım⁶⁷, ilk ruhsata başvurulurken verilen teminatın irat kaydedilmesi iken (ki bu teminatlar en fazla 10.000-15.000 arası değişmektedir.) daha sonra 50.000 TL rakama yükseltilir.

Maden Kanunu'nun en ağır yaptırımlarından biri m.29'da düzenlenmiştir. Bu yaptırım faaliyetin durdurulması yaptırımıdır. Örnek vermek gerekirse, şu an basit bir mıcır ocağının ruhsatının alınması aşamasına kadar en az 1.000.000 TL sermayeye gerek bulunmaktadır. Cevherin işlenmesi için makine takımlarının maliyeti ise 4.000.000 TL gibi rakamlardır. Yani toplamda 5.000.000 TL sermayenin mıcır çıkarmak için bulunması gerekmektedir. Bu denli büyük bir yatırım yapmış ilgiliye karşı faaliyetin durdurulması yaptırımının uygulanmasının ne denli sorunlar oluşturabileceği şüphesizdir. Faaliyeti durdurma yaptırımının nasıl uygulanacağına ilişkin kurumda çeşitli görüşler bulunmakta ise de herhangi bir uygulama birliği yoktur. Bu noktada, 3213 sayılı kanunun ruhu ve özü, faaliyetin tüm ruhsat sahasında durdurulması gerektiğini, sadece ve sadece işletme projesindeki aykırılığın giderilmesi için o bölgede çalışılması gerektiğini, bir başka deyişle 29.maddede bahsi geçen projeye aykırı durumun giderilmesi için çalışmaya cevaz

---

⁶⁶ Madde 04/02/2015 tarihinde 6592 sayılı Kanunun 14.maddesi ile değişikliğe uğramıştır.

⁶⁷ “İşletme faaliyeti, projesine ve Kanunun ilgili hükümlerine göre yürütülür. İşletme projesine aykırı faaliyette bulunulması ve faaliyetlerin can ve mal güvenliği açısından tehlikeli bir durum oluşturduğunun tespit edilmesi halinde maden üretimine yönelik faaliyetler durdurulur. İşletme projeleri ve değişiklikleri uygulamaya konulmadan önce Genel Müdürlük onayının alınması zorunludur. Aksi takdirde faaliyet durdurulur. İşletme açısından tehlikeli durumların tespiti halinde, bu halleri gidermek için ruhsat sahibine altı aya kadar süre verilir, mücbir sebepler dışında bu süre uzatılmaz. Bu süre sonunda projeye uygun faaliyette bulunulmaması veya tehlikeli durumun ortadan kaldırılmaması halinde teminat irat kaydedilerek işletme faaliyeti durdurulur. Ruhsat sahibi, her yıl nisan ayı sonuna kadar bir önceki yıl içinde gerçekleştirdiği işletme faaliyeti ile ilgili teknik belgeleri, satış bilgi formunu, faaliyet bilgi formunu ve işletme sahasında arama yapmış ise arama ile ilgili bilgileri Genel Müdürlüğe vermekle yükümlüdür. Yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde teminat irat kaydedilir. Yükümlülük yerine getirilinceye kadar faaliyet durdurulur. I. Grup (a) bendi madenler için ruhsat sahibi, her yıl nisan ayı sonuna kadar bir önceki yıl içinde gerçekleştirdiği işletme faaliyeti ile ilgili satış bilgi formunu, faaliyet bilgi formunu il özel idaresine vermekle yükümlüdür. Yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde teminat il özel idaresi hesabına irat kaydedilir. Yükümlülük yerine getirilinceye kadar faaliyet durdurulur.” (Maden Kanunu m.29)

verilmesi gerektiği yönündedir. Kanun koyucu da bu hususu maddede “*tehlikeli durum giderilinceye kadar üretim faaliyet durdurulur*” diyerek iradesini ortaya koymuştur.

Konuyu örneklemek gerekirse, mıcır ruhsatına ilişkin işletme projesinde şev (*basamakların*) 12 metre olacağı taahhüt edildiğini varsayalım. Ancak yanlış patlatma yapma sonucunda 29. madde uyarınca idarenin denetimi sırasında şevlerin basamak yüksekliklerinin projeye aykırı olarak 30 metreye ulaştığı tespit edilmiş olsun. Burada açıkça kuruma ruhsat alımı için taahhüt edilen cevher işletme projesine aykırılık yani 29. maddeye aykırı bir durum oluşmaktadır. Bu durumda kurum, aykırılığın giderilmesi için ruhsat sahibine 6 ay süre verir. Bu 6 ay sonunda aykırılık giderilmezse artık mıcır (taş) ocağında faaliyeti durdurur. 29. maddede düzenlenen faaliyet durdurma yaptırımının nasıl uygulanacağına ilişkin netlik bulunmamaktadır. Burada Kanun koyucu, faaliyete aykırı durum karşısında ruhsata ilişkin tüm faaliyetlerin durdurulmasını mı istemektedir? Yoksa sadece faaliyetlerin düzeltme kapsamında devam edip, başkaca faaliyetlerin olmamasını mı istemektedir? Bu hususa ilişkin görüşümüze göre projeye aykırı yerlere ilişkin düzeltme kapsamında faaliyetin devam ettirilmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle; ruhsat sahibinin örneğe ilişkin tehlikeli basamağı düzeltmek için maden ocağında çalışma yapabileceği kabul edilmelidir. Düzeltilemeye çalışılan yerdeki mıcırın yine satılıp en azından ruhsat sahibinin düzeltme maliyetlerinin sattığı cevherden çıkarması sağlanabilir. Aksi halde, yüksek sermaye gerektiren cevher çıkarma işi ile uğraşan girişimcilerin önü ciddi şekilde kapatılacak, en ufak bir yanlışlıkta faaliyetin durdurulması ile büyük bir yatırım boşa gitme ihtimali doğacaktır. Bu noktada m.29’daki yaptırıma ilişkin kanuni bir düzenleme yapılması gerekmektedir. 3213 sayılı kanunun 29.maddesinde “*tehlikeli durum giderilinceye kadar üretim faaliyetleri sadece o bölgede durdurulur. Tehlikeli olmayan kısımlar için üretim devam eder.*” şeklinde bir düzenleme yapılması, yatırımların aksamaması için gerekmektedir.

İşletme İzninde Dikkat Edilmesi Gereken 2. Üretim Stratejisi: Uygulamada sorun teşkil eden ve özellikle kurumun idari yaptırım uyguladığı durumlardan ikincisi: Maden Kanunu’nun m.24/12’de düzenleme alanı bulmaktadır. Bu fıkra, işletme izni alındıktan sonra, mücbir sebepler dışında beş yıllık süreçte üç yıldan fazla üretim yapmayan ruhsat sahibine idari para cezası verileceği öngörülmüştür⁶⁸. Söz konusu durumun tekrar tespit

---

⁶⁸ “Beş yıllık dönemde, üretimin en az olduğu herhangi üç yılda yaptığı toplam üretim miktarı projede beyan edilen bir yıllık üretim miktarının %30’undan az olması durumunda, ruhsat sahiplerine 77.632 Türk lirası idari para cezası verilir. İdari para cezasının uygulanmasından başlamak üzere, geriye doğru

edilmesi halinde ise ruhsat iptaline kadar gidilmektedir. Hükümün amacı, ruhsat sahiplerine cevheri çıkarmaya ve işlemeye yöneltmektir. Tabii burada, üretimin cevhere ulaşmak için yapılamaması gibi, (*örneğin galeri, kuyu ve dekapaj yapılması gibi*) uygulamaların kuruma bildirilmesi ve bu işlemlerin yapılması nedeniyle üretimin yapılamaması halinde idari para cezası uygulanmayacak ve ruhsat da iptal edilmeyecektir⁶⁹.

2.3. Maden İşletme Hakkının Sağladığı Yetkiler

3213 sayılı Maden Kanunu anlamında alınan işletme izni ile birlikte artık cevherin çıkartılması ve işletilmesi işlemi başlayacaktır. Yukarıda da belirtildiği üzere çalışmada maden işletme hakkı olarak tanımlanan hak, işletme izni alınmış maden ruhsatıdır. Bu hakkın doğru anlaşılabilmesi için diğer haklar karşısında durumundan da bahsedilmesi gerekmektedir.

2.3.1. Ruhsat Sahibine Sağladığı Yetkiler

Yukarıda açıklandığı üzere, madenler devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bu husus gerek 1982 Anayasasında gerekse 3213 sayılı Maden Kanunu'nda belirtmiştir. İdare, madenler üzerindeki hüküm ve tasarrufunu belirli süreliğine Maden Kanunu m.6'da bahsedilen şartları taşıyan 3. kişilere devredebilmektedir. Bu devir işlemi de Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü aracılığıyla ruhsatlara bağlayarak, özel kişilerin devletin hüküm ve tasarrufu altındaki madenleri çıkartıp işletilmesini sağlamaktadır.

Maden İşletme hakkına sahip olmak isteyen kişi, yukarıda detaylı açıklandığı üzere önce Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne başvuracaktır. 3213 sayılı kanunun 16 / 17 /

üç yıllık dönemlerde yaptığı toplam üretim miktarı projede beyan edilen yıllık üretim miktarının %30'undan daha az olması durumunda ruhsat sahiplerine 77.632 Türk lirası idari para cezası verilir. Bu fıkra kapsamında beş yıl içerisinde iki defa idari para cezası uygulanması halinde ruhsat iptal edilir. Yılların belirlenmesi, takvim yılı hesabına göre yapılır. Dönemlerin hesaplanmasında, işletme izninin verildiği yıl ile üretime ilişkin tespit yapıldığı yıl dikkate alınmaz. Ancak mücbir sebepler, beklenmeyen haller veya Genel Müdürlük tarafından kabul edilen işletme projesi ve termin planına göre madene ulaşmak amacıyla galeri, kuyu ve/veya dekapaj için geçirilen süreler, projede beyan edilen yıllık üretim miktarı ile orantılı olarak dikkate alınır. Bu fıkra da geçen idari para cezası hariç diğer oranları iki katına kadar artırmaya, yarısına kadar indirmeye ve ruhsat türlerine göre farklılaştırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir." (Maden Kanunu m.24/12)

⁶⁹ "Beş yıllık sürede mücbir sebepler ve beklenmeyen haller dışında üç yıldan fazla üretim yapmayan ruhsat sahiplerine 50.000 TL idari para cezası verilir. Bu üç yıllık süre içinde yapılan toplam üretimin projede beyan edilen bir yıllık üretim miktarının %10'undan az olması hâlinde de bu hüküm uygulanır. İdari para cezasının uygulanmasından başlamak üzere bu fıkra ya aykırı fiilin tekrar tespit edilmesi hâlinde ise ruhsat iptal edilir. Ancak işletme projesinde, işletme izninin yürürlük tarihinden itibaren üç yıl içinde madene ulaşmak amacıyla galeri, kuyu ve dekapaj yapılacağı beyan edilmiş ve ruhsat sahasındaki faaliyetlerin bu beyanlara uygun olarak gerçekleştirildiği tespit edilmiş ise idari para cezası uygulanmaz ve ruhsat iptal edilmez."(Maden Kanunu m. 24/11), **Topaloğlu**, (Maden), s.239-240.

18.maddeleri uyarınca gerekli şartlara haiz olduğu anlaşıldığında arama ruhsatı idarece tanınacaktır. Daha sonra kişi, madeni aramaya başlayacaktır. Arama faaliyeti, 4 aşamadan oluştuğu ve bunların; ön arama, genel arama, detay arama ve fizibilite dönemi olduğu belirtilmiştir. Bu aşamalar kanunda belirtilen şartlar ile tamamlandığında artık kişiye, Maden kanununun m.24’de bahsi geçen işletme ruhsatı verilir. 7.maddede belirtilen izinlerin alınmasına müteakip de işletme izni düzenlenir. İdare artık, o saha için başvuran kişiyi ruhsat sahibi olarak maden işletme hakkını kayda geçirir.

Ruhsat sahibine başvurduğu alanın harita üzerindeki koordinatları ile birlikte, bir ruhsat numarası verilir. Bu hak, maden siciline tescil edilir. Kurumun tutmuş olduğu bu maden sicili alenidir. Aleni olmasının önemi ise ruhsatı devralacak kişi veya kişilerin bu hakkın var olup - olmadığını bilmediğini iddia edememesini sağlamaktır⁷⁰.

Maden sicilinin aleni olması, maden işletme hakkına *ayni hak* niteliği kazandırdığı anlamına gelmemektedir. Bir başka ifadeyle Türk hukuk sisteminde ayni hakların sınırlı sayı ilkesi gereği, maden işletme hakkı ayni hak olarak kabul edilmemektedir. Ancak yukarıda da bahsedildiği üzere bu konuda YİBK kararı⁷¹, maden ruhsatının yer üstü ile sıkı sıkıya ilişkili olmasından mütevellit, ayni hak olarak nitelendirmektedir. Ancak daha sonraki Özel Daire kararında ise işletme ruhsatının ruhsat sahibine kişisel bir hak sağladığını belirtmiştir⁷². *Topaloğlu*, maden işletme hakkının ayni hak olduğunu ve dolayısıyla 3. kişilerden gelen haksız müdahalelerin bu şekilde önlenmesi gerektiğini belirtmektedir⁷³.

---

⁷⁰ **Amıkhoğlu**, s.33.

⁷¹ YİBK 04/05/1966 E:1966/6 K:1966/4 (Sinerji Mevzuat) (E.T.05/08/2019).

⁷² “3213 sayılı Maden Kanunu'nun 6. maddesi hükmünce maden hakları, medeni hakları kullanmaya ehil T.C. vatandaşlarına madencilik yapabileceği statüsünde yazılı Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre kurulmuş, tüzel kişiliğe haiz şirketlere bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklık ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelere verilir. Somut olayda davacı, madenlerin aranması, bulunması ve işletilmesi için verilen izne dayanarak davalının 3091 sayılı Yasa'dan yararlanmak suretiyle sağladığı men kararı ile çıkardığı muarazanın giderilmesini istemiştir. Davacının Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nden edindiği ruhsat kendisine kişisel hak sağlar. Davalı ise Türk Medeni Kanunu'nun 683. maddesinde hükme bağlanan mülkiyet hakkına dayandığından, mahkemece çekişmenin 3213 sayılı Maden Kanunu'yla ve bu konudaki yönetmeliğin 21. maddesi hükümleri ile az yukarıda sözü edilen Türk Medeni Kanunu'nun 683. maddesi hükmü çerçevesinde görülerek giderilmesi yerine orta yerde şahsi hak sahibi ile mülkiyet hakkı sahibi arasındaki dava bulunmaktayken bunun nitelendirilmesinde yanlıya düşülerek görevsizlik kararı verilmesi doğru olmamış, hükmün bozulması gerekmiştir.” (14.HD. T:25/05/2007 E:2007/5624 K:2007/6349) (Sinerji Mevzuat) (E.T.06/08/2019)

⁷³ **Topaloğlu**, (Maden), s.223.

Bu noktada aynı hak-nispi hak kavramından da kısaca bahsedilmesi gerekmektedir. Hukukumuzda bilindiği üzere aynı haklar - mutlak haklar, herkesin uymakla yükümlü olduğu ve dolayısıyla herkese karşı ileri sürülebilen haklardır⁷⁴. Mutlak hakların konusu eşyalar ve kişiler olabilir. Mutlak hakların, herkese karşı ileri sürülebilmesi, ona mutlak anlamını kazandırmaktadır. Bir hakkın herkese karşı ileri sürülmesi de ancak kanunen o hakkın aynı hak olarak tanımlanması ile mümkün olmaktadır. O halde, bir hakkın mutlak olabilmesi için kanuni bir düzenleme olması gerekmektedir⁷⁵. Bu kuralın sonucu olarak da mutlak hakların, kanunda sınırlı sayıda olması ilkesi geçerlidir⁷⁶. Aynı hakkın konusunu kural olarak eşyalar oluşturur. (Örn. Mülkiyet hakkı, İrtifak hakkı, Rehin hakkı, Fikri haklar) Kişinin kendi üzerinde de mutlak haklar olabilir. (Örn. Kişilik hakkı, yaşam hakkı, vs.)

3213 sayılı Maden Kanunu'nda maden işletme hakkı, m. 6'da düzenlenir. Ancak eşya hukuku anlamında maden işletme hakkını, bir aynı hak olarak değerlendirmek mümkün değildir⁷⁷. Çünkü Anayasa ve Maden Kanunu uyarınca, madenlerin hüküm ve tasarrufunun devlete ait olduğu belirtilmektedir. Burada ruhsat sahibi, o alan üzerinde belirli süreliğine alanı kiralayan şahıs konumundadır. Ancak maden ruhsatının sicile kaydedilmesi ve herkese karşı ileri sürülmesi özelliğini, maden ruhsatının ruhsat sahibine eşya hukukundan ayrı, kendine özgü bir aynı hak olarak tanımlamak mümkün olacaktır⁷⁸. Netice olarak maden işletme hakkı, ruhsat sahibine, bu hakkı herkese karşı ileri sürebilme ve devamında da sicilini aleni olmasından dolayı 3. kişilerin iyiniyet iddiasını ortadan kaldırma özelliği tanıyan bir haktır.

2.3.2. Arazi Sahibine Sağladığı Yetkiler

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 718 "(1)Arazi üzerindeki mülkiyet, kullanılmasında yarar olduğu ölçüde, üstündeki hava ve altındaki arz katmanlarını kapsar. (2)Bu mülkiyetin kapsamına, yasal sınırlamalar saklı kalmak üzere yapılar, bitkiler ve kaynaklar da girer." şeklinde düzenleme yaparak Türk Hukuk sisteminde mülkiyet hakkını tanımlar.

⁷⁴ **Dural**, Mustafa / **Sarı**, Suat, Türk Özel Hukuku C-1 Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri, 11.Baskı, Filiz Kitabevi, 2016, İstanbul, s.150; **Öztan**, Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramları, 41.Baskı, Turhan Kitabevi, 2016, İstanbul, s.74.

⁷⁵ **Dural/Sarı**, s.150; **Öztan**, s.74

⁷⁶ **Dural/Sarı**, s.150; **Öztan**, s.74

⁷⁷ **AmkHoğlu**, s.33; **Erdoğan**, s.42.

⁷⁸ **Özdamar**, s.320; **Erdoğan**, s.43; **AmkHoğlu**, s.33. Maden işletme hakkının hukuki niteliği için bkz. **Göger**, s.105-106.

Bir başka ifadeyle, arazi sahibi yerin üstüne ve altındaki şeylere de maliktir. Ancak Anayasa m. 182 gereği yerin altındaki madenler, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. O halde arazi sahibi, Türk hukukunda arazinin mülkiyetine sahip olan yüzey haklarına sahipken, mineral haklarına sahip değildir⁷⁹. Bu kural arazi sahibinin madenler üzerinde dilediği tasarrufta bulunamayacağını göstermektedir. O halde maden ruhsatı olmayan arazi sahibinin yerin altındaki maden üzerinde tasarrufta bulunabilmesi için öncelikle idareye başvurarak, maden ruhsatını alması gerekmektedir.

Bu noktada maden ruhsatına sahip olan kişi ve maden ruhsatı olmayan ancak madenin bulunduğu arazinin mülkiyetine sahip kişi arasındaki ilişkinin irdelenmesi gerekmektedir. Kanun koyucu bu durumu açıkça Maden Kanunu m.46'da düzenlemiştir. Kanun hükmü, arazi sahibi ile ruhsat sahibinin hukuki durumunu arama aşaması - işletme ruhsatı aşaması olarak iki ayrı durum içinde düzenler.

- **Madenin Arama Ruhsatı Aşamasında:** Öncelikli olarak arama ruhsatı sahibi, özel mülkün sahibi ile madenin aranması noktasında anlaşmaya çalışmalıdır. Bu anlaşmanın olmaması ve ruhsat sahibinin talebi halinde arama sahasına konu özel mülkiyet üzerinde kullanma amacına münhasır olmak üzere belli süreler için irtifak⁸⁰/intifa⁸¹ hakkı, Bakanlık tarafından ruhsat sahibi lehine tanınabilir⁸².

⁷⁹ **Amıkhoğlu**, s.41.

⁸⁰ "İrtifak hakkı, bir eşyanın malikine, mülkiyet hakkının sağladığı bazı yetkileri kullanmaktan kaçınmaya veya bu yetkileri irtifak hakkı sahibinin kullanmasına katlanmaya mecbur kılar. (MK 779) İrtifak hakkı, malike kaçınma veya katlanma ya da her ikisi şekilde ortaya çıkan bir yapmama yükümlülüğü getirmektedir. İrtifak hakkının içeriğine göre, malik mülkiyetin verdiği bazı yetkileri kullanmamakta veya mülkiyetine verdiği yetkilerden bazılarını, irtifak hakkı sahibinin tek başına veya kendisi ile birlikte kullanmasına katlanmaktadır. Buna karşılık irtifak hakkının konusu malikin belirli bir davranışta bulunması tarzındaki yapma veya verme yükümlülüğü oluşturamaz.(MK 779)" **Dural/Sarı**, s.154, **Günay**, s.126-127.

⁸¹ "Konusu olan eşya üzerinde tam yararlanma yetkisi veren irtifak hakkı, intifa hakkı olarak isimlendirilir.(MK 794/2) İntifa hakkı, sahibine eşyayı kullanma ve ürünlerinden yararlanma (usus-fructus) yetkisi verir. İntifa hakkı varlığını sürdürdükçe; malik bu yetkileri kullanmayıp, irtifak hakkı sahibinin kullanmasına katlanacaktır. Eşya üzerinde söz konusu olabilecek yetkilerden, sadece tasarrufta bulunma intifa hakkının kapsamına girmez. Bu yetki, intifa hakkı süresince malikte kalmaya devam eder." **Dural/Sarı**, s.154-155; **Günay**, s.126-127.

⁸² **Topaloğlu**, (Maden), s.323; **Amıkhoğlu**, s.44. Hazine adına kayıtlı gayrimenkuller üzerinde de arama ruhsatı sahibi lehine irtifak hakkı tanınabilir. "*Dosyadaki kanıtlara göre davalı tarafından mermer çıkarılan yer Maliye Hazinesi adına tapuda 108 ad/a, 4 nolu parsel ve 168 ada, 25 nolu parsel ile kayıtlı bulunmaktadır. Ayrıca Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na verilmiş 29/1/1997 tarihli ve 10 yıl süreli işletme ruhsatı kapsamı içindedir. 3213 sayılı Maden Yasası'nın 46. maddesinin 1. fıkrasında "maden arama dönemi içerisinde arama sahası özel mülkiyete konu gayrimenkul üzerinde kullanma amacına münhasır olmak üzere belli süreler için madenci, Bakanlığa müracaat ile irtifak ve/veya intifa hakkı tesisi isteyebilir". 2. fıkrasında ise "irtifak ve/veya intifa hakkı karşılığı, Kamulaştırma Kanunu'na uygun olarak seçilecek bilirkişiler tarafından tespit edilir" hükümleri konulmuştur. Bu yasal düzenlemeye göre, maden işleticisinin özel mülkiyete konu olan bu yer üzerinde bedelini ödemek suretiyle irtifak hakkı kurması gerekmektedir. Davalı yan, bu gerekliliğe uymadığına göre, bu hususun*"

İrtifak/İntifa hakkı karşılığı, Kamulaştırma Kanunu'na uygun olarak seçilecek bilirkişiler tarafından tespit edilir. Arama süresi sonunda eğer işletme ruhsatı alınacak ise ruhsat sahibine işlenen irtifak / intifa hakkı, işletme ruhsat süresini geçmemek üzere uzatılabilir yahut yeniden tanımlanabilir. İdari irtifakın nasıl kurulacağına ilişkin 3213 sayılı Kanunda ayrıntılı bir düzenleme yoktur. Bu noktada 2492 Sayılı Kamulaştırma Kanunu'na atıf yapmaktadır. Kamulaştırma Kanunu'na göre yapılacak idari irtifak / intifa hakkında; kamu yararının bulunması, kamulaştırma kanunundaki sürecin işletilmesi (değer tespiti, malikin ve zilyedin tespiti), idari irtifakın bedeli⁸³ peşinen ödenmesi gerekmektedir. Söz konusu şartlar gerçekleştikten sonra idari irtifak / intifa hakkı kurulur. Bu işlemin tapu siciline işletilmesi kurucu işlem değil bildirici işlem niteliğindedir⁸⁴. Arazi sahibi, ruhsat nedeniyle taşınmazına zarar geldiğini ileri sürerse, ruhsat sahibi, arazi sahibinin zararını karşılamak ve araziyi kullanılabilir halde geri teslim etmekle yükümlüdür⁸⁵. Bu konuda YİBK'nın 04/05/1966 E:1966/6 Krr:1966/4 tarihli kararı uyarınca da ruhsat sahibinin, zemin üstündeki toprağın mukavemetini azaltması durumunda TBK m.58 uyarınca kusursuz sorumlu olacağına da unutulmaması gerekmektedir⁸⁶.

---

ve bu bağlamda bedelin belirlenerek hüküm altına alınması gerekirken, yazılı gerekçe ile davanın reddi yönünde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 4.HD. K.T.21/04/2003 E:2003/2711 K:2003/5002 (Sinerji Mevzuat) (E.T.25/07/2018).

⁸³ İdari irtifak hakkı, taşınmaz malda meydana gelen değer düşüklüğü olarak tanımlanmaktadır. İdari irtifak hakkının karşılığı hesaplanırken önce idari irtifak hakkı olmasaydı taşınmazın değeri hesaplanacak devamında irtifak hakkı kurulduktan sonraki taşınmazın değeri hesaplanıp, aradaki fark bulunacaktır. Bulunan bu bedel idari irtifak hakkının karşılığı olmaktadır. (**Topaloğlu**, Maden, s.324).

⁸⁴ **Topaloğlu**, (Maden), s.324.

⁸⁵ “Davacı dava dilekçesinde malzeme ve yer kullanım bedeli istemiştir. Mahkemece davanın reddine gerekçe yapılan ve 10.6.2002 tarihli tutanak nedeniyle taraflar arasındaki benzer davada verilen dairemizin 2003/11294 esas ve 2004/334 karar sayılı kararın eldeki davada uygulanması olanaklı değildir. Zira o olayda sadece malzeme bedeli istenmiştir. Eldeki davada ise farklı olarak yer kullanım bedeli istemi bulunmaktadır. Davalı, kiralama yapmaksızın devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yeri kullandığına göre davacıya yer kullanım bedeli ödemesi gerekmektedir. Maden arama ruhsatı, maden çıkarma ile ilgili olup izinsiz arazi kullanımını ve araziye verilen zararı kapsamaz. Davalı davacıdan izin almadan bu arazide madencilik faaliyetinde bulunduğuna göre bu eylemi nedeniyle davacıya karşı sorumludur. Maden Yasasının 14. maddesi gereğince devlete devlet hakkı ödenmesi de bu sorumluluğu ortadan kaldırmaz. Şu durum karşısında yer kullanım bedeli istemine yönelik olarak istek ve zarar kapsamı incelenerek bu dava bölümü yönünden davalının sorumluluğuna karar verilmesi gerekirken, mahkemece davanın tümüyle reddedilmesi bozmayı gerektirmiştir.” (4.HD. T.28/03/2005 E:2004/8387 K:2005/3136) (Sinerji Mevzuat) (E.T.08/08/2019).

⁸⁶ “Bir taşınmaz malın geçerli bir tapu ile maliki olmak, onun zemininin alt ve üstünde, gerekli derecede faydalanılması hakkını sağlar. Yerin altındaki maden cevherinin alınması sırasında veya galeri ve benzeri tesisler yapılırken meydana gelen boşlukla zeminin malik için lüzumu derinliğinin mukavemetinin giderilmesi veya azaltılması bu hakka tecavüz niteliğindedir. Medeni Kanuna oranla özel bir kanun olan 6309 sayılı Maden Kanunu'na göre Devlet tarafından verilen imtiyaz, nitelikçe, Medeni Kanunun 632 ve 911. maddelerinde deyimini bulan bir aynı haktr. Ancak Maden Kanunu; 71.

- **Madenin İşletme Ruhsatı Aşamasında:** Bu aşamada da öncelikli olarak ruhsat sahibi ile mülk sahibinin anlaşması aranır. Eğer anlaşma olmazsa ve işletme ruhsatı sahibinin talebi üzerine, işletme faaliyetleri için gerekli olan özel mülkiyete konu taşınmaz, Bakanlıkça kamu yararı bulunduğuna karar verilmesi halinde kamulaştırılır⁸⁷. Kamulaştırılan taşınmaz, Anayasa m. 168 ve Maden Kanunu m.4 hükmü uyarınca hazine adına tapuya tescil edilir. Madencilik faaliyetinin cevherin bitmesi nedeniyle son bulması halinde, Kamulaştırma Kanunu uyarınca rayiç bedelin idareye ödenmesi üzerine taşınmaz eski sahibine iade olunur. Eski sahibinin taşınmazı, iade kararının tebliğinden itibaren 6 ay içinde almaması durumunda taşınmaz hazinede kalır. Burada son olarak kamulaştırılmayacak maden gruplarından bahsedilmesi gerekmektedir. 3213 sayılı kanunun 46.maddesinin son fıkrasında “*1.grup madenler ve mıcır ile kaba inşaat, baraj, gölet, liman, yol gibi yapılarda kullanılan her türlü yapı ham maddesi için kamulaştırma hükümleri uygulanamaz.*” şeklinde düzenlenerek 3213 sayılı Maden Kanunu m. 46 uyarınca kamulaştırma hükümlerinin uygulanamayacağından bahseder. Söz konusu maden grupları için kamulaştırma hükümlerinin uygulanmama sebebi, katma değeri yüksek olmayan ve kolay bulunabilen maden grupları olmasından kaynaklıdır. Düzenleme gereği bireyin Anayasa’da teminat altına alınan mülkiyet hakkına müdahaleden kaçınılmak istendiği söylenebilir⁸⁸.

2.4. Maden İşletme Hakkının Hukuki Niteliği

Maden işletme hakkı, artık cevherin çıkartılması ve işletilmesi konusunda, idare nezdinde hiçbir engel olmadığını gösteren haktır. Maden işletme hakkını alan ruhsat sahibinin,

---

maddesinde, işletme imtiyazından doğan yetkileri (cevher çıkartma ve bunun için gerekli tesisleri yapma) hakkı olarak deyimlendirmekle yetinmiş, 123-126. maddelerinde, kişilerin özel mülkiyetindeki taşınmazlar için kamulaştırmaya başvurabilme hakkını tanıdığı, kamu yararına veya kamu hizmetine ayrılan yerlerin altında cevher çıkartma durumunu hükme bağladığı halde özel mülkiyete konu olan taşınmaz malların altından cevher çıkartılması konusunda meskut kalmıştır. Bu durumla uyumsuzluğun genel hükümler uyarınca çözümlenmesi zorunluluğu aşikârdır. Maden Kanunu’nun açık bir hüküm bulunmadığına göre, zeminin tapu ile maliki durumunda olan kişinin toprağının belli bir derinliğindeki mukavemetinin korunması hakkı ile işletme imtiyazı sahibinin bu mukavemet alanı içindeki cevheri çıkartma hakkının bağdaştırılması ve tecavüz halinde uygulanacak hükmün belirtilmesi gerektir.” (YİBK 04/05/1966 Es:1966/6 Krr:1966/4) (E.T.08/08/2019) (Sinerji Mevzuat).

⁸⁷ “Kanunda sadece işletme ruhsat aşamasında ve işletme faaliyetlerini yürütebilmek için kamulaştırma yapılmasına olanak sağlanmaktadır. Arama ruhsat aşamasında maden üretiminde bulunuluyor olsa bile kamulaştırma yapılması mümkün değildir. Bazen işletme ruhsat aşamasında da arama faaliyetleri devam etmektedir. Kanun, işletme ruhsat aşamasında olsa bile, arama faaliyeti için kamulaştırma yapılmasına izin vermemektedir.” (Topaloğlu, Maden, s.324-325).

⁸⁸ Topaloğlu, (Maden), s.329.

cevheri çıkartma ve işleme maliyetini finanse etmek için iki yolu bulunmaktadır. Bu yollardan birincisi maden işletme hakkını (*kanunda ipotek ibaresi geçse de*) rehin vermektir. Diğer yol ise maden işletme hakkına konu işletme ruhsatını finansmanı güçlü 3.bir kişiye kiralamaktır. Maden ruhsatını 3.bir kişiye kiralama işlemi rödovans sözleşmesi ile yapılmaktadır. Rödovans sözleşmesi ile ruhsat sahibi tarafından 3.kişiye devredilen hak, işletme ruhsatından doğan haktır.

İşletme ruhsatının hukuki işlemlere, özellikle rödovans sözleşmesine konu edilebilmesi adına niteliğinden ve uygulanacak hükümlerden bahsedilmesi gerekmektedir. Kanun koyucu, Medeni Kanun m.704’de taşınmaz mülkiyetinin konusunu düzenleyen hususları saymıştır. Maddeye göre taşınmaz mülkiyetinin konusu; arazi, tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar ve kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümlerdir. Görüldüğü üzere maddede madenle alakalı hiçbir husus geçmemektedir. Kanunda taşınmaz mülkiyetinin konusu olan şeylerin sınırlı sayıda sayılması nedeniyle de başkaca bir kategori –*aksi kanunda kararlaştırılmadıkça*- getirilemez. Medeni Kanun kapsamında maden işletme hakkının konusu olan ruhsata bakıldığı zaman, işletme ruhsatının taşınır mal olarak kabul edilmesi gerektiği söylenebilir⁸⁹. Ancak Maden Kanunu m.45’de “*Türk Medeni Kanunu’nun ipoteğe ait hükümleri maden ipoteklerine de uygulanır.*” şeklinde bir düzenlemeye yer verilerek işletme ruhsatının rehnedilmesi işlemine ipotek hükümlerinin (MK 881-897) uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Ancak Yüksek Mahkemenin⁹⁰ kararında işletme ruhsatının açıkça taşınır mal hükmünde sayıldığını ve taşınırlara uygulanan satış prosedürünün uygulanması gerektiğini belirtmiştir.

Bu noktada Yüksek mahkeme işletme ruhsatının hukuki niteliğini taşınır mal olarak kabul etmekte ise de Maden Kanunu’nun m.45’in atfı ve özellikle m.40/3’ün “*Bir madenin*

---

⁸⁹ **Amıkhoğlu**, s.62.

⁹⁰ “3213 sayılı Maden Kanunu’nun 3.maddesinde işletme faaliyetlerinin yürütülebilmesi için verilen yetki belgesi olarak tanımlanan maden işletme ruhsatı taşınır niteliğinde olup, maden işletme ruhsatının satışa çıkarılması halinde, izlenecek usul, taşınır malların satışında olduğu gibidir. Yani, maden işletme ruhsatının satışı, İİK’nun 112. ve devamı maddelerinde düzenlenmiş bulunan taşınır mal satışı hükümlerine göre yapılır. Bu halde İİK’nda taşınırların satışına dair öngörülen prosedürün tatbik edilmemesi tek başına ihalenin feshi sebebi olup, mahkemece re’sen nazara alınmalıdır. Somut olayda feshi istenilen ihalenin; 24819 Sicil (İR:6833 ruhsat) nolu maden işletme ruhsatına ilişkin olduğu ve anılan maden işletme ruhsatının satışının icra müdürlüğünde taşınmaz satışına dair hükümlere göre yapıldığı görülmektedir. Açıklanan nedenle taşınır hükmünde sayılan maden işletme ruhsatının, taşınmazlar için öngörülen usul uygulanmak suretiyle satışının gerçekleştirilmesi yasaya aykırıdır.” (12.HD. T:26/10/2015 E:2015/23452 K:2015/25808) (Yargıtay.gov.tr) (E.T.10/08/2019).

tamamının icra yolu ile satışı 43.üncü maddede⁹¹ yazılı usule tabidir.” hükmü gereğince tüm işlemlere taşınmaz rehninin satışına dair hükümlerin uygulanması gerektiği söylenebilir. İşletme ruhsatına ilişkin Maden Kanunu m.45 gereğince taşınmaz rehninin bir türü olarak ipoteklere ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmişse de doktrin ve uygulama işletme ruhsatını taşınır bir mal olarak kabul etmektedir.

Sonuç olarak maden işletme hakkının hukuki niteliği, Medeni Kanunda taşınmazların sınırlı sayıda sayılması ilkesi de göz önüne alındığında maden işletme hakkı taşınır bir mal olarak kabul edilmelidir. Yüksek mahkemenin de müstakar kararlarında belirttiği üzere maden işletme hakkı taşınır eşya olarak kabul edilip maden işletme hakkına taşınır eşyaya ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

2.5. Maden İşletme Hakkının Hukuki İşlemlere Konu Edilmesi

Maden işletme hakkı, yukarıda anlatıldığı üzere maden arama hakkı yahut maden buluculuk hakkından daha dar anlamda bir haktır. Maden işletme hakkını, işletme izni alınmış maden ruhsatı olarak da tanımlamak mümkündür. Ancak uygulamada işletme hakkı / işletme izni / maden ruhsatı / maden hakkı tanımlamaları sürekli karıştırılmaktadır. Bu yüzden maden işletme hakkının hukuki işlemlere nasıl ve ne şekilde konu edileceği ile alakalı açıklama yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda devri, rehni, intifası ve haczi üzerinde durulacaktır.

2.5.1. Devir

Maden işletme hakkı devredilebilen bir haktır. Bu husus Maden Kanunu m. 5/2-3⁹² fıkralarda düzenlenmiştir. Öncelikle olarak arama ruhsatı ve işletme ruhsatı devredilebilir. Devirlere ilişkin olarak ruhsatların devir tarihlerindeki ruhsat bedelinin iki katı tutarında devir bedeli alınır. Devir, Bakanlık’ın onay işlemi ile birlikte hüküm ve sonuç

⁹¹ “(1) İpoteğin vadesi sonunda veya alacağın muacceliyet kesbetmiş olması halinde alacaklı alacağının tahsili için ipoteğin taalluk ettiği maden işletme ruhsatını genel hükümler dairesinde sattırabilir. (2)Maden işletme ruhsatını iktisap etmek isteyen talibin bu hakkın iktisabı için aranan kanuni şartları haiz olması lazımdır. Talip bu şartları haiz bulunduğunu, Bakanlıktan alacağı vesika ile ispat eder. İcra dairesi bu vesikayı ibraz etmiş olan talipler arasında satışı yapar. (3) Satışın neticesi icra dairesi tarafından Bakanlığa bildirilir. Keyfiyet madenin sicil kütüğüne şerh ve ipotek kaydı terkin edilir. Devir muamelesi bu surette tekemmül eder.” (Maden Kanunu m.43)

⁹² “(2) Maden ruhsatları, görünür rezerv geliştirme hakkı ve buluculuk hakkı devredilebilir. Devir yapılmadan önce arama ve işletme ruhsatlarının devredildiği tarihteki ruhsat bedelinin iki katı tutarında devir bedeli alınır. Devir Bakanlık onayı ile gerçekleşir. (3) Durum maden siciline şerh edilir. Devir muamelesi maden siciline şerh edilmesi ile tamam olur.” (Maden Kanunu m. 5/2-3 şeklinde düzenlenmiştir.)

doğuracaktır. Bakanlık onayı ile birlikte devir, maden siciline şerh edilecek olup, devir işlemi son bulacaktır.

Devre ilişkin prosedür Maden Yönetmeliği m. 82⁹³'de düzenlenmiştir. Yönetmeliğe göre işletme ruhsatını devralacak kişilerin de yukarıda belirtildiği üzere maden işletme hakkına başvuracak kişilerin sahip olduğu haklara sahip olması gerektiği belirtilmiştir. Bir başka ifadeyle maden işletme hakkını devralacak kişinin de maden işletme hakkına başvuracak kişilerden olması gerekmektedir. Aksi halde maden işletme hakkının devri yapılamayacaktır.

Maden Yönetmeliği m.82/1 uyarınca maden işletme hakkının devri, resmi şekilde yapılması gerekmektedir. Maden işletme hakkını devreden ve devralan kişi Maden

---

⁹³ “(1) Maden ruhsatları ve sertifikaları talep halinde, hukuki bir sakınca bulunmadığı takdirde, Kanunun 6’ncı maddesindeki maden haklarını kullanma ile ilgili şartları taşıyan gerçek veya tüzel kişilere devredilebilir. Devir Bakanlık onayı ile gerçekleşir. Devir işlemi maden siciline şerh edilmesi ile tamamlanır. Buluculuk hakkı sahibi, bu hakkını ruhsat ile birlikte devredebilir.
(2) Devir işlemleri yapılacak ruhsatların/sertifikaların yıllık ruhsat bedellerinin, ruhsatla ilgili 6183 sayılı Kanuna tabi borçların, Devlet haklarının eksiksiz ödenmiş olması, devredildiği tarihe kadar geçen süre için, işletme faaliyet raporunun ve kullanılmayan sevk fişlerinin devralana verildiğine ilişkin tutanağın Genel Müdürlüğe verilmesi zorunludur.
(3) Ruhsatı veya sertifikayı devralacak kişinin; devralacağı ruhsata/sertifikaya ait Kanundan doğan bütün hak ve vecibelerini, ruhsata uygulanmış yaptırımlar ile yükümlülükleri kabul ettiğini; ruhsat sahibinin de ruhsatını bütün hak ve vecibeleri ile devretmek isteğini belirten Ek-21’deki örnek dilekçe ile Genel Müdürlüğe müracaat etmeleri gerekir.
(4) Devir işleminde işletme ruhsat taban bedelinin yatırıldığına dair belge ile müracaat edilir. Ruhsatın/sertifikanın devredildiği tarihteki ruhsat bedelinin iki katı tutarında devir bedelinin yatırılması zorunludur. 6183 sayılı Kanunun 22/A maddesi kapsamında vadesi geçmiş borcun bulunmadığına ilişkin belgenin ibrazını müteakip devir Bakanlık onayıyla gerçekleşir. Devir talebinin, Bakanlık tarafından uygun bulunmaması halinde işletme ruhsat taban bedeli ile devir bedeli iade edilir.
(5) 10/6/1983 tarihli ve 2840 sayılı Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanunda sayılan bor tuzu madeni sahalarında, grubundaki diğer madenler için işletme izni verilmiş olması ve aynı alanda bor tuzu bulunmadığının veya rezervinin tükendiğinin tespiti halinde ruhsat, kamu kurum ve kuruluşlarına devredilebilir. Ancak daha sonra bu alanlarda bulunacak bor tuzu rezervleri ile ilgili hakların kullanımı ilgili kamu kuruluşuna aittir.
(6) Ruhsat/sertifika devir işlemlerinde devir alacak gerçek ve tüzel kişide mali yeterlilik şartlarının yerine getirilmesi zorunludur.
(7) Tüzel kişilerin unvan ve nev’i değişiklikleri ile mahkeme kararı gereğince devir yapılması durumunda, ruhsat taban bedeli ve ruhsat devir bedeli alınmaz.
(8) Rödövens sözleşmesi bulunan ruhsatların devir taleplerinde devir alandan, mevcut rödövens sözleşmesinin kabul edildiğine dair taahhütname istenir, verilmemesi halinde devir işlemi gerçekleştirilmez.
(9) İşletme izinli ruhsatların son denetim tarihinden itibaren bir yıldan fazla süre geçmiş ise; mahallinde tetkiki gerçekleştirilmeden ruhsat devredilmez.
(10) İşletme izni, ruhsattan bağımsız olarak devredilemez.
(11) Maden ruhsat sahibi tüzel kişinin ortaklık yapısında değişikliğe yol açabilecek %10’dan fazla hisse devir işlemleri Bakanlığın iznine tabidir. Bu gibi durumlarda hisse devrinin tarafları aynı anda konu ile ilgili olarak Genel Müdürlüğe gerekçelerini beyan etmek suretiyle müracaat eder. Talebin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde durum ilgili tüzel kişiye tebliğ edilir. Aksi takdirde Kanunun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrası gereğince işlem tesis edilir.” (Maden Yönetmeliği m. 82)

Yönetmeliği ek-21’de düzenlenen form ile birlikte idareye başvuracaktır⁹⁴. Yönetmelikte bahsi geçen dilekçenin devreden ve devralanın birlikte yetkili memurun önünde imzalanması gerekmektedir⁹⁵. Resmi şekil şartı, geçerlilik şartı olduğu için maden işletme hakkını devreden ve devralan kişinin haricen yaptığı devir sözleşmeleri geçersiz kabul edilmektedir⁹⁶. Yetkili memur önünde imzalanarak verilen devir sözleşmeleri, Bakanlık’ın onayından geçmesine müteakip devralan kişi ruhsat sahibi olarak sicile tescil edilecektir. Devir sözleşmesi taraflar arasında kurucu nitelik taşımaktadır. Bakanlık’ın onayı ise sözleşmenin tamamlayıcı unsurudur. Bakanlık’ın maden işletme hakkına onay vermesine müteakip sözleşme baştan itibaren hüküm ifade edecektir. Onayın verilmemesi halinde ise sözleşme baştan itibaren geçersiz kabul edilecektir⁹⁷.

Maden Kanunu ve Maden Yönetmeliğinde rödovans sözleşmesinde olduğu gibi maden işletme hakkının devir sözleşmesinin de tanımı yapılmamıştır. Maden işletme hakkının devrinin yapılabilmesi için tarafların öncelikle borçlandırıcı bir işlem yapmaları gerekmektedir. Maden işletme hakkına konu olan borçlandırıcı işlemler genellikle satış, bağışlama ve mal değişim sözleşmeleri olmaktadır⁹⁸. Maden işletme hakkının devri sözleşmesi ruhsat sahibinin maden hakkından kaynaklı haklarını devretmeyi, devralan kişinin de bedel ödemeyi taahhüt ettiği sözleşme olarak tanımlanması mümkündür⁹⁹.

O halde maden işletme hakkının hukuki işlemlere konu olmasında devir, devreden ve devralanın Maden Kanunu m.5 ve Maden Yönetmeliği m.82’deki şartları sağlaması halinde hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır.

2.5.2. Rehin

Rehin hakkı kısaca bir alacağın vadesinde ödenmemesi durumunda alacaklının rehin konusu eşyayı sattırarak, alacağına öncelikle elde etmesini sağlayan alacağa bağlı fer’i bir haktır¹⁰⁰. Medeni Kanun rehni iki ana başlığa ayırır. Bunlar, taşınır ve taşınmaz rehnidir.

⁹⁴ **Özdamar**, (Maden Hakkının Devri), s.124; **Erdoğan**, (Devir Sözleşmesi), s.107.

⁹⁵ **Erdoğan**, (Devir Sözleşmesi), s.107.

⁹⁶ **Özdamar**, (Maden Hakkının Devri), s.125; **Erdoğan**, (Devir Sözleşmesi), s.107.

⁹⁷ **Erdoğan**, (Maden Hakkının Devri), s.108-109.

⁹⁸ **Özdamar**, Demet, Maden Hakkının Verilmesi ve Bu Hakkın Devri, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce’ye Armağan, İzmir 2001, s. 119-148 (Maden Hakkının Devri) s.125; **Erdoğan**, s.103.

⁹⁹ **Erdoğan**, s.103.

¹⁰⁰ **Uyumaz**, Alper, Medeni Kanun Dışındaki Kanunlarda Düzenlenmiş Taşınır Rehin Çeşitleri, GÜHFD, C.XXI, Y.2017, Sa.4 http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/21_4_3.pdf. (E.T.18/11/2019), s.78-79. **Ertaş**, Şeref, Tescilli Taşınır Rehinleri, <https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/4-%C5%9Eeref-ERTA%C5%9E.pdf>, (E.T.18/11/2019), s.1155. **Öztürk**, Sibel, Rehin Hakkının Kazanılması, Yüksek Lisans Programı, Ankara 2017.

Taşınmaz rehni MK m.850-938 hükümleri arasında düzenlenirken, taşınır rehni MK m.939-972 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere Medeni Kanun rehni taşınmaz eşya – taşınır eşya ayrımına göre düzenlemiştir. Bu ayırım günümüzde tutarlı değildir. Çünkü günümüzdeki teknolojik gelişmeler karşısında eşyaların niteliği değişmekte, ayırım bu değişen niteliği karşılayamamaktadır¹⁰¹. Üstelik bugün maden işletme hakkı olarak bahsedilen niteliği gereği taşınır eşya olan hak, birçok taşınmaz eşyanın değerinden fazla ekonomik değere sahip olmaktadır. Bu durum karşısında Medeni Kanunda taşınmaz eşya için anlam bulan temel ilkeler, maden işletme hakkının rehnine ilişkin de uygulanması gerekmektedir.

Rehin hakkının konusu kural olarak eşyadır. Maden işletme hakkının Medeni Kanun'da taşınmazların sınırlı sayıda sayılması nedeniyle taşınmaz kabul edilmesi mümkün olmadığından taşınırlara ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir. Medeni Kanunda yer alan taşınır rehni hükümleri dışında Maden Kanununda da düzenlenmiş taşınır rehni hükümleri bulunmaktadır. Maden Kanunu'nda düzenlenen taşınır rehni, Medeni Kanunda teslim bağı kurulması gereken taşınır rehni hükümlerinden farklı olarak teslimsiz ve sicilli taşınır rehni usulüyle taşınmaz rehnine benzer şekilde düzenlenmiştir¹⁰². Maden Kanunu'ndaki düzenlemelere göre maden işletme hakkı rehnedilebileceği (maden ipoteği) gibi madenden çıkacak cevherin de rehni mümkündür¹⁰³.

Maden işletme hakkı üzerinde kurulacak taşınır rehnine ilişkin hükümler sırasıyla:

- Maden Kanunu m.40, 42, 43, 44, 45 boşluk olması halinde,
- Medeni Kanun m.881-897 arası hükümler, bu hükümlerde de boşluk olması halinde,
- Medeni Kanun taşınmaz rehnine ilişkin genel hükümler olan MK m.850-880 uygulanacaktır.

---

https://www.academia.edu/33777109/REH%C4%B0N_HAKKININ_KAZANILMASI?auto=download (E.T:07/10/2019) s.3.

¹⁰¹ **Uyumaz**, (Taşınır Rehin), s.51.

¹⁰² Taşınır rehninin teslimsiz şekilde kurulması istisnai bir durum oluşturur. Ancak kanunun izin verdiği ölçüde teslimsiz taşınır rehni kurulması mümkün olmaktadır. Bu hususta Kanun koyucu, taşınır eşyaların rehninde teslim şartının yerine, tescil şartını getirmiştir. Bu sayede muhtemel çıkacak uyumsuzlukların önüne geçilmek istenmiş ve rehne bağlı alacak hakkının kimde olduğunun ispatının kolaylaştırılması sağlanmıştır. **Ertaş**, (Taşınır Rehinleri), s.1161-1162, **Uyumaz**, (Taşınır Rehin), s.53.

¹⁰³ **Uyumaz**, (Taşınır Rehin), s.78.

Bu çalışma kapsamında sadece Maden Kanunu'ndaki ilgili hükümler değerlendirilecektir.

2.5.2.1. Genel Olarak

Maden Kanunu m.42¹⁰⁴, maden işletme hakkının - maden işletme ruhsatının rehin verilmesinin şartlarını düzenlemektedir. Hükme göre maden işletme hakkının rehnedilebilmesi için maden siciline rehin hakkının tescil edilmesi gerekmektedir¹⁰⁵. Maden Kanunu m. 38/4 uyarınca “*Madenler üzerine iktisap edilecek haklar tescil edilmedikçe hüküm ifade etmez.*” düzenlemesi karşısında tescilin rehin hakkının doğumu açısından kurucu nitelik taşıdığı söylenebilir¹⁰⁶.

Maden işletme hakkı taşınır bir mal olarak kabul edilse de Maden Kanunu m.45'in atfi gereği maden işletme ruhsatına ilişkin taşınmaz rehninin bir türü olan ipoteğe ilişkin hükümlerin uygulanması da söz konusu olacaktır¹⁰⁷. Hükme göre, işletme ruhsatının sadece maden için yapmış olduğu borç veyahut yapacağı borç için rehin verilebileceği öngörülmektedir. Rehnin kapsamı 3.fıkırdaki belirtildiği üzere madencilik faaliyetinde kullanılan tüm araç ve gereçlerdir. Rehnin sona ermesi ise ya sicilden terkin ile ya da işletme hakkının sona ermesi (33/1'deki tesis, vasıta, alet ve malzemede rehin hakkı devam eder.) ile veyahut da genel hükümlere göre alacağın son bulması (ifa, takas, tecdit gibi) ile olacaktır¹⁰⁸.

---

¹⁰⁴ “(1)Maden işletme ruhsatı sahibinin maden için yapmış olduğu borcunu veya ileride bu maksatla borçlanmasının temini için maden üzerinde bir veya müteaddit derece ve sırada ipotek tesis olunabilir. (2)İpotekli takyit edilmiş işletme ruhsatının alanlarında değişiklik olduğu takdirde mevcut ipotek, hiçbir muameleye tevessül edilmeden yeniden ita edilen ruhsat üzerinde de aynı şartlarla devam eder. (3)İşletme ruhsatı ile bir bütün teşkil eden 40'ıncı maddenin birinci fıkrasında yazılı tesis, vasıta, alet ve malzemenin heyeti umumiyesi ipoteğin şümulüne girer. (4)Tesis olunacak ipotek ruhsat süresini geçemez. (5)İpotek alacaklısı, maden işletme ruhsatı ile kül teşkil eden ve tapu sicilinde kayıtlı bulunan gayrimenkuller üzerinde, işletme ruhsat sahibinin tasarruflarına mani olmak için umumi hükümler dairesinde tapu siciline şerh verilmesini isteyebilir. (6)Maden işletme hakkının sona ermesi halinde ipoteğin hükmü 33 üncü maddenin birinci fıkrası şümulü dışında kalan tesis, vasıta, alet ve malzemeye inhisar eder. (7)Maden ipoteği sicil kütüğündeki ipotek kaydının terkinin ile sakıt olur.” (Maden Kanunu m.42)

¹⁰⁵ **Uyumaz**, (Taşınır Rehin), s.78; **Ertaş**, (Taşınır Rehinleri), s.1176.

¹⁰⁶ “(1)Bütün maden hakları ve faaliyetleri ile ilgili teknik ve mali konuları havi maden sicili, yönetmelikte belirtildiği şekilde Genel Müdürlük tarafından tutulur. (2) Maden haklarının devir, intikal, haciz, rehin ve ipotek veya sona erme durumları bu sicile işlenir. (3)Maden sicili alenidir. İlgililer sicil kayıtlarının maden sicil memurlarından biri huzurunda gösterilmesini isteyebilir. Maden sicilindeki kayıtların bilinmediği iddia edilemez. (4) Madenler üzerine iktisap edilecek haklar tescil edilmedikçe hüküm ifade etmez.” (Maden Kanunu m.38) gereğince tescil ilkesi vurgulanmaktadır. Bu sayede taşınır rehinlerine zilyetliğin devrine ilişkin şart maden sicilinde tescil ilkesi ile karşılanmış bulunmaktadır. (**Uyumaz**, (Taşınır Rehin), s.79.)

¹⁰⁷ **Amıkhoğlu**, s.62.

¹⁰⁸ **Topaloğlu**, (Maden), s.314.

Maden işletme hakkının rehnedilmesi işlemine ilişkin kanunda herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir. Ancak Maden Kanunu m.45'in atfı nedeniyle ipoteğe ilişkin hükümlerde düzenlenen resmi şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Taraflar birlikte, Noter yahut Genel Müdürlüğe başvurarak rehnin konusu sözleşmeyi yetkili memur önünde imzalayarak rehin işlemini gerçekleştirebilecektir¹⁰⁹.

Maden Kanunu m.43'de¹¹⁰, maden işletme hakkı üzerindeki rehnin paraya çevrilmesindeki usulü düzenlemektedir. İşletme ruhsatına ilişkin borcun, ruhsat sahibi tarafından ödenmemesi halinde işletme ruhsatı genel hükümler dairesinde taşınır mallara ilişkin prosedür uyarınca sattırılabilir. Maden işletme hakkına konu borca ilişkin rehnin paraya çevrilmesi; ancak borcun vadesi geldiğinde yahut alacak muaccel olduğunda uygulanabilecektir¹¹¹.

Bu satışa katılacak olan ihale alacaklılarının, yukarıda izah edilen arama ruhsatı alma şartlarına haiz olması gerekmektedir¹¹². İcra dairesi bu tür belgeyi almaya haiz kişiler

¹⁰⁹ **Topaloğlu**, Mustafa, Maden İpoteklerinin Kuruluşu ve Kapsamı, <http://www.mtopaloglu.av.tr/img/makaleler/maden-I-poteklerI-kurulus-u-ve-kapsamI-323.pdf>.(E.T.18/11/2019)s.1; **Uyumaz**, (Taşınır Rehin), s.79.

¹¹⁰ “(1)İpoteğin vadesi sonunda veya alacağın muacceliyet kesbetmiş olması halinde alacaklı alacağının tahsili için ipoteğin taalluk ettiği maden işletme ruhsatını genel hükümler dairesinde sattırabilir. (2)Maden işletme ruhsatını iktisap etmek isteyen talibin bu hakkın iktisabı için aranan kanuni şartları haiz olması lazımdır. Talip bu şartları haiz bulunduğunu, Bakanlıktan alacağı vesika ile ispat eder. İcra dairesi bu vesikayı ibraz etmiş olan talipler arasında satışı yapar. (3)Satışın neticesi icra dairesi tarafından Bakanlığa bildirilir. Keyfiyet madenin sicil kütüğüne şerh ve ipotek kaydı terkin edilir. Devir muamelesi bu surette tekemmül eder.” (Maden Kanunu m.43)

¹¹¹ **Topaloğlu**, (Maden), s.305; **Amıkhoğlu**, s.67.

¹¹² Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün Konya 5.İcra Dairesi 2010/8579 esas sayılı icra dosyası için yazdığı 25/04/2019 tarihli müzekkere cevabında “*Satış tarihinde ruhsatların hukukunun yürürlükte olması kaydıyla satışlarında herhangi bir engel bulunmayıp; 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 43.maddesi ile Yönetmeliğininin 84.maddesinde belirtilen usul ve esaslar dahilinde yine aynı kanununun 6.maddesinde belirtilen şartlara haiz şahıs ve şirketlere ruhsatın satışının yapılması gerekmektedir. Maden Ruhsatlarının kanun gereği ruhsat sahibi tarafından yerine getirilmesi gerekli olan bazı vecibelerin yerine getirilmemesi halinde iptali veya ruhsat sahibi tarafından terk edilmesi söz konusudur. İptal veya terk edilen maden ruhsatları Devlete intikal edeceğinden, ruhsatların icraen satışı gerçekleşmiş olsa dahi ihale alıcısı adına tescili yapılamayacaktır. Ayrıca satış ilanına –İcra/İflas yoluyla devirlerde; satışlardan önce ruhsata ait bütün mali yükümlülüklerin tamamlanması, gerektiği ilgili merciye bildirilir. Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde ruhsat devir alandan geçmişe yönelik olarak tüm mali yükümlülükler tamamlattırılır.- hükmünün eklenmesi gerekmektedir. Ruhsatların kıymet takdiri sonrası ve satış öncesi; Genel Müdürlüğümüzden ruhsatların hukukunun yürürlükte olup olmadığının, Maden Kanunundan genel mali yükümlülükleri (Devlet Hakları, İdari para cezaları vs.) ile ruhsata ait son takyidat durumunun mutlaka sorulması ve ruhsat sahibinin bağlı bulunduğu Vergi Dairesi Müdürlüğünden ruhsatlara ait yıllık harç borçlarının istenmesi gerekmektedir.*” diyerek satış prosedüründe kurumun dikkat ettiği hususları ayrıca ve özellikle belirtmiştir. Müzekkere cevabına göre maden ruhsatının satışında ihale alıcısının ruhsatla alakalı tüm borçlardan sorumlu olduğunun ihale şartında bunun özellikle belirtilmesi gerektiği söylemiştir. Burada unutulmaması gereken bir diğer husus ise Maden Kanunu 6.maddesidir. 6.Maddedeki şartı taşımayan gerçek veya tüzel kişi ihalede en yüksek rakamı ileri sürse dahi ruhsat onun adına kurum nezdinde tescili yapılamayacaktır.

arasında maden işletme hakkının satışını gerçekleştirecektir. İhale alacaklısı, maden ruhsatına ilişkin tüm borçları ödedikten sonra artık ruhsat sahibi olarak tescil ettirilecektir. Son olarak işletme ruhsatının satışının sonucu Bakanlığa icra dairesi tarafından bildirilecektir. İdare de ihale sonucunda, ihale alıcısını, satışı yapılan işletme ruhsatı adına yeni ruhsat sahibi olarak kaydedecektir.

2.5.2.2. Rehnin Cevher Rehninden Farkı

Kanun koyucu, maden sektörünün ciddi finansmana ihtiyacı olmasından dolayı, ruhsat sahibine madenden üretilmiş cevherlerin de rehnedilebilmesi hakkını tanımaktadır¹¹³. Söz konusu hüküm Maden Kanununun m. 39¹¹⁴ 'da düzenlenmiştir. Maden cevherinin rehnedilebilmesi için mutlaka yerküreden madenin çıkartılıp, ekonomik değer kazanmış halde olması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, maden yatağında bulunan ancak henüz işlenmeyen madenin veya rezervinin rehnedilmesi mümkün değildir¹¹⁵.

Cevher rehninde Maden Kanunu'nun ipoteklere ilişkin atfı olmaması nedeniyle sözleşmenin yapılmasında herhangi bir geçerlilik şartı yoktur. Adi yazılı olarak cevher rehnin ilişkin sözleşme yapılabilir ancak bu sözleşmenin sicile tescil edilmesi gerekmektedir. Görüldüğü üzere cevher rehni, teslimi şart olmayan ancak tescili şart olan bir taşınır rehni türüdür¹¹⁶.

Maden cevherleri niteliği gereği taşınır mal hükmündedir. MK'ya göre taşınır malların rehni için öncelikle rehin sözleşmesi ve devamında da rehin konusu şeyin, rehin alacaklısına teslimi şarttır. Maden Kanunu'na göre ise böyle bir teslimin maliyeti ve stoklanması ciddi problemler olacağından dolayı, cevher rehninde, diğer taşınır mal rehni türüne göre teslim şartı yoktur¹¹⁷. Maden rehninde, rehin alacaklısı idareye bildirilir

¹¹³ **Topaloğlu**, (Maden), s.302; **Günay**, s.127-128.

¹¹⁴ “(1)Madenlerden çıkarılan cevherler, arama ve işletme ruhsat sahibinin genel müdürlüğe yazılı müracaatları üzerine bildirildiği şahıslara kabzedilmeksizin rehnedilebilir. Bu durum maden siciline kaydedilir. (2)Bu kabil cevherlerin rehin süresi içinde satışı, rehin alan şahısların yazılı muvafakati ile mümkündür. (3) Rehinle ilgili sicil nasıl tutulacağı ve diğer işlemler, yönetmelikte belirtilir.” (Maden Kanunu m.39)

¹¹⁵ **Topaloğlu**, (Maden), s.302; Ayrıca Yüksek Mahkeme kararında “Çıkarılmış mermerlerin münferiden haczinde bir usulsüzlük yoksa da, ocak içi mermer bloklarının haciz caiz değildir.” diyerek yerkürede bulunan madenin haczine cevaz vermemektedir. (T.30/03/1993 E:1993/939 K:1993/5533) (Sinerji Mevzuat) (E.T.01/10/2019)

¹¹⁶ **Uyumaz**, (Cevher Rehin), s.80; **Ertay**, (Taşınır Rehinleri), s.1176-1177.

¹¹⁷ **Topaloğlu**, (Maden), s.302.

ve bu aşamada rehin sözleşmesi kurulmuş sayılır¹¹⁸. Rehın alacağı, asıl alacağa bağlı ikincil bir hak olduğu için asıl alacağın sona ermesi ile birlikte, rehin hakkı da sona erer¹¹⁹.

Cevher rehninin, maden işletme hakkının rehnedilmesinden farkı; cevher rehninin, ruhsat sahibi tarafından yeryüzünden çıkartılmış ve ekonomik değer kazandırılmış halinin rehni iken, maden işletme hakkının rehni (maden ipoteği) ise söz konusu cevher çıkarma hakkının 3.bir kişiye rehnettirilmesidir¹²⁰. Bir diğer önemli fark ise, cevher rehnine özel atıf olmamasından dolayı uygulanacak hükümler MK 939/972 maddeleri iken, Maden işletme hakkına ilişkin rehninde ise uygulanacak hükümler 45.maddenin atfı gereği MK 881-897de düzenlenen ipoteği ilişkin maddelerdir. Bir başka ifadeyle, cevher rehni taşınır mal hükümlerine göre rehnedilecek olmasına rağmen maden işletme hakkına ilişkin hak ise MK'da düzenlenen ipotek hükümlerine göre 3.kişiye hak sağlayacaktır.

2.5.2.3. Ruhsat Sahibinin Şahsi Sorumluluğu

Maden Kanunu m.44¹²¹ maden işletme hakkının rehnine ilişkin borçlarda özel bir hüküm getirmiştir. Bu hükümde işletme ruhsatını, finansman bulmak için yahut başkaca sebeplerle 3. kişiye rehnedilen ruhsat sahibinin, alacaklıya karşı şahsen sorumlu olacağı düzenlenmektedir. İkinci fıkrada, rehinli işletme ruhsatının 3. bir kişiye devri halinde, devreden ve devralanın sorumluluğunu düzenlemektedir. Maden Kanunu m. 44/2'ye göre, ipotekli işletme ruhsatını devreden kişi, devralanla birlikte sorumlu olacaktır. Maden Kanunu m. 44/3'te devreden bu sorumluluktan kurtulması için kurtuluş kartı getirilmiştir. Bu kurtuluş kartında kanun koyucu işletme ruhsatını devralana yükümlülük yüklemiştir. İşletme ruhsatının devralınmasından itibaren bir yıl içinde, devralan; devreden ipotekten kaynaklı borcuna ilişkin devre muvafakat etmediğini Bakanlığa bildirmezse, devreden şahsi sorumluluktan kurtulacaktır. Bir başka deyişle, ruhsatı

¹¹⁸ Topaloğlu, (Maden), s.302-303.

¹¹⁹ Topaloğlu, (Maden), s.303; Günay, s.129.

¹²⁰ Amıkhloğlu, s.63; Günay, s.127-128.

¹²¹ “(1) Maden ipoteğiyle temin edilen alacaktan dolayı maden işletme ruhsat sahibi şahsen de mesuldür. (2) İpotekle takyit edilmiş bir maden işletme ruhsatının ahara devri halinde, bu hakkı devreden borçluluk durumunda bir değişiklik husule gelmeyeceği gibi, alacağın teminatını teşkil eden ipotek de aynen baki kalır. (3) Ancak, maden işletme ruhsatını devralan şahıs ipotekle temin edilmiş olan borcu da şahsen kabul ve taahhüt ettiği ve alacaklı, keyfiyetin Bakanlıkça kendisine tebliğinden itibaren, bir yıl içinde hakkını evvelki borçluya karşı muhafaza eylediğini yazı ile bildirmedeği takdirde ön işletme veya işletme ruhsatını devreden evvelki borçlu borcundan kurtulur.” (Maden Kanunu m.44)

devralan, devredenın şahsi sorumluluğu devralmadığını Bakanlığa devirden itibaren 1 yıl içinde bildirmezse şahsi sorumluluğu kanunen almış olacaktır¹²².

Uygulamada maden ruhsatına ilişkin rehin verilmesinde bankaların isteksiz olması, uyuşmazlıkların sadece hacedilemezlik şikâyeti çerçevesinde oluşmasına neden olmaktadır. Bankalar da, maden ruhsatına dayanarak kredi sağlamamasının gerekçesi olarak, işletme ruhsatının süreye bağlı olması, işletme ruhsatının kanunundaki bazı şartlara uyulmaması halinde düşmesi gibi gerekçeleri ileri sürerek kredi vermemektedir.

Sonuç olarak maden işletme hakkı sahibinin, maden ruhsatını rehin vererek finansman bulması borçlardan kaynaklı şahsen sorumlu olması, ruhsatın süreli olması gibi sebeplerden finansman bulma imkanı zorlaşmaktadır. Bu durumda ruhsat sahibi, ruhsatını işler hale getirebilmek için işletme ruhsatını 3.bir kişiye kiralama fikri uygulamada daha geniş yer tutmaktadır.

2.5.3. İntifa

İntifa hakkı Medeni Kanun m.794-822 hükümleri arasında düzenlenmektedir. MK m.794'e göre intifa hakkı "*taşınurlar, taşınmazlar, haklar veya bir malvarlığı üzerinde kurulabilir. (2) Aksine düzenleme olmadıkça bu hak, sahibine, konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlar.*" şeklinde tanımlanır. O halde maden işletme hakkı intifa hakkını içeren sözleşmeye konu edilebilen bir haktır. Ancak burada intifa hakkının konusu tam yararlanma yetkisi olduğu için Maden Kanunu ek m.7 kapsamında idareden bu hakkın kullanılabilmesi için izin alınması gerekecektir. Yüksek mahkemede bir kararında maden işletme hakkını intifa hakkının bir benzeri olduğunu belirterek maden işletme hakkının intifa hakkı içerikli bir hak sağladığını belirtir¹²³.

¹²² Topaloğlu, (Maden), s.318.

¹²³ Anayasanın 168. ve 3213 sayılı Maden Yasası'nın 4. maddesine göre madenler devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. İşletme hakkı, madenin toprağın altından çıkarılıp, çıkarılan cevher üzerinde mülkiyet hakkı sağlanması için belli bir süre, belli bir alanda hak sahibine işletme kurma ve işletme olanağı sağlayan bir haktır. İşletme hakkı, sahibine izin aldığı alanda intifa hakkı içerikli bir hak sağlar; işletme koşullarına uygun alanı işletmek buna karşın çıkarılan cevher menkul mal niteliği kazanır. Maden Kanununun 28. maddesi gerekçesinde de belirtildiği gibi işletme izin belgesinden kaynaklanan hakkın bir başkasına kiralanabileceği anlaşılmaktadır. Uygulamada bu çoğunlukla Borçlar Kanunu'na göre hasılat kirası sözleşmeleri ile yapılmaktadır. Rödovans sözleşmesi olarak adlandırılan bu sözleşmenin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden Dairesi Başkanlığınca onaylanmış olması diğer bir anlatımla uygun görüş alınması gerekir. İşletme hakkının üçüncü kişiye rödovans sözleşmesi ile devri halinde devralan kiracı sahayı sözleşme koşullarına uygun olarak işletmek ve bunun karşılığı kiralayan ruhsat sahibine rödovans bedelini ödemekle yükümlüdür. (14.HD. T:13/02/2007 E:2006/15092 K:2007/1210) (Sinerji Mevzuat) (E.T.10/12/2019)

Rödovans sözleşmesinin konusu olan maden işletme hakkının rödovans verene devredilmesi ile intifa hakkının devredilmesi temelde aynı hukuki durum gibi görünse de bazı önemli farklılıkları vardır. Bunlar; intifa hakkı, sınırlı bir ayni hak iken rödovans sözleşmesinde devralınan hak şahsi bir alacak hakkıdır¹²⁴. MK m.795'e göre intifa hakkı taşınırlarda zilyetliğin devri, alacaklarda alacağın devri, taşınmazlarda ise tapu kütüğüne tescil ile kurulmaktadır. MK m.795'e göre intifa hakkının tescil edilmesi halinde herkese karşı ileri sürülmesi mümkün iken maden işletme hakkından doğan haklar sadece sözleşmenin taraflarına karşı ileri sürülebilecektir. Ancak burada idareye rödovans sözleşmesinin tescil edilmesi, şahsi hakkı güçlendirmektedir. Bu iki kavram arasındaki bir diğer fark ise hakkın devri konusundadır. MK m.806'ya göre sözleşmede aksine bir hüküm yoksa veya durum ve koşullardan hak sahibince intifa hakkının şahsen kullanılması gerektiği anlaşılmıyorsa intifa hakkı devredilebilir. O halde başka bir ifadeyle intifa hakkına konu sözleşmede devir yasağı varsa yahut şahsın sadece kendisinin o haktan yararlanabileceği belirtiliyorsa intifa hakkı devredilemeyecektir. Ayrıca söz konusu bu hak MK m.796'ya göre hak sahibinin ölümü ile sona erdiğinden hak sahibinin mirasçılara devredilemeyecektir¹²⁵. Maden işletme hakkında ise Maden Kanunu m.5 uyarınca bu hak Maden Kanunu m.6'daki şartları taşıyan mirasçılara intikal edecektir. Bu iki kavram arasındaki bir diğer fark da intifa hakkı Eşya Hukuku hükümlerine tabi iken, maden işletme hakkı Borçlar Hukuku hükümlerin tabidir¹²⁶.

Sonuç olarak maden işletme hakkının, intifa sözleşmesine konu edilebilmesi mümkündür. Ancak burada Maden Kanunu ek m.7 kapsamında yapılacak intifa sözleşmesinde idareden izin alınması gerekmektedir. Aksi halde ek m.7'nin getiriliş amacı olan rödovans vereni denetleme imkânı ortadan kalkacaktır.

2.5.4. Haciz

Maden işletme hakkı üzerinde haciz Maden Kanunu m.40'da¹²⁷ düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, kural olarak cevherin çıkartılması ve / veya işlenmesi için kullanılan

¹²⁴ **Arkan Serim**, Azra, Hasılat Kirasında Tarafların Hak ve Borçları, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2010, s.29-30; **Amıkloğlu**, s.95-96.

¹²⁵ **Arkan Serim**, 30; **Amıkloğlu**, s.96; **Erdoğan**, s.43.

¹²⁶ **Arkan Serim**, 30; **Amıkloğlu**, s.97.

¹²⁷ “(1)Madenin işletilmesinde gerekli olan kuyular, ocaklar ve galeriler ile makineler, binalar, yer altında ve yer üstünde kullanılan her türlü nakil vasıtaları madenin çıkarılması, temizlenmesi, izabesi gibi cevherin kıymetlendirilmesine yarayan alet ve tesisler ve bir senelik işletme malzemesinin üzerine münferiden haciz veya ihtiyati tedbir konulamaz. (2)Ancak işletme hakkı ile bir bütün teşkil eden 1 inci fıkrada yazılı tesis, vasıta, alet ve malzemenin tamamı veya çıkarılmış cevherlerle bu cevherlerin

makine ve teçhizatlar haczin ve ihtiyati tedbirin konamayacağını düzenlemektedir. Maden Kanunu 40/2’de ise iki istisna düzenlenmiştir. Bunlardan birincisi, 1.fıkıradaki belirtilen ve cevherin çıkartılması için kullanılan işletme hakkı ile işletme için gerekli araç ve gereçler ve işletme için gerekli malzemeler bütün olarak haczedilebilecektir. İkinci istisna ise madenden çıkan cevherin bir kısmı veya tamamının haczedilebileceği yönündedir¹²⁸. Alacak tarafından çıkan malzemenin üzerine ihtiyati tedbir ve haciz konabileceğini düzenlemektedir. Hiç şüphesiz bu hususun tespiti de bilirkişi incelemesi ile yapılacaktır¹²⁹. Görüldüğü üzere burada kanun koyucu maden ruhsatının sahibinin değişmesi halinde bile madencilik faaliyetinin durmaması için haczedilemezlik öngörmektedir¹³⁰. Yüksek mahkemeye göre, Maden Kanunu m.40’a aykırılıktan açılacak davanın niteliği de haczedilemezlik şikâyeti olarak kabul etmektedir¹³¹. Yapılacak şikâyetin de İİK m. 16 gereği 7 günlük yasal sürede yapılması gerekmektedir¹³².

---

bakiyeleri ve cürufu üzerine haciz ve ihtiyati tedbir konulabilir. Üçüncü şahsın rehin hakları saklıdır. (3)Bir madenin tamamının icra yolu ile satışı 43 üncü maddede yazılı usule tabidir.” (Maden Kanunu m.40)

¹²⁸ **Topaloğlu**, (Maden), s.305; “Buradaki amacın şüphesiz madencilik faaliyetinin aksamaması olduğu söylenebilir. Bir başka ifadeyle madencilik faaliyetinin ana parçalarının haczedilerek faaliyetin durması yerine, ruhsat sahibinden alacaklı olan kişinin tüm madencilik faaliyetini haczederek alacağına kavuşması, bu sayede de madencilik faaliyetinin, idare nezdinde durmaması gayesine ulaşılmış olacaktır.”

¹²⁹ “3213 sayılı Maden Yasasının 40.maddesinde: Madenin işletilmesinde, gerekli olan kuyular, ocaklar ve galeriler ile makineler, binalar, yer altında ve yer üstünde kullanılan her türlü nakil vasıtaları, madenin çıkarılması, temizlenmesi, izalesi gibi cevherin kıymetlendirilmesine yarayan alet ve tesisler ve 1 senelik işletme malzemesinin üzerine münferiden haciz konulamaz. Ancak, işletme hakkı ile bir bütün teşkil eden 1.fıkıradaki yazılı tesis, vasıta, alet ve malzemenin tamamı veya çıkarılmış cevherlerle bu cevherlerin bakiyeleri ve cürufu üzerine konulabilir. Hükmü öngörülmüştür. Bu durumda, mahkemece anılan yasanın emredici kuralı re’sen nazara alınarak, Maden İşletme Ruhsatı getirtilip haczedilen menkulün işletme hakkı ile bir bütünlük teşkil edip etmediği ve münferiden haczedilmesinin, mümkün olup olmadığı araştırılmalıdır. Borçlunun Maden İşletme Ruhsatı yoksa ise veya ruhsat bulunmakla beraber işletme hakkıyla bütünlük teşkil eden menkullerin tamamı haczedilmemişse şikâyetin reddine karar verilmesi gerekecektir.” (12.HD T.28/01/2002 E:2002/586 K:2002/1538) (E.T.12/10/2017) (Yargıtay.gov.tr)

¹³⁰ **Topaloğlu**, (Maden), s.305.

¹³¹ “Şikâyetçi 3.kişi /vekilinin başvurusu, haczedilemezlik şikâyeti niteliğinde olup, uyuşmazlığın 3213 sayılı Maden Kanunu hükümlerine göre çözümlenmesi gerekir. Bu durumda, mahkemece anılan yasanın emredici kuralı re’sen nazara alınarak, maden işletme ruhsatı getirtilip, haczedilen menkullerin işletme hakkı ile bir bütünlük arz edip, arz etmediği, dolayısıyla hacizlerinin mümkün olup olmadığı, mahallen bilirkişi aracılığıyla yapılacak keşif sonucu belirlendikten sonra oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, istemin istihkak davası olarak nitelendirilip eksik incelemeyle yazılı şekilde sonuca gidilmesi isabetsizdir.” (12.HD. T.10/03/2009 E:2008/24556 K:2009/5010) (Sinerji Mevzuat) (E.T.10.08.2019)

¹³² “Borçlu şirket şikâyetinde, kendisine ait olan Nazilli İlçesi Hasköy köyü 2513 parselde kayıtlı taşınmazın bizatihi madencilik işletmesinin yapıldığı kömür çıkarılan yer olduğu, bunların 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 40.maddesi uyarınca taşınmaz ve üzerindeki madencilik faaliyetinde kullanılan menkul malların haczedilmeyeceğini, haczin iptalini talep etmiştir. Somut olayda borçlu şirkete ait maden sahası olan 2513 parsel sayılı taşınmaz üzerine takibin kesinleşmesi üzerine alacaklı tarafından haczedildiği, hacze ilişkin olarak da borçlu şirket şirkete 06/05/2003 tarihinde İİK’nun 103.maddesi uyarınca davetiyesinin gönderildiği, ayrıca maden sahası üzerinde bulunan, maden işletmesinde

Yüksek mahkeme haczedilemezlik şikâyetine ilişkin, Maden Kanunu m.40 uyarınca ruhsat sahibinin binek aracının işletme için bir bütünlük arz edip, arz etmediğine göre haczedilemezlik şikâyetinin yerinde olup olmadığının incelenmesi gerektiği belirtilmektedir. Yüksek mahkemenin bu kararı¹³³ neticesinde, ruhsat sahibinin cevherin çıkartılması ve işlenmesinde kullanılan nakil vasıtalarında bile tek başına haciz veya ihtiyati tedbir konulamayacağı yorumu yapılabilir¹³⁴.

Maden Kanunu m.40'ın yorumunda maden işletme hakkını içeren maden ruhsatına haciz konulamayacağı sonucu çıkmamaktadır. Maden ruhsatına haciz konulabileceğine ilişkin yapılan şikâyete ilişkin Yüksek Mahkeme: *“Borçlunun talebi ruhsat üzerine haciz konulamayacağına ilişkin olup, ruhsatla ilgili Maden Kanunu'nun 40. maddesinin uygulanması mümkün değildir. Bu durumda mahkemece istemin reddi yerine yazılı gerekçelerle haczin kaldırılması yönünde hüküm tesisi isabetsizdir”*¹³⁵.” demektedir.

Yine Maden Kanunu m.40'ın yorumu doğrultusunda maden işletmesinin elektrik borcu için elektriğin kesilip kesilemeyeceği noktasında da Yüksek mahkeme elektriğin maden işletmesinin, işletme için gerekli vasıtası olarak kabul etmemiştir¹³⁶. Bir başka ifadeyle, maden işletmesinin devamını sağlayan elektriğin kesilebileceğini belirtmiştir.

---

kullanılan bina ve arazinin haciz kapsamında kıymet takdirleri tespit edilip 23/01/2004 tarihinde borçlu şirkete tebliğ edildiği, borçlunun icra mahkemesine yapılan kıymet takdirine itiraz üzerine yeniden taşınmaz, bina ve üzerindeki madencilikte kullanılan malzemelerin değerinin 24/03/2004 tarihinde tespit edildiği görülmüştür. Yukarıda tespit edilen tarihler itibarıyla şikâyet yasal 7 günlük süre geçtikten çok sonra 20/08/2005 tarihinde yapıldığından itiraz süresinde değildir. Mahkemece haczedilemezlik şikâyetinin süresinde yapılmadığından bahisle reddine karar vermek gerekirken, işin esasının incelenerek kabulüne karar verilmesi isabetsizdir.” (12.HD. T.17/10/2008 E:2008/14280 K:2008/17665) (Sinerji Mevzuat) (E.T.10/08/2019); **Topaloğlu**, (Maden), s.305.

¹³³ “İcra Mahkemesi'nin gerekçesinde de vurgulandığı üzere 3213 Sayılı Yasa'nın 40 ve 41. maddelerinde öngörülen hükümler esas alınarak haczedilemezlik şikâyetinin çözümlenmesi gerekir. 3213 sayılı yasanın 40. maddesinde; madenin işletilmesinde, gerekli olan kuyular, ocaklar ve galeriler ile makineler, binalar, yer altında ve yer üstünde kullanılan her türlü nakil vasıtaları, madenin çıkarılması, temizlenmesi, izalesi gibi cevherin kıymetlendirilmesine yarayan alet ve tesisler ve (1) senelik işletme malzemesinin üzerine münferiden haciz konulamaz. Ancak, işletme hakkı ile bir bütün teşkil eden 1. fıkrada yazılı tesis, vasıta, alet ve malzemenin tamamı veya çıkarılmış cevherlerle bu cevherlerin bakiyeleri ve cürufu üzerine konulabilir hükmü öngörülmüştür. Somut olayda haczedilen otonun binek aracı olarak kullanıldığı iddia edilmektedir. Bu durumda, mahkemece anılan yasanın emredici kuralı resen nazara alınarak, Maden İşletme Ruhsatı getirtilip haczedilen menkullerin (otonun) işletme hakkı ile bir bütünlük arz edip etmediği ve münferiden haczedilmesinin mümkün olup olmadığı araştırılmalıdır. Yukarıda açıklanan araştırma yapılmadan eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir.” (12.HD. T.10/10/2005 E:2005/15665 K:2005/19746) (Sinerji Mevzuat) (E.T.10/08/2019)

¹³⁴ **Topaloğlu**, (Maden), s.307.

¹³⁵ 12.HD. 18/06/2013 K.T. Es:2013/12814 Krr:2013/22746 (Sinerji Mevzuat) (E.T.10/08/2019).

¹³⁶ “Mahkemece, elektrik enerjisinin kesilmesinin madenin faaliyetini durduracağı, bu nedenle yapılan işlemin Maden Kanunu'nun 41. maddesine aykırı olacağı, davalının elektrik alacağını Maden Kanunu'nun 42. ve 43. maddesi gereğince ipotekle teminat altına alabileceği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Oysa Maden Kanunu'nun 41. maddesi hükmü madenin tamamına veya

Yine bir diğ er kararında maden işletmesine konu ruhsat alanında bulunan gayrimenkulün satılıp satılmayacağına ilişkin ise Maden Kanunu m.40'da engel bir düzenleme olmadığını belirterek satışının yapılabileceğini belirtilmektedir¹³⁷.

2.6. Maden İşletme Hakkının Sona Ermesi

Maden işletme hakkının sona ermesi, işletme ruhsatını sona erdiren Maden Kanunu'ndan kaynaklı sebeplerdir. Bu husus rödovans sözleşmesini sona erdiren Maden Kanunu'ndan kaynaklı sona erme sebepleri başlığı altında detaylı olarak izah edilecek olup, burada sadece maden işletme hakkını sona erdiren sebepler kısaca anlatılacaktır¹³⁸.

Bilindiği üzere maden işletme hakkı, Anayasa m. 168 ve Maden Kanunu m. 4 uyarınca idareden belli bir yerde cevher çıkartılması ve işlenmesinin kiralanmasına ilişkin haktır. Bu hak, Maden Kanunu m.2 uyarınca madenlerin sınıflarına göre değişen sürelerdedir. O halde maden işletme hakkını sona erdiren ilk sebep, ruhsat süresinin dolması ve yenileme yapılmaması halindedir. Maden işletme hakkını sona erdiren bir diğ er sebep, maden

---

çıkartılmış cevherlerle bakiye yığı m ve cürufuna gerek haciz veya ihtiyati tedbir konulması ve gerekse bunların icraen satışına teşebbüs edilmesi hallerinde alacaklı veya icra dairesince madenin faaliyeti durdurulamayacağı gibi bu faaliyete müdahale de edilemez şeklinde olup, maddenin başlığı da Haciz ve İhtiyati Tedbir Dolayısıyla Madenin Faaliyetine Müdahale Edilemeyeceğ idir. Hüküm icra takip işlemleri ve mahkemeler tarafından verilecek ihtiyati tedbirlerle ilgili olup, maden ocaklarının elektriklerinin kesilmesi yönünden bir sınırlama bulunmamaktadır. Ayrıca Maden Kanunu'nun 42. ve 43. maddeleri uyarınca ipotek tesis edilebilirse de, bu hükümler davalı lehine ipotek tesis etme zorunluluğ u getirmemektedir. Mahkemece bu yönler gözetilerek karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle hüküm kurulması doğru görülmemiştir.” (12.HD. T:12/12/2011 E:2011/5812 K:2011/15669) (Sinerji Mevzuat) (E.T.10/08/2019):

¹³⁷ “Şikâyetçi vekili İcra Mahkemesi'ne başvurusunda, borçlu Şirketin maliki olduğ u ve maden sahası olan 969 sayılı parselde kayıtlı gayrimenkul üzerine haciz konulduğ unu, 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 40. maddesi gereğince gayrimenkul üzerindeki haczin kaldırılmasına karar verilmesini talep etmiş; Mahkemece, yaptırılan keşif ve alınan bilirkişi raporu sonucunda, dava konusu taşınmazın maden sınırları içerisinde kalması ve maden vasfında olması nedeniyle ruhsatın ve işletme izinlerinin devam ettiğ i gerekçesiyle şikâyetin kabulüne ve gayrimenkul üzerindeki haczin kaldırılmasına karar verilmiş; karar alacaklı vekili tarafından temyiz edilmiştir. 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 40. maddesinde “Madenin işletilmesinde gerekli olan kuyular, ocaklar ve galeriler ile makineler, binalar, yer altında ve yer üstünde kullanılan her türlü nakil vasıtaları madenin çıkarılması, temizlenmesi, izalesi gibi cevherin kıymetlendirilmesine yarayan alet ve tesisler ve bir senelik işletme malzemesinin üzerine münferiden haciz veya ihtiyati tedbir konulamaz. Ancak işletme hakkı ile bir bütün teşkil eden 1'inci fıkrada yazılı tesis, vasıta, alet ve malzemenin tamamı veya çıkarılmış cevherlerle bu cevherlerin bakiyeleri ve cürufu üzerine haciz ve ihtiyati tedbir konulabilir. Üçüncü şahsın rehin hakları saklıdır. Bir madenin tamamının icra yolu ile satışı 43'üncü maddede yazılı usule tabidir.” hükmü yer almakta olup maden sahasının bulunduğ u taşınmazların haczedilemeyeceğ ine ilişkin bir düzenleme içermemektedir. Bu durumda, taşınmaz haczedilemezlik kapsamında değerlendirilemeyeceğ inden şikâyetin reddi gerekirken yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi isabetsizdir.” (8.HD. T:19/06/2014 E:2013/21185 K:2014/1285) (Sinerji Mevzuat) (E.T.10/08/2019)

¹³⁸ 4.1.4.3. Başlık altında anlatılmıştır.

işletme hakkına ilişkin yükümlülüklerin ruhsat sahibi tarafından yerine getirilmemesidir. Bu halde ruhsat, idarece yükümlülüklerin yerine getirilmemesinden kaynaklı iptal edilir.

Maden işletme hakkını sona erdiren bir diğer sebep, Maden Kanunu m.5/4 uyarınca ruhsatın fesh olması halidir. Hükme göre, ruhsat sahibinin ölümü halinde mirasçılarının ruhsatla alakalı işlemleri yapması gerekmektedir. Bu işlem tüm mirasçılarının, Maden Kanunu m.6'daki şartlara haiz bir mirasçıya yahut 3.bir kişiye ruhsatın devrinin yapılması işlemidir. Bu işlem, ruhsat sahibinin ölümünden itibaren kural olarak 6 ay içinde yapılması gerekmektedir. İstisnası ise mirasçılarının dava açması halidir. Bu sürenin bitiminden itibaren halen devir söz konusu değil ise ruhsatın feshi söz konusu olacaktır. Bu halde de maden işletme hakkı sona bulacaktır.

Maden işletme hakkını sona erdiren bir diğer sebep, maden işletme hakkı sahibinin ruhsatın terki için başvuru yapmasıdır. Ruhsatın terki, cevherin çıkartılması ve işlenmesinin ekonomik olmaması yahut başkaca sebeplerle olabilmektedir. Maden işletme hakkını sona erdiren bir diğer sebep, rezervin tükenmesidir. Maden işletme hakkını sona erdiren bir diğer sebep, ruhsat sahibinin ölmesi, iflası ve konkordato ilan etmesi durumunda da maden işletme hakkı sona erecektir. Görüldüğü üzere Maden Kanunu'ndan kaynaklı ruhsatı sona erdiren her sebep maden işletme hakkını sona erdirmektedir.

3.RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, ÖZELLİKLERİ, KURULMASI VE HÜKÜMLERİ

3.1. Tanımı, Hukuki Niteliği, Özellikleri, Tarafları Ve Kurulması

3.1.1. Tanımı

Rödovans kelimesinin anlamı aslen Latince “Reditus” kelimesinin Türkçe karşılığıdır. Reditus, irat, gelir kelime kökünden günümüz Fransızcasına “redevance” olarak yerleşmiştir¹³⁹. Fransızca olan bu kelimenin okunuşuna uygun olarak da Türkçemize “Rödovans” olarak çevrilmiş ve Yargıtay kararında da bu şekilde tanımlanmıştır¹⁴⁰. Rödovansın tanımı kanunda ve yönetmelikte açıkça belirtilmemiştir. Her ne kadar rödovansın tanımı olmasa da 21/09/2017 tarihli Maden Yönetmeliği m.4’de rödovans sözleşmesi şu şekilde tanımlanmıştır. “*Ruhsat sahalarındaki madenlerin işletilerek değerlendirilmesi amacıyla üçüncü kişilere veya kuruluşlara tasarruf hakkı sağlamak üzere ruhsat sahasının tamamı ya da bir kısmı için ruhsat sahiplerinin, bu kişilerle yapmış oldukları sözleşmeleri ifade eder.*” Yüksek mahkeme ise kararında rödovansı şu şekilde tanımlamıştır: “*Maden ruhsat alanlarının, hukuki hak ve sorumlulukları kendisinde kalması koşuluyla hak sahibi tarafından sözleşme ile özel veya tüzel bir kişiye, bir süre tahsis edilmesi durumunda, maden ocağının işletilmesini üstlenen özel veya tüzel kişinin ruhsat sahibine, ürettiği her bir ton maden için ödemeyi taahhüt ettiği meblağdır*¹⁴¹.”

Bu açıklamalar ışığında rödovans sözleşmesini, ruhsat sahibinin belirli bir kira bedeli karşılığında, belirli bir süreliğine maden işletme hakkından doğan haklarını üçüncü bir gerçek veya tüzel kişiye devretmesi, devralan kişinin de belirli bir kira bedeli ve belirli bir süreliğine ruhsattan kaynaklı haklarını devraldığı karma nitelikli bir özel hukuk sözleşmesi şeklinde tanımlanabilir¹⁴².

¹³⁹ Uyumaz/Güngör, s.150; Amıkhoğlu, s.71; Erdoğan, s.23; Amıkhoğlu, Hüseyin: Rödovans Sözleşmesi ile İşletilen Bir Maden İşletmesinden Doğan Zararlardan Sorumluluk, DEÜHF, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, C.19, Özel Sayı-2017, s.1271-1303, <http://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/33-HUSEYIN-AMIKLIOGLU.pdf> (E.T.25/09/2019); Çitil, s.218.

¹⁴⁰ HGK T:17/06/2009 E:2009/11-229 K:2009/272 (Sinerji Mevzuat) (E.T.25/07/2019).

¹⁴¹ 10.HD. T:17/10/2014 E:2014/16695, K:2014/19906 (Sinerji Mevzuat) (E.T.25/07/2019).

¹⁴² Kanun her ne kadar bu sözleşme tiplerine ürün kirası demek de doktrinde “işletme kirası” deyimi de kullanılmaktadır. Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 6.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s.428-429; Altaş, Hüseyin, Hasılat ve Şirket Kirası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s.75; Yavuz, Cevdet / Acar, Faruk / Özen, Burak, Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, Yenilenmiş 14.Baskı, İstanbul, 2016. s.360-361; Topaloğlu, (Sempozyum), s.249-250; Arkan Serim, s.4; Amıkhoğlu, s.72; Erdoğan, s.40-41; Amıkhoğlu, (Sorumluluk), s.1274-1275; Erdoğan, (Devir Sözleşmesi), s.105;

3.1.2. Hukuki Niteliği ve Özellikleri

Rödovans sözleşmesinin hukuki niteliği sözleşmedir¹⁴³. Sözleşme, Türk Borçlar Kanunu m.1’de düzenlendiği üzere tarafların iradelerinin karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamaların bulunduğu bir hukuki ilişki olarak tanımlanır¹⁴⁴. Rödovans sözleşmelerinde ruhsat sahibinin asli edimi kiralanan ruhsatının belirli bir süreliğine cevher çıkarmaya hazır hale getirme borcudur. Rödovans verenin asli edimi ise belirlenen miktar¹⁴⁵ üzerinden kira ödeme borcudur¹⁴⁶. Bu haliyle rödovans sözleşmesinin kullandırma borcu doğuran sözleşmelerden birisi olarak kabul edilebilir¹⁴⁷.

Rödovans sözleşmesi, bu özel durumu gereği, iki tarafa borç yükleyen, rızai, ivazlı, rödovans verene kullanma ve işletme hakkı veren ve istisnaları olmak kaydıyla nispi bir hak doğuran sözleşmedir¹⁴⁸. Rödovans sözleşmesinin, Maden Kanunu’nda Ek-7.madde de anılması ancak tanımının yapılmaması ve hükümlerinin belirtilmemesi nedeniyle TBK ürün kirasına ilişkin hükümler uygulanacaktır¹⁴⁹. Yüksek mahkeme de rödovans sözleşmesine ilişkin uyuşmazlıklarda verdiği kararlarda rödovans sözleşmesine uygulanacak hükümlerin TBK anlamında ürün / hasılat kirası hükümlerini

¹⁴³ *Eren*, sözleşmeyi “Tarafların belirli bir hukuki sonuca, yani bir hakkı veya hukuki ilişkiyi kurmaya, değiştirmeye veya ortadan kaldırmaya yönelik karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamalarından oluşan iki veya çok taraflı hukuki işleme sözleşme denir.” şekilde tanılamaktadır. (**Eren** Fikret, Borçlar Hukuku, 23.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s.200). *Kılıçoğlu*, sözleşmeyi “Sözleşme, iki tarafın, hukuksal sonuca yönelik karşılıklı ve birbirine uygun iradelerini açıklamalarıyla meydana gelen bir hukuksal işlemidir.” şekilde tanımlar. (**Kılıçoğlu**, Ahmet M, Borçlar Hukuku, Ankara, Genişletilmiş 22.Baskı, Turhan Kitabevi, 2018, s.82). *Oğuzman/Öz*, sözleşmeyi “Borçlar Kanunu’nun 1.maddesine göre sözleşme, tarafların karşılıklı ve birbirlerine uygun irade beyanı ile oluşan hukuki işlemidir.” şekilde tanımlar. (**Oğuzman**, M. Kemal – **Öz**, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, Gözden Geçirilmiş 14.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016 s.42)

¹⁴⁴ **Uyumaz/Güngör**, s.155; **Amıkhoğlu**, s.111; **Erdoğan**, s.76; “Sözleşme kavramı da hukuki işlem kavramı gibi genel ve soyut bir kavramdır. Gerçekten, günlük hayatta tek başına, kendi kendine mevcut genel bir sözleşme tipi yoktur. Tam aksine, hukuk düzeninin kabul ettiği bireysel nitelikte çeşitli sözleşme türleri vardır. Örneğin satış sözleşmesi, bağışlama sözleşmesi, ortaklık sözleşmesi, kefalet sözleşmesi vb. gibi çeşitli türde bireysel sözleşmeler mevcuttur. Kişiler, hukuki ilişkilerini bu çeşitli sözleşmelerle düzenlerler.” (**Eren**, s.199). “Rödovans sözleşmelerinde ruhsat sahibi maden işletme iznini rödovansçıya devretmekte, bunun karşılığında da rödovansçıdan, rödovans bedeli denen pay almaktadır. Başka bir anlatımla rödovans maden ruhsatının, hak sahibi tarafından başkalarına süreli olarak tahsis sebebiyle ton başına alınan kira geliridir.” (22.HD. T:13/04/2015 E:2015/3744 K:2015/13328) (Sinerji Mevzuat) (E.T.27/09/2019)

¹⁴⁵ Belirlenen miktarın cinsine göre ürün kirasının türü de değişmektedir. Buna göre eğer ödenecek kira bedeli para ise alelade hasılat kirası denmektedir. Ödenecek kira bedeli kiralanan şeyin getirdiği ürünün bir bölümünün paylaşılması ise iştirakli ürün kirası denmektedir. (**Aydoğdu**, Murat / **Kahveci**, Nalan, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Sözleşmeler Hukuku, Adalet Yayınevi, 3.Baskı, Ankara 2017. S.375-376).

¹⁴⁶ **Eren**, (Özel), s.428; **Yavuz/Acar/Özen**, s.361; **Uyumaz/Güngör**, s.155; **Amıkhoğlu**, s.72.

¹⁴⁷ **Altaş**, s.45-46, **Arkan Serim**, s.4; **Amıkhoğlu**, s.73.

¹⁴⁸ **Eren**, (Özel), s.429-430; **Yavuz/Acar/Özen**, s.361; **Altaş**, s.46; **Amıkhoğlu**, s.72; **Erdoğan**, s.76.

¹⁴⁹ **Topaloğlu**, (Maden), s.51; **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.250; **Yavuz**, Nihat, Kira Hukuku, 6.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s.933; **Erdoğan**, s.110-111; **Çitil**, s.218-219.

uygulamaktadır¹⁵⁰. Ancak bu sözleşmede ürün kirasına ilişkin hükümlerden farklı olarak Genel Müdürlükten izin şartından dolayı Devlete ait madenlerin kiralandığı hususu unutulmamalıdır¹⁵¹.

Rödovans sözleşmesi, Borçlar kanunu veyahut özel bir kanunda düzenlenmemiş olmasından dolayı isimsiz sözleşmeler olarak nitelendirilir. Doktrinde, isimsiz sözleşmelerin tanımı; özel borç ilişkileri kısmında veya özel bir kanunda düzenlenmemiş olan sözleşmeler olarak tanımlanmaktadır¹⁵². Bu haliyle rödovans sözleşmesi de Maden Kanunu'nda açıkça düzenlenmemiş olması nedeniyle isimsiz sözleşme olarak nitelendirilir. Ancak TBK m.1 ve m.19 uyarınca sözleşme serbestliği kapsamında taraflar karşılıklı iradelerinin uyduğu ölçüde sözleşme yapabileceklerdir.

Rödovans sözleşmeleri, izah edildiği üzere kira sözleşmelerine ilişkin hükümlerin uygulanmasından dolayı davanın değerine bakılmaksızın HMK m. 4 uyarınca sulh hukuk mahkemeleri bu tür uyuşmazlıklara bakmaya görevli mahkemelerdir. HMK 4/1-a hükmünde kira ilişkisinden doğan alacaklar da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıklardan bahsedilmektedir. Rödovans sözleşmelerinin de ana konusu kira alacağı olduğundan ötürü sulh hukuk mahkemesi bu davalara bakmaya genel görevli mahkemedir¹⁵³.

---

¹⁵⁰ “Rödovans sözleşmeleri, kendine özgü bir sözleşme tipi olmakla birlikte, BK'nun 270. vd. maddelerinde düzenlenen hasılat kirasına yakın özellikler göstermektedir. Kaynağını 3213 sayılı Maden Kanunu'ndan alsa da, o kanunda sözleşmenin yapısı, özellikleri ve sonuçları düzenlenmemiştir. Somut olayda, sözleşme hasılat kirası özelliklerine sahip olduğundan, alacak BK'nun 126. maddesi uyarınca 5 yıllık zamanaşımı süresine tabi olup, mahkemenin bu nitelendirmesi doğrudur. Ne var ki, dava edilen alacağın tamamı zamanaşımına uğramış değildir. (11.HD. T:04/03/2002 E:2001/8157 K:2002/1813) (Sinerji Mevzuat) (E.T.26/07/2019), Taraflar arasındaki 15.02.1986 günlü rödovans sözleşmesi hasılat kira sözleşmesinin bir türüdür. Davalının zamanaşımı def'inin Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri çerçevesinde çözümü gerekir. Gerçekten Borçlar Kanunu'nun 125. maddesi hükmünce kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde kural olarak her dava 10 yıllık zamanaşımına tabidir. Ne var ki, yasanın 126. maddesinde bazı özel sözleşme ilişkileri için zamanaşımının 5 sene ile sınırlı olduğu hükme bağlanmış, 1. fıkrada her türlü kira ilişkilerinden kaynaklanan davaların 5 yıllık zamanaşımına tabi olduğu kabul edilmiştir. Az yukarıda sözü edildiği üzere rödovans sözleşmesi hasılat kira ilişkisinin özel bir türü olduğundan duraksamadan rödovans sözleşmesinden doğan davaların 5 yıllık zamanaşımına tabi olduğu söylenebilir.” (14.HD. T:20/02/2007 E:2007/111 K:2007/1552) (Sinerji Mevzuat) (E.T.26/07/2019)

¹⁵¹ **Topaloğlu**, (Maden), s.51; İdarenin sözleşmeye izin vermesinden dolayı rödovans sözleşmelerine ilişkin uyuşmazlıklarda idare hukuku hükümleri mi özel hukuk hükümleri mi uygulanmalı sorusuna ilişkin bakınız **Erdoğan**, s.93 vd.

¹⁵² **Eren**, s.207; **Kılıçoğlu**, s.121; **Oğuzman/Öz**, s.167; **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.249-250; **Uyumaz/Güngör**, s.155; **Erdoğan**, s.110-111.

¹⁵³ **Kuru**, Baki / **Arslan**, Ramazan / **Yılmaz**, Ejder, Medeni Usul Hukuku, 25.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s.119; **Erdoğan**, s.210-211. “Davacı vekili, dava dilekçesinde, ruhsatı müvekkiline ilişkin mermer ocağının işletilmesi için davalı ile 2001 yılında rödovans sözleşmesi yapıldığını yıl sonunda %1 olarak kararlaştırılan rödovans miktarının ihtarnameye rağmen ödenmediğini ileri sürerek 15.039,20 TL rödovans alacağının tahsili ile temerrüt sebebiyle kiralananın tahliyesine karar verilmesini istemiştir. Davalı vekili, davacının edimlerini yerine getirmedeğini bu sebeple mermer

3.1.3. Tarafları

Kanun koyucu TBK m.1/1’de “*tarafların irade açıklamaları*” diyerek sözleşme için en az iki tarafın olması gerektiğini belirtmiştir¹⁵⁴. Rödovans sözleşmelerinde de en az iki taraf bulunmaktadır. Bunlar, ruhsat sahibi ve rödovans verendir. Rödovans sözleşmesinin yapılabilmesi için tarafların tam ehliyetli olması yeterlidir¹⁵⁵. Ancak maden sektöründe yükümlülüklerin idareye karşı ağır olmasından dolayı kanun koyucu her tam ehliyetlinin ruhsata başvurmasını engellemek için ek yükümlülükler getirmiştir. Söz konusu yükümlülükler Maden Kanunu m.6/1’de¹⁵⁶ düzenlenmiştir. Maden arama ve maden işletme ruhsatı başvuruları için aranan şartlar, rödovans sözleşmesinin tarafları için de aranacaktır. Burada bir diğer önemli husus Maden Yönetmeliği m.13¹⁵⁷ uyarınca rödovans

---

ocağının işletilemediğini, masraf yaptıklarını belirterek davanın reddini savunmuştur. Mahkemece asıl alacak miktarının sulh hukuk mahkemesinin görev sınırını aştığı gerekçesiyle davanın görev yönünden reddine karar verilmiştir. Davada dayanılan 14.07.2001 başlangıç günlü kira sözleşmesi ile dava konusu edilen kiralanan ruhsatı kiralayana ilişkin olmak üzere mermer ocağı olarak işletilmek üzere davalıya rödovans sözleşmesi ile kiralananmıştır. Rödovans sözleşmeleri kendine özgü bir sözleşme tipi olmakla birlikte BK'nun 270 ve devamı maddelerinde düzenlenen hasılat kirası özellikleri göstermektedir. Kiralananın niteliği itibarıyla taraflar arasındaki kira ilişkisi hasılat kirasıdır. Hasılat kirasına tabi sözleşmelerde kiracının temerrüdünden söz edilebilmesi için B.K 'nun 288. maddesi hükmü gereğince muaccel olan ve ödenmeyen kira paralarının ödenmesi konusunda kiracıya 60 günlük ödeme süresi verilmesi bu süre içerisinde yöntemine uygun ödeme yapılmadığı takdirde kira sözleşmesinin feshedileceğinin ve tahliye davası açılacağına bildirilmesi gerekir. Davacı, sözleşme gereği 14.07.2001- 14.10.2007 arası kira bedeli olarak nakledilen mermer bedelinin %1'i olan 50.000,00 TL'nin 60 tarih içerisinde ödenmesi için keşide edilen Afyonkarahisar 1. Noterliğinin 14.11.2007 günlü ihtarnamenin davalıya 21.11.2007 gününde tebliğine rağmen ödenmemesi üzerine işbu davayı açmıştır. HMUK'nun değişik 8. maddesinin 2. fıkrasının 1 nolu bendi gereğince kira sözleşmesine dayanan her türlü tahliye, akdin feshi veya tespit davaları ve bu davalarla birlikte açılmış kira alacağı davaları değerine bakılmaksızın sulh hukuk mahkemesinde görülür. Davacı, kira bedelinin ödenmemesi üzerine alacağın tahsilini ve temerrüt sebebiyle kiralananın tahliyesini istemiştir. Bu halde mahkemece, davacının tahliye isteği de bulunduğundan davanın sulh hukuk mahkemesinde görülmesi gerekirken yazılı biçimde görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir. Hükmün bu sebeple bozulması gerekmiştir.” (6.HD. T.17/03/2010 E:2009/13548 K:2010/2942) (Yavuz, s.936-937):

¹⁵⁴ Eren, s.227; Kılıçoğlu, s.82; Oğuzman/Öz, s.42-43.

¹⁵⁵ Amıkhoğlu, s.74; Amıkhoğlu, (Sorumluluk), s.1277-1278.

¹⁵⁶ “(1)Maden hakları, medeni hakları kullanmaya ehil T.C. vatandaşlarına, Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre kurulmuş tüzelkişiliği haiz şirketlere, bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine verilir.”(Maden Kanunu m.6/1)

¹⁵⁷ “d) Mali Yeterlilik:

1) Gerçek veya tüzel kişiler Ek-2’de belirtilen mali yeterlilik tutarındaki kullanılabilir nakdi kredi limiti ve/veya vadeli/vadesiz mevduat miktarını gösterir banka referans mektubunu ibraz etmek zorundadır. Tüzel kişiler, maden gruplarına göre mali yeterlilik tutarlarının %30’unu sermayeleriyle, %70’ini banka referans mektubuyla, gerçek kişiler ise banka referans mektubuyla ibraz etmek zorundadır.

2) Kamu kurum ve kuruluşlarının ruhsat alma işlemlerinde mali yeterlilik aranmaz.

3) Ruhsat talep sahipleri, her bir ruhsat talebi için ayrı ayrı Ek-2’de belirtilen mali yeterliliğini belgelemek zorundadır. Bir ruhsat için verilen mali yeterlilik belgesinde yer alan miktarın, bu ruhsat için mali yeterlilikte aranan kısmı dışında kalan miktar yeterli olduğu takdirde başka bir ruhsat için kullanılabilir.

sözleşmenin tarafı olacak kişilerin mali yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Mali yeterliliğin ek bir şart olarak aranmasının nedeni, idarenin ruhsat vereceği gerçek veya tüzel kişinin, cevher çıkarıp işlemeye yeterli mali gücünün bulunup bulunmadığının tespit edilebilmesi içindir.

Maden Yönetmeliği m.13'te bahsi geçen Ek-2 tablosu olarak belirtilen mali yeterlilik miktarları maden gruplarına göre arama ve işletme ruhsatları için 2019 itibariyle şu şekildedir¹⁵⁸.

ARAMA RUHSATLARI MİNİMUM MALİ YETERLİLİK TUTARLARI TABLOSU		
MALİ YETERLİLİK TUTARI (TL)	MADEN GRUPLARI	MALİ YETERLİLİK(TL)
	2B.GRUP MADENLER	150.000
	3.GRUP MADENLER	200.000
	4.GRUP MADENLER	300.000
	5.GRUP MADENLER	100.000

İŞLETME RUHSATLARI MİNİMUM MALİ YETERLİLİK TUTARLARI TABLOSU	
RUHSAT GRUBU	MİNİMUM MALİ YETERLİLİK TUTARI(TL)
1A GRUP MADENLER	200.000
1B GRUP MADENLER	200.000
2A GRUP MADENLER	600.000
2B GRUP MADENLER	600.000
2C GRUP MADENLER	600.000

4) Her yıl Aralık ayının sonuna kadar bir sonraki yıl içinde yapılacak müracaatlarla ilgili geçerli olacak Ek-2'de yer alan mali yeterlilik tutarları, yeniden değerlendirilerek oranlarında artırılarak Genel Müdürlüğün internet sitesinde ilan edilir." (Maden Yönetmeliği m.13-d)

¹⁵⁸ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170921-1.htm> (E.T.25/07/2019)

3 GRUP MADENLER	200.000
4A GRUP MADENLER	600.000
4B GRUP MADENLER	1.000.000
4C GRUP MADENLER	1.000.000
4Ç GRUP MADENLER	1.000.000
5 GRUP MADENLER	200.000

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere maden faaliyeti için başvuru yapacak gerçek veya tüzel kişinin¹⁵⁹ gerek arama ruhsatı gerekse işletme ruhsatını kurumdan alabilmesi için şirketinin mali yeterliliğinin olması gerekmektedir. O halde başka bir ifadeyle, rödovans sözleşmesinin tarafı olacak kişinin de cevheri işleyebilmesi için yukarıdaki yeterlilik şartlarına ayrıca haiz olması gerekmektedir.

3.1.4. Şekli ve Kurulması

Rödovans sözleşmesinin geçerliliği için gerek Maden Kanunu'nda gerekse TBK'nın ürün kirasına ilişkin hükümlerinde geçerliliği için bir şekil şartı aranmamıştır¹⁶⁰. Bir başka ifadeyle rödovans sözleşmelerinde kural olarak şekil serbestisi geçerlidir. Bu sebeple; sözlü, yazılı ve resmi şekilde yapılabilir. Ancak ispat konusunda sorun yaşanmaması için yazılı olarak yapılması daha uygun olacaktır¹⁶¹.

Rödovans sözleşmelerinde, tarafların yetkili olup olmaması bakımından uyumsuzluk çıkmaması adına ağır yükümlülükler içeren sözleşmeler noterden de yapılmaktadır.

¹⁵⁹ Türk Ticaret Kanunu'na göre Tüzel kişiler, Kollektif şirket, Komandit şirket, anonim şirket, limited şirket ve kooperatiflerdir. Adi şirketlerin tüzel kişiliği olmadığı için maden ruhsatına başvuru yapamazlar. Tüzel kişilik ve ehliyet konusu için: Bkz. **Arkan**, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 24.Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2018, s.119 vd. Bkz. **Tekinalp**, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 3.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015 s.59 vd. Bkz. **Çelik**, Aytekin, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na göre Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 6.Baskı, Ankara, 2016, s.95 vd.

¹⁶⁰ **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.250; **Uyumaz-Güngör**, s.157; **Arkan Serim**, s.5; **Amıkhoğlu**, s.75; **Erdoğan**, s.81-82; **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1278.

¹⁶¹ “Taraflar arasındaki sözleşmenin maden siciline tescili zorunluluğu bulunmayıp, tescil ancak madendeki devlet hakkının takibi açısından hüküm ifade etmektedir. O halde mahkemece herhangi bir şekil şartına tabi olmayan rödovans sözleşmesine dayalı davacı taleplerinin değerlendirilmesi gerekir iken, somut olayda uygulama yeri bulunmayan Maden Kanunu'nun 38.maddesine göre sözleşmenin maden siciline kaydedilmediği gerekçesiyle davanın reddi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle dahi bozulması gerekmiştir.” (11.HD. T:08/12/2005 E:2004/12958 K:2005/12055) (Sinerji Mevzuat) (E.T.26/07/2019)

Noterden yapılması halinde ise bilindiği üzere sözleşmede kararlaştırılan bedel üzerinden yüksek miktarda nispi harç çıkmaktadır¹⁶². Rödovans sözleşmesinin bir tarafının idare olması halinde ise kanun ve yönetmelikte bahsi geçen ihaleye ilişkin hükümlerin uygulanarak idare hukuku hükümleri çerçevesinde rödovans sözleşmesinin kurulması gerekecektir¹⁶³. Rödovans sözleşmesinin tarafının idare olması durumunda, sözleşme idare hukuku hükümleri gereğince resmi şekilde yapılması zorunlu olacaktır.

Rödovans sözleşmesi ile kiralanacak saha tamamen çıplak olarak devredilebileceği gibi üzerinde bir işletme kurulmuş halde de devredilebilir. Bu tip bir durumda maden sahası üzerine kurulu işletme esnaf işletmesi için öngörülen yıllık ciro sınırını aşıyorsa ticari işletme olarak kabul edilecektir. Ticari işletme olarak kabul edilmesi neticesinde de TTK m. 11/3¹⁶⁴ uyarınca rödovans sözleşmesinin yazılı olarak yapılması ve ticaret sicile kaydedilmesi gerekecektir. O halde rödovans sözleşmesi ile kiralanacak işletme ruhsatında eğer teçhizatları kurulu ve hazır bir ticari işletme var ise bu sözleşmenin ticaret sicile tescil ve ilan olması gerekecektir¹⁶⁵. Bilindiği üzere devralınan ticari işletmenin ilanı Ticaret Sicil Yönetmeliği m.30 gereğince 3.kişilere karşı ileri sürülecek haklar açısından önem taşıyacaktır.

04/02/2015 tarihinde yürürlüğü giren 6592 sayılı kanunun m.22’de düzenlenen 3213 sayılı kanunun ek madde 7’sine eklenen maddede kanun koyucu yer üstündeki madenler için *“Ruhsat sahipleri ile 3.kişiler arasında rödovans sözleşmeleri Genel Müdürlüğün iznine tabidir. İzin alınmaksızın yapılan rödovans sözleşmesi ile yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulur. Genel müdürlük rödovans sözleşmelerinin tarafı değildir.”* diyerek rödovans sözleşmelerine ayrıca bir şart getirmiştir. Söz konusu şart da Genel Müdürlüğün iznidir. Yukarıda da bahsedildiği üzere Genel Müdürlüğün yapacağı inceleme rödovans veren olarak ruhsata talip olan 3.kişinin Maden Kanunu m.6’daki şartları taşıyıp taşımadığının tespiti ve yönetmelikte belirtilen mali yeterliliğe sahip olup

¹⁶² **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.250.

¹⁶³ **Topaloğlu**, (Maden), s.259; **Erdoğan**, s.84.

¹⁶⁴ “Ticari işletme, içerdiği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın bir bütün hâlinde devredilebilir ve diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Aksi öngörülmemişse, devir sözleşmesinin duran malvarlığını, işletme değerini, kiracılık hakkını, ticaret unvanı ile diğer fikrî mülkiyet haklarını ve sürekli olarak işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarını içerdiği kabul olunur. Bu devir sözleşmesiyle ticari işletmeyi bir bütün hâlinde konu alan diğer sözleşmeler yazılı olarak yapılır, ticaret siciline tescil ve ilan edilir.” (Türk Ticaret Kanunu m.11/3)

¹⁶⁵ **Topaloğlu**, Mustafa, Rödovans Sözleşmelerinin Şekli ve Tescili, Maden Hukuku Bildirileri Kitabı, Astana Yayınları, Ankara, 2016, s.205-221, s.210; **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1278-1279; **Çitil**, s.220.

olmadığının tespiti amacıyla¹⁶⁶. Yapılan düzenleme uygulamada paravan şirketlerin rödovans veren olarak görünmesini engelleyeceği ölçüde yerinde bir düzenleme olarak kabul edilebilir. 04/02/2015 tarihinde yapılan değişiklik ile yasal düzenlemeden önce yapılan ve Genel Müdürlüğün izni olmayan rödovans sözleşmelerinin durumunun ne olacağı hakkında da aynı kanunun geçici 23.maddesi ile düzenleme altına alınmıştır¹⁶⁷. Söz konusu düzenleme ile kanunun yürürlüğünden önce mevcut bulunan rödovans sözleşmelerinin geçersiz olmadığı, kanunun yürürlük tarihinden itibaren 3 ay içerisinde (04/05/2015 tarihine kadar) mevcut sözleşmelerin kuruma sunulması istenir. Yine aynı maddede mevcut rödovans sözleşmelerinin kuruma sunulmaması halinde madencilik faaliyetlerinin durdurulacağı yaptırım olarak düzenlenir.

Kanun koyucu ek m.7/2’de yer altı madenleri için rödovans sözleşmesi yapılamayacağını düzenler¹⁶⁸. Fıkroda açıkça belirtildiği üzere kamu kurum ve kuruluşları ile iştiraklerini ayrı tutarak, yer altı kömür işletmelerinde, maden ruhsatı sahibi olan gerçek veya tüzel kişilerin rödovans sözleşmesi yapmasını yasaklamıştır. Bir başka ifadeyle yer altı kömür işletmelerinde rödovans sözleşmesi yapma hakkı sadece kamu kurum ve kuruluşları ile iştiraklerine verilmiştir¹⁶⁹.

Kanun koyucu ek m.7/3’te rödovans sözleşmesi bulunan sahalarda meydana gelecek durumlarla alakalı sorumluluğu düzenlemektedir¹⁷⁰. Söz konusu düzenleme ile uygulamada idarenin ruhsat sahiplerini temel alarak yaptırım uygulamasının önüne geçilmek istenmiştir. Ek m.7/3 ceza hukuku anlamında suçlarda ve cezada şahsilik ilkesinin güzel bir yansımasıdır. Bu düzenleme öncesinde rödovans verenin, ruhsat

---

¹⁶⁶ “Rödovansçı olarak faaliyet gösteren tüzel kişilerden ortaklık payı ve adres bilgileri istenir. Tüzel kişinin Kanununun 6’ncı maddesindeki maden haklarını kullanma ile ilgili şartları taşıması ve bu Yönetmelikte belirlenen mali yeterlilik şartlarını sağlaması zorunludur.” (21/09/2017 Yürürlük Tarihli 30187 Sayılı Maden Yönetmeliği m.101/6.).

¹⁶⁷ “(1)Mevcut rödovans sözleşmelerinin, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde Genel Müdürlüğe verilmesi zorunludur. Aksi takdirde rödovans sözleşmesi ile yapılan madencilik faaliyetleri durdurulur. (2)Kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere, yer altı kömür madenciliğine dair rödovans sözleşmeleri sona erdirilmeyen ruhsat sahalarının süre uzatım talepleri kabul edilmez.” (Maden Kanunu Geçici m.23).

¹⁶⁸ “Kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere yer altı kömür işletmelerinde maden ruhsat sahipleri, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişiler ile üretim faaliyetlerine yönelik rödovans sözleşmeleri yapamaz. Aksi takdirde rödovans sözleşmesi ile yapılan madencilik faaliyetleri durdurulur.” (Maden Kanunu Ek m.7/2)

¹⁶⁹ **Öztoprak**, s.128; **Amıkhoğlu**, s.78; **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1281.

¹⁷⁰ “Maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yapmış oldukları rödovans sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar rödovansçıya aittir. Ancak bu durum ruhsat sahibinin Maden Kanunu’ndan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.” (Maden Kanunu ek m.7/3)

sahibinin Maden Kanunu, Çevre Kanunu ve İş Kanunu'ndan kaynaklı taahhütlerine uymasını tetikleyen bir yaptırım bulunmamaktaydı. Bir başka ifadeyle, rödovans verenin maliyetleri yüksek olan taahhütlere uymasını gerektirecek bir zorunluluk yoktur. Söz konusu düzenleme ile artık taahhütlere uymayan rödovans veren idareye karşı bu uymamanın yaptırımı ile sorumlu olacaktır. Yapılan bu düzenleme ile ruhsat sahibi de işlemediği bir eylemden dolayı cezalandırılmamış olacaktır. Yasal düzenlemenin anlaşılması adına bir örnek verilmesi uygundur. Uygulamada kurumlar, maden ruhsatını incelemeye gittikleri zaman, sorumluluk açısından ruhsat sahibini incelemektedir. Çünkü ruhsat sahibinin elinde değerli bir ruhsat olması onun yaptırımları ödemek istememesi halinde haciz ve satış yolları ile idari yaptırımın tahsil edilmesi imkânını sağlamaktadır. İdarenin bu şekildeki rödovans verenin eylemlerinden kaynaklı ruhsat sahibine uyguladığı idari para cezalarının önüne geçilebilmesi adına kanuna ek m.7/3. fıkra eklenmiştir. Ancak fıkroda da belirtildiği üzere ruhsat sahibinin 3213 sayılı Maden Kanunu'ndan doğan yükümlülükleri rödovans verene devredilemeyecektir.

Bu kısımda 04/02/2015 tarihinden önce yapılan rödovans sözleşmeleri ve bu tarihten sonra yapılacak rödovans sözleşmelerinde aranacak unsurlar izah edilmiştir. Rödovans sözleşmesinde idarenin izninin sözleşmeye etkisinden de bahsetmek gerekir. Söz konusu hüküm ile birlikte rödovans sözleşmesinin taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurması sözleşmenin imzalanması ile doğacağı belirtilebilir. Üçüncü kişilere karşı hüküm ve sonuç doğurması ise ancak Genel Müdürlüğün izni ile doğacaktır. Bu bakımdan rödovans sözleşmesi için Genel müdürlüğün iznini tamamlayıcı unsur olarak görmek mümkündür¹⁷¹. Burada Genel Müdürlüğün izni için 21/09/2017 Yürürlük Tarihli 30187 sayılı Maden Yönetmeliği 101.maddedeki şartlar aranmaktadır¹⁷². Yönetmelikte

¹⁷¹ AmkHoğlu, s.78.

¹⁷² “(1) Ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında yapılacak olan rödovans sözleşmeleri Bakanlığın iznine tabidir.

(2) Maden işletme ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmı veya tamamı için üçüncü kişilerle yapmış oldukları rödovans sözleşmelerinin ve bu sözleşmelerde yapılan değişikliklerin, devir ve intikal işlemlerinde, bilgilendirme amacıyla Genel Müdürlüğe verilmesi ve maden siciline bilgi amaçlı şerh edilmesi zorunludur. Genel Müdürlük hiçbir şekilde rödovans sözleşmelerine taraf değildir.

(3) Bir ruhsat sahasında rödovans talebinin olması durumunda talep alanının madencilik faaliyeti yapılabilecek büyüklükte olup olmadığı ve işletme faaliyetlerinin birbirini olumsuz etkileyip etkilemediği göz önünde bulundurularak Genel Müdürlük tarafından değerlendirilir.

(4) Kamu kurum ve kuruluşları ve iştirakleri hariç yeraltı kömür sahalarında rödovans sözleşmesi yapılamaz. Kamu kurum ve kuruluşları ve iştiraklerinin yeraltı kömür işletmelerinde aynı alan içinde, kot/kat farklılığı olması, giriş çıkışları ve havalandırmalarının birbirinden bağımsız olması halinde birden fazla rödovans sözleşmesi yapılabilir.

(5) Rödovans sözleşmelerinde sözleşmenin bitiş tarihi, muhtemel süre uzatımları dâhil gün/ay/yıl olarak belirtilir. Aynı alanda kot/kat farklılığı olsa dahi birden fazla rödovans sözleşmesi yapılamaz.

düzenlenen hususların amacı, maden ruhsatı alırken denetlenen ruhsat sahibi gibi rüdovals verenin de denetlenmesini sağlamaktır. Bu noktada izin için aranacak ana şartların Maden Kanunu m.6'daki şartlar ve mali yeterlilik olduğu kabul edilebilir.

Yönetmelikte düzenlenen bir diğer önemli fıkra ise 7.fıkradır. Fıkroda tarafların birlikte rüdovals sözleşmesinin maden sicil kayıtlarından silinmesini talep edebilecekleri düzenlenmiştir. Bu düzenleme, uygulamada maden ruhsatını devralacak kişilere karşı rüdovals verenin korunması amacıyla düzenlenmiş olup, ilerleyen aşamalarda detaylı olarak incelenecektir¹⁷³.

2019'da yapılan değişiklik ile rüdovals sözleşmeleri Genel Müdürlüğün iznine bağlı tutulmuştur. Bu şart emredici olup, yerine getirilinceye kadar sözleşme askıdadır. Genel müdürlüğün iznine müteakip sözleşme hüküm ve sonuç doğuracaktır. Genel Müdürlüğün sözleşmeye izin vermemesi halinde ise rüdovals sözleşmenin geçerliliğine etkisinin ne olacağı tartışılmalıdır. Genel Müdürlüğün izni olmayan sözleşmelere izin safhasına kadar kesin hükümsüzdür denilemez. Bir başka ifadeyle bu izin tamamlayıcı unsur olarak kabul etmek gerekmektedir. Genel Müdürlüğün iznine müteakip sözleşme hukuk dünyasında sonuç doğuracaktır. Rüdovals verenin yeterli şartları taşımadığı anlaşılıp iznin verilmemesi halinde ise tarafların yaptığı sözleşme Maden Kanunu uyarınca baştan itibaren yok hükmünde olacaktır¹⁷⁴. Burada kesin hükümsüzlük yaptırımını ile yokluk yaptırımını karıştırmamak gerekir. Bilindiği üzere TBK m.27'ye aykırı yapılan her sözleşme baştan itibaren kesin bir şekilde hükümsüz iken sonradan tamamlanması gereken

---

(6) Rüdovalsçı olarak faaliyet gösteren tüzel kişilerden ortaklık payı ve adres bilgileri istenir. Tüzel kişinin Kanunun 6'ncı maddesindeki maden haklarını kullanma ile ilgili şartları taşıması ve bu Yönetmelikte belirlenen mali yeterlilik şartlarını sağlaması zorunludur.

(7) Tarafların birlikte rüdovals sözleşmesinin maden sicil kayıtlarından silinmesini talep etmeleri halinde bu kayıtlar maden sicilinden silinir. Tek taraflı silinme talepleri kabul edilmez. Süresi sona eren rüdovals sözleşmeleri, maden sicilinden silinir.

(8) Maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yapmış oldukları rüdovals sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar rüdovalsçıya aittir. Ancak bu durum ruhsat sahibinin Kanundan doğan teknik, mali ve hukuki konulardaki sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.

(9) Rüdovals usulü ile faaliyet gösteren tüzel kişiler de dâhil olmak üzere, doğrudan/dolaylı ortaklık yapısı ve adres bilgilerinde yapılan değişiklikler bir ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirilir. Hisse payı %10'un üzerinde şirket olması durumunda da bu tüzel kişiliğin de hisse payları bildirilir. Aksi takdirde Kanunun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrası gereğince işlem tesis edilir." (Maden Yönetmeliği m.101)

¹⁷³ II – 2.1.6. başliğı altında ruhsat sahibinin zapttan kaynaklı sorumluluğunda incelenmiştir.

¹⁷⁴ **Amkhoğlu**, s.79; **Erdoğan**, s.88-89; Danıştay kararında ruhsat sahibi ile rüdovals verenin Genel Müdürlüğe izin için başvuru taleplerinin reddine ilişkin işlemi esasa girerek iptal etmiştir. (Danıştay 8.İD. T:08/10/2018 E:2018/3037 K:2018/5372). Bu hususta artık rüdovals sözleşmesindeki idarenin izninin sözleşmenin geçerliliği için tamamlayıcı unsur olduğunu göstermektedir. (**Çitil**, s.221).

(ki somut durumda Genel müdürlüğün izni tamamlayıcı unsurdur.) bir unsurun gerçekleşmemesi halinde yokluk yaptırımı söz konusu olacaktır¹⁷⁵. Bu noktada hükümsüzlükten öncesine ilişkin taraflar maden sahasına belirli yatırımlar yaptı ise sözleşmenin geçersizliğinden bahisle tarafların iade yükümlülükleri doğacaktır.

Sonuç olarak rödovans sözleşmesinin yapılması için kanunda öngörülen bir şekil şartı bulunmamaktadır. Ancak sözleşmenin taraflarına göre (idarenin olup olmaması), sözleşmenin konusuna göre (yer altı madenciliği – yer üstü madenciliği), sözleşmenin ispatlanabilmesine göre bazı şekil şartları başkaca kanunlarda düzenlenebilmektedir. Ancak burada şekil şartına ilişkin en genel ilke olarak, Kanun koyucunun ek madde ile getirdiği düzenlemeye göre artık rödovans sözleşmelerinin Genel Müdürlüğün iznine tabi olduğundan yazılı olarak yapılması gerektiği söylenebilecektir¹⁷⁶.

3.2. Rödovans Sözleşmesinin Taraflarının Birbirlerine Karşı Borçları

Rödovans sözleşmesinin gerek Maden Kanunu'nda gerekse Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemesinden dolayı isimsiz sözleşme olduğu kabul edilmektedir. Kanunda düzenleme bulunmaması ve Yüksek Mahkemenin kararlarında rödovans sözleşmesini ürün/hasılat kirasına benzetmesi sonucu TBK m.357-378 arası hükümler kıyasen uygulanmaktadır¹⁷⁷. Rödovans sözleşmesinde tarafların hakları ve borçları incelenirken Türk Borçlar Kanunu'ndaki ürün kirasına ilişkim hükümlerin sistematığı ile inceleme yapılacaktır. 04/02/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda ürün kirası şu şekilde düzenlenmiştir. 357.Madde tanımı, 358.Madde genel hükümlerin uygulanmasını, 359.Madde tutanak düzenlemeyi, 360.Madde Kiraya verenin teslim borcunu, 361.madde Kiraya verenin esaslı onarım borcunu, 362.Madde Kiracının kira bedelini ve yan giderlerini ödeme borcunu, 363.Madde Kiracı açısından olağanüstü durum olması halinde kira bedelinden indirim borcunu, 364.Madde Kiracının kiralananı kullanma ve işletme borcunu, 365.Madde kiracının bakım borcunu, 366.Madde Kiracının alt kira ve kullanım hakkını devir yasağını düzenler. TBK 367-371 arası ürün kirası sözleşmesinin sona ermesi hallerini, TBK 372-378 tarafların iade borcunu düzenler. Rödovans sözleşmesi de TBK'da düzenlenen ürün kirası hükümlerine atıfla aynı sistematiğe işlenecektir.

¹⁷⁵ Amıkhöglü, (Sorumluluk), s.1282.

¹⁷⁶ Çitil, s.220.

¹⁷⁷ Uyumaz/Güngör, s.165; Erdoğan, s.111-112; Çitil, s.223.

3.2.1. Ruhsat Sahibinin Borçları

Rödovans sözleşmelerine ilişkin Maden Kanunu'nda uygulanacak hükümlerin bulunmaması nedeniyle, Yüksek Mahkemenin de kabulü dâhilinde bu tür sözleşmelere ürün kiralalarına ilişkin TBK m.357-378 arası hükümler uygulama alanı bulacaktır. TBK m.357'de ürün kiralaları şu şekilde tanımlanmıştır. “*Ürün kirası kiraya verenin, kiracıya, ürün veren bir şeyin veya hakkın kullanılmasını ve ürünlerin devşirilmesini bedel karşılığında bırakmayı üstlendiği sözleşmedir.*” tanıma göre rödovans sözleşmesi, Maden Kanunu'nda ruhsat sahibine ruhsattan kaynaklı doğan haklarını devretmesi, rödovans verenin de ruhsattan kaynaklı doğan hakları belirli bir süreliğine kullanması hususunda tarafların anlaşması denilebilir.

Esasen ruhsat sahibinin hak ve borçları TBK'da düzenlenen ürün kiralalarına ilişkin hak ve borçlardır. TBK m.358 atfı gereği ürün kiralalarına uygulanacak olan kira sözleşmelerine ilişkin genel hükümlerden dolayı da ruhsat sahibinin hak ve borçları bulunmaktadır. Ruhsat sahibinin rödovans verene karşı borçları genel hükümlerde TBK m.301 gereği teslim borcu, TBK m.303 gereği yan giderlere katlanma borcu, TBK 304-308 maddeleri gereği ayıplardan sorumluluk, TBK m.309 gereği zapttan sorumluluk olarak sıralanabilir. Özel hükümler gereği ruhsat sahibinin ayrıca işletme ruhsatına ait vergi ve benzeri ödemeleri yüklenme borcu ve rekabet etmeme borcu sayılabilir¹⁷⁸.

Ruhsat sahibinin Maden Kanunu'ndan kaynaklı borçları ise Maden Kanun 7.madde gereği alınması gerekli izinleri alma borcu, 12.madde gereği maden sevk fişinin alınmasını isteme borcu, 31.madde gereği daimi nezaret ve teknik eleman atamasını isteme borcu, 37.madde gereği mücbir sebep halinde faaliyetin geçici olarak tatil edilmesini isteme borcu, 46.madde gereği irtifak hakkı intifa hakkı kurulmasını isteme borcu sayılabilir.

3.2.1.1. Maden Ruhsatını İşletmeye Elverişli Bir Biçimde Teslim Borcu

Rödovans sözleşmesinin ana konusu idareden alınan işletme ruhsatından doğan hakların ruhsat süresince kullanılmasıdır. Bir başka ifadeyle rödovans sözleşmesi ile ruhsat sahibinin idareden almış olduğu iznin, 3.bir kişiye devredilmesi söz konusu olacaktır. Bu devir kapsamında ürün kiralalarına ilişkin kiraya veren / ruhsat sahibinin ilk borcu rödovans

---

¹⁷⁸ Amıkhoğlu, s.123-124; Arkan Serim, s.36; Altaş, s.53.

sözleşmesine konu ruhsat alanından cevheri çıkarmaya ilişkin işletmeyi hazır bir biçimde teslim borcudur.

TBK ürün kirasına ilişkin m.360'de “*Kiraya veren, birlikte kiralanmış taşınır şeyler varsa bunlar da içinde olmak üzere, kiralananı, sözleşmenin amacına uygun biçimde kullanılmaya ve iletmeye elverişli bir durumda kiracıya teslim etmek ve sözleşme süresince bu durumda bulundurmakla yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenerek rödovans sözleşmelerinde de ruhsat sahibine bu yükümlülüğü yükler. Rödovans sözleşmesindeki teslim borcu, adi kiradaki teslim borcundan farklıdır. Yukarıda da belirtildiği üzere rödovans sözleşmelerinde önemli olan maden ruhsatının işletmeye hazır bir biçimde teslim edilmesidir¹⁷⁹. İşletmeye uygun bir şekilde teslim etme şartları değerlendirilirken o yöredeki örf ve adet kuralları da göz önünde tutulmalıdır¹⁸⁰. Yüksek mahkeme de kararında ruhsat sahibinin teslim borcunda örf ve adet kurallarının da göz önüne bulundurulması teslimi belirtmiştir¹⁸¹.

¹⁷⁹ **Eren**, (Özel), s.436-437; **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.251; **Yavuz/Acar/Özen**, s.364; **Amıkhoğlu**, s.126; **Erdoğan**, Hasan, Tahliye Kira Tespiti Kira Alacağı ve Tazminat Davaları, 2.Baskı Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.670.

¹⁸⁰ **Altaş**, s.100; **Arkan Serim**, s.36; **Amıkhoğlu**, s.126; **Erdoğan H**, s.670.

¹⁸¹ “Davacı vekili dava dilekçesinde taraflar arasında düzenlenen 22.06.2009 başlangıç tarihli 5 yıl süreli rödovans sözleşmesi gereğince sözleşmede belirtilen sahada mermer üretimi yapan davalı kiracının 2010 yılına ilişkin rödovans payını ve sözleşmeye göre ödemesi gereken maden ruhsat harcını ödemediğini, ihtar tebliğine rağmen bu yükümlülüklerini yerine getirmediğini, bu durumun akde aykırılık teşkil ettiğini belirterek sözleşmenin 11. maddesi ile Borçlar Kanunu'nun 289. maddesi gereği akdin feshi ile tahliye karar verilmesini istemiştir. Davalı cevap dilekçesinde, orman izinleri ve yol izinleri kapalı olduğu için çalışma izni alınmadığından mermer sahasında çalışma yapılamadığını, davacının sevk irsaliyesini teslim etmediğini, davacı kiralayanın sözleşmeye göre kendi yükümlüklerini yerine getirmediğini, sözleşmeye aykırı davranan tarafın davacı olduğunu belirterek davanın reddini savunmuştur. Mahkemece dava açıldıktan yaklaşık bir ay sonra gönderilen noter ihtarında davacının, davalının savunmasını kısmen haklı bularak 2010 yılı kira bedelinden feragat edeceğini, davanın takipsiz bırakılmayacağını bildirdiğinden ve buna göre dava dilekçesinde ileri sürülen hususlardan davacı tarafın vazgeçmiş sayılacağından bahisle davanın reddine karar verilmiştir. Taraflar arasında 22.06.2009 başlangıç tarihli 5 yıl süreli rödovans sözleşmesi olduğu hususunda uyuşmazlık yoktur. Davacı 23.12.2010 keşide 29.12.2010 tebliğ tarihli noter ihtar ile sözleşmenin 12'nci maddesine göre ödenmesi gereken rödovans payının 50000 TL ve KDV tutarı ile sözleşmenin dokuzuncu maddesine göre ödenmesi gereken 3270 TL ruhsat harcının 60 gün içerisinde ödenmesini aksi takdirde tahliye davası açılacağını ihtar etmiş, dava dilekçesinde de davayı bu ihtara dayandırmıştır. Gerek 23.12.2010 keşide tarihli noter ihtar gerekse dava dilekçesindeki anlatımdan anlaşıldığı üzere davanın hukuki niteliği temerrüt nedeniyle tahliye istemine ilişkindir. Hâkim, tarafların bildirdiği vakıalarla bağlı olup, hukuki nitelime hâkime aittir. İhtar tebliğine rağmen yasal süre içerisinde davalı tarafından ödeme yapılmamıştır. Davalı, davacının sözleşmeye göre üzerine düşen yükümlüklerini yerine getirmediğini belirterek borçlu olmadığını savunmuştur. Borçlar Kanunu'nun 249. maddesine göre kiralayan mecuru kiracının kullanımına uygun şekilde teslim ve bulundurma yükümlülüğü altındadır. Ayrıca taraflar arasındaki sözleşmenin 8. maddesine göre ruhsat sahibinin Maden İşleri Genel Müdürlüğünden sevk fişi alarak rödovans verene teslim edeceği, 10. maddesine göre ise ruhsat sahibinin tüm kamu kuruluşlarından (orman, çevre, özel idare, belediye... gibi) gerekli izinleri almak için gerekli olan belgeleri rödovans verene teslim edeceği kararlaştırılmıştır. Bu durumda mahkemece tarafların tüm delillerinin ibrazı sağlanarak genel olarak Borçlar Kanunu'nun

Hasılat kiralarına ilişkin teslim borcunda, kiracının işletmesine uygun olma şartı aranırken, adi kiralara ilişkin teslim borcunda ise kiracının kullanımına uygun olması yeterli şart olarak aranmaktadır¹⁸². Yüksek mahkeme de bu şartı adi kira ve hasılat kirasının ayırımında aramaktadır¹⁸³.

Son olarak, ruhsat sahibinin kiralanan ruhsatı sözleşmeye uygun olarak hazır halde teslim borcunu yerine getirememesi halinde TBK m.123/125 arasında öngörülen borçlunun temerrüdü hükümleri uygulanabilir. Teslim borcunun imkânsızlaşması halinde ise TBK m. 112 ve m.136 hükümleri uygulanabilir. Yine kiralananının sözleşmeye uygun şekilde teslim edilememesi halinde TBK m. 304 hükmü uyarınca ayıba karşı tekeffülden sorumluluğu doğabilecektir¹⁸⁴.

3.2.1.2. Sözleşme Süresince İdareye Karşı Sorumluluklarını Yerine Getirme Borcu

Maden Kanunu uyarınca maden çıkarmak için alınan işletme ruhsatının süreli olması ve kanun gereği yaptırımların ağır olması nedeniyle ruhsat sahibinin rödovans sözleşmesinin süresi boyunca idareye karşı sorumluluklarını yerine getirmesi gerekmektedir¹⁸⁵. Ruhsat sahibinin, idareye karşı sorumluluklarını yerine getirmemesi durumunda ruhsatın iptal

---

249. maddesine ve özel olarak da taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine göre kiralananın kullanıma uygun şekilde teslim edilip edilmediği ve bunun sonucunda kiracının kira borcu ödeme yükümlülüğünün doğup doğmadığı üzerinde durularak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmadığından hükmün bozulması gerekmiştir.”(6.HD. T:04/07/2012 E:2012/6652 K:2012/10092) (Sinerji Mevzuat) (E.T.27/07/2019).

¹⁸² **Arkan Serim**, s.36; **Altaş**, s.99-100; **Eren**, (Özel), s.436.

¹⁸³ “Kira sözleşmesinin konusu, çırçır ve baskı fabrikasının davacıya ait olan 2/3 payının sözleşmeye ekli demirbaşları ile birlikte kiralınmasına ilişkindir. Davacı kiralayana fabrikaya ait işletme ruhsatını devretmediği, işletme ruhsatının kiradan sonra davalı tarafından alındığı uyuşmazlık konusu değildir. Olayda işletme ruhsatı olmadan fabrika ve demirbaşlar davalıya kiraya verilmiş olduğundan, dayananın sözleşme ürün kirası değil, adi kiradır. İki yıllık kira süresinin sona erdiği 1.7.1984'ten önce davacı tarafından davalıya gönderilen 21.5.1984 günlü ihtarnamede ve 1984 yılında açılmış olan tahliye davasında davacının 6570 sayılı Yasa hükümlerine dayanması, tahliye taahhüdü ve ihtiyaç nedenleri ile dava açmış olması da, aralarındaki ilişkinin davacı tarafından ürün kirası olarak değil, adi kira olarak yorumlandığını göstermektedir.” (13.HD. T:23/05/1988 E:1988/1533 K:1988/2783) (Sinerji Mevzuat) (E.T.19/08/2019) “Davada dayanan ve hükmüne esas alınan 1.1.2004 başlangıç tarihli ve bir yıl süreli sözleşme konusunda taraflar arasında bir uyuşmazlık bulunmamaktadır: Sözleşmede kiralanan Otel, 18 apart ile dükkân ve dükkân üzeri 2 daire olarak kiralınmış ve demirbaş listesi ile birlikte teslim edilmiştir. Muşakkaf nitelikte olan kiralananın Borçlar Kanunu'nun hasılat kirası hükümlerine tabi olabilmesi için işletme ruhsatıyla birlikte kiraya verilmesi gerekir. Dosyaya ibraz edilen iş veri açma ruhsatı ve konaklama tesisi işletme izin belgesi davalı kiracı adına olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre kira sözleşmesi Borçlar Kanununun adi kira hükümlerine tabi olup aynı Yasanın 260. maddesi gereğince 30 günlük ödeme süresi verilmesinde bir usulsüzlük bulunmamaktadır. Bu nedenle işin esasının incelenerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken deliller yanlış değerlendirilerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmadığından hükmün bozulması gerekmiştir.” (6.HD. T:28/05/2007 E:2007/5485 K:2007/6561) (Sinerji Mevzuat) (E.T.19/08/2019)

¹⁸⁴ **Ayrancı**, Hasan / **Aral**, Fahrettin, *Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri*, 11.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s.278-279; **Arkan Serim**, s.39; **Eren**, (Özel), s.437; **Yavuz/Acar/Özen**, s.364-365.

¹⁸⁵ **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.251; **Uyumaz/Güngör**, s.165.

edilmesine varan idari yaptırımlar söz konusu olmaktadır. Bu tür durumlarda faaliyet engelleneceğinden rödovans verenin de cevheri işleyip çıkarması mümkün olmayacaktır. O halde ruhsat sahibinin teslimden sonraki en temel borcu, idareye karşı ruhsattan kaynaklı sorumluluklarını yerine getirme borcu denilebilir. Bu konuda Yüksek Mahkeme de kararında ruhsat sahibinin maden işletme hakkını içeren ruhsatını sözleşme süresi boyunca cevheri çıkarmaya hazır halde tutması gerektiğini belirtmiştir¹⁸⁶.

¹⁸⁶ “Burada öncelikle üzerinde durulması gereken husus; 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 7. maddesidir. Gerçekten; anılan bu hüküm uyarınca, özel kişilere ait taşınmazlar üzerinde madencilik faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için gerekli izinlerin ruhsat sahibi tarafından sağlanması gerekir. Bu kurala hasılat kira ilişkilerinde uygulanması zorunlu Borçlar Kanunu'nun 272. maddesinde de değinilmiş, kiralayanın borçlarını düzenleyen bu hüküm ile kiralayanın kiralananı akitteki amaca uygun kullanmaya ve işletmeye hazır bir halde kiracıya teslim ile mükellef olduğu belirtilmiştir. Diğer taraftan; Yasa'nın 275. maddesinin yaptığı gönderme nedeniyle uygulanması gereken 253. maddesine göre de, üçüncü bir kişinin sözleşmenin yapılmasından önce mevcut olan aynı (mülkiyet, irtifak hakkı gibi) veya tapu siciline şerh verilmiş şahsi bir hak dolayısıyla kiracının haklarıyla bağdaştırılmayacak bir iddiada bulunması halinde kiralayan, kiracının ihbarı üzerine husumeti deruhte etmeye ve dava sonunda kiracının kiralananı akit gereğince yararlanmasına halel gelmiş ise, tazminat vermeye mecburdur. Bu genel bilgilerden sonra somut olaya gelindiğinde; Taraflar arasında rödovans sözleşmesinin yapıldığı 19.04.1994 ve işletme sahasının teslim edildiği 29.04.1994 tarihlerinden sonra ruhsat sahasında kalan ve davacı-karşı davalının genel müdürlük makamına yazılan 20.12.1994 tarihli yazı ile cevherleşmenin yoğun olduğunun saptandığı 772 numaralı özel kişilere ait taşınmaz maliklerinin davalı-karşı davacının çalışmalarına engel olduğunun bildirildiği, davalı ve karşı davacının üçüncü kişilerin mülkiyet hakkını kullanarak çıkardığı muarazayı 14.12.1994 ve 27.07.1995 tarihli yazılarla davacı-karşı davalıya ihbar ettiği, ruhsat sahibinin ise, kiracıya vekâletname verdiğini, sözleşmenin imzalandığı tarihte söz konusu taşınmazın özel mülkiyete konu teşkil ettiğinin davalı-karşı davacı tarafından bilindiğini, Anayasa Mahkemesi kararının da sözleşmenin imzalandığı 19.04.1994 tarihinden önce, 16.04.1994 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış olduğunu ileri sürerek mevcut muarazadaki husumeti deruhte etmediği dosyada yer alan bilgi ve belgelerle sabittir. Yanlar arasındaki 19.04.1994 günlü rödovans sözleşmesinin 20/3. maddesinde yer alan işletmecilik faaliyetlerinin mümkün olmaması veya ekonomiklik şartlarının ortadan kalkması (bu durumda işletmeci teminatın iadesi dışında hiçbir talepte bulunamaz) ... Şeklindeki hüküm ise sözleşmenin sona ermesini gerektiren sebep olarak kabul edilmiştir. Bu hükümlerle tarafların işletmecilik faaliyetlerinin mümkün olmaması durumunu sözleşmenin ifasından sonra ortaya çıkan imkânsızlık nedeni saydıkları açık-seçiktir. Gerçekten; kural olarak borç ilişkisinden kaynaklanan bütün borçlar ifa edilince o borç ilişkisi sona erer. Genel bir ifadeyle ifa, borçlanılan edimin yerine getirilmesi demektir. Yani ifanın konusu borçlanılan edimdir. İmkânsızlık ise ifa konusunun yerine getirilememesi Borçlar Kanunu'nun 117. maddesine göre de, borçluya isnat olunamayan haller münasebetiyle borcun ifası mümkün olmazsa borç sakit olur. Burada sözleşmenin yapılmasından sonra borçluya isnat edilemeyecek nedenlerle ifada imkânsızlık söz konusu olur. Somut olayda da; cevherleşmenin yoğun olduğu, mülkiyeti özel kişilere ait 772 parsel maliklerinin madencilik çalışmalarına izin vermemek suretiyle çıkardıkları muarazanın işletme faaliyetlerinde imkânsızlığa sebebiyet verdiği ortadadır. Çünkü 19.04.1994 tarihli rödovans sözleşmesinin taraflarına yükledikleri hak ve borç dengesi işletmeden beklediği faydayı sağlamayan kiracı aleyhine sonuç meydana getirmiştir. Borçlar Kanunu'nun 253. maddesi hükmünce sözleşmeden sonra üçüncü kişilerin ortaya çıkardıkları muarazada sorumluluk yüklenerek bu muarazayı giderme mükellefiyetini yerine getirmeyen kiralayana karşı, kiracıdan ortaya çıkan, aleyhine duruma, daha fazla katlanması beklenemez. Davacı-karşı davalı kiralayan kendi öncelikli borcunu yerine getirmediğinden, davalı-karşı davacı kiracının basiretli bir iş adamı gibi davranmadığı savunmasında da bulunulamaz. Bütün bu açıklamalara göre alacağa yönelik kiralayan tarafından açılan asıl ve birleştirilen davaların reddi ile sözleşmenin feshine ilişkin karşı davadaki istemin hüküm altına alınması yerine somut olaya uygun düşmeyen bazı düşüncelerle istemin yazılı olduğu şekilde sonuçlandırılması doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir.”(14.HD. T:21/11/2007 E:2007/8532 K:2007/14665) (Sinerji Mevzuat) (E.T.27/07/2019).

3.2.1.3. Maden Ruhsatına Ait Tutanak Tutma Borcu

Rödovans sözleşmesi ile kiralanacak maden ruhsatına konu arazi kimi zaman boş olabileceği gibi kimi zaman da önceki işletmeden kalan müştemilatlar ile dolu olabilir. Uygulamada da çoğu zaman rödovans sözleşmesi yapılacak maden ruhsatında madenin önceden işletilmesine dair makine, teçhizatlar ve konaklamaya dair bina / müştemilatları olabilmektedir. Maden ruhsatının, rödovans verene kiralanması sırasında ruhsat alanında bulunan her türlü taşınır/taşınmazların ileride doğabilecek uyuşmazlıkların önüne geçilebilmesi adına tutanağa geçirilmesi gerekmektedir. Söz konusu hususu da TBK m.359’da şu şekilde düzenlenir. Madde “*Kira sözleşmesi, araç ve gereçleri, hayvanları, devredilen eşyayı veya stoklanmış malları da içeriyorsa taraflar, bunların değerlerini birlikte takdir ederek iki nüsha düzenleyecekleri tutanağa geçirip imzalayarak, birbirlerine vermeye yükümlüdürler.*” şeklinde düzenlenmiştir. Şüphesiz tutanak tutma yükümlülüğü maden ruhsatı üzerinde araç gereç var ise yapılması gereken bir husustur. Ruhsat sahibinin, ruhsatı üzerinde herhangi bir araç gereç yok ise böyle bir borcu da olmayacaktır¹⁸⁷.

Tutanak tutma borcu, TBK m.359’a göre yazılı şekilde yapılması gerekmektedir. Bu yükümlülüğe uyulmaması halinde ne olacağına ilişkin TBK m.359’da bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda arazi üzerindeki eşyaların kime ait olduğu hususunda ihtilaf oluşacaktır. TBK m.359’da düzenlenen bu borç esasen hem ruhsat sahibine hem de rödovans verene yüklenmiş olup, taraflardan birinin tutanak tutma borcundan kaçınması halinde diğer taraf mahkeme aracılığıyla, masrafları karşı tarafa yüklenmek üzere, tutanak tutulmasını isteyebilecektir¹⁸⁸.

3.2.1.4. Esaslı Tamiratları Yapma Borcu

Ruhsat sahibinin, esaslı tamiratları yapma borcu TBK m.361 hükmünde düzenlenmiştir. Madde “*Kiraya veren, kira süresi içinde yapılması zorunlu olan esaslı onarımları, kiracı tarafından bildirilir bildirilmez, gideri kendisine ait olmak üzere yapmakla yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiştir. Ruhsat konusu maden sahasında, mevcut makinelerin de rödovans verene kiraya verilmesi durumunda TBK m.361 uygulama alanı bulacaktır. Rödovans veren, sözleşmenin esaslı unsurlarına ilişkin çıkabilecek arızalardan kaynaklı

¹⁸⁷ Topaloğlu, (Sempozyum), s.251; Arkan Serim, s.41; Amıkhoğlu, s.129.

¹⁸⁸ Arkan Serim, s.41; Amıkhoğlu, s.129.

olarak, ruhsat sahibine bildirim ile birlikte bunların onarılmasını isteyebilecektir¹⁸⁹. Söz konusu hükmün uygulanabilmesi için kiralananın sözleşmeye uygun biçimde kullanılmasının ortadan kalkması yahut önemli ölçüde azalması ve kiracının kiraya verene bildirim yapması gerekmektedir¹⁹⁰. Uygulamada bazı durumlarda işletme ruhsatı çıplak bir şekilde kiraya veriliyor olsa da taraflar arasında yapılan sözleşme içeriği de dikkate alınarak oluşabilecek esaslı arızalarda ruhsat sahibinin sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

3.2.1.5. Ayıptan Doğan Sorumluluk Sebebiyle Borcu

TBK'da ürün kiralalarını düzenleyen hükümlerde ayıba karşı tekeffül borcuna ilişkin hüküm bulunmamaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere TBK 358 hükmü "*Bu ayırım da ürün kirasına ilişkin özel hüküm bulunmadıkça, kira sözleşmesine ilişkin genel hükümler uygulanır.*" şeklinde düzenlenerek ürün kirasında da kiraya verenin ayıba karşı tekeffül borcunun olduğunu belirtir.

Kira sözleşmesini düzenleyen TBK 301-304 hükümleri uyarınca ayıba karşı sorumluluğun olabilmesi için şu şartların somut olayda gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartlar; kısaca, kiralananın ayıplı olması, kiracının ayıbı bilmemesi, kiralayanın sözleşme kaydı ile sorumluluğunu kaldırmamış olması, ayıbın kiralayana bildirilmesidir.

3.2.1.5.1. Sorumluluğun Şartları

3.2.1.5.1.1. Kiralanan Ayıplı Olması

Kira sözleşmesinde ayıp, kiralananın sözleşmede öngörülen amaca uygun olarak kullanılmasını imkânsız kılan veya önemli ölçüde azaltan vasıf eksikliklerinin bulunmasıdır¹⁹¹. Bir başka ifadeyle kiralananın, kira sözleşmesiyle öngörülen amaca uymamasına neden olan vasıftaki eksikliklerin bulunmasıdır¹⁹². Rödovans sözleşmesine

---

¹⁸⁹ Eren, (Özel), s.438; Erdoğan H, s.670.

¹⁹⁰ Eren, (Özel), s.438.

¹⁹¹ Aral/Ayrancı, s.273 Arkan Serim, s.44; Altaş, s.56; Amıkloğlu, s.131; Aydoğdu/Kahveci, s.397-398; Zevkliler, Aydın / Gökyayla, K. Emre, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 17.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s.256; Gümüş, Mustafa Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, s.199.

¹⁹² "Rödovans sözleşmelerinde ise ayıp, ruhsat sahibinin rödovans verene bildirdiği vasıfların maden ruhsatında bulunmaması, maden sahasında olması beklenen niteliklerin bulunmaması veyahut maden kanunu'ndan kaynaklı hakların kullanılamaması halinde ayıbın var olduğu kabul edilir." (Uyumaz/Güngör, s.167)

uygulanacak hükümler bakımından da TBK m.358 atfı gereği ayıp için aynı tanımlamalar geçerlidir.

Kira sözleşmesinde ayıp; maddi ayıp veya hukuki ayıp yahut manevi ayıp olarak ortaya çıkabilir¹⁹³. Kiralananda su sızıntısı, kapıların olmaması maddi ayıp iken iskân izni olmayan bir dairenin kiraya verilmesi hukuki ayıp olarak kabul edilir. Kiralananda bağırarak, yüksek sesle müzik dinlemek, azgın bir köpeği kiralananın geçiş güzergâhına koymak, kiracıyı taciz veya tehdit etmesi manevi ayıp olarak kabul edilebilir¹⁹⁴. Rödovans sözleşmesinde ayıba örnek vermek gerekirse: hukuki ayıp için ruhsatın iptal edilmesi, terk edilmesi, feshedilmesi; maddi ayıp için ruhsat alanında bulunan makinelerin çalışmaması, bozulması; manevi ayıp olarak için rödovans verenin çalışmasının engellenmesi, geçiş güzergâhının bozdurulması, rödovans verenin işçilerine baskı yapılması örnek olarak verilebilir.

Ayıp, rödovans sözleşmesinin başında olabileceği gibi devamında da ortaya çıkabilir. Bu noktada da açık ayıp yahut gizli ayıp ayrımı gelmektedir. Bu durumda kiralananın, önemli ayıplarla birlikte teslimi halinde TBK m.304 hükmü uyarınca kiracı borçlunun temerrüdüne veya kiraya verenin kiralananın sonradan ayıplı hale gelmesinden doğan sorumluluğuna başvurabilir. Kira akdinin devamı sırasında, ortaya çıkan ayıpların kiracının sorumluluğundan kaynaklı olduğu veya kiracının kiralanana zarar vermesi halinde kiralayan sorumlu olmaz¹⁹⁵. Ancak kiracının kusurundan kaynaklanmayan ve umulmayan hallerden doğan ayıplarda ise kiralayan sorumlu olacaktır¹⁹⁶. (Örneğin; deprem, su sızıntısı, sel vs.).

3.2.1.5.1.2. Kiracının Ayıbı Bilmemesi

Kiracının kira sözleşmesi yapılırken, kiralananda bulunan ayıpları bilmemesi gerekir. Aksi halde kiralanandaki ayıpları bilerek ve isteyerek kiralananı kiraladığı kabul edilir ki bunun devamında ayıpları ileri sürmesi halinde MK m.2 anlamında çelişkili davranmış sayılır ve bu durumda tipik bir hakkın kötüye kullanılması durumunu oluşturur¹⁹⁷.

¹⁹³ Aral/Ayrancı, s.273; Arkan Serim, s.44; Altaş, s.57; Zevkliler/Gökyayla, s.257; Gümüş, s.199; Amıklioğlu, s.132.

¹⁹⁴ Aral/Ayrancı, s.273-274; Arkan Serim, s.46; Altaş, s.57; Zevkliler/Gökyayla, s.257; Amıklioğlu, s.132.

¹⁹⁵ Aral/Ayrancı, s.274; Zevkliler/Gökyayla, s.258.

¹⁹⁶ Aral/Ayrancı, s.274; Zevkliler/Gökyayla, s.259.

¹⁹⁷ Aral/Ayrancı, s.274; Arkan Serim, s.47-48; Altaş, s.59; Zevkliler/Gökyayla, s.257; Aydoğdu/Kahveci, s.402-403; Amıklioğlu, s.137.

Rödovans sözleşmesinde de aynı durum geçerlidir. Rödovans veren, ruhsat alanındaki teçhizatlardaki bozuklukları bilerek ve isteyerek ruhsatı kiraladıysa, buradaki ayıbı ileri süremez. Özellikle rödovans verenin ayıp ortaya çıkmasına karşın çekince ileri sürmeksizin rödovans bedeli ödemişse, bu durum ayıba bağlı haklardan feragat olarak nitelendirilmesi gerekmektedir¹⁹⁸.

3.2.1.5.1.3. Kiralayanın Sorumluluğunu Kaldıran veya Sınırlayan Bir Sözleşme Kaydı Bulunmaması

TBK m.301/c.2’de Kanun koyucu “*Bu hüküm, konut ve çatılı işyeri kiralalarında kiracı aleyhine değiştirilemez; diğer kira sözleşmelerinde ise, kiracı aleyhine genel işlem koşulları yoluyla bu hükme aykırı düzenleme yapılamaz.*” Diyerek kiralananı ayıplarıyla kabul eden kiracının da yaptığı sözleşmenin geçerli olacağını belirtmiştir. Bir başka ifadeyle, kiralanda ayıpların var olduğunu bilerek kira sözleşmesi yapılabileceğini düzenlemiştir. Söz konusu kurala ise iki önemli sınırlama getirir. Bunlar; konut ve çatılı iş yeri kiralaları ve konut ve çatılı işyeri kiralaları dışında kalan kira sözleşmelerinde ise, kiracı aleyhine genel işlem koşulları yoluyla TBK m.301/c.1’e aykırı düzenleme yapılamayacağı noktasındadır¹⁹⁹. Hüküm, TBK m.358 atfı gereği ürün kiralalarına ve dolayısıyla rödovans sözleşmelerine de uygulanacaktır. Buna göre rödovans veren, ruhsata konu sahayı ayıplarıyla birlikte kabul ettiğini belirterek sözleşme yaparsa, ayıba bağlı haklarını kullanmayacaktır.

3.2.1.5.1.4. Ayıbın Kiralayana Bildirilmesi

TBK kira sözleşmesinde bildirim yükümlülüğünü düzenleyen TBK m.318 hükmü “*Kiracı, kendisinin gidermekle yükümlü olmadığı ayıpları kiraya verene gecikmeksizin bildirmekle yükümlüdür; aksi takdirde bundan doğan zarardan sorumludur.*” şeklinde düzenlenerek kiracının kiralandaki ayıpları gecikmeksizin bildirilmesini şart olduğunu belirtmiştir. Söz konusu hüküm olmasaydı da kiracının sözleşmenin kurulduğu veya kiralananı kullanmaya başladığı sırada bildiği ayıpları kiralayana bildirmemesi, ayıptan doğan haklarından zımnen feragat ettiği anlamına gelecek; bu tür ayıpların sonradan ileri sürülmesi tipik bir MK m.2 aykırılığı olacaktır²⁰⁰.

¹⁹⁸ Zevkliler/Gökyayla, s.260.

¹⁹⁹ Aral/Ayrancı, s.275; Zevkliler/Gökyayla, s.261.

²⁰⁰ Aral/Ayrancı, s.275, Arkan Serim, s.48; Altaş, s.60; Eren, (Özel), s.437-438; Zevkliler/Gökyayla, s.261; Amkloğlu, s.140-141; “*Davacının kiralananı on yıldan fazla bir süreden beri tesisler kurmak*

Gelinen bu noktada kira sözleşmesine ilişkin genel hükümler uyarınca rödovans sözleşmesine ayıba ilişkin hükümleri uygulayabiliriz. Rödovans sözleşmesinde ayıba karşı hakların kullanılabilmesi için:

- Kiralanan ruhsatın teslim alınmış olması gerekir.
- Kiralananda maddi, manevi, hukuki ayıp bulunmalıdır.
- Kiralananda ruhsat sahibinin sorumluluğunun taraflarca kaldırılmamış olması gerekir.
- Rödovans verenin ayıba sebebiyet vermemiş olması gerekir.
- Rödovans verenin ayıbı, ruhsat sahibine bildirmiş olması gerekir.

Şartlarının birlikte var olması gerekir. Yüksek mahkeme de özellikle bu şartları kararlarında belirtmiştir²⁰¹. Rödovans sözleşmesinde, TBK m.304 hükmü anlamında ruhsat sahibinin, rödovans verene karşı doğan ayıba karşı tekeffül borcu; sözleşme konusu işletme ruhsatının elverişli bir şekilde kullanılabilmesinin bir yaptırımı olarak karşımıza çıkmaktadır²⁰². Bir başka ifadeyle, işletme ruhsatının hali hazırda ruhsat sahibince kullanılamaması halinde ayıp durumu oluşmakta ve TBK m.304 uyarınca kiracı ya kiralayanın temerrüdü hükümlerine başvuracak yahut da kiralananın sonradan ayıplı duruma gelmesinden doğan sorumluluğuna ilişkin hükümlere başvurabilecektir.

---

suretiyle kullanmış ve taşınmazın eksik bir şekilde kendisine teslim edildiğini aynı süre içerisinde ileri sürmemiş, hatta kira parasının arturulması yolundaki ihtar cevapta kira parasının normal olduğunu bildirmiştir. Uzun süre devam eden bu fiili durum karşısında davacının BK'nun 249/2. maddesine dayanarak kiralanan yerin kendisine, eksik teslim edildiği iddiasıyla kira parasının indirilmesini istemesi objektif iyi niyet kuralları ile bağdaşmaz. Bu nedenlerle Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen özel daire bozma kararına uyulmak gerekirken önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Direnme kararı bozulmalıdır.” (HGK T:30/03/1979 E:1977/13-962 K:1979-349) (Sinerji Mevzuat) (E.T.27/07/2019).

²⁰¹ “Mahkemece, benimsenen ve keşif sonrası düzenlenen 09.04.1997 tarihli ODTÜ öğretim üyesi bilirkişiler raporunda davacı işletmecinin 600.000 m²'lik üretim alanının sadece 1/10'luk bölümünde kömür madeni arama çalışmaları yapıldığı ve eylemle olarak faaliyet yürütülen kesimde vaat edilen miktarla orantılı işletilebilir rezerv bulunmadığı, davacının henüz çalışma yapmadığı bölümlerde de aynı sonuçla karşılaşma riski bulunduğu belirtilmiştir. Bu rapora karşı davalı vekilince 20.05.1997 tarihli dilekçe ve ekleri ile bulunulan ciddi itiraz nedenleri üzerinde durularak, mümkün olabilecek bilgi, belge ve yöntemlerle sözleşmeye konu alanın tamamındaki mevcut işletilebilir rezervin yaklaşık miktarı saptandıktan sonra davacının fesih ve zararının tazmini istemlerinin yerinde olup olmadığının saptanması gerekirken, değinilen itiraz ve istemler üzerinde durulmadan bilirkişilerin varsayımına dayalı görüşü gerçek bir veri imiş gibi kabul edilerek yazılı biçimde karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (11.HD. T:03/10/2000 E:2000/4237 K:2000/7431 (Sinerji Mevzuat) (E.T.27/07/2019)

²⁰² **Amkhoğlu**, s.134.

3.2.1.5.2. Sorumluluğun Hükümleri

Kanun koyucu, TBK m.304-308 arasındaki hükümlerde kiracının, kiralananı ayıp bulunması halinde kullanacağı hakları düzenlemiştir. Ayıba bağlı haklara girmeden önce ayıbın ne zaman var olduğu ile ilişkili bir hususu belirtmek gerekir.

- Teslimden önce var olan önemli / önemsiz²⁰³ ayıplar için kanun koyucu farklı düzenlemeler getirmiştir. TBK m.304/1’de kiralananın *önemli ayıplarla teslimi halinde* kiracı dilerse borçlunun temerrüdü hükümlerine başvurabilecek, dilerse de ayıba bağlı haklarını kullanabilecektir. Buradaki temel fark, teslimden önce önemli bir ayıbın olması halinde kiracı, doğal olarak temerrüde bağlı haklarını kullanarak sözleşmeyi feshedecek veyahut müspet zararlarını isteyebilecektir. Bir başka ifadeyle, ayıba bağlı hakların kullanılabilmesi için kira konusu malın teslim edilmesi ve rödovans verenin de muayene ve ihbar külfetini yerine getirmesi gerektiği için teslim edilmeyen bir ruhsat sahasında rödovans verenin ihbar külfeti olmayacağından borçlunun temerrüdü hükümlerine başvurabilecektir²⁰⁴. Teslimden önce önemsiz ayıplar da ise temerrüt hükümleri uygulanamayacak ancak ayıba bağlı haklarını rödovans verene karşı kullanabilecektir.
- Teslimden sonra var olan ayıplarla alakalı ise Kanun koyucu TBK m.305-308 arası hükümler ihdas etmiştir. TBK m.305/2’de de önemli ayıbın bulunması halinde kiracının bu durumda da sözleşmeyi fesih hakkı olduğu belirtilmiştir. Söz konusu hükümler ürün kiralalarına ilişkin olmasından dolayı bazı hükümlerin rödovans sözleşmesinin ruhuna aykırı olduğu kabul edilmektedir. Örneğin; ruhsatın sonradan ayıplı hale gelmesinde, kiracı, kiralananın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini yahut ayıpsız bir benzeri ile malın değiştirilmesini isteyemeyecektir²⁰⁵.

Teslimden sonra var olan ayıplarla alakalı rödovans verenin kullanabileceği haklar TBK m.305’de şu şekilde sayılmıştır.

²⁰³ Aral/Ayrancı, s.277; Eren, (Özel), s.437-438; Zevkliler/Gökyayla, s.270; Gümüş, s.202; “Ayıbın, kiralananın öngörülen kullanıma elverişliliğini ortadan kaldırması ya da önemli ölçüde engellemesi ve verilen sürede giderilmemesi hâlinde kiracı, sözleşmeyi feshedebilir.” TBK 306/2’deki tanıma göre önemli ayıp; kiralananın öngörülen kullanıma elverişliliği ortadan kaldıran veya önemli ölçüden engelleyen ayıp olarak tanımlanmıştır.

²⁰⁴ AmkHoğlu, s.142.

²⁰⁵ AmkHoğlu, s.144.

“Kiralanan sonradan ayıplı duruma gelirse kiracı, kiraya verenden ayıpların giderilmesini veya kira bedelinden ayıpla orantılı bir indirim yapılmasını ya da zararının giderilmesini isteyebilir. Ancak, zararın giderilmesi istemi diğer seçimlik hakların kullanılmasını önlemez. (2)Önemli ayıp durumunda kiracının sözleşmeyi fesih hakkı saklıdır.” görüldüğü üzere maddede teslimden sonra ayıpların meydana gelmesi halinde kiracının kullanabileceği tüm haklar sayılmıştır. Söz konusu hakları kısaca izah etmek gerekirse:

- *Kiralananadaki Ayıpların Giderilmesi Hakkı:* TBK m.306’da ayıbın giderilmesi hakkı düzenlenmiştir. Madde de görüleceği üzere ayıpların giderilmesi için öncelikle teslimden itibaren makul süre içerisinde ayıp ihbarının/ihtarının yapılması gerekmektedir. Buna müteakip makul süre içerisinde ayıbın giderilmesi istenebilecektir²⁰⁶. Yine maddenin devamında kiracının, ayıbı kiraya veren hesabına giderebileceği düzenlenmiştir. Ancak bu hükmün uygulanabilmesi için önemli ayıplar bakımından TBK m.113/1 gereği hâkimden izin alınması gerekmektedir²⁰⁷.
- *Kira Bedelinden Ayıpla Orantılı İndirim İsteme Hakkı:* TBK m.307’de kiralananın kullanımını etkileyen ayıpların varlığı şarttır. Söz konusu ayıptan kaynaklı indirim, kiraya verenin ayıptan haberi olduğu andan, ayıbın giderilme anına kadar mahsup edilecektir. Bu noktada ayıp ister önemli ister önemsiz olsun kiracının, kira bedelinden ayıp oranında indirim isteyebileceği uygulamada kabul edilmiştir²⁰⁸. Kiracının söz konusu indirim talebi, mahkemeden izne gerek duymaksızın doğrudan kiraya verene yöneltilen ve yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğini taşır²⁰⁹.
- *Sözleşmeyi Fesih Hakkı:* TBK m.305/2.fıkıradaki düzenlenmiştir. Fıkra önemli ayıbın varlığı halinde kiracıya sözleşmeyi fesih hakkı tanımıştır. Söz konusu hükmü TBK m.306/2 ile birlikte yorumlamak gerekmektedir. TBK m.306/2’de

²⁰⁶ **Zevkliler/Gökyayla**, s.262-263; **Gümüş**, s.205; **Arkan Serim**, s.49; **Amıkhoğlu**, s.145.

²⁰⁷ Önemli-önemsiz ayıp kavramları TBK m.113 kapsamında da değerlendirilmesi gerekmektedir. Kiracının önemli olmayan ayıplar için TBK m.113 gereği hâkimden izin alması gerekmemektedir. Bu durumda önemli olmayan ayıplar için kira bedelinden indirim hakkı kullanılabilir ki bu durumda TBK m.139 gereği takas hakkı kullanılmış olur. Buna karşılık, önemli ayıplarda kiralananın kullanıma elverişliliği ortadan kaldıran önemli bir durum bulunduğundan ötürü TBK m.113 gereği rödovans verenin hakimden izin alması gerekmektedir.(**Aral/Ayrancı**, s.280-281).

²⁰⁸ **Aral/Ayrancı**, s.281; **Zevkliler/Gökyayla**, s.266; **Arkan Serim**, s.55-56; **Gümüş**, s.205; **Aydoğdu/Kahveci**, s.417; **Amıkhoğlu**, s.147.

²⁰⁹ **Aral/Ayrancı**, s.282.

ayıbın, kiralananın öngörülen kullanıma elverişliliğini ortadan kaldırması ya da önemli ölçüde engellemesi ve verilen sürede önemli ayıbın giderilmemesi halinde kiracıya fesih hakkı tanımaktadır. Bir başka ifade ile kiracının, önemli ayıba ilişkin fesih hakkını kullanabilmesi için, ayıbın önemli olması ve kiraya verene ayıbın giderilmesi için mehil verilmiş olması şartları birlikte aranacaktır²¹⁰. Verilen süreye rağmen önemli ayıbın giderilmemesi halinde artık kiracı yeni bir süre tayin etmesine gerek olmaksızın sözleşme ileriye etkili olarak fesih olacaktır²¹¹.

- *Zararın Giderilmesi Hakkı*: TBK m.308 hükmünde kiraya verenin, kusuru olmadığını ispat etmedikçe, kiralananın ayıplı olmasından kaynaklı sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Yine TBK m.305/1 son cümle de söz konusu hakkın kullanılmasının diğer hakların kullanılmasına engel olmadığı belirtilmiştir²¹². Burada da önemli / önemsiz ayıp ayrımı olmaksızın sonucu etkilemeden kiracının bu hakkı kullanabilmesi mümkündür²¹³.

3.2.1.6. Zapttan Doğan Sorumluluk Sebebiyle Borcu

TBK'da ürün kirasına ilişkin zapt hükümleri, kira sözleşmelerine ilişkin genel hükümlerde düzenlenmiştir. Ayıba karşı tekeffül hükümlerinde olduğu gibi TBK m.358'in atfı gereği TBK m.309-312 arası hükümler uygulama alanı bulacaktır. Kanun koyucu TBK m.309'da zaptın kira sözleşmesi öncesinde var olması halindeki durumu düzenlerken TBK m.310 ve devamında zaptın kira sözleşmesinden sonra var olması halini düzenler.

Zapt kısaca; üçüncü kişilerin kiralanan üzerinde kiracının hakkıyla bağdaşmayacak şekilde bir üstün hak sahibi olmaları ve bu haklarını iddia etmeleridir²¹⁴. Zapttan sorumluluğun doğabilmesi için kiralananın kiracıya teslimi gerekmektedir. Aksi halde TBK m.112 veya TBK m.118'e göre (*temerrüt nedeniyle*) kiraya verenin sorumluluğu olacaktır²¹⁵. Kiraya verenin zapttan sorumlu olabilmesi için kusurlu olması gerekmemektedir²¹⁶. Konuyu düzenleyen TBK m.309'a göre "*Bir üçüncü kişinin kiralanda kiracının hakkıyla bağdaşmayan bir hak ileri sürmesi durumunda kiraya*

²¹⁰ Aral/Ayrancı, s.283-284; Zevkliler/Gökyayla, s.266; Arkan Serim, s.57-58; Gümüş, s.205; Aydoğdu/Kahveci, s.421-422; Amıkhoğlu, s.148-149.

²¹¹ Aral/Ayrancı, s.284; Zevkliler/Gökyayla, s.266-267; Gümüş, s.205; Aydoğdu/Kahveci, s.423.

²¹² Arkan Serim, s.59; Zevkliler/Gökyayla, s.268-269; Amıkhoğlu, s.149.

²¹³ Aral/Ayrancı, s.285; Zevkliler/Gökyayla, s.269; Gümüş, s.208.

²¹⁴ Aral/Ayrancı, s.285; Eren, (Özel), s.439; Zevkliler/Gökyayla, s.271; Arkan Serim, s.68; Gümüş, s.209; Altaş, s.105; Amıkhoğlu, s.150.

²¹⁵ Aral/Ayrancı, s.286; Gümüş, s.209.

²¹⁶ Eren, (Özel), s.439.

veren, kiracının bildirim üzerine davayı üstlenmek ve kiracının uğradığı her türlü zararı gidermekle yükümlüdür.” Bu madde hükmüne göre ruhsat sahibine karşı zapt hükümlerinin uygulanabilmesi için üç şartın birlikte bulunması gerekmektedir.

Bu şartlar:

- *3.Kişinin Üstün Hak İddiası: Zapttan sorumluluğun ilk şartı üçüncü kişinin üstün hak iddiasıdır. Söz konusu hükümlerin uygulanabilmesi için üçüncü Kişinin rödovans verenin kiraladığı işletme ruhsatına karşı ileri sürebileceği üstün bir hakkın bulunması gerekir. Üstün hak olarak, üçüncü kişinin ileri sürebileceği mülkiyet hakkı, irtifak hakkı yahut şerh edilerek kuvvetlendirilmiş önceki tarihli bir nispi hak da ileri sürülebilir²¹⁷. Burada önemli olan husus, üçüncü kişinin üstün hak iddiasının, rödovans verenin maden faaliyetini engeller nitelikte olması gerektiği noktasındadır²¹⁸.*
- *Üstün Hakkın Rödovans Sözleşmesi Öncesinde Var Olması: TBK m.309 hükmünün uygulanabilmesi için ikinci şart üstün hakkın rödovans sözleşmesi öncesinde de var olmasıdır. Söz konusu hakka dayalı yaptırımların uygulanabilmesi için rödovans sözleşmesi sonrasında da üçüncü kişinin üstün hakkının devam etmesi gerekmektedir.*
- *Rödovans Veren Davayı Ruhsat Sahibine Bildirmesi: TBK m.309 hükmünün uygulanabilmesi için üçüncü şart davayı bildirim yükümlülüğüdür. Zapta karşı hükümlerin dava haricinde ileri sürülmesi mümkün değildir. Bir başka ifadeyle, üstün hakkın dava dışı bir yöntemle ileri sürülmesinin zapt teşkil etmeyeceğini iddia etmek mümkündür²¹⁹. Madde metninde de görüleceği üzere söz konusu davayı bildirim bir şart niteliğindedir.*

Zapta karşı hükümlerin uygulanması sonucunda; TBK m.309’a göre kiraya verenin açılan davayı üstlenmesi ve kiracının uğradığı zararı tazmin etmesi gerekmektedir. Kiraya verenin davayı üstlenmemesi halinde, kiracı ilgili hüküm gereği yargılamadan çekilebilir²²⁰. Üçüncü şahsın, kiracıya karşı açacağı davada hükmedilen sonuca göre iki

²¹⁷ Aral/Ayrancı, s.286; Eren, (Özel), s.439; Arkan Serim, s.69; Zevkliler/Gökyayla, s.271; Altaş, s.106; Yavuz/Acar/Özen, s.365; Gümüş, s.209; Amıkhoğlu, s.154.

²¹⁸ Aral/Ayrancı, s.286-287; Amıkhoğlu, s.154.

²¹⁹ Arkan Serim, s.70; Altaş, s.62; Amıkhoğlu, s.155; Zevkliler/Gökyayla, s.271; Aksi görüş için Eren, (Özel), s.439’da Üçüncü kişinin üstün hakkını dava yoluyla ileri sürebileceği gibi dava dışında bir taleple de ileri sürebileceğini belirtir. (Yine aynı yönde Gümüş, s.209).

²²⁰ Aral/Ayrancı, s.285-286; Gümüş, s.210.

farklı durum oluşabilir. Bunlardan ilki, üçüncü kişinin üstün hak iddiası eğer işletme ruhsatının kullanılmasını engelliyorsa, sözleşme feshedileceğinden kiracının uğradığı zarar menfi zarar ilkelerine göre hesap edilecektir²²¹. İkinci olarak eğer üçüncü kişinin üstün hak iddiası işletme ruhsatının kullanılmasını engellemiyorsa, sözleşme ayakta kalacağından dolayı kiracının müspet zararı tazmin edilecektir²²².

Sözleşme kurulduktan sonra üçüncü kişilerin üstün hak iddia etmeleri haline gerçek olmayan zapt olarak adlandırılır²²³. Zaptın sözleşme kurulduktan sonra ortaya çıkması haline ilişkin TBK m.310 ve devamı hükümlerin düzenlendiği belirtilmişti. TBK m.310 hükmü kiralananın sözleşme devam ederken değiştirilmesi durumunu düzenlemiştir. Madde, “*Sözleşmenin kurulmasından sonra kiralanan herhangi bir sebeple el değiştirirse, yeni malik kira sözleşmesinin tarafı olur. (2)Kamulaştırmaya ilişkin hükümler saklıdır.*” şeklinde düzenlenmiştir. Söz konusu hükümdeki kural gereğince, kiralananın mülkiyeti 3.bir kişiye devredildiği zaman, yeni malik, hak ve borçlarıyla, kira sözleşmesinin tarafı olur²²⁴. Ancak Maden Kanunu ek m.7 uyarınca rödovans sözleşmelerinde, Genel Müdürlüğün izni sözleşmenin yapılabilmesi için şart olduğundan maden işletme hakkına konu işletme ruhsatının devri halinde yeni sözleşmede uygulanacak bu maddenin geçerliliği tartışılabilir. Bu noktada işletme ruhsat devirlerinin, Genel Müdürlükçe yapılması ve devamında ruhsatı devralan kişinin de Yönetmelik m.82 gereği²²⁵ Maden Kanunu m.6 gereğince maden ruhsatını devralma şartlarını taşıyıp

---

²²¹ **Amıkhoğlu**, s.156.

²²² **Aral/Ayrancı**, s.286.

²²³ **Arkan Serim**, s.72; **Altaş**, s.106; **Zevkliler/Gökyayla**, s.272; **Amıkhoğlu**, s.157.

²²⁴ **Aral/Ayrancı**, s.286; **Eren**, (Özel), s.440; **Zevkliler/Gökyayla**, s.271.

²²⁵ “(1) Maden ruhsatları ve sertifikaları talep halinde, hukuki bir sakınca bulunmadığı takdirde, Kanunun 6’ncı maddesindeki maden haklarını kullanma ile ilgili şartları taşıyan gerçek veya tüzel kişilere devredilebilir. Devir Bakanlık onayı ile gerçekleşir. Devir işlemi maden siciline şerh edilmesi ile tamamlanır. Buluculuk hakkı sahibi, bu hakkını ruhsat ile birlikte devredebilir.

(2) Devir işlemleri yapılacak ruhsatların/sertifikaların yıllık ruhsat bedellerinin, ruhsatla ilgili 6183 sayılı Kanuna tabi borçların, Devlet haklarının eksiksiz ödenmiş olması, devredildiği tarihe kadar geçen süre için, işletme faaliyet raporunun ve kullanılmayan sevk fişlerinin devralana verildiğine ilişkin tutanağın Genel Müdürlüğe verilmesi zorunludur.

(3) Ruhsatı veya sertifikayı devralacak kişinin; devralacağı ruhsata/sertifikaya ait Kanundan doğan bütün hak ve vecibelerini, ruhsata uygulanmış yaptırımlar ile yükümlülükleri kabul ettiğini; ruhsat sahibinin de ruhsatını bütün hak ve vecibeleri ile devretmek isteğini belirten Ek-21’deki örnek dilekçe ile Genel Müdürlüğe müracaat etmeleri gerekir.

(4) Devir işleminde işletme ruhsat taban bedelinin yatırıldığına dair belge ile müracaat edilir. Ruhsatın/sertifikanın devredildiği tarihteki ruhsat bedelinin iki katı tutarında devir bedelinin yatırılması zorunludur. 6183 sayılı Kanunun 22/A maddesi kapsamında vadesi geçmiş borcun bulunmadığına ilişkin belgenin ibrazını müteakip devir Bakanlık onayıyla gerçekleşir. Devir talebinin, Bakanlık tarafından uygun bulunmaması halinde işletme ruhsat taban bedeli ile devir bedeli iade edilir.

(5) 10/6/1983 tarihli ve 2840 sayılı Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanunda

taşımadığı incelenmektedir. Yine aynı Yönetmeliğin 8.fıkrasına göre işletme ruhsatını devralacak kişinin, ruhsata işlenmiş ve Genel Müdürlükçe izni verilmiş rödovans sözleşmesini kabul ettiğini, bir başka ifadeyle TBK m.310 hükmü gereği sözleşmeye taraf olduğunu kabul ettiğine dair taahhünamesi istenmektedir. Söz konusu taahhüdün verilmemesi halinde ruhsat devri yapılamamaktadır. Bu düzenleme de TBK m.310 hükmünün rödovans sözleşmelerine uygulanırken, mevcut rödovans verenin yeni ruhsat sahibine karşı hukuki durumunu ortaya koyan bir durum olmuştur²²⁶.

TBK m.311 hükmü ise kısmi zaptı düzenlemektedir. Hüküm “*Sözleşmenin kurulmasından sonra üçüncü bir kişi, kiralanan üzerinde kiracının hakkını etkileyen bir aynı hak sahibi olursa, kiralananın el değiştirmesiyle ilgili hükümler kıyas yoluyla uygulanır.*” şeklinde düzenlenmiştir. Yukarıda bahsedilen hükümlere atıf yapılmaktadır. Söz konusu hüküm emredici nitelikte olup, sözleşme kurulduktan sonra kiraya verenin, kiralanan üzerinde mülkiyetin devrine eşdeğer önemde bir sınırlı aynı hakkı üçüncü kişi lehine tesis etmesi hallerini, TBK m.310/1 hükmüne benzetmektedir²²⁷.

3.2.1.7. Maden Ruhsatına Ait Vergi ve Benzeri Ödemeleri Yüklenme Borcu

Ruhsat sahibinin borçlarından bir diğeri de, işletme ruhsatına ait vergi ve benzeri ödemeleri yüklenme borcudur. Söz konusu borç TBK m.302’den kaynaklanmaktadır. Madde “*Kiralananla ilgili zorunlu sigorta, vergi ve benzeri yükümlülüklerle, aksi kararlaştırılmamış veya kanunda öngörülmemiş ise, kiraya veren katlanır.*” şeklinde

---

sayılan bor tuzu madeni sahalarında, grubundaki diğer madenler için işletme izni verilmiş olması ve aynı alanda bor tuzu bulunmadığının veya rezervinin tükendiğinin tespiti halinde ruhsat, kamu kurum ve kuruluşlarına devredilebilir. Ancak daha sonra bu alanlarda bulunacak bor tuzu rezervleri ile ilgili hakların kullanımı ilgili kamu kuruluşuna aittir.

(6) Ruhsat/sertifika devir işlemlerinde devir alacak gerçek ve tüzel kişide mali yeterlilik şartlarının yerine getirilmesi zorunludur.

(7) Tüzel kişilerin unvan ve nev’i değişiklikleri ile mahkeme kararı gereğince devir yapılması durumunda, ruhsat taban bedeli ve ruhsat devir bedeli alınmaz.

(8) Rödovans sözleşmesi bulunan ruhsatların devir taleplerinde devir alandan, mevcut rödovans sözleşmesinin kabul edildiğine dair taahhütname istenir, verilmemesi halinde devir işlemi gerçekleştirilmez.

(9) İşletme izinli ruhsatların son denetim tarihinden itibaren bir yıldan fazla süre geçmiş ise; mahallinde tetkiki gerçekleştirilmeden ruhsat devredilmez.

(10) İşletme izni, ruhsattan bağımsız olarak devredilemez.

(11) Maden ruhsat sahibi tüzel kişinin ortaklık yapısında değişikliğe yol açabilecek %10’dan fazla hisse devir işlemleri Bakanlığın iznine tabidir. Bu gibi durumlarda hisse devrinin tarafları aynı anda konu ile ilgili olarak Genel Müdürlüğe gerekçelerini beyan etmek suretiyle müracaat eder. Talebin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde durum ilgili tüzel kişiye tebliğ edilir. Aksi takdirde Kanununun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrası gereğince işlem tesis edilir.” (Maden Yönetmeliği Devir m.82)

²²⁶ **Amkhoğlu**, s.159.

²²⁷ **Aral/Ayrancı**, s.290; **Zevkliler/Gökyayla**, s.272.

düzenlenerek vergi ve benzeri ödemelerin aksi kararlaştırılmamış yahut özel kanunlarda öngörülmemişse kiraya verenin katlanacağını belirtilmiştir. Kiraya veren malik sıfatıyla mükellef olduğu malda emlak vergisini aksi kararlaştırılmamışsa ödemek zorunda olacaktır²²⁸.

Rödovans sözleşmelerinde ise Maden Kanunu m.14'de işletme ruhsatından kaynaklı ödenecek başlıca benzeri ödeme yükümlülüğü devlet hakkıdır²²⁹. Devlet hakkının vergi olup olmadığı noktasında ise devletin mülk ve teşebbüslerinin geliri arasında sayılacağı ve madencilik sektöründe ruhsat sahibinin katlanması gereken en önemli mali yük olarak tanımlanmaktadır²³⁰. Devlet hakkı, Maden Kanunu m.14/1'de "*Devlet hakkı, ocaktan çıkarılan madenin ocak başındaki fiyatından alınır.*" şeklinde tanımlanmıştır. Hükümde bahsi geçen devlet hakkının, Maden Kanunu m.14/14 hükmüne göre her yıl haziran ayının sonuncu gününe kadar ödenmesi gerekmektedir. Burada devlet hakkının süresinde beyan edilmemesi veya ödenmemesi halinde sorumluluğa ilişkin çok ağır yaptırımlar düzenlendiği unutulmamalıdır.

3.2.1.8. Rekabet Etmeme Borcu

Rödovans sözleşmesine uygulanacak ürün kirasına ilişkin hükümler arasında ruhsat sahibinin rekabet etmeme borcuna ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. TBK atfı gereği adi kira sözleşmelerine ilişkin hükümler arasında da rekabet etmeme borcuna ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak doktrinde bazı yazarlar ürün kirasına ilişkin böyle bir düzenlemenin özellikle ticari işletme kiralaları bakımından, somut olayın şartlarına bakarak var olması gerektiğini söylemektedir²³¹. Ruhsat sahibinin, rödovans verene ruhsat alanını gelir elde etmesi amacıyla kiraladığı göz önüne alındığında rödovans verenin gelir elde etmesini engelleyecek ölçüde rekabet etmemesi gerekmektedir. Ancak söz konusu borcun, ruhsat sahibinin de ekonomik gelişimini ve teşebbüs özgürlüğünü

²²⁸ Aral/Ayrancı, s.290; Arkan Serim, s.82; Altaş, s.63-64; Eren, (Özel), s.441; Zevkliler/Gökyayla, s.277-278; Yavuz/Acar/Özen, s.366; Amıkhoğlu, s.160-161.

²²⁹ Bu madde başlığı "Devlet hakkı ve özel idare payı" iken, 14/2/2019 tarihli ve 7164 sayılı Kanununun 14 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir. (Kaynak: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.3213&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=maden&Tur=1&Tertip=5&No=3213> E.T.29/07/2019); Ancak 14/11.fıkarda devlet payının nasıl paylaşılacağı düzenlenir. Buna göre Büyükşehir belediyesi olan illerde %50'si; olmayan illerde ise %25'i il özel idaresinin hesabına aktarılmaktadır.

²³⁰ Uzun, Mine, Türkiye'de Madencilik Sektörünün Vergilendirilmesi, DEÜHFD, C.16 Sa.2 2014, İzmir, 2016, s.87 http://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2016/02/mine_uzun.pdf (E.T.29/07/2019).

²³¹ Arkan Serim, s.83; Altaş, s.184-185; Amıkhoğlu, s.163.

kısıtlamasına da neden olmaması gerekmektedir²³². O halde bu iki dengenin sözleşmede kararlaştırılmamış olması halinde, somut olayın şartlarına göre ruhsat sahibinin rekabet etmeme borcunu ihlal edip etmediği tespit edilebilecektir. Ruhsat sahibi ile rödovans verenin yapacağı rödovans sözleşmesinde özellikle ruhsat sahibi yahut rödovans verenin aleyhine böyle bir şartın konulması halinde pek tabii ki sözleşme hükmü uygulanacak olup, ihlali halinde zarara uğrayanın zararı tazmin edilecektir²³³.

3.2.1.9. Ruhsat Sahibinin Maden Kanunu'ndan Kaynaklanan Diğer Borçları

Maden işletme hakkına sahip olma süreci yukarıda detaylı olarak anlatılmıştı. Maden işletme hakkına sahip olmak isteyen gerçek veya tüzel kişi tüm bu hazırlık işlemlerini yapması gerekmektedir. Bunlar tekrar edilmesi gerekirse kısaca; Maden Kanunu m.16 uyarınca arama ruhsatı almak ve cevher tespit edilmesi halinde m.24 uyarınca işletme ruhsatı almaktır. Bu süreçte verilecek faaliyet raporları vesair tüm belgeleri ruhsat sahibi idareye teslim etmek zorundadır²³⁴. Söz konusu borçlar, ruhsat sahibinin sözleşme imzalamadan önce ifa etmesi gereken borçlardandır. Bilindiği üzere rödovans sözleşmesi usulüne göre alınmış bir işletme ruhsatına konu edilebilecektir²³⁵.

İşletme ruhsatı alımına kadar mevcut bir rödovans sözleşmesi olmamasından dolayı işletme ruhsatı alımına kadar işleyecek borçları ruhsat sahibinin rödovans verene karşı borçları olarak sayılmaması gerekir. Burada anlatılan borçlar, ruhsat sahibinin mevcut olan ruhsatının devamlılığını idare nezdinde hazır tutması için gereken yükümlülükleridir. Her ne kadar bu yükümlülükler ruhsat sahibine ait olsa da uygulamada ruhsat sahibinden alınan bir temsil yetkisi ile bu işlemleri rödovans veren yürütmektedir. İdarede bu teamüle göre çıkardığı yeni yönetmelikte sorumlulukları rödovans verene de yüklemeye başlamıştır²³⁶.

²³² Arkan Serim, s.83-84.

²³³ Arkan Serim, s.84. Genel İşlem Koşulları ile alakalı haksız rekabet hukuku için bakınız: Yağcıoğlu, Ali Haydar, Yeni İsviçre Haksız Rekabet Kanunu'nda Genel İşlem Koşullarının Açık İçerik Denetimi, s. 3057-3098, <https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/27-Ali-Haydar-YA%C4%9ECIO%C4%9ELU.pdf>, (E.T.07/10/2019).

²³⁴ Altaş, s.100; Amıklioğlu, s.164.

²³⁵ Topaloğlu, (Sempozyum), s.249; Amıklioğlu, s.164.

²³⁶ “Ruhsat sahasında yapılan tüm imalatlara ilişkin haritaların hazırlanması, bulundurulması ve muhafaza edilmesi ruhsat sahibinin, YTK'nin ve varsa rödovansçının sorumluluğundadır. (Maden Yönetmeliği m.48/2); Sevk fişi Genel Müdürlük tarafından bastırılır. Genel Müdürlüğün her yıl belirlediği bedel karşılığında zimmetli olarak ruhsat sahibi veya hammadde üretim izin sahibine verilir. Ancak, ruhsat sahasında rödovansçı veya hammadde üretim izin sahasında faaliyeti gerçekleştiren bulunması halinde ise sevk fişinin müştereken veya münferiden talep edilmesi üzerine verilebilir. Sevk fişi koçanlarının numarası özel bir deftere kayıt edilerek takip edilir. (Maden Yönetmeliği m.36/3); “Ruhsat sahibi,

3.2.1.9.1. Maden Ruhsatı İçin Gerekli İzinleri Alma Borcu

Ruhsat sahibinin bu borcu, aslında ruhsat sahasını teslim hazırlama borcunun bir sonucu olarak doğmaktadır. Maden Kanunu m.6'daki şartları taşıyan kişilerin maden ruhsatı alabilmesi için idareden alması gereken izinler Maden Kanununun m.7'de düzenlenmiştir. Maden Kanunu m.7 madencilik faaliyetinde izinler başlığı ile düzenlenmiştir. Bu maddeye göre gerçek veya tüzel kişinin, maden işletme hakkına sahip olabilmesi için alması gereken başlıca 3 izin bulunmaktadır. Bunlar; Çevresel Etki Değerlendirme raporu (ÇED), madenin çıkarılacağı arazinin malikinden alınacak izin²³⁷ ve Belediyeden alınacak işyeri açma iznidir²³⁸. Bu izinler alınmasına müteakip cevher çıkarmaya hazır bir maden sahası bulunacaktır²³⁹.

3.2.1.9.2. Sevk Fişi Alma Borcu

Ruhsat sahibinin, rödovans verene karşı Maden Kanunu'ndan kaynaklı doğan bir diğer borcu da sevk fişi alma borcudur. Söz konusu borç Maden Kanunu m.12'de düzenlenmiştir. Sevk fişi olmadan madenin sevki halinde bir takım yaptırımlar

---

hammadde üretim izin sahibi, rödovansçı veya faaliyeti gerçekleştiren tarafından daimi nezaretçinin atanması, Genel Müdürlük onayı ile tamamlanır. Ancak, bir ruhsat sahasında rödovans sözleşmesinin bilgi amaçlı maden siciline şerh edilmesi için yapılan başvuru ile birlikte, daimi nezaretçi atanma talebinin de ruhsat sahibi ve rödovansçı tarafından birlikte yapılması zorunludur. Ruhsat sahasında rödovansçı bulunması veya hammadde üretim izin sahasında faaliyeti gerçekleştiren bulunması halinde, atanması müştereken veya münferiden talep edilebilir, daimi nezaretçi atamasında anlaşmazlığın olması durumunda ise ilgili taraflardan birinin talebi üzerine daimi nezaretçi atanabilir. Ruhsat veya hammadde üretim izin sahasında birden fazla daimi nezaretçi atanabilir. Atanan daimi nezaretçi; ruhsat sahibi, hammadde üretim izin sahibi, rödovansçı veya faaliyeti gerçekleştiren tarafından istihdam edilebilir.” (Maden Yönetmeliği m.123/2)

²³⁷ Maden Kanunu 46.madde de alınacak izin için izlenilecek prosedür detaylı olarak izah edilmiş olup, işletme izni kısmında da detaylıca anlatıldığından sadece bahsi geçmiştir.

²³⁸ AmkHoğlu, s.165.

²³⁹ Bu yüzden de kurumun verdiği ruhsata maden işletme ruhsatı denirken, bu izinlerin alınmasına müteakip işletme izni alınmış maden ruhsatı olarak tanımlanmaktadır.

düzenlenmiştir²⁴⁰. Buradaki amaç, maden sevkiyatından idarenin haberinin olmasını sağlamaktır²⁴¹.

3.2.1.9.3. Faaliyetlerini Maden Kanunu'na Uygun Yapma ve İdareye Hesap Verme Borcu

Ruhsat sahibinin, ruhsattan kaynaklı, gerek idareye gerekse rödovans verene karşı borçlarından bir diğeri de idareye karşı hesap verme ve Maden Kanunu m.29'a göre işletme iznine uygun olarak faaliyetlerini yürütme borcudur. Bu noktada kanun maddesi çok uzun olup, sadece işletme projesine uygun olarak maden faaliyetlerinin hesabını her yıl nisan ayı sonuna kadar idareye vermesi gerekmektedir. Ruhsat sahibi, Maden Kanunu'nun m.29'dan kaynaklı yükümlülükleri yerine getirmemesi halinde öncelikle her yıl güncellenen rakamlara göre para cezası devamında ise faaliyetlerin durdurulması yaptırımını ile karşı karşıya kalabilecektir. Bu durumda da ruhsat sahibi, rödovans verene karşı ruhsat sahasını teslim borcuna aykırı davranmış olup, akde aykırılıktan sorumluluğu doğacaktır.

Ruhsat sahibinin maden faaliyetlerinin yürütülebilmesi için Maden Kanunu'ndan kaynaklı bir diğeri borcu da patlayıcı madde kullanma izni alınmasıdır. Bilindiği üzere cevherin çıkartılacağı alanda patlayıcı madde kullanılacaktır. Bu patlayıcı maddelerin fabrikadan çıktığından itibaren taşıma izin belgesi ile taşınması gerekmektedir. Bu taşıma iznini verecek olan idarede öncelikle yerel emniyet makamlarınca bulunmadığı takdirde Jandarma bölük komutanlıklarıdır. Taşıma izin belgesi taşınacak mesafeye göre hesaplanıp ilgiliye verilmektedir. Taşıma izin belgesi ile patlayıcı maddenin nakliyesi yapılmaktadır²⁴². Patlayıcı madde kullanılması ve sevkiyatı ile alakalı gerekli izinlerin

---

²⁴⁰ (3)Sevk fişi olmaksızın maden sevk edildiğinin mülki idare amirlikleri, il özel idareleri, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları veya ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından tespit edilmesi hâlinde, ilgili mülki idare amiri tarafından sevk edilen madene el konulur ve ödenmesi gereken Devlet hakkına ilaveten sevk fişi olmaksızın sevk edilen miktar için söz konusu madenin ocak başı satış bedelinin beş katı tutarında idari para cezası verilir. Bu fıkranın ihlalinin tekrarı hâlinde sevk fişi olmaksızın sevk edilen miktar için sevk edilen madenin ocak başı satış bedelinin on katı tutarında idari para cezası uygulanır. (4) Denetim ve inceleme sonucunda, yaptığı üretim ve sevkiyatı sevk fişi ile kayıt altına almadığı veya bildirmedığı tespit edilen ruhsat sahiplerine, ödenmesi gereken Devlet hakkına ilaveten bildirilmeyen miktar için hesaplanacak Devlet hakkının beş katı tutarında idari para cezası verilir. Bu fıkranın ihlalinin tekrarı hâlinde bildirilmeyen miktar için madenin ocak başı satış bedelinin on katı tutarında idari para cezası uygulanır. (Maden Kanunu m.12/3-4)

²⁴¹ **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.251.

²⁴² 14/08/1987 Tarihli, 87/12028 Nolu Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi Ve Benzerlerinin Üretimi, İthali, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi Usul Ve Esaslarına İlişkin Tüzük m.53 gereği patlayıcı maddeler, taşıma izin belgesi ile taşınmaktadır.

alınmaması halinde rödovans verenin çalışmaması da sözleşmeye aykırılık olup ruhsat sahibinin tazminat ödemesine neden olabilecektir. Yüksek mahkemede kararında ruhsat sahibinin rödovans verene karşı bu borcunun bulunduğunu özellikle belirtmiřtir²⁴³.

3.2.1.9.4. Daimi Nezaretçi ve Teknik Eleman Atama Borcu

Ruhsat sahibinin, Maden Kanunu'ndan doğan bir diğer borcu da Maden Kanunu m.31'de düzenlenmektedir. Maddeye göre maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin, en az bir maden mühendisi nezaretinde yapılması zorunludur. Bu zorunluluğa uyulmaması halinde ise para cezası ve faaliyetin durdurulması yaptırımı uygulanacaktır²⁴⁴.

Maddede de görüleceği üzere Genel Müdürlüğün iznine müteakip sicile işlenen rödovans verenin bulunması halinde maden mühendisinin kim tarafından ve nasıl atanacağı belirli değildir. Bu belirsizlik de rödovans veren ile ruhsat sahibi arasında daimi nezaretçi seçimi hususunda uyuşmaması halinde maden faaliyetinin ertelenmesine neden olabilecektir²⁴⁵. Söz konusu boşluk Maden Yönetmeliği m.123'de düzenlenmiştir. Yönetmelikteki maddeye göre rödovans veren ile birlikte ruhsat sahibi bir daimi nezaretçi (maden mühendisi) istihdamı hususunda anlaşacaklardır. Anlaşma olmaması halinde ise konuyu idare bir maden mühendisi atayarak çözecektir.

3.2.1.9.5. Mücbir Sebep Halinde Geçici Tatil İçin İdareye Başvuru Yapma Borcu

Ruhsat sahibinin, Maden Kanunu'ndan kaynaklı doğan son borcu mücbir sebep halinde geçici tatil talebi borcudur. Söz konusu husus, Maden Kanunu m.37'de düzenlenmektedir. Madde "*Mücbir sebep veya beklenmeyen hller dolayısıyla işletme izni alınmış işletme ruhsat sahalarında faaliyetin geçici olarak tatiline ruhsat sahibinin müracaatı zerine Genel Müdürlükçe karar verilebilir. Ruhsat sahibince müracaat tarihi, geçici tatilin*

---

²⁴³ "Taraflar arasında 03/05/2007 başlangıç ve 25/10/2015 bitiş tarihli rödovans karşılığı maden işletme sözleşmesi konusunda uyuşmazlık bulunmamaktadır. Sözleşmede ıkarılacak maden &5 karşılığının rödovans bedeli olarak ruhsat sahibine ödenmesi kararlaştırılmıştır. Davacı kiracı, davalı ruhsat sahibinin yükümlülüğünde olan patlayıcı madde kullanma için belgesinin yenilenmemesi nedeniyle maden sahasında üretim yapamadığını belirterek üretim yapamadığı döneme ilişkin kar mahrumiyeti, işçi ücretleri ve fazla ödenen rödovans bedelinin davalıdan tahsilini istemiştir. Kiralananın kullanılmaması nedeniyle uğranılan kazan kaybına ilişkin istemlerde kar kaybı talebinde bulunan tarafın kar kaybına neden olan olayda kusuru bulunmaması gerekir. Zira kimse kendi kusurunun sonuçlarından yararlanamayacağından bu istemi ileri sürmesi hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir." (6.HD. T:27/11/2012 E:14266 K:2012/15526) (Yavuz, s.934)

²⁴⁴ Birinci fıkrada belirtilen istihdam şartlarını sağlamadan maden işletme faaliyetinde bulunulması hâlinde 30.000 TL idari para cezası uygulanarak maden işletme faaliyetleri durdurulur. İstihdam şartlarının sağlanması hâlinde faaliyete izin verilir. (Maden Kanunu m.31/2)

²⁴⁵ **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.251.

başlama tarihi olarak kabul edilir. Geçici tatili kabul edilen işletme ruhsatlarına 24 üncü maddenin on ikinci fıkrası hükümleri uygulanmaz. Ruhsat hukukundan kaynaklanan diğer yükümlülükler devam eder.” şeklinde düzenlenerek ruhsat sahibinin idareden mücbir sebep veya beklenmedik haller karşısında faaliyetin geçici olarak tatil edilmesini isteyebilmesini düzenlemiştir.

Bu hükmün önemi ise işletme ruhsatını alan ruhsat sahibi 5 yıl içerisinde en az üretimin yapıldığı 3 yıllık dönemin toplamında projede belirtilen yıllık üretimin %30’undan az üretim yapmaması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, ruhsat sahibinin Maden Kanunu’ndan kaynaklı üretim taahhüdü bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse aldığınız mıcır ruhsatında yıllık 100.000 Ton mıcır üretileceğini taahhüt ettiniz. 1.yıl 10.000 Ton, 2.yıl 20.000 Ton, 3.yıl 5.000 ton, 4.yıl 1.000 Ton, 5.yıl üretim taahhüdünü yerine getirmediğiniz. Bu durumda en az üretim yapılan yıllar 5.yıl, 4.yıl ve 3.yıl olacaktır. Toplam üretim ise 6.000 Ton olacaktır. Burada 5 yıllık süreçler her defasında geçmişe doğru hesaplanacaktır. Yıllık üretim taahhüdü projede 100.000 Ton olduğu için ve örnekte üretilen miktar 6.000 Ton olduğu için Maden Kanunu m.24/12²⁴⁶ uyarınca 2019 yılı itibariyle 77.632 TL olarak öngörülen idari para cezası ruhsata uygulanacaktır. İşte Maden Kanunu m.24/12’deki yaptırımın uygulanmaması için mücbir sebep ve beklenmeyen halleri sürülerek Maden Kanunu m.24/12’deki idari para cezası hükmü uygulanmasının önüne geçilebilecektir.

3.2.2. Röдовans Veren Borçları

Röдовans sözleşmelerinde ruhsat sahibinin borçları olduğu kadar röдовans verenin de borçları bulunmaktadır. Söz konusu borçlar yine ruhsat sahibinde olduğu gibi ürün kirasına ilişkin hükümlerin atfı gereği kira sözleşmelerine ilişkin genel hükümlerde

---

²⁴⁶ “Beş yıllık dönemde, üretimin en az olduğu herhangi üç yılda yaptığı toplam üretim miktarı projede beyan edilen bir yıllık üretim miktarının %30’undan az olması durumunda, ruhsat sahiplerine 77.632 Türk lirası idari para cezası verilir. İdari para cezasının uygulanmasından başlamak üzere, geriye doğru üç yıllık dönemlerde yaptığı toplam üretim miktarı projede beyan edilen yıllık üretim miktarının %30’undan daha az olması durumunda ruhsat sahiplerine 77.632 Türk lirası idari para cezası verilir. Bu fıkra kapsamında beş yıl içerisinde iki defa idari para cezası uygulanması halinde ruhsat iptal edilir. Yılların belirlenmesi, takvim yılı hesabına göre yapılır. Dönemlerin hesaplanmasında, işletme izninin verildiği yıl ile üretime ilişkin tespitin yapıldığı yıl dikkate alınmaz. Ancak mücbir sebepler, beklenmeyen haller veya Genel Müdürlük tarafından kabul edilen işletme projesi ve termin planına göre madene ulaşmak amacıyla galeri, kuyu ve/veya dekapaj için geçirilen süreler, projede beyan edilen yıllık üretim miktarı ile orantılı olarak dikkate alınır. Bu fıkrada geçen idari para cezası hariç diğer oranları iki katına kadar artırmaya, yarısına kadar indirmeye ve ruhsat türlerine göre farklılaştırmaya Cumhurbaşkanlığı yetkilidir.” (Maden Kanunu m.24/12)

düzenleme alanı bulmaktadır. Kiracının borçları TBK m.362-365.maddeleri arasında düzenlenmiştir. Rödovans sözleşmesine uygun borçları ise şu şekilde sayılabilir. Bunlar; kiralananı teslim alma borcu, işletme ve geliştirme borcu, rödovans bedelini ödeme borcu, bakım ve özen borcu, genel kullanımdan kaynaklanan giderleri ödeme borcu, sözleşme konusu alt kiraya vermeme ve rödovans sözleşmesini devretmeme borcu, katlanma borcu ve ihbar borcudur. Rödovans verenin ve ruhsat sahibinin idareye karşı oluşan borçlarına ilişkin sorumlulukları ise devamında anlatılacaktır.

3.2.2.1. Kiralananı Teslim Alma Borcu

Kiraya veren ruhsat sahibinin, ruhsatını usule uygun teslim etme borcu var ise rödovans veren-kiracının da aynı şekilde teslim alma borcu bulunmaktadır²⁴⁷. Burada yine usule uygun şekilde işletme ruhsatında bulunan işletme ile alakalı demirbaşların tutanak ile kayıt altına alınarak devralmak rödovans verenin borcu olarak sayılabilecektir. Söz konusu husus TBK m.359 hükmünde “ *taraflar* ” diyerek kiraya verenin teslim etme borcu olduğu gibi kiracının da kiralananı teslim alma borcu altında olduğunu belirtmiştir.

3.2.2.2. İşletme ve Geliştirme Borcu

TBK m.364’de kiracının işletme ve geliştirme borcu düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm “(1) Kiracı, kiralananı özgülendiği amaca uygun ve iyi bir biçimde işletmekle, özellikle ürün vermeye elverişli bir durumda bulundurmakla yükümlüdür. (2) Kiracı, kiraya verenin izni olmaksızın, kiralananın işletme usulünü, kira süresinin bitiminden sonra etkisi görülebilecek biçimde değiştiremez.” şeklinde olup kiracının geliştirme ve iyi bir şekilde işletme borcu olduğunu düzenlemiştir²⁴⁸. Hükümde dikkat edilmesi gereken husus, kiralanan malın özgülendiği amaca uygun bir şekilde ve özenle kullanılması gerektiğidir²⁴⁹.

Bu hususta rödovans sözleşmelerine ilişkin rödovans verenin işletme ve geliştirme borcu kapsamında belirli alan içinde olan madenin işletilmemesi, buna bağlı olarak cevherin işlenmemesi ruhsat sahibinin lehine bir durum gibi gözükse de işletme boşluğundan

²⁴⁷ Arkan Serim, s.39, s.84; Amıkhoğlu, s.173; Uyumaz/Güngör, s.167.

²⁴⁸ “Yargıtay’a göre yazıhane olarak kirallanmış bir yerin hiç kullanılmaksızın kapalı tutulmasını kiralama değerine etki yapan bir durum yaratacağından akde aykırılık olarak kabul etmek gerekir (6.HD. T:01/05/1995 E:4389/K:4566)” (Aral/Ayrancı, s.292); Topaloğlu, (Sempozyum), s.251; Uyumaz/Güngör, s.169; Eren, (Özel), s.443; Yavuz/Acar/Özen, s.367; Erdoğan H, s.670.

²⁴⁹ Arkan Serim, s.85; Altaş; s.113; Uyumaz/Güngör, s.169; Eren, (Özel), s.443; Yavuz/Acar/Özen, s.367-368; Amıkhoğlu, s.174.

kaynaklanan müşteri kaybı ihtimali nedeniyle rödovans verenin işletme ve geliştirme borcunun var olduğu kabul edilmektedir²⁵⁰. Kiralananın amacına uygun bir şekilde ve özenle kullanımın olmaması halinde akde aykırılık söz konusu olacaktır²⁵¹. Söz konusu duruma örnek vermek gerekirse, maden ruhsatını kiralayan rödovans veren, maden ruhsatı üzerinde tarımla uğraşamayacak yahut inşaat yapamayacaktır. Aksi halde rödovans sözleşmesi uyarınca kiralananın amacına uygun hareket edilmediği çok açıktır. Ancak kiralanda çalışacak işçilerin barınaklarının ayarlanması, yemekhane yapılması gibi durumlar madencilik faaliyeti kapsamında olduğu sürece kiralananın amacına uygun olacaktır.

Rödovans verenin, kiralananı iyi bir şekilde işletme ve geliştirme borcu bulunmaktadır. Bu borç kapsamında, rödovans verenin kiralananı teknolojik gelişmeler karşısında yeniliklere açık bir şekilde geliştirmesi gerekmektedir²⁵². Bu duruma örnek olarak, teknolojik yenilikler kapsamında daha verimli elektrik enerjisi nakil hattı oluşturulması, verimli cevher çıkarma sistemlerinin oluşturulması örnek olarak verilebilir. Bu borç kapsamında rödovans verenin sınırı ise kiralananın işletme tarzının değiştirilmemesidir. Bir başka ifadeyle ruhsat sahibi, işletme tarzı değişmediği sürece teknik ve ekonomik gelişmelere izin vermek zorunda olacaktır²⁵³.

TBK m.364/2'ye göre kiracının, kiraya verenin izni olmaksızın kiralananın işletme usulünde sözleşmenin bitiminden sonra etkisi görülebilecek değişikliklere yol açmaması gerekir. Bir başka ifadeyle, rödovans veren madeni ürün vermeye elverişli şekilde bulundurmaya zorundadır²⁵⁴. TBK'daki hüküm dönemlik ürün veren şeyler için ihdas edilmiştir. Rödovans sözleşmeleri ise kullandıkça tükenen bir şey üzerinde

---

²⁵⁰ **Arkan Serim**, s.86; **Altaş**, s.86; **Eren**, (Özel), s.443; **Amıkhoğlu**, s.174.

²⁵¹ “Davaya dayanak yapılan ve hükme esas alınan 28/07/2010 başlangıç tarihli ve 10 yıl süreli kira sözleşmesi konusunda taraflar arasında bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. Sözleşmenin hususi şartlar 1. maddesinde “Kiracı taşınmazı amacı dışında kullanamaz kısmen veya tamamen devir ve ciro edemez, bir başkasının istifadesine sunamaz.” düzenlemesi bulunmaktadır. Davalı Limited Şirket dava konusu taş ocağının işletilmesi için Ö. Taşımacılık Taahhüt Tic.ve San. Ltd. Şti. ile rödovans sözleşmesi imzalamış, sözleşmede davalı ruhsat sahibi, Özdemir Taşımacılık ise işletmeci (rödovans veren) olarak yer almıştır. Bu rödovans sözleşmesinin 05/04/2012 tarihi itibarıyla Maden Sicili Kayıtlarına da şerh edildiği anlaşılmıştır. Bu durumda mahkemece davalı kiracının kira sözleşmesinin hususi şartlar 1. maddesine ve Türk Borçlar Kanun'unun 366. maddesine aykırı davrandığı kabul edilerek davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru değildir. Hüküm bu nedenle bozulmalıdır.” (6.HD. T:15/10/2014 E:2014/8390 K:2014/11033) (Sinerji Mevzuat) (E.T.30/07/2019:

²⁵² **Arkan Serim**, s.85; **Topaloğlu**, (Maden), s.54-56; **Amıkhoğlu**, s.176.

²⁵³ **Altaş**, s.113; **Arkan Serim**, s.85.

²⁵⁴ **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.251; **Arkan Serim**, s.85; **Altaş**, s.114; **Amıkhoğlu**, s.175.

yapılmaktadır²⁵⁵. Hükümün etkisi, rödovans verenin madeni olağan kullanım sınırları içerisinde kullanması ve kendisinden sonra maden ruhsatının işletilebilir halde bırakması sonucunu doğurmaktadır. Rödovans veren, bu yükümlülüğüne uymaması halinde ruhsat sahibine karşı akde aykırılıktan sorumlu olacaktır²⁵⁶.

Son olarak, rödovans verenin özen yükümlülüğünün sınırlarını belirtmek gerekir. TBK m.364 kiracının ve dolayısıyla rödovans verenin amaca uygun olarak iyi biçimde işletilmesi gerektiği belirtilmiştir. Özen yükümlülüğünün sınırı ile alakalı bir düzenleme bulunmamaktadır. Düzenlemedeki eksikliği doktrin şu şekilde tanımlamıştır; rödovans veren, madeni kendi maden ruhsatındaki cevherleri çıkartıp işletir gibi işletmesi gerekir ki özen yükümlülüğünü yerine getirmiş kabul edilsin²⁵⁷.

3.2.2.3. Rödovans Bedelini İfa Borcu

3.2.2.3.1. Rödovans Bedelinin Tanımı ve Niteliği

Rödovans sözleşmesinde rödovans verenin bir diğer borcu, rödovans bedelini ödeme borcudur. Bu borç TBK m.362'de şu şekilde düzenlenmiştir. TBK m.362 “(1)Kiracı, sözleşmede aksine bir hüküm veya yerel âdet olmadıkça, kira bedelini ve yan giderleri her kira yılının ve en geç kira süresinin sonunda ödemekle yükümlüdür. (2)Kiracı, kiralananın tesliminden sonra vadesi gelmiş kira bedelini veya yan giderleri ödemezse kiraya veren, kiracıya yazılı olarak en az altmış günlük bir önel verip, bu önel içinde ödememesi durumunda sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir.” şeklinde düzenlemiştir. Rödovans bedeli, rödovans sözleşmesinin ana unsurlarından bir tanesidir²⁵⁸. Bu tanıma göre; rödovans bedeli, ruhsat sahibinin işletme ruhsatından doğan haklarını belirli bir süre kullanması ve işletmesi için rödovans verene bırakmasının karşılığında ruhsat sahibine ödenen bedeldir²⁵⁹. Rödovans sözleşmesine konu olan madenler, kullanıldıkça tüketilen eşya grubuna girdiği için ruhsat sahibine ödenen rödovans bedeli, sözleşme konusunun

²⁵⁵ Amıkhoğlu, s.175.

²⁵⁶ Topaloğlu, (Maden), s.56

²⁵⁷ “Kiracının işletme borcunu yerine getirirken içinde bulunacağı davranış biçimi Fransız hukukunda iyi bir aile babası gibi işletme borcunun yerine getirilmesi gerektiği belirtilmek suretiyle tanımlanmıştır.” (Cansel, Erol; İsviçre Hukuku, Fransız Hukuku ve Alman Medeni Kanunu ile Mukayeseli Olarak Türk Hukukunda Hasılat Kirası, Desen Matbaası, Ankara, 1953, s.95) (Naklen: Altaş, s.117); Amıkhoğlu, s.177.

²⁵⁸ Amıkhoğlu, s.179.

²⁵⁹ Arkan Serim, s.91; Altaş, s.122; Aral/Ayrancı, s.296-297; Eren, (Özel), s.441; Zevkliler/Gökyayla, s.279-280; Amıkhoğlu, s.179; Erdoğan, s.76-77.

kullanılması ve işletilmesi olduğu kadar aynı zamanda rezervin tüketilmesinin de karşılığını oluşturmaktadır²⁶⁰.

Rödovans bedelinin ödenmesi, rödovans verenin en temel borcu olup, sözleşmenin esaslı unsurlarındandır. Rödovans bedelinin belirlenmediği veya belirlenebilir olmadığına rödovans sözleşmesi TBK m.2/1 uyarınca kurulmuş sayılmaz²⁶¹. Rödovans bedeli olarak sabit bedel kararlaştırılabileceği gibi çıkarılacak ürün üzerinde oranlı olarak da kararlaştırılabilmektedir²⁶². Bu yönüyle rödovans bedelinin sadece para olarak kararlaştırılma zorunluluğu yoktur. Ürün kirası başlığı altındaki kanuni tanımda rödovans bedelinin, Türk parası üzerinden yapılacağına dayalı bir husus da bulunmamaktadır. Bu nedenle taraflar yabancı para olarak da rödovans bedelini kararlaştırabilir²⁶³.

Rödovans sözleşmesi süresi boyunca, ruhsat sahibinin ruhsatını işletmeye hazır hale getirme borcu vardır. Bu borcunu yerine getiren ruhsat sahibinin artık beklentisi, rödovans verenin çalışıp, rödovans bedelini ödemesidir. Oluşabilecek farklı durumlara karşılık, rezervin işlenmesi engellenirse ve buna rödovans veren neden olursa, rödovans veren, rödovans bedelini ödemekten kaçınmaz. Tüm bedeli ödemek zorunda kalır²⁶⁴. Yüksek Mahkeme'de kararında rezervin maden ocağından çıkartılmasının ekonomik olmamasında dahi rödovans verenin, rödovans bedelini ödemek zorunda olduğuna ilişkin yerel mahkeme kararını onamıştır²⁶⁵.

3.2.2.3.2. Rödovans Bedelinin Belirlenmesi ve Uyarlanması

Rödovans sözleşmesinde taraflar rödovans bedeli kararlaştırabilirler. Söz konusu rödovans bedelinin para olarak kararlaştırılabileceği gibi cevher bazında da

²⁶⁰ Amıkhoğlu, s.179; Erdoğan, s.76.

²⁶¹ Arkan Serim, s.91.

²⁶² Altaş, s.122-124; Arkan Serim, s.92; Eren, (Özel), s.431.

²⁶³ Arkan Serim, s.92.

²⁶⁴ Topaloğlu, (Maden), s.57, Topaloğlu, (Sempozyum), s.251-252; Amıkhoğlu, s.181.

²⁶⁵ Mahkemece, iddia, savunma ve dosyadaki kanıtlara göre olayda sözleşmenin yapılmasından sonra koşullarda değişme olmadığı, madencilik faaliyeti ile iştilgal eden davacının maden sahasında verimlilik ve karlılık arz eden kömür bulunup bulunmadığını araştırmış olması gerekirken böyle davranmayıp tahmine dayalı olarak sözleşme yaptığı, maden sahasını görerek mevcut koşullarda sözleşme imzaladığı, davalıya yükletilebilecek bir kusur bulunmadığı, her ne kadar kömür sahasının işletilmesi ekonomik açıdan karlılık arz etmiyor ise de, sözleşmeye bağlılık ilkesi gereğince davacının edimini yerine getirmesi gerektiği ve akdin feshini talep edemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.”(11.HD. T:20/04/2000 E:2000/1460 K:2000/3291) (Sinerji Mevzuat) (E.T.30/07/2019).

kararlaştırılabileceği mümkündür²⁶⁶. Bu noktada taraflar rödovans bedelini kararlaştırmamışsa yahut belirlenebilir bir rödovans bedeli yoksa TBK m.2/1 uyarınca sözleşme geçersiz olacaktır²⁶⁷. Yine taraflar rödovans bedeline ilişkin sözleşmenin başında deneme üretimlerinden dolayı rödovans bedeli ödenmeyeceğini kararlařtırabilirler²⁶⁸.

Rödovans bedeli taraflar arasında net bir şekilde kararlaştırılması gerekmektedir. Kural olarak rödovans bedelinin sonradan değiştirilmesi mümkün değildir. Özellikle cevher fiyatlarındaki değişiklikler, hâkimin sözleşmeye müdahalesi için haklı sebep sayılmamaktadır²⁶⁹. Buna karşılık uzun süreli sözleşmelerde rödovans bedelini uyarlama talepleri mahkemelerce kabul edilmektedir²⁷⁰. Söz konusu talep TBK m.138'de: *“Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır.”* şeklinde düzenlenmiştir. TBK m.138'in yorumlanmasında 3 şekilde uyarlama karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; iradi (sözleşmeye dayalı) uyarlama, kanuni uyarlama, yargısal uyarlamadır²⁷¹.

²⁶⁶ **Erdoğan**, s.76-77.

²⁶⁷ **Arkan Serim**, s.97; **Altaş**, s.122; **Amıkhoğlu**, s.183.

²⁶⁸ “Mahkemece, iddia, savunma, toplanan kanıtlar ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, taraflar arasında maden sahasının işletilmesinin devrine ilişkin sözleşme bulunduğu, uyuzmazlığın 4 üncü maddenin yorumlanmasından kaynaklandığı, anılan bu madde de devir konusu saha içerisinde üretilcek demir cevherinin ilk 500.000 tonluk kısmının numune partisi olarak kabul edildiği, bu nedenle davacı şirkete rödovans bedeli ödenmeyeceğinin düzenlendiği, davacı şirketin profesyonelce maden işletmeciliği yapan tacir olduğu, hangi amaçla hareket ettiği belli değilse de anılan miktarın satılamayacağı, satılırsa rödovans alınacağı yönünde hüküm koydurmamasının yanılma kabul edilmeyeceği, satılmasına engel bir durumun olmadığı, dava tarihi itibariyle davacının muaccel bir alacağının bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.” (11.HD. T:23/01/2006 E:2005/301 K: 2006/433) (Sinerji Mevzuat) (E.T.30/07/2019)

²⁶⁹ **Topaloğlu**, (Maden), s.54; **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.252.

²⁷⁰ **Topaloğlu**, (Maden), s.55; **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.252.

²⁷¹ **Eren**, s.504-505; **Kılıçoğlu**, s.346.

İradi uyarlamada taraflar sözleşmeyle önceden uyarlamayı kararlaştırabilirler. Bir başka ifadeyle olağanüstü durumun ortaya çıkması halinde uygulanacak maddeleri (olumlu uyarlama) veyahut uygulanmayacak maddeleri (olumsuz uyarlama) belirleyebilirler²⁷². Uyarlamanın sözleşmede kararlaştırılmasına engel bir durum olmadığı için taraflar beklenmedik hale karşın uygulanacak hükümleri belirleyebileceklerdir.

Kanuni uyarlamada ise kanun koyucu olağanüstü hallere ilişkin kanundan kaynaklı uyarlama hükümleri koymuştur²⁷³. Bu tür durumlara örnek olarak, kira sözleşmelerinde olağanüstü fesih hakkını düzenleyen TBK m.331, ürün kiralalarına ilişkin olağanüstü fesih hakkını düzenleyen TBK m.369 sayılabilir.

Yargısal uyarlamanın uygulanabilmesi için 3 şartın birlikte bulunması gerekmektedir. Bunlar:

- Geçerli olarak kurulan sözleşmede uyarlama boşluğu bulunmalıdır.
- Hâkim, sözleşmeyi değişen şartlara kendi koyduğu kurallarla uyarlamalıdır.
- Uyarlamayı engelleyen bir durum olmamalı, özellikle de uyarlama isteyen kusurlu bulunmamalıdır²⁷⁴.

Yüksek Mahkeme de kararında²⁷⁵ bu hususu belirterek sözleşmede ton başına 2 TL öngörülen rödovans bedelini enflasyon karşısında ton başına 504 TL olmasını kabul

²⁷² Eren, s.504; Kılıçoğlu, s.346.

²⁷³ Eren, s.505; ; Kılıçoğlu, s.347.

²⁷⁴ Eren, s.506-507.

²⁷⁵ “Davacılar vekili, taraflar arasında Denizli, Tavas’ta bulunan 117/118 ve 117/123 ruhsatlı krom madenlerinin işletilmesi maksadıyla 3.6.1965 tarihli anlaşma ile müvekkillerine rödovans bedeli olarak ton başına 2 TL: ödenmesinin kararlaştırıldığını, enflasyon alacağıın sabit kalmasının müvekkilleri aleyhine olduğunu iddia ederek, 1988 yılı rödovans alacağıın 6.000 TL/ton olarak tespit edilmesine, 1988 yılı için şimdilik 6.000.000 liranın reeskont faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiştir. Davalı vekili, Krom Madencilik ve Ticaret Ltd. Şti. ve... İle müvekkili şirket arasında 3.6.1965 tarihinde yapılan sözleşme ile maden cevherinin işletme hakkının müvekkiline devredildiğini, ton başına 10 lira rödovans ödenmesinin kararlaştırıldığını, 1987 ve 1988 yılında davacılar 50 TL üzerinden ödeme yapıldığını, davalının çok masraf yaparak işletmeyi ayakta tutan taraf olduğunu, 28.12.1988’de açılan dava ile aynı yılın başından itibaren rödovans isteyemeyeceğini savunarak davanın reddini istemiştir. Mahkemece, davanın kabulüne ilişkin verilen karar, Dairemizin 5.2.1998 tarih ve 1997/9735 Esas, 1998/398 Karar sayılı ilamı ile kısa karar ile gerekçeli kararda arasında çelişki bulunduğu belirtilerek bozulması üzerine, bozmaya uyulmuş, yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılarak benimsenen rapor doğrultusunda davacının 6.000.000 TL’nin üzerinde alacağı doğduğu, gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, davacı ...’in davalı şirketten 1988 yılı rödovans alacağıın ton başına 504 lira üzerinden davalı tarafından ödenmesi gerektiğinin tespitine, 1988 yılı için davacının fazlaya ilişkin hakları varsa saklı tutulmak kaydı ile 6 milyon liranın dava tarihi olan 30.12.1988 tarihinden itibaren faiziyle birlikte davalıdan tahsiline, davacı... e verilmesine, davacı... in açtığı davanın feragat nedeniyle reddine karar verilmiştir. Kararı, taraf vekilleri temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve bilgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre taraf vekillerinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.” (11.HD. T:30/03/2000 E:2000/1553 K:2000/3291) (Sinerji Mevzuat) E.T.30/07/2019)

etmiştir. Yüksek mahkemenin bu kararı Yargısal uyarlamaya örnek olarak sayılabilecektir.

Rödovans bedelinin hasılatın bir bölümü olarak tespit edilmesi halinde ve taraflar arasında hasılatın miktarı üzerinde bir uyuşmazlık çıkması halinde bilirkişiler aracılığıyla bu bedel kararlaştırılacaktır²⁷⁶. Hasılatın miktarı ile alakalı uyuşmazlık çıkması halinde ise ikili bir durum ortaya çıkmaktadır. Bilindiği üzere ruhsatı kiralayan rödovans verenin amacı maksimum ürün elde etme, ruhsat sahibinin amacı ise maksimum rödovans bedeli elde etmedir. Bu noktada yılsonunda rödovans verenin maksimum ürün elde edememesi halinde bu sebepler araştırılmalı ve ruhsat sahibine ödenecek rödovans bedeli tespit edilmelidir. Üretimin düşük olma nedeni rödovans verenin kendi eylemlerinden dolayı ise rödovans bedeli ortalama miktar üzerinden hesaplanmalıdır²⁷⁷. Bu durumda, normal bir işletim ile makul bir rödovans bedeli ödendiğinin ispat yükü rödovans veren da iken, makul bir işletim yapılmayarak rödovans bedelinin az olduğunu ispat yükü ruhsat sahibinde olacaktır²⁷⁸.

3.2.2.3.3. Rödovans Bedelinin İfa Yeri

Ürün kirasını düzenleyen hükümler arasında kira bedelinin ödeme yeri hakkında bir düzenleme bulunmamaktadır. Taraflar yaptıkları rödovans sözleşmesinde ödeme yeri ve ödeme usulü kararlaştırmamışlarsa sözleşmedeki bu boşluk TBK genel hükümlere göre doldurulacaktır. TBK m.89 uyarınca rödovans bedelinin para borcu olarak kararlaştırılmış olması halinde alacaklının yerleşim yerinde ifa edilecekken, rödovans bedelinin cins borcu olarak kararlaştırılmış olması halinde ise borçlunun yerleşim yerinde borç ifa edilecektir²⁷⁹. Rödovans bedelinin, parça borcu olarak kararlaştırılması pek mümkün olmasa da böyle bir durumun varlığı halinde sözleşmenin kurulması sırasında malın bulunduğu yer ifa yeri olarak kabul edilecektir²⁸⁰. Ruhsat sahibinin, ödenecek rödovans bedelini almıyorsa (alacaklı temerrüdüne düşmüş ise) mahkemeye başvurarak tevdi mahalli tayin edilmesini istenebilir(TBK m.107). Burada önemli olan husus, rödovans verenin mahkemeye başvurarak tevdi mahalli tayin edilmesini talep etmesi gerektiğidir. Borçlu rödovans verenin, alacaklı adına hesap açtırarak para yatırması yahut notere

---

²⁷⁶ Altaş, s.124.

²⁷⁷ Amikhoğlu, s.183.

²⁷⁸ Altaş, s.124.

²⁷⁹ Aral/Ayrancı, s.297; Altaş, s.182.

²⁸⁰ Arkan Serim, s.94.

giderek alacaklı adına para yatırması dahi borçluyu temerrütten kurtarmayacaktır²⁸¹. Ancak konutta ödemeli posta havalesiyle borcun ödenmesi halinde artık kiracı değil, kiraya veren temerrüde düşmüş olacaktır²⁸².

3.2.2.3.4. Rödovans Bedelinin İfa Zamanı

Ürün kirasını düzenleyen hükümler arasında ödeme zamanı TBK m.362/1'de düzenlenmiştir. TBK m.362/1'de “*Kiracı, sözleşmede aksine bir hüküm veya yerel âdet olmadıkça, kira bedelini ve yan giderleri her kira yılının ve en geç kira süresinin sonunda ödemekle yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre taraflar rödovans sözleşmesinde aksini kararlaştırmamışlar ise, kira bedeli öncelikle yerel âdete göre, buna göre ödeme zamanı belirlenemezse her kira yılının sonunda veya en geç kira süresinin sonunda ödemekle yükümlü olacaktır. Kanun koyucu ürün kiralalarında bedel ödeme borcunun zamanına ilişkin, kira sözleşmesi genel hükümlerdeki ödeme yerini düzenleyen TBK m.314'deki kuralından ayrılmıştır. Bir başka deyişle Kanun koyucu, genel hükümlerde düzenlenen ve her ay sonunda ödeme kuralını, kira döneminin sonuna yahut en geç kiranın bitimine bağlamıştır²⁸³. Bu farklılığın sebebi, adi kirada kiracının kiralananın her ay yararlanması söz konusu iken, hasılat kirasında kiracının kiralananın hasılat elde edilmesi beklentisi karşılığı ödeme yapılmasıdır²⁸⁴.

Rödovans bedelinin sözleşmede kararlaştırılan zamanda yahut en geç kira döneminin bitiminde ödenmemesi hali TBK m.362/2'de düzenlenmiştir. TBK m.362/2 “*Kiracı, kiralananın tesliminden sonra vadesi gelmiş kira bedelini veya yan giderleri ödemezse kiraya veren, kiracıya yazılı olarak en az altmış günlük bir önel verip, bu önel içinde ödememesi durumunda sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre rödovans bedelinin süresinde ödenmemesi halinde sözleşmenin feshedilebilmesi için ruhsat sahibinin 60 günlük süre vermesi gerekmektedir. Bu sürenin bitiminde açacağı tahliye talepli davası ile rödovans vereni tahliye ettirebilecektir²⁸⁵.

²⁸¹ **Zevkliler/Gökyayla**, s.288.

²⁸² **Zevkliler/Gökyayla**, s.288.

²⁸³ Rödovans sözleşmesinde rödovans veren, rödovans bedelini kararlaştırılan sürede ödememesi halinde kendisine ihtar çekilerek 60 gün süre verilmesi gerekmektedir. Bu sürenin bitiminde ise sözleşmenin feshedileceğinin ihtar edilmesi gerekmektedir. Aksi halde fesih hakkı kullanılamayacaktır. Bu konuda Konut ve çatılı işyerlerinde verilecek süre 30 gün, adi kiralarda ise 10 gün süre verilmesi gerektiği unutulmamalıdır. **Eren**, (Özel), s.442; **Amıkhoğlu**, s.183.

²⁸⁴ **Arkan Serim**, s.95.

²⁸⁵ “Hasılat sözleşmelerinde kiracının, kira sözleşmesine göre belirlenecek olan kira parasını ödemek zorunda olduğu, kiralananın tesliminden sonra vadesi gelmiş kira bedelini veya yan giderleri ödemezse

3.2.2.3.5. Rödovans Bedelini İfada Zamanaşımı

Zamanaşımı kavramı aslında borcu sona erdiren bir sebep değildir. Ancak Kanun koyucu zamanaşımını borcu sona erdiren nedenler arasında yer vermiştir. Zamanaşımını, kısaca zamanın aşındırma etkisinin sonucu olarak tanımlamak mümkündür²⁸⁶. Zamanaşımı ile alacaklının alacağını takip ve tahsil etme imkânını zayıflatılmaktadır²⁸⁷. Bir başka ifadeyle borçlu istemediği takdirde alacaklının alacağına kavuşma isteği zamanaşımı ile engellenmektedir²⁸⁸. Zamanaşımını düzenleyen hükümlere bakıldığında zaman TBK m. 146-161 hükümleri arasında düzenlendiği görülmektedir. TBK m. 146-147 hükümleri zamanaşımına ilişkin süreleri belirtmiştir. Kural olarak her alacak 10 yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Kanun koyucu zamanaşımını, TBK m.147 ile süre bakımından istisnaların bir kısmını düzenlemiştir. TBK m.147-1-1’de “*kira bedelleri, anapara faizleri ve ücret gibi diğer dönemsel edimler*” diyerek kira hukukuna ilişkin alacaklarda zamanaşımı süresinin 5 yıl olduğunu düzenlemiştir. Hüküm kira bedellerini kapsadığı için ve rödovans sözleşmesine de ürün kirası hükümleri uygulandığı için zamanaşımı süresi, bu sözleşmeden kaynaklı alacaklarda 5 yıl olarak kabul edilecektir.

Zamanaşımının başlangıcı TBK m.149 hükmünde alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren yahut sözleşme zamanaşımının başlayacağı bildirim şartına bağlı tutulmuşsa bu bildirimden itibaren başladığı belirtilmiştir. TBK m.150 hükmünde ise dönemsel edimlere ilişkin alacağın tamamı için zamanaşımı süresinin, ifa edilmemiş ilk dönemsel edimin muaccel olduğu günde işlemeye başlayacağı kabul edilir. Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, rödovans sözleşmelerinde rödovans bedeli ödeme borcunun başlangıcı

TBK 362/2 maddesi gereğince kiraya verenin, kiracıya yazılı olarak en az 60 günlük bir önel verip, bu önel içinde kira bedelini ödememesi durumunda sözleşmeyi feshedebileceğini bildirebileceği, bu süre içinde kira bedeli ödenmez ise kiralayanın tahliye istekli olarak dava açabileceği, aksi halde davalının rödovans sözleşmesini haklı nedenle feshettiğini söylenemeyeceğinden, mahkemece sözleşmenin haksız olarak feshedildiğinin tespitine karar verilmesi gerektiği gözetilmelidir.” (6.HD. T:24/12/2015 E:7769 K:2015/11428) (Yavuz, s.947):

²⁸⁶ Kılıçoğlu, s.1100.

²⁸⁷ Eren, s.1311.

²⁸⁸ “Zamanaşımının kabulünü haklı gösteren iki neden vardır. Birinci sebep, uzun zaman alacağını aramayan alacaklı borçlu aleyhine dava açamamalıdır. Kamu yararı, hukuki güven ve sosyal barış bunu gerektirir. Kaldı ki, uzun zaman hakkını aramayan kimsede ya böyle bir hakkın hiç doğmadığı ya da sona erdiği yolunda bir kanaat mevcut olabilir. İkinci sebep ise, hukuki uyumsuzlukların önlenmesi; mahkemelerin eski sorunlarla işgal edilmemesidir. Zira zamanın derinlikleri içinde borçlunun delil bulma imkânı daima azalır; hatta bazen tamamen ortadan kalkar.” (Eren, s.1311-1312); “Zamanaşımının borcu sona erdiren bir sebep olarak kabul edilmesinin değişik gerekçeleri vardır. Her şeyden önce, burada alacaklının alacağıyla ilgisini sağlamak, alacaklı alacağını takip ve tahsil etme niyetinde ise, uzun süre sessiz kalmak suretiyle borç ilişkisinden kaynaklanan uyumsuzluğu devam ettirmemek amacı vardır.” (Kılıçoğlu, s.1101).

sözleşmede belirlenmişse, bu süreden itibaren 5 yıllık süre işlemeye başlayacaktır. Rödovans bedelinin belirlenmediği durumlarda ise TBK m.362/1 hükmü gereği kira bedelini ve yan giderleri her kira yılının sonunda yahut en geç kira süresinin sonunda ödemekle yükümlü olacaktır.

Zamanaşımı bilindiği üzere bir def'idir. Def'i olmasının nedeni de zamanın, alacaklının alacak hakkını ileri sürmesinin engellenmesinden dolayıdır²⁸⁹. Bu engelleme de TBK m.161 hükmü gereğince borçlu tarafından ileri sürülmesi gerekmektedir. İleri sürmenin de cevap dilekçesi ile birlikte olması gerekmektedir. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girdikten sonra rödovans sözleşmelerinden kaynaklı davalara görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir²⁹⁰. Sulh hukuk mahkemelerinde görülen davalar basit yargılama usulüne tabi olduğu için sadece dava ve cevap dilekçeleri aşamaları vardır. Bu yüzden zamanaşımı def'inin cevap dilekçesi ile birlikte ileri sürülmesi gerekmektedir²⁹¹. Aksi halde mahkeme re'sen zamanaşımını dikkate alamayacaktır. Aynı durum icra takipleri için de geçerlidir. Burada da takip türüne göre İcra ve İflas Kanunu uyarınca ilamsız takibe 7 gün içerisinde zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi gerekir. Kambiyo takibine ilişkin ise 10 gün içerisinde icra hukuk mahkemesi nezdinde zamanaşımına bağlı

---

²⁸⁹ **Eren**, s.1312.

²⁹⁰ “Uyuşmazlık maden işletme ruhsatından doğan hakların tespiti talebine ilişkin olup, taraflar arasında imzalanan protokol ile belirlenen rödovans bedeli karşılığında mermer ruhsatlarına ait sahadaki faaliyetlerin davalı şirkete devredildiği, söz konusu maden sahalarının davalının kullanımında olduğu anlaşılmaktadır. Dava, 6100 Sayılı HMK'nun yürürlüğe girmesinden sonra açıldığına göre görevli mahkeme Sulh Hukuk Mahkemesidir. Hal böyle olunca, mahkemece; uyuşmazlığın çözümünde Sulh Hukuk Mahkemesinin görevli olduğu gözetilerek, görevsizlik nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi gerekir.” (3.HD. T:05/07/2017 E:2017/6471 K:2017/11091) (Sinerji Mevzuat) (E.T.30/09/2019).

²⁹¹ “Taraflar arasındaki 15.02.1986 günlü rödovans sözleşmesi hasılat kira sözleşmesinin bir türüdür. Davalının zamanaşımı def'inin Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri çerçevesinde çözümü gerekir. Gerçekten Borçlar Kanunu'nun 125. maddesi hükmüncü kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde kural olarak her dava 10 yıllık zamanaşımına tabidir. Ne var ki, yasanın 126. maddesinde bazı özel sözleşme ilişkileri için zamanaşımının 5 sene ile sınırlı olduğu hükme bağlanmış, 1. fıkrada her türlü kira ilişkilerinden kaynaklanan davaların 5 yıllık zamanaşımına tabi olduğu kabul edilmiştir. Az yukarıda sözü edildiği üzere rödovans sözleşmesi hasılat kira ilişkisinin özel bir türü olduğundan duraksamadan rödovans sözleşmesinden doğan davaların 5 yıllık zamanaşımına tabi olduğu söylenebilir. Burada önemli olan zamanaşımının başlangıç tarihinin ne olacağının, başka bir anlatımla zamanaşımının hangi tarihte yürümeye başladığının saptanmasıdır. Borçlar Kanunu'nun 128. maddesindeki genel kural gereği her türlü zamanaşımı, alacağın istenebilir olduğu zamandan başlar. Olayımızda mahkemece isabetli olarak belirlendiği üzere davacı saha düşüm işlemlerinden sonra katıldığı ihaleden hemen önce 12.12.1998 tarihinde işleme ıtıla kesp ettiğinden dava ise 13.05.2003 tarihinde açıldığından davanın 5 yıllık zamanaşımına tabi olması nedeniyle zamanaşımı süresi içinde açıldığı kabulü gerekir. Açıklanan bu nedenlerle davacı ve davalının aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan diğer temyiz itirazları yerinde değildir.” (14.HD. T:20/02/2007 E:2007/111 K:2007/1552) (Sinerji Mevzuat) (E.T.30/09/2019).

davanın açılması gerekmektedir. Sonuç olarak, zamanaşımının da rödovans sözleşmesinde bahsi geçen alacaklara ilişkin borcu sona erdirmeye etkisi vardır²⁹².

3.2.2.3.6. Rödovans Bedelinin İfasının İmkânsızlaşması Hali

TBK m.136 uyarınca ifa imkânsızlığı ile rödovans sözleşmesi sona erebilir. TBK m.136'ya göre borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşır, borç sona erecektir. İmkânsızlık kavramı çok geniş bir kavramdır. TBK m.136 hükmünde bahsi geçen kusursuzluk kavramı ise kusursuz sonraki imkânsızlıktır. TBK m.136 hükmüne göre kusursuz sorumluluk hükümlerinin uygulanabilmesi için:

- *Borçlanılan Edim Sonradan Kusursuz Hale Gelmelidir*: Bilindiği üzere sözleşme kurulurken imkânsızlık var ise sözleşme kesin hükümsüz sayılacak geçerli olmayan bir sözleşmenin de sona ermesi mümkün olmayacaktır²⁹³. O halde TBK m.136 hükmüne göre borçlunun borcunun sona erebilmesi için imkânsızlık durumunun sözleşme kurulmasından sonra ortaya çıkması gerekmektedir. Sonraki imkânsızlık, doğal sebeplere, hukuki sebeplere veya maddi sebeplere dayanabilir²⁹⁴. Doğal sebeplere dayalı imkansızlığa ilişkin maden ruhsatının bulunduğu yerde deprem olması ve borcun ifa edilmesinin imkânsızlaşması örnek olarak gösterilebilir²⁹⁵. Hukuki sebeplere dayalı imkânsızlığa ilişkin örneğin rödovans sözleşmesi ile verilen işletme ruhsatının daha sonra Maden Kanunu 7.madde izinlerinin alınmaması halinde işletme izni alınmaması örnek olarak gösterilebilir²⁹⁶. Maddi sebeplere dayalı imkânsızlığa ilişkin örneğin cevherin

²⁹² “Bu durum karşısında, zamanaşımı def’ini, dava hakkını kaldıran bir sebep olmaktan çok, davayı reddettiren bir sebep olarak tanımlamak daha uygun olur”. (Eren, s.1327).

²⁹³ Kılıçoğlu, s.1080-1081; Uyumaz/Güngör, s.174.

²⁹⁴ Eren, s.1329; Kılıçoğlu, s.1079.

²⁹⁵ Uyumaz/Güngör, s.175.

²⁹⁶ “Gerçekten; kural olarak borç ilişkisinden kaynaklanan bütün borçlar ifa edilince o borç ilişkisi sona erer. Genel bir ifadeyle ifa, borçlanılan edimin yerine getirilmesi demektir. Yani ifanın konusu borçlanılan edimdir. İmkânsızlık ise ifa konusunun yerine getirilememesi Borçlar Kanunu'nun 117. maddesine göre de, borçluya isnat olunamayan haller münasebetiyle borcun ifası mümkün olmazsa borç sakıt olur. Burada sözleşmenin yapılmasından sonra borçluya isnat edilemeyecek nedenlerle ifada imkânsızlık söz konusu olur. Somut olayda da; cevherleşmenin yoğun olduğu, mülkiyeti özel kişilere ait 772 parsel maliklerinin madencilik çalışmalarına izin vermemek suretiyle çıkardıkları muarazanın işletme faaliyetlerinde imkânsızlığa sebebiyet verdiği ortadadır. Çünkü 19.04.1994 tarihli rödovans sözleşmesinin taraflarına yükledikleri hak ve borç dengesi işletmeden beklediği faydayı sağlamayan kiracı aleyhine sonuç meydana getirmiştir. Borçlar Kanunu'nun 253. maddesi hükmüne sözleşmeden sonra üçüncü kişilerin ortaya çıkardıkları muarazada sorumluluk yüklenerek bu muarazayı giderme mükellefiyetini yerine getirmeyen kiralayana karşı, kiracıdan ortaya çıkan, aleyhine duruma, daha fazla katlanması beklenemez. Davacı-karşı davalı kiralayan kendi öncelikli borcunu yerine getirmediğinden, davalı-karşı davacı kiracının basiretli bir iş adamı gibi davranmadığı savunmasında da bulunulamaz.”(14.HD. T:21/11/2007 E:2007/8532 K:2007/14665 (Sinerji Mevzuat) (E.T:04/09/2019)

çıkartılmasının fiilen mümkün olmaması veyahut aşırı güçleşmesi örnek olarak verilebilir.

- *Borçlu İmkânsızlıktan Sorumlu Tutulmamalıdır*: TBK m.136'nın uygulanabilmesi için diğer önemli şart, imkânsızlık durumundan borçlunun sorumlu tutulması gerektiğidir. TBK m.136'nın uygulanabilmesi için borçlunun sözleşme kurulduğu sırada borcun imkânsızlaşacağını tahmin edememesi / öngörememesi gerekmektedir. Aksi halde borçlu kusurlu sayılıp TBK m.112'ye göre alacaklıya karşı sorumlu olacaktır²⁹⁷. İmkânsızlık eğer alacaklının kusuru nedeniyle ortaya çıkmışsa borçlu sonraki imkânsızlık nedeniyle borçtan kurtulacaktır. Bu duruma örnek olarak ruhsat sahibinin Maden Kanunu m.7'de belirtilen izinleri alamaması ve devamında rödovans verenin cevheri çıkaramaması örnek olarak verilebilir.
- *Borçlu İmkânsızlık Durumunu İhbar Etmelidir*: TBK m.136'ya dayalı olarak borcun sona erebilmesi için bir diğer önemli şart, borçlunun ihbar yükümlülüğüdür. Söz konusu yükümlülük m. 136/3.fıkıradaki düzenlenmiştir. Burada alacaklı imkânsızlık durumunu biliyor yahut bilebilecek durumda ise borçlu, yine sonraki imkânsızlığa dayalı olarak borçtan kurtulabilecektir. İhbar yükümlülüğü borcu bir nevi TMK m. 2 uyarınca doğan bir yan yükümlülük olarak kabul edilebilir²⁹⁸.

TBK m.137 uyarınca kısmi ifa imkânsızlığı ile de rödovans sözleşmesi sona erebilir. TBK m.137'ye göre kısmi ifa imkânsızlığı halinde de borçlunun, imkânsızlaşan kısım için borçtan kurtulacağı düzenlenir. TBK m.137 hükmüne göre borcun sona erebilmesi için TBK m.136'daki şartların aynen var olması gerekmektedir. TBK m.137'nin uygulanabilmesi için bir diğer önemli nokta ise kısmi imkânsızlığın sözleşme yapılırken öngörülmesi halidir. Bu durumda tarafların sözleşmeyi yapmayacağı öngörülüyorsa yine TBK m.136 hükmü uyarınca imkânsızlaşmayan kısım için de ifa imkânsızlığı nedeniyle borcun sona ermesi istenebilecektir²⁹⁹.

3.2.2.3.7. Olağanüstü Durumlarda Rödovans Bedelinden İndirim Yapılması

Rödovans veren, olağanüstü durumlarda kira bedelinden indirim isteyebilir. Bu talep, ürün kiralari başlığı altında TBK m.363 hükmünde düzenlenmiştir. Hüküm “(1)*Tarımsal bir*

²⁹⁷ Eren, s.1332; Kılıçoğlu, s.1081; Uyumaz/Güngör, s.175.

²⁹⁸ Eren, s.1332; Kılıçoğlu, s.1084-1085.

²⁹⁹ Kılıçoğlu, s.1086-1087; Uyumaz/Güngör, s.176.

taşınmazın her zamanki verimi, olağanüstü felaket veya doğal olaylar yüzünden önemli ölçüde azalırsa kiracı, kira bedelinden orantılı bir miktarın indirilmesini isteyebilir. (2) Bu haktan başlangıçta feragat, ancak kira bedelinin belirlenmesi sırasında bu gibi durumların meydana gelmesi olasılığı göz önünde tutulmuş veya doğan zarar bir sigorta ile karşılanmış ise, geçerli olur.'' Şeklinde düzenlenmiştir. Hüküm her ne kadar tarımsal taşınmazlara ilişkin düzenlenmiş ise de TBK m.363'ün rödovans sözleşmelerine şartları uygun olduğu ölçüde uygulanması gerekmektedir³⁰⁰. TBK m.363'ün uygulanabilmesi için aranılacak en önemli şart, olağanüstü felaket ve doğal olaylar yüzünden verimin önemli ölçüde azalması şartıdır³⁰¹. Ayrıca bu felaket ve doğal olayın taraflara isnat edilememesi gerekmektedir. Bu iki şartın gerçekleşmesi halinde rödovans veren, ruhsat sahibinden olağanüstü felaket veya doğal olaylar nedeniyle rödovans bedelinden indirim talep edebilecektir³⁰².

TBK m. 363/2'de ise olağanüstü felaket veya doğal olaylara ilişkin indirimin istenemeyeceği iki durumu düzenlemektedir. Bu durumlardan birincisi, olağanüstü durumun öngörülmesi ve sözleşme başında feragat, ikincisi ise doğan zararın sigorta ile karşılanacağına kararlaştırılmış olması durumlarıdır. TBK m.363/2'nin birinci durumunda hak doğmadan feragat edilmesi mümkün olmadığından ve bu konuyu detaylıca tartışan HGK kararı ışığında³⁰³, hakkın muhtemelen doğabileceğinin sözleşmede

³⁰⁰ **Amıkhoğlu**, s.184; **Yavuz**, s.950.

³⁰¹ **Arkan Serim**, s.100; Verimin önemli oranda azalıp azalmadığına ilişkin geçmiş yıllardaki madenden çıkarılan cevherin ortalamalarına bakılması gerekmektedir.

³⁰² **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.252; **Arkan Serim**, s.100; **Eren**, (Özel), s.442; **Amıkhoğlu**, s.185; **Yavuz**, s.950; **Yavuz/Acar/Özen**, s.369.

³⁰³ "Sözleşme hukukunda asıl olan sözleşmeye bağlılık ilkesi olup bu ilke hukuksal güvenlik, doğruluk ve dürüstlük kuralının gereği olarak sözleşme hukukunun temelini oluşturur. Ne var ki; BK'nun 282. maddesinde belirtilen olağanüstü durumların sözleşmede önceden var olan sözleşme adaletini bozduğunda, taraflar daha önce bunlara karşı bir önlem de almadıklarından sözleşmede bir boşluk olması ve işlem temelinin sarsılması söz konusu olur. Bu durumda hakimin sözleşmeye müdahalesi ile taraf iradelerine de önem verilerek yorum yoluyla sözleşmenin dürüstlük kuralına uygun hale getirilmesi sağlanır.

Sözleşme hukukuna egemen olan sözleşmeye bağlılık (Ahde Vefa - Pacta Sund Servande) ilkesine göre, sözleşme yapıldığı andaki gibi uygulanmalıdır. Sözleşme koşulları borçlu için sonradan ağırlaşmış, kararlaştırılan edimler dengesi sonradan çıkan olaylar nedeniyle değişmiş olsa bile borçlu sözleşmedeki edimini aynen ifa etmelidir. Ancak, sözleşmenin yapıldığında karşılıklı edimler arasında olan denge sonradan şartların olağanüstü değişmesiyle büyük ölçüde tarafların biri aleyhine katlanılamayacak derecede bozulabilir. İşte bu durumda sözleşmeye bağlılık ve sözleşme adaleti ilkeleri arasında bir çelişki hasıl olur ve artık bu ilkeye sıkı sıkıya bağlı kalma adalet, hakkaniyet ve objektif hüsnüniyet (TMK m.4, 2) kaidelerine aykırı bir durum yaratır hale gelir. Hukukta bu zıtlık (Clausula Rebus Sic Stantibus-Beklenmeyen Hal Şartı) sözleşmenin değişen şartlara uydurulması ilkesi ile giderilmeye çalışılmaktadır. Tarafların iradelerini etkileyip sözleşmeyi yapmalarına neden olan şartlar daha sonra önemli surette değişmişse artık taraflar o akitle bağlı tutulamazlar, değişen koşullar karşısında TMK'nun 2. maddesi uyarınca sözleşmenin yeniden düzenlenmesi imkânı hâsıl olur. Önceden görülmeyen değişikliklerin borcun ifasını güçlendirmesi halinde (işlem temelinin çökmesi)

gündeme gelir. İşlemin temelini çöktüğünü kabul eden hâkim duruma göre alacaklı lehine borçlunun edimini yükseltmeye, borçlu lehine onun tamamen veya kısmen edim yükümlülüğünden kurtulmasına karar vermek suretiyle sözleşmeyi değişen şartlara uydurur. Bir başka deyişle sözleşmeye müdahale eder. İşlem temelini çöktüğüne ilişkin uyuşmazlıkların giderilmesinde kaynak olarak TMK'nun 1, 2. ve 4. maddelerinden yararlanılacaktır. İşlem temelini çöktüğünün dikkate alınması dürüstlük kuralının gereğidir. Diğer bir anlatımla durumun değişmesi halinde sözleşmede ısrar etmek dürüstlük kuralına aykırı bir tutum olur. Değişen durumların sözleşmede kendiliğinden bulunan sözleşme adaletini bozması üzerine taraflar bu haller için bir tedbir almadıklarından sözleşmede bir boşluk vardır. Bu boşluk sözleşmenin anlamına ve taraf iradelerine önem verilerek yorum ile ve dürüstlük kuralına uygun olarak doldurulur. Bu yöntem sözleşmenin yorum yoluyla düzeltilmesi veya değişen hal ve şartlara uyarlanması denilir... (Yargıtay HGK'nun 18.11.1998 tarihli, 815/835 tarihli kararı)

Dava konusu zeytinlik arazilerin 31.5.2004 tarihli ve 4327 Y. Numaralı Noterde düzenlenen kira sözleşmesi ile davacı tarafından davalı idareden 31.5.2004 ile 31.12.2013 tarihleri arasındaki dönem için açık arttırma şeklinde yapılan ihale ile kiralandığı, ihale şartnamesinde aylık kira bedelinin ihalede oluşacak kira bedeli olduğunun belirtildiği, şartnamede muhammen aylık kira bedeli 510 YTL iken ihale sonucunda davacı tarafından 1175 TL üzerinden kiralanmış olduğu anlaşılmaktadır. Davacı, son iki yıldan bu yana kendi kusurundan kaynaklanmayan, doğa ve piyasa koşullarından doğan, öngörülemeyen ve beklenmeyen nedenlerden dolayı kira bedelini ödeyemediğini, zarar ettiğini ileri sürerek kira bedellerinde ve kiralama şartlarında uyarılama talep etmektedir. Tarafların gösterdiği deliller toplandıktan sonra bilirkişi incelemesi yaptırılmış, dosya içerisindeki alanında uzman olan kişilerden oluşan bilirkişi raporunda; dava konusu arazilerin bulunduğu bölgedeki 2007 yılındaki meteorolojik veriler dikkate alınarak 2006-2007 yıllarında elde edilebilecek zeytin ve zeytinyağı ürününün miktarı ve maliyeti hesaplandıktan sonra verim düşüklüğünün gerçek sebebinin 2007 yılındaki kuraklık olduğu belirtilmiş, 2006-2007 yıllarında kiracının 5209,51 YTL zarar ettiği hesaplanmıştır. Kaldı ki, bu husus maruf ve meşhur bir vaka olup HUMK'nun 238. maddesi gereğince ayrıca ispatı da gerekmez.

Bilirkişi raporundaki davacının, özgür iradesiyle ihaleye katılarak, davalı tarafından yapılan ihale şartnamesinin 23. maddesinde yer alan; Kiracı, mahsulün az olması, tabii afetlerden veya hasarattan zarar görmesini gerekçe göstererek kira bedelinden tenzilat, erteleme ve zarar ziyan talep edemez" hükmünü de okuyarak şartnameyi kabul ettiği, pey sürerek ihaleyi aldığı ve sözleşmeyi imzaladığı şeklinde belirtilen düşünceye itibar edilerek mahkemece davanın reddine karar verilmiş ise de dosya içerisindeki bilgi ve belgelere göre dava konusu zeytinliklerin şartnamede muhammen aylık kira bedeli 510 YTL iken ihale sonucunda davacı tarafından 1175 TL üzerinden kiralanmış olması, zeytinliklerde verim düşüklüğünün bilirkişi raporu ile tespit edilmiş olması ve bu verim düşüklüğünün gerçek sebebinin de 2007 yılındaki kuraklık olduğu belirlenmiş olmasına göre davanın reddi doğru değildir. Mahkemece, yukarıda açıklanan ilke ve kurallar gözetilmek suretiyle ve zeytin mahsulünün kuraklıktan etkilenmesi sonucu bilirkişi raporu ile belirlenen davacının zararı da göz önüne alınarak Türk Medeni Kanunu'nun 4. maddesinin hâkime tanıdığı takdir yetkisi kullanılarak davacının talepleri değerlendirilip bir karar verilmelidir. Aksine düşüncelerle yazılı şekilde davanın reddine dair hüküm kurulması doğru olmamış, bu nedenle hükmün bozulması gerekmiştir...) gerekçesiyle şekilde hüküm bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda kısmen direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüldü: Karar: Uyuşmazlık; dava konusu olayın taraflar arasındaki kira sözleşmesi hükümlerine göre mi yoksa sözleşme serbestisini sınırlayan yasa hükümlerine göre mi çözümleneceği noktasındadır.

Bu aşamada olağanüstü bazı durumların ortaya çıkması halinde, hâkimin sözleşmeye müdahale edip edemeyeceğine ilişkin hukuksal normlara değinmekte yarar bulunmaktadır. Gerek Avrupa öğreti ve uygulamasında, gerekse Türk öğreti ve uygulamasında sözleşmenin yapılmasından sonra umulmayan bir neden (emprevizyon nazariyesi) akdın ifasını taraflardan biri için çok ağırlaştırmışsa, Medeni Kanununun 2. maddesine dayanılarak hâkimin sözleşmeyi tadil edilebileceği kabul edilmektedir. (Dr. Kemal Tahir Gürsoy, Hususi Hukukta Clausula Rebus Sic Stantibus, Emprevizyon Nazariyesi, 1950; Prof. Kemalettin Birsen, Medeni Hukuk Dersleri, 1945 sh.73 vd., Doç. Dr. Ferit H. Saymen, Türk Medeni Hukuk, Cilt 1, Umumi Prensipler, 1948 sf.285 vd.). Clausula Rebus Sic Stantibus ilkesinin ani edimli sözleşmelerde uygulanamayacağı aşikârdır, zira edim yerine getirildikten sonra artık şartların ağırlaştığı vs. söz konusu olamaz. Bu ilkenin sürekli (sürekli edimli) borç ilişkilerinde uygulanabileceği ise kuşku götürmez. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi 2.6.1920 tarihli bir kararında hem bu hususu, hem de bahsedilen ilkenin uygulanabilmesi koşullarını şu şekilde

açıklamıştır Müddealeh clausula Rebus Sic Stantibus şartını dermeyanda ısrar eylemiştir; fakat bu yanlıştır. Zira bu şart, ancak uzun müddetli ve karşılıklı taahhütleri muhtevi olan akitlerde ve önceden görülmesi mümkün olmayan hadiselerin zuhurundan dolayı, akitlerden birinin edasının, diğerininkine nazaran fevkalade ağırlaşmış olması ve bu edimin yerine getirilmesinin, borçlunun mahvını intaç edecek derecede ağır olması veya böyle bir ifayı talebin hüsnüniyet kaidelerine aykırı bulunması takdirinde kabul olunabilir (Gürsoy age, sh. 59,60).

Acaba bu ilke sadece sürekli edimli iki taraflı borç ilişkilerine mi uygulanabilecektir? Federal mahkeme, 4.5.1922 günlü bir kararında bir alım-satım akdinde de, İtalya'dan ithal edilip teslim edilecek bir otomobil alım-satımı konusunda da bu ilkenin uygulanma olanağının bulunduğunu kabul etmiştir (Gürsoy, age, sh. 62) . O halde, Clausula Rebus Sic Stantibus ilkesini sadece sürekli edimli sözleşmelerle sınırlamak doğru olmaz. Daha geniş bir ifadeyle, bu ilkenin gelecekte sonuç doğuracak veya gelecekte yerine getirilecek yahut derhal ifa ile sona ermemiş sözleşmelerde de uygulanabileceğinin benimsenmesi gerekir (Uygun görüş için bkz. Gürsoy, age sh 121-123).(Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 3.2.1988 gün ve 1987/11-411 E, 1988/66 K. sayılı ilamı). Borçlar Kanunu'nun Felaketsel vakalarda tenzil başlıklı 282. maddesi; Fevkalade felaket hallerinde yahut tabii hadiselerden dolayı bir zirai gayrimenkulün her vakit ki hasılatı ehemmiyetli surette azalırsa müstecir kiradan mütenasip bir miktarının indirilmesini isteyebilir.

Evvelce bu haktan feragat edilmiş olması, ancak kiranın tespiti sırasında bu gibi vakaların ihtimali nazara alınmış yahut husule gelen zarar bir sigorta ile telafi edilmiş ise muteber olur şeklinde düzenlenmiştir. Yasa koyucu ilke olarak, olağanüstü felaket hallerinde veya tabii hadiselerden dolayı bir zirai kiralama işleminde hâsılatın önemli ölçüde azalması durumunda, kiracının kararlaştırılan kira parasından indirim talep edebileceğini kabul etmiştir. Şartnamenin 23. maddesinde kiracı, mahsulün az olması, tabii afetlerden veya hasarıttan zarar görmesini gerekçe göstererek kira bedelinden tenzilat, erteleme ve zarar ziyan talep edemez hükmü mevcuttur. Ne var ki, yasal düzenlemeden de anlaşılacağı üzere kira bedelinin indirilmesini talep hakkından ancak felaketin ortaya çıkmasından sonra feragat edilebilir, önceden feragat kuralı olarak olanaklı değildir.

Yasa koyucu bu kurala iki istisna getirmiştir. Bunlar; kira bedelinin bu gibi olayların ortaya çıkması ihtimali nazara alınarak mahalli rayiçten düşük olarak tespit edilmiş olması ile husule gelen zararın bir sigorta ile karşılanmış olması halleridir. Mahkemece konusunda uzman kişilerden oluşturulan bilirkişi heyetine yukarıdaki çerçeve dairesinde inceleme yaptırıldığı, bilirkişi raporunda; verim düşüklüğünün gerçek sebebinin 2007 yılındaki kuraklık olduğu, davacının 2007 yılında zarar ettiği, bu zararın önümüzdeki yıllarda devam edip etmeyeceğini belirlemenin şimdiden mümkün olamayacağı belirtilmiştir. Kaldı ki 2007 yılındaki kuraklık o dönemde yaşanmış maruf ve meşhur bir vakadır. Doktrinde de kuraklık, hâsılatın önemli suretle azalmasına yol açan olağanüstü felaketler ve doğal olaylar arasında sayılmaktadır. Davalı idare vekilince, taraflar arasında düzenlenen kira sözleşmesinin 23. maddesi hükmü ile Vakıf Arazilerinin Kiraya Verilme Genel Şartnamesinin 28. maddesinde yer alan aynı hüküm karşısında davacı tarafın bu taleplerde bulunamayacağı savunulmuş ise de; dava hakkından peşinen vazgeçme mümkün değildir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.11.2009 gün ve 2009/14-456 Esas ve 2009/496 Karar sayılı ilamı) . Davaya konu olayda, davacının Edremit ilçesinde muhtelif mevkiilerde bulunan 6.663 ağaçlı 624.467,83 m²'lik toplam 57 adet zeytinliği, muhammen bedeli 1.705,00 YTL olmasına rağmen 6.000,00 YTL üzerinden ihale yoluyla ve 31.5.2004 tarihli kira sözleşmesi ile kiraladığı, kiralama süresinin 31.05.2004 ile 31.12.2013 tarihleri arasında kapsadığı, anlaşılmaktadır. Her ne kadar, Özel Dairenin bozma ilamında bu bilgilerde farklılıklar bulunmakta ise de, bunun Özel Dairede aynı gün incelenen aynı nitelikte seri dosyaların bulunması nedeniyle yapılan maddi hatadan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Yapılan bilirkişi incelemesi ile; Davacıardan E... A... tarafından kiralık olarak işletilen 57 adet zeytinliğin 8 adedinin sulanamayan kıraç arazi olduğu, dolayısıyla bu taşınmazlardaki kuraklığın etkisiyle meydana gelen zararın yaklaşık %40 olduğu, kalan 49 adet zeytinliğin ise sulanabilen taban araziler olduğu ve burada oluşan kuraklık zararının yaklaşık %25 civarında bulunduğu, 2006 yılında bölge ortalaması dikkate alındığında kiralanan 6663 ağaçtan toplam 287.539 kg zeytin ürünü elde edilebileceği, 2007 yılında ise yine bölge ortalamasına göre 6663 ağaçtan toplam 39.406 kg zeytin ürünü elde edebildiği, var yılı ile yok yılı arasındaki farkın 248.133 kg olduğu, var yılı ile yok yılı arasındaki üretim miktarındaki bu kadar büyük farklılığın periyodizite ile açıklanmasının mümkün olmadığı, bu nedenlerle verim düşüklüğünün gerçek sebebinin 2007 yılındaki kuraklık olduğunun net olarak anlaşıldığı şeklinde görüş bildirilmiştir.

T... Zeytin ve Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği 78 Nolu Edremit Zeytin ve Zeytinyağı Kooperatifi tarafından yazılan 8.1.2008 tarihli yazı cevabına göre;2006/2007 iş yılı faaliyetinde... Ortalama yağ randımanının % 20,27 olduğu, 2007/2008 iş yılında ise ortalama yağ randımanının %

öngörülmüş olması ve rödovans verenin bu haktan baştan feragat etmesi gerekmektedir. İkinci durumda ise sigorta ile zarar karşılanacağından dolayı tarafların bir zararı bulunmayacağından bu durumda rödovans verenin bu sebebe dayanarak rödovans bedelinden indirim istemesi mümkün olmayacaktır.

TBK m.363'ün, TBK m.138'in devamı niteliğinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. TBK m.138'de Kanun koyucu, tarafların borçlarını henüz ifa etmeden, ifanın tarafların öngöremeyeceği bir sebepten dolayı aşırı güç hale gelmesi durumunda borçluya hâkimin sözleşmeye müdahale etmesini isteme hakkı yahut sözleşmeden dönme hakkı, sürekli edimlerde ise fesih hakkı tanımıştır³⁰⁴. TBK m.363'te ise sadece kiracıya tanınmış bir hak söz konusudur. Bu haliyle TBK m.363'ün özel düzenleme, TBK m.138'in genel düzenleme olduğu da göz önüne alındığında TBK m. 138'e her iki tarafın dayanabileceği, TBK m.363'e ise sadece kiracının dayanabileceği söylenebilir. Yüksek

---

16,06 olduğu bildirilmiştir. Aynı Kooperatifin 13.2.2008 tarihli yazısında; Bu yılki zeytin mahsulünde geçen yıla göre kuraklık nedeniyle bir azalma olduğu, işletmelerinde geçen sene 1.730 ton zeytin sıkıldığı halde, bu sene 777 ton zeytin sıkımı gerçekleştirildiği ve dolayısı ile % 55 oranında ürün işleme azlığı olduğu belirtilmiştir.

Bilindiği üzere, delilleri ileri sürmek taraflara, dava dilekçesinin yorumu ve hukuki nitelendirmenin yapılması her somut olayın özelliğine göre HUMK'nun 76. maddesi gereğince hâkime aittir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 19.03.2003 gün ve 2003/4-171-184 sayılı kararı). Davacının dava dilekçesinde davayı uyarılma davası olarak nitelendirmesi ve mahkemenin de buna katılması doğru değildir. Somut olayın özelliği itibarıyla davacı 2007 yılında meydana gelen kuraklık sonucu zarar ettiğini ve bu nedenle bu yılın kirasında indirim yapılmasını talep etmekle, açılan davanın belirli bir yılın kirasından indirim yapılması talepli bir dava olduğunun kabulü gerekir.

Somut olayda, muhammen kira bedeli hesaplanırken kiralanan alandaki ağaç sayısı, ortalama verimi, zeytin miktarı, zeytinyağı miktarı, zeytinyağı değerinin değerlendirilerek ayrı ayrı belirlendiği, bu listede 6 yıllık bölge bazında zeytin üretim değerlerinin % 20 yağ verdiğinin kabul edildiği, ancak son iki yıldır kiracının kusurundan kaynaklanmayan doğa ve piyasa koşullarından doğan, öngörülemeyen ve beklenmeyen nedenlerden dolayı kiracıların kira bedellerini ödeyemedikleri, zarar ettikleri, akdin uzun süreli olduğu, sözleşmeye göre her yıl kira artışlarının olduğu, kira bedelinin muhammen bedelin çok üstünde bir bedel olarak belirlendiği, üründe meydana gelen söz konusu zararın sigorta ile de karşılanmadığı anlaşılmaktadır. O halde, kira bedelinin indirilmesi hakkında feragatin, bu maddi olgular ve yasal düzenlemeler karşısında bir geçerliliği bulunmamaktadır. Hâkimin olağanüstü durumlarda sözleşmeye müdahale edebileceği ve davadaki nitelimenin uyarılma olmayıp, indirim davası olduğu kabul edilmekle, 2007 yılına ilişkin kirada yapılacak indirimin sözleşmeye göre belirlenen diğer yılların kira bedelini etkilemeyeceğini, daha açık bir deyimle 2007 yılından sonraki yılların kira tespitlerine sözleşme hükümlerine göre ve kira indirimi dikkate alınmaksızın hesaplanması gerektiği sadece olağanüstü felaket olayının meydana geldiği yılın kira bedeline mahsus olarak kira bedelinde bir indirim yapılması yoluna gidileceğini ve diğer yıllara ilişkin sözleşme ile belirlenen kira bedellerinin aynen geçerliliğini koruyacağını kabul etmek gerekmektedir. Bu durumda mahkemece, yukarıda açıklanan maddi ve hukuki olgular dikkate alınarak 818 sayılı Borçlar Kanununun 282. maddesi gereğince kuraklığın etkili olduğu 2007 yılı kirasında yapılması gereken indirimin kapsamının alınacak bilirkişi raporu ile adalet ve hakkaniyet ölçüleri içerisinde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 4. maddesinin hâkime tanıdığı takdir yetkisi de göz önünde tutularak belirlenerek, bu miktara hükmedilmesi gerekirken davanın reddine ilişkin önceki hükümde direnilmesi doğru olmamıştır. Direnme kararı bu nedenlerle bozulmalıdır.”(HGK T:27/01/2010 E:2010/14-14 K:2010/15 (Sinerji Mevzuat) (E.T.30/07/2019)

³⁰⁴ Arkan Serim, s.104; Amkloğlu, s.187.

mahkeme kararında³⁰⁵ “Davacılar vekili, müvekkillerinin murisine ait kömür sahasının, 31.8.1978 tarihli sözleşme ile davalıya devredildiğini ve üretilen kömürün beher tonu için (25) TL rödovans ücreti kararlaştırıldığını, ancak aradan geçen süre içinde bu ücretin çok düşük kaldığını ileri sürerek, sözleşmenin günün koşullarına uydurularak rödovans ücretinin 27.9.1983 tarihinden itibaren kömürün ocak çıkış fiyatının % 16’sı olarak değiştirilmesini talep ve dava etmiştir. Sözleşme yapıldığı tarihte kararlaştırılmış Rödovansın, kömür satış fiyatları ve masraflar dikkate alınarak bulunacak safi kara olan oranı belirlenmek ve ondan sonra dava tarihinde aynı esaslar dâhilinde bulunacak safi kara göre aynı oran dâhilinde hak ve nispet de göz önüne alınarak dava tarihindeki Rödovansın belirlenmesi gerektiğine işaret edilmek suretiyle bozulmuştur. Bozma ilamına uyularak yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucuna göre, benimsenen bilirkişi raporu doğrultusunda rödovans bedelinin dava tarihinden itibaren yükseltilmesine (46) TL karar verilmiştir.” şeklinde karar vererek ruhsat sahibinin umulmayan halden kaynaklı rödovans bedelinin artış talebine karar vermiştir.

3.2.2.3.8. Ruhsat Sahibinin Hapis Hakkı

TBK ürün kirasına ilişkin hükümler arasında hapis hakkı düzenlenmediği için TBK m.358 atfı gereği kira sözleşmesinin genel hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Burada bahsi geçen hapis hakkı, Medeni Kanunda bahsi geçen ve taşınırlara ilişkin rehin hakkı değildir. Burada bahsedilen hapis hakkı, kira sözleşmelerine ilişkin Borçlar Kanunu’ndan doğan kira alacaklarına ilişkin kiraya verene tanınmış bir haktır.

Kira sözleşmelerinde hapis hakkı TBK m.336 ve m.338 hükümleri arasında düzenlenmiştir. TBK m.336’ya göre hapis hakkı; işlenmiş bir yıllık ve işletmekte olan altı aylık kira bedelinin güvencesi olmak üzere, kiralanda bulunan ve kiralananın döşenmesine veya kullanılmasına yarayan taşınırlar üzerine kullanılacaktır³⁰⁶. Bu hüküm, taşınmaz kiralaları bakımından düzenlenmiştir. Hükümle birlikte taşınmaz kiralalarında kiraya verenin, kiracının taşınır mallarında kanuni bir hapis hakkı olduğu söylenebilir³⁰⁷. Kiraya veren, kira bedeli ödeninceye kadar kiralanan taşınmazda bulunan taşınır eşyayı hapsedmek ve borç ödenmezse paraya çevirtme hakkına sahiptir³⁰⁸.

³⁰⁵ 11.HD. T:24/03/1997 E:1996/9085 K:1997/1962 (Sinerji Mevzuat) (E.T.21/08/2019).

³⁰⁶ Aral/Ayrancı, s.313; Zevkliler/Gökyayla, s.284-285.

³⁰⁷ Arkan Serim, s.105; Zevkliler/Gökyayla, s.286.

³⁰⁸ Altaş, s.128.

TBK m.336/3'e göre ruhsat sahibi, kiralananda kiracının haczedilemeyen mallarına karşı hapis hakkını kullanamayacaktır. Hapis hakkı ancak işletme faaliyeti için kiralanana getirilen menkul mallar üzerine konulacaktır. Bir başka ifadeyle kiracının şahsi eşyaları ve haczi kabil olmayan eşyalar ve paraya çevrilmesi mümkün olmayan şeyler üzerinde hapis hakkı söz konusu olmaz³⁰⁹.

Kira sözleşmelerine ilişkin genel hükümlerde düzenleme alanı bulan maddeleri rödovans sözleşmesine uyarlayacak olursak, madenin faaliyetinin devamını sağlayan makine ve teçhizatlara karşı hapis hakkının konulamayacağı Maden Kanunu m.40-41 gereğince haczedilemeyeceğinden hapis hakkı da kullanılamayacağı söylenebilir. Hatırlanacağı üzere madenin işletmesini engelleyecek ölçüde haciz işlemi dahi yapılamazken, ruhsat sahibinin hapis hakkını kullanması mümkün olmayacaktır. Kanun koyucunun, Maden Kanunu düzenlerken amacı cevherlerin işlenmesinin durmamasıdır. Bu amaç doğrultusunda, taraflar arasındaki alacağa ilişkin ihtilafın cevher işlenmesine engel olmaması gerekmektedir. Bu yorumla ruhsat sahibinin, maden faaliyetini engelleyecek ölçüde hapis hakkını kullanamayacağı söylenebilecektir.

TBK m.336/2 ise alt kira ilişkisi halinde hapis hakkını düzenlenmiştir. Bilindiği üzere rödovans sözleşmelerinde Ek-7.madde gereği Genel Müdürlüğün izni sözleşmenin geçerliliği için şart olduğundan ve dolayısıyla alt kira sözleşmesi rödovans sözleşmelerinde uygulanmadığından dolayı söz konusu fıkra rödovans sözleşmelerine uygulama alanı bulamayacaktır³¹⁰.

Hapis hakkının nasıl kullanılacağı TBK m.338'de düzenlenmiştir. TBK m.338 hükmü "*(1)Kiracı, taşınmak veya kiralananda bulunan taşınırları başka bir yere taşımak istediği takdirde, kiraya veren, alacağını güvence altına almasını sağlayacak miktardaki taşınırı, sulh hâkiminin veya icra müdürünün kararıyla alıkoyabilir. (2)Alıkoyma kararının konusu olan eşya, gizlice veya zorla götürülürse, götürülmelerinden başlayarak on gün içinde kolluk gücünün yardımıyla kiralanana geri getirilir.*" şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre rödovans veren tarafından hapis hakkına konu eşyaların muvazaalı olarak devredilmesi durumunda hapis hakkının nasıl kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Ruhsat sahibi böyle bir durumda, sulh hâkiminden veya icra müdüründen alacağını garanti altına almak adına hapis hakkına konu eşyaların ruhsat alanında alıkonulmasını isteyebilecektir.

---

³⁰⁹ Arkan Serim, s.107.

³¹⁰ Amıkhoğlu, s.191.

Eğer alıkoyma konusu eşya gizlice ve zorla götürülmüşse, götürülme tarihinin öğrenildiği andan itibaren 10 gün içerisinde kolluk gücü yardımıyla kiralanan geri getirilebilecektir³¹¹. Burada maden sektöründeki makinelerin çok büyük ve ağır makineler olduğu, sökülüp takılmasının dahi haftalar sürebileceği bu nedenle taşınmasının kolay olmadığını da hatırlatmakta yarar vardır.

TBK m.337 hükmünde ise ruhsat alanında 3.kişiye ait malların bulunması halinde bunlara karşı ruhsat sahibinin hapis hakkını kullanıp kullanmayacağı, kullanacak ise nasıl kullanılacağı düzenlenmiştir. Hüküm “(1)Üçüncü kişilerin, kiraya verenin kiracıya ait olmadığını bildiği veya bilmesi gerektiği eşya ile çalınmış, kaybolmuş veya başka bir biçimde malikinin elinden iradesi dışında çıkmış eşya üzerindeki hakları, kiraya verenin hapis hakkından önce gelir. (2)Kiraya veren, kiracı tarafından kiralanan getirilmiş olan taşınırların kiracının mülkiyetinde olmadığını kira sözleşmesi devam ederken öğrendiği hâlde, sözleşmeyi en yakın fesih döneminin sonu için feshetmezse, bu eşya üzerindeki hapis hakkını kaybeder.” şeklinde düzenlenmiştir. Hükümün uygulanabilmesi için ana şart, ruhsat sahibinin, ruhsat alanındaki taşınır malların, rödovans verene ait olmadığını bilmemesi veya bilebilecek durumda olmamasıdır. Bir başka ifadeyle, taşınırın rödovans verene ait olduğunu bilmesi gerekmektedir. Kanun koyucu bu hükümde, taşınır malikinin mülkiyet iddiasının, hapis hakkından önce geldiğini kabul etmektedir³¹². TBK m.337/2 fıkrasında ise ruhsat sahibinin, kiralananadaki malların rödovans verene ait olmadığını öğrenmesi durumunda, sözleşmeyi en yakın fesih döneminde feshetmezse, taşınır üzerindeki hapis hakkı kullanma hakkını kaybedeceğini düzenlemektedir.

3.2.2.3.9. Rödovans Veren Rödovans Bedeline İlişkin Temerrüdü Sonucu Ruhsat Sahibinin Fesih Hakkı

Rödovans verenin, rödovans sözleşmesinde kararlaştırılan rödovans bedelini süresinde ödememesi hali TBK m.362/2 hükmünde düzenlenmiştir. Hüküm “*Kiracı, kiralananın tesliminden sonra vadesi gelmiş kira bedelini veya yan giderleri ödemezse kiraya veren, kiracıya yazılı olarak en az altmış günlük bir önel verip, bu önel içinde ödememesi durumunda sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir.*” Şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre rödovans veren, sözleşmeye göre kararlaştırılan rödovans bedelini süresinde ödemezse, kiraya veren rödovans verene 60 gün içinde rödovans bedelinin ödenmesi için süre

³¹¹ Aral/Ayrancı, s.314; Arkan Serim, s.109.

³¹² Arkan Serim, s.107; Amıkloğlu, s.191.

verecektir. Bu süre içerisinde ödeme olmaması halinde sözleşmenin feshedileceğini bildirir³¹³. Verilen süre içerisinde kira bedelinin veya yan giderlerin ödemesi yapılmazsa ruhsat sahibi sözleşmeyi feshetmekte serbesttir. Bundan sonra ise tahliye süreci başlayacaktır³¹⁴.

³¹³ Arkan Serim, s.111-112; Amıkhoğlu, s.192.

³¹⁴ Amıkhoğlu, s.193. “Dava, rödovans sözleşmesine aykırı davranıldığından maden sahasının ruhsat sahibi olan davalının sözleşmeye uymamasından bahisle öncelikle muarazanın giderilmesi, olmadığı takdirde fazlaya ilişkin hakları saklı tutularak 10 milyar TL tazminatın tahsili davasıdır. Bozmaya uyulduktan sonra açılan ve birleştirilen davada da muarazanın giderilmesi talep edilmiştir. Dava konusu maden sahasının ruhsat sahibi Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. ile Feyzullah Kurtul arasında 21.12.1999 tarihli, işletmeci Feyzullah Kurtul ile davacı arasında 23.10.2002 tarihli (sözleşmenin 3 ve 6’ncı maddelerine göre ve fesih ihtarına göre, sözleşmenin 23.08.2002 tarihli olduğu anlaşılıyor.) rödovans sözleşmesi yapıldığı, ayrıca saha sahibi Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. ile davacı arasında da tarihsiz ve 23.08.2002 tarihli iki rödovans sözleşmesi bulunduğu sunulan belgelerden sabittir. Feyzullah Kurtul’la Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. arasında yapılan rödovans sözleşmesinin maden siciline tescil edilmiş olduğu, davacı ile yapılan sözleşmelerin Maden İşleri Genel Müdürlüğü’ne bildirilmediği, davacının ihtiyati tedbir kararı alması üzerine 21.07.2003 tarihli dilekçesi ile bu sözleşmelerden Genel Müdürlüğün bilgisi olduğu, Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. ile Feyzullah Kurtul arasındaki rödovans sözleşmesinin 05.06.2003 tarihli dilekçe ekinde Genel Müdürlüğe sunulan fesihname ile feshedildiği, Maden İşleri Genel Müdürlüğü’nün dosyadaki yazılarından tespit edilmiş, Feyzullah Kurtul’un Biga Noterliğinden 05.02.2003 tarihinde davacıya çektiği ihtarname ile 23.08.2002 tarihli sözleşmenin, sözleşme hükümleri yerine getirilmediğinden, feshedilmiş olduğunu bildirdiği, davacıya 17.02.2003 tarihinde usulüne uygun tebliğ edildiği, davalı şirket ile Duraksan Haf. San. Tic. Ltd. Şti. arasında Maden İşleri Genel Müdürlüğü’nce onaylanan rödovans sözleşmesinin, Genel Müdürlüğe verilen 29.11.2004 tarihli dilekçe ekindeki fesihname ile karşılıklı feshedilmesiyle birlikte aynı dilekçe ekinde Mürsel Yılmaz ile yapılan rödovans sözleşmesinin sunulduğu ve bu sözleşmenin Genel Müdürlükçe kabul edildiği, davacı lehine verilen ihtiyati tedbir kararının kalkmasından sonra sahayı halen Mürsel Yılmaz’ın işlettiği anlaşılmıştır. Mahkemece direnme kararının bozulmasına dair Hukuk Genel Kurulu kararına uyulmasından sonra verilen kararda davalı Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti’nin, davacının sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmemesi nedeniyle BK’nun 106, 107 ve 108’nci maddelerine göre sözleşmeyi haklı feshettiğinden ve davacının iddiasını kanıtlayamadığından bahisle davanın ve birleşen davanın reddine karar verilmiştir. Mahkemece, davacı ile Feyzullah Kurtul ve Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. arasında yapılan sözleşmeler ve çekilen fesih ihtarının doğurduğu sonuçlar yeterince tartışılmamış, Feyzullah Kurtul ile yapılan 23.08.2002 tarihli sözleşmenin 12’nci maddesi, Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. ile yapılan tarihsiz sözleşmenin 15’nci maddesi ile birinci işletmeci ve saha sahibine de yükümlülükler yüklendiği, sözleşmelerle davacıya yüklenen edimlerin davacı tarafından tam yerine getirilip getirilmediği, 1’nci işletmeci ve ruhsat sahibinin de sözleşmedeki yükümlülüklerine uyup uymadığı tespit edilmemiş, sözleşmelerin BK’nun hasılat kirasına ilişkin hükümlerine tabi olduğu düşünülmüş, özellikle BK’nun 288, 289’ncü maddeleri karar yerinde tartışılmadan, sözleşmenin feshinin geçerli bir fesih olup olmadığı tespit edilmeden, davacının sözleşmesinin feshine neden olan davranışları somut olarak ortaya konmadan sözleşmenin haklı feshedildiği gerekçesiyle davanın reddi doğru olmamıştır.

Davacı edimlerini yerine getirdiğine dair bir kısım ödeme belgeleri, davalı vekili de 3 adet bono sunmuştur. Davacıya Genel Müdürlükten 1 cilt sevk fişi teslim edilmiş, Genel Müdürlükçe 31.03.2004 tarihinde sahaya H.Güner Yeter fenni nezaretçi tayin edilmiş, 24.05.2004 tarihinde de davacıya Tahsisen verilecek Maden Direği Kapasite Belgesi verilmiştir. Bu deliller değerlendirilmediği gibi, taraflara iddia ve savunmaları konusunda delillerini hasretmeleri ve tüm belgelerini de sunmaları için mehil de verilmemiş, deliller yeterince toplanıp tartışılmadan iddianın kanıtlanamadığı gerekçesiyle yazılı şekilde karar verilmesi de usul ve yasaya aykırı olmuştur. Davalı şirket vekili, bozmaya karşı beyan dilekçesinde davacıya karşı, sözleşmenin feshedildiğinin tespiti konusunda dava açtıklarını, hukuki irtibat nedeniyle beklenmesini talep etmiş olup, beyan edilen dava dosyasının tespiti ve bu davaya etkisi üzerinde durulmamış, gerektiğinde birleştirme hususu düşünülmemiş, davacının delil tespitine dair İvrindi Asliye Hukuk Mahkemesi’nin 2005/12 D.İş sayılı ve Balya Asliye Hukuk Mahkemesi’nin 2003/15 D.İş sayılı ve davalı Mürsel Yılmaz’ın delil tespitine dair İvrindi Sulh Hukuk

3.2.2.4. Bakım ve Özen Borcu

Rödovans verenin bakım ve özen borcu, ürün kirasında kiracının bakım borcunu düzenleyen TBK m.365'e dayanır. Ayrıca bu borç, rödovans verenin yan edimlerinden birisidir³¹⁵. TBK m.365 şu şekildedir. “(1)Kiracı, kiralananın bakımını gereği gibi sağlamakla yükümlüdür. (2)Kiracı, yerel âdete uygun olarak küçük onarımları yapmak, bozulan veya kullanılmayla yok olan düşük değerli araç ve gereçlerin yerine yenilerini koymak zorundadır.” Kanun koyucu kira süresi içerisinde kullanılan malda bazı yıpranmaların olabileceğini belirterek bunları gidermekte kiracının sorumlu olduğunu kabul etmiştir. Ayıplı teslim durumunda ise bildirim üzerine bu ayıbı kiraya verenin gidermesi gerekmektedir³¹⁶.

Yukarıda bahsedildiği üzere TBK m.361 hükmü gereği, kiralandaki esaslı onarımları yapmak kiracının bildirim üzerine kiraya verene aittir. Dolayısıyla sözleşme süresi boyunca ortaya çıkan ve yapılması zorunlu olan esaslı onarımlar ruhsat sahibi tarafından yapılırken, kiralanan şeyin bakımı/onarımı rödovans veren tarafından yerine getirilecektir³¹⁷. Bu noktada bir diğer önemli husus ise kiralananın sözleşmeye uygun bir biçimde kullanılmasından dolayı süregelen olağan aşınma, kötüleşme ve eskimeden

---

Mahkemesi'nin 2007/1 D.İş sayılı tespit dosyaları getirilip incelenmemiştir. Tüm deliller toplandıktan sonra, geçerli ve haklı bir fesih olduğu kanaatine varıldığında davacının tazminat ve bu kapsamda yer alan sahaya yapılan masraflar talebinin sözleşme hükümleri de gözetilerek değerlendirilmesi, bu talebin tahkiki için keşif ve bilirkişi incelemesi de yapılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiği halde yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış, davacının temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir...) gerekçesiyle davacı yararına bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşüldü: Karar: Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerekçelere göre, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır. (HGK T:17/06/2009 E:2009/11-229 K:2009/272) (Sinerji Mevzuat) (E.T.30/07/2019). Kanunun öngördüğü altmış günlük süre taraflarca uzatılabilir ise de, hüküm borçlu yararına konulduğundan yasadaki bu sürenin sözleşmeyle kısaltılması olanaklı değildir. Davalı ve karşı davacı kiralayan, yasa hükmüne uyarak kiracıya altmış günlük süre tanımadan akdi feshedemeyeceğinden feshe ilişkin karşı davanın reddi gerekir.” (14.HD. T:21/10/2008 E:2008/7969 K:2008/12073) (Sinerji Mevzuat) (E.T.30/07/2019)

³¹⁵ “Mahkemece, toplanan deliller ve bilirkişi raporuna göre, kömür fiyatlarındaki artış oranları sözleşmeye göre belirlenen rödovans artış oranından çok fazla olduğundan hâkimin sözleşmeye müdahalesini gerektirecek ve önceden öngörülerek kabul edilen sözleşme hükmünü değiştirecek olağanüstü bir durum bulunmadığı” belirtilerek cevher fiyatlarındaki değişikliklerin sözleşmeye müdahalesi için haklı sebep olmadığını belirtmiştir.” (11.HD. T:23/12/2002 E:2002/7306 K:2002/11854) (Topaloğlu, Maden, s.251); **Erdoğan H**, s.670.

³¹⁶ **Arkan Serim**, s.115; **Eren**, (Özel), s.443-444.

³¹⁷ **Eren**, (Özel), s.443; **Amkhoğlu**, s.196.

rödovans verenin sorumlu olmadığı söylenebilir³¹⁸. Burada dürüstlük kuralı gereği rödovans veren makinelere gerekli muhafaza ve bakımını yapacaktır. Bu bakım ve muhafazaya rağmen kiralananda aşınma olursa rödovans verenin sorumluluğu olmayacaktır. Rödovans verenin kusurundan kaynaklı, makine ve teçhizatlara zarar gelmesi halinde ise rödovans veren sorumlu olacaktır³¹⁹.

3.2.2.5. Genel Kullanımdan Kaynaklanan Giderleri Ödeme Borcu

Rödovans verenin, ruhsat alanı ile alakalı genel giderleri ödeme borcu TBK m.358'in atfı gereği TBK m.317'de düzenlenmiştir. Söz konusu madde "*Kiracı, kiralananın olağan kullanımı için gerekli temizlik ve bakım giderlerini ödemekle yükümlüdür. Bu konuda yerel âdete de bakılır.*" şeklinde düzenlemiştir. Rödovans veren işletmesinin işletilmesinden kaynaklanan giderleri ödemekle yükümlüdür³²⁰. Bu giderler içerisine madencilik faaliyeti ile kiralananın temel giderleri girebilir. Örneğin, elektrik, su, temel insani ihtiyaçların giderilmesi vs.

Kanunen ruhsat sahibinin özel idare payının ödemesi gerektiği belirtilmişse de uygulamada rödovans sözleşmelerinde ödenecek bu bedelleri, iç ilişki kapsamında rödovans verenin ödemesi kararlaştırılabilmektedir³²¹. Ancak kanunun amir hükmü gereği söz konusu bedelin ruhsat sahibi tarafından ödenmesi gerekmektedir. Sözleşme ile devlet hakkı ve özel idare payının rödovans veren tarafından ödenmesi kararlaştırılmış olmasına rağmen ödeme yapılmaması ve ruhsatın bu nedenle iptal edilmesi halinde rödovans veren akde aykırı davranmış olup, ciddi tazminatlara karşı sorumlu olabilmektedir.

3.2.2.6. Sözleşme Konusunu Alt Kiraya Vermeme ve Rödovans Sözleşmesini Devretmeme Borcu

Rödovans verenin, rödovans sözleşmesinden kaynaklı bir diğer borcu, sözleşme konusunu alt kiraya vermeme ve rödovans sözleşmesini devretmeme borcudur. Bu borç, ürün kirası başlığı altında TBK m.366 hükmünde düzenlenmiştir. Hüküm de "*(1)Kiracı, kiraya verenin rızası olmaksızın kiralananı başkasına kiraya veremeyeceği gibi, kullanım ve işletme hakkını da başkasına devredemez. Ancak kiracı, kiralananda bulunan bazı yerleri, kiraya veren için zarar doğuracak bir değişikliği gerektirmemek koşuluyla kiraya*

³¹⁸ Arkan Serim, s.117; Altaş, s.119; Eren, (Özel), s.443.

³¹⁹ Arkan Serim, s.117; Eren, (Özel), s.444.

³²⁰ Arkan Serim, s.120; Amıkhoğlu, s.198; Erdoğan H, s.670.

³²¹ Amıkhoğlu, s.198.

verebilir. (2) Kiracının, başkasıyla yaptığı bu kira sözleşmelerine, alt kiraya ilişkin kurallar, kıyas yoluyla uygulanır.” şeklinde düzenlenmiştir. TBK m.366 kural olarak, ürün kiralalarında kiracının kiralananı, alt kiracıya kiralamasını veya devrini yasaklamaktadır³²². Bunun istinası ise kiraya verenin rızası veya TBK m.366/1’in 2.cümlesinde bahsi geçen kiralananın bazı yerlerini kiraya veren için zararın olmaması halinde mümkün olacaktır. Ancak hatırlanacağı üzere rödovans sözleşmesinin yapılabilmesi için Genel Müdürlüğün izni ek madde ile şart koşulduğundan dolayı TBK 366’daki istisnaların uygulanması mümkün olmayacaktır³²³. Yine rödovans sözleşmelerine ilişkin Maden Yönetmeliği m.101/5’de aynı alanda kat/kot farklılığı olsa dahi birden fazla rödovans sözleşmesi yapılamayacağı belirtilmiştir.

Bu noktada taslak Maden Yönetmeliği m.99/2³²⁴’de rödovans verenin, 3.kişilerle rödovans sözleşmesi yapamayacağı düzenlenmiştir. Ancak istisna olarak kamu kurum ve kuruluşlarının aynı alan içinde, kat/kot farklılığı olması ve giriş ve çıkışların bağımsız olması halinde birden fazla rödovans sözleşmesi yapabileceği taslak olarak düzenlenmiştir. Yeni Maden Yönetmeliği m.101/4-5³²⁵ ile taslaktaki maddede değişiklik yapılmış ancak aynı kurala uygun şekilde sadece kamu kurum ve kuruluşları ve iştiraklerinin yeraltı kömür işletmelerinde aynı alan içinde, kat/kot farklılığı olması ve giriş-çıkış-havalandırmanın farklı olması halinde birden fazla rödovans sözleşmesi yapabileceği düzenlenmiştir. Yönetmelikteki bu maddenin, 6592 sayılı Kanun ile getirilen yasakların (rödovans sözleşmesinin Genel Müdürlük iznine tabi tutulması, kamu kurum ve kuruluşları hariç yer altı madenlerinde rödovans sözleşmesi yapılmasının yasaklanması, kamu kurum ve kuruluşları hariç aynı ruhsatta birden fazla rödovans sözleşmesi

³²² Bilindiği üzere kiranın devri ve alt kira kavramları birbirinden farklıdır. Alt kirada kiracı, kiralananın bir kısmını veya tamamını kiralarken, kiranın devrinde ise kiracı kira sözleşmesinden doğan kullanma hakkını bir başkasına devretmektedir. (Arkan Serim, s.123; Eren, (Özel), s.444.)

³²³ AmkHoğlu, s.199.

³²⁴ “Rödovans sözleşmelerinde sözleşmenin bitiş tarihi, muhtemel süre uzatımları dâhil gün/ay/yıl olarak belirtilir. Rödoğansçı, rödoğans alanında üçüncü kişilerle rödoğans sözleşmesi yapamaz. Aynı alan da kot/kat farklılığı olsa dahi birden fazla rödoğans sözleşmesi yapılamaz. Ancak, kamu kurum ve kuruluşları ve iştiraklerinin yer altı kömür işletmelerinde aynı alan içinde, kot/kat farklılığı olması, giriş çıkışları ve havalandırmalarının birbirinden bağımsız olması halinde birden fazla rödoğans sözleşmesi yapılabilir.” (Taslak Maden Yönetmeliği m.99/2)

³²⁵ “(4) Kamu kurum ve kuruluşları ve iştirakleri hariç yeraltı kömür sahalarında rödoğans sözleşmesi yapılamaz. Kamu kurum ve kuruluşları ve iştiraklerinin yeraltı kömür işletmelerinde aynı alan içinde, kot/kat farklılığı olması, giriş çıkışları ve havalandırmalarının birbirinden bağımsız olması halinde birden fazla rödoğans sözleşmesi yapılabilir.(5) Rödoğans sözleşmelerinde sözleşmenin bitiş tarihi, muhtemel süre uzatımları dâhil gün/ay/yıl olarak belirtilir. Aynı alanda kot/kat farklılığı olsa dahi birden fazla rödoğans sözleşmesi yapılamaz.”(Maden Yönetmeliği m.101/4-5).

yapılmasının yasaklanması) yumuşatılmaya çalışıldığı söylenebilir³²⁶. Bu noktada özellikle dikkat edilmesi gereken husus, tek bir maden ruhsat sahasında birden çok işletmecinin olmasının maden kazalarına sebep olacağıdır³²⁷.

Kiranın devri konusunda ise, TBK m.366 hükmü “*Kiracı... Kullanım ve işletme hakkını da başkasına devredemez.*” şeklinde düzenlenerek kiracının, kiraya verenin rızası olmaksızın kiralananı devredemeyeceğini düzenlemiştir. Bu konuda da Maden Kanunu ek 7.madde uyarınca rödovans sözleşmesinin yapılabilmesi için Genel Müdürlüğün izni gerekeceğinden, rödovans sözleşmesinin devri için Genel Müdürlüğün izninin gerekip gerekmeyeceği kanunda ve yönetmelikte net değildir. Ancak yukarıda da bahsedildiği üzere maden ruhsatının devri için Yönetmelik m.82/1’de³²⁸ şekil şartlarının aranması halinde dahi, devrin Maden Kanunu m.5/2 uyarınca Bakanlık onayı ile gerçekleşeceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler ışığında, rödovans sözleşmesinin devri için de söz konusu devrin maden siciline işletilmesi talep edildiğinde Genel Müdürlüğün de yönetmelik gereği Bakanlık onayını arayacağı düşünülebilir. Bu noktada gerek ruhsat sahibinin, gerekse rödovans verenin kabul ettiği ve sözleşmenin tarafının değiştirme iradesinin kanunla engellenmesi doğru değildir.

Burada unutulmaması gereken, milli değer olan madenlerin bir şekilde işler hale getirilmesidir. Bunun için rödovans sözleşmesinin devrinin Maden Kanunu m.6 ve Yönetmelik m.82’deki şartları taşıyan kişilere karşı Genel Müdürlüğün izni alınarak devredilmesi gerekmektedir.

3.2.2.7. Katlanma Borcu

Rödovans verenin katlanma borcu, TBK m.358’in genel hükümlere atfı nedeniyle TBK m.319 hükmünde düzenlenmiştir. Madde “(1)*Kiracı, kiralananın ayıplarının giderilmesine ya da zararların önlenmesine yönelik çalışmalara katlanmakla yükümlüdür.* (2) *Kiracı, bakım, satış ya da sonraki kiralama için zorunlu olduğu ölçüde, kiraya verenin ve onun belirlediği üçüncü kişinin kiralananı gezip görmesine izin vermekle yükümlüdür.*”

---

³²⁶ Amkloğlu, s.201.

³²⁷ Amkloğlu, s.201.

³²⁸ “Maden ruhsatları ve sertifikaları talep halinde, hukuki bir sakınca bulunmadığı takdirde, Kanunun 6’ncı maddesindeki maden haklarını kullanma ile ilgili şartları taşıyan gerçek veya tüzel kişilere devredilebilir. Devir Bakanlık onayı ile gerçekleşir. Devir işlemi maden siciline şerh edilmesi ile tamamlanır. Buluculuk hakkı sahibi, bu hakkını ruhsat ile birlikte devredebilir.” (Maden Yönetmeliği m. 82/1)

(3)Kiraya veren, çalışmaları ve kiralananın gezilip görüleceğini uygun bir süre önce kiracıya bildirmek ve bunların yapıldığı sırada kiracının yararlarını göz önünde tutmak zorundadır. (4)Kiracının kira bedelinin indirilmesine ve zararının giderilmesine ilişkin hakları saklıdır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Söz konusu hüküm kira sözleşmelerinin genel hükümleri içerisinde düzenlenmiştir. TBK m.319, TBK m.358’in atfı gereği ürün kiralarna da uygulanacaktır. Rödovans sözleşmelerinde rödovans verenin katlanma yükümlülüğü, ruhsat sahibinin ruhsattan kaynaklı idareye karşı sorumluluklarının bulunması nedeniyle daha geniş olacaktır. Uygulamada rödovans veren ve ruhsat sahibinin arasındaki ilişki, kira sözleşmelerine nazaran daha çok ortaklık ilişkisine benzediğinden rödovans verenin, ruhsat sahibinin bu tür müdahalelerine katlanma borcu bulunmaktadır³²⁹. Hatta rödovans bedelinin çıkacak cevhere göre belirleneceği durumlarda, ruhsat sahibinin, rödovans verenin sevk fişlerini kontrol etme hakkı olacaktır³³⁰. Bu sayede o yıl içerisinde ne kadar cevherin çıkartıldığı tespit edilecek olup, buna göre ruhsat sahibinin alacağı rödovans bedeli konusunda taraflar mutabık kalabilecektir. Katlanma borcuna bir başka örnek durum rödovans verenin işletme borcu kapsamında, kiralananı uygun şekilde işletip işletilmediğinin tespit açısından, ruhsat sahibinin kontrol hakkı bulunduğu ve rödovans verenin de bu borca katlanması gerektiği kabul edilmelidir³³¹. O halde rödovans verenin katlanma borcunun, adi kiralara ve ürün kiralarna göre daha geniş ve kapsamlı yorumlanması gerektiği söylenebilir.

3.2.2.8. İhbar Borcu

Rödovans sözleşmelerinde, rödovans verenin ihbar borcu doğrudan bir kanun hükmünde düzenlenmemiştir. Ancak yukarıda izah edildiği üzere rödovans verenin bazı borçlarında kurtulabilmesi için ihbarda bulunması gerekmektedir. Rödovans verenin ihbar yükümlülüğüne uymaması halinde ortaya çıkacak zarardan sorumlu olacaktır³³². İhbar borcunun bulunduğu hükümler; TBK m.361 hükmünde bulunan ve kiraya verenin esaslı tamiratlardan sorumluluğu için ihbar şartı, TBK m.318 kiracının sorumlu olmadığı

³²⁹ Amıkhoğlu, s.203.

³³⁰ Altaş, s.187-188; Arkan Serim, s.127.

³³¹ Altaş, s.187/188; Arkan Serim, s.127.

³³² Arkan Serim, s.128; Eren, (Özel), s.444.

ayıplarla alakalı ihbar da bulunması şartı, TBK m.309 hükmünde 3.kişinin üstün hak iddiasına ilişkin davayı bildirim şartı sayılabilir³³³.

3.2.2.9. Rekabet Etmeme Borcu

TBK'da hasılat kiralalarına ilişkin düzenlenen maddeler arasında kiracının rekabet etmeme borcu ile alakalı bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte doktrinde³³⁴ özellikle ticari işletme kiralalarında sözleşme devamı boyunca ve hatta sözleşme sona ermesinden sonra dahi kiracının rekabet etmeme borcu altında olduğu kabul edilmektedir. Bu borcun kabul edilmesi ana sebebi ise, kiracının kiralananı iyi bir şekilde işletme borcunun bulunmasıdır. Bu borcun devamı niteliğinde kiracının kiralananındaki ekonomik faaliyetleri arttırma çalışmaları kapsamında gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Bu tedbirlerin biri de kiralananı faaliyetleri ile çakışacak ölçüde rekabet etmemesi gerekmektedir. Rödovans sözleşmelerinde de aynı durum söz konusu olacaktır. Genellikle maden ruhsatlarının belli yörelerde verilmesi nedeniyle işletilmeye hazır olan bir maden ruhsatının rödovans sözleşmesi ile kiralınmasına müteakip, sözleşme süresinde rödovans veren başka bir maden ruhsatına hak kazanıp, rödovans ile kiraladığı maden ruhsatının işletmesini pasifleştirip, kendi sahip olduğu maden ruhsatını aktifleştirirse rekabet etmeme borcunu ihlal ettiği söylenebilecektir.

Sözleşmenin sona ermesinden sonra ise, kural olarak kiracının rekabet etmeme borcu bulunmamaktadır. Ancak sözleşme serbestliği ilkesi gereği taraflar sözleşme sona erdikten sonra dahi rekabet etmeme borcunun varlığını kabul edebilirler³³⁵.

3.2.3. Ruhsat Sahibi ve Rödovans Veren İdareye Karşı Borcu

Madencilik sektörü, yukarıda da izah edildiği üzere gerek ruhsat sahibine, gerekse rödovans verene ve idareye çok ciddi riskler barındıran ve buna paralel olarak da ciddi yükümlülükler yükleyen bir sektördür. Bu nedenle idarenin birçok kurumu tarafından maden faaliyetleri denetlenmekte, olası büyük kazaların önüne geçilmek için çaba sarf edilmektedir. Ülkemizde yakın zamanda büyük çaplı bir maden kazası geçirilmiş ve birçok vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Bu tür kazaların olmaması için idarenin de

³³³ Amıkhöglü, s.204; Erdoğan H, s.670-671.

³³⁴ Altaş, s.202; Arkan Serim, s.129.

³³⁵ Altaş, s.202/203; Arkan Serim, s.130.

etkin olarak maden ruhsatlarını denetlemesi gerekmektedir³³⁶. Burada önemli olan idarenin denetimi yaparken, sermaye sahibinin sektörden çıkmasına da neden olmaması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, idare öyle bir denetim yapmalıdır ki, sermaye sahibi maliyetlerden dolayı sektörden çıkmak istememeli, aynı zamanda da maliyetleri yüksek tedbirleri de almak istemelidir.

Hatırlanacağı üzere ruhsat sahibi ve rödovans verenin birbirlerine karşı borçlarının TBK ürün kirasına ilişkin hükümler kapsamında değerlendirileceği, bu hükümlerde boşluk bulunması halinde TBK m.358 atfı gereği kira sözleşmelerine ilişkin genel hükümlerin uygulanacağı belirtilmişti. Bu bölümde ise ruhsat sahibi ve rödovans verenin gerek idareye gerekse 3.kişilerin açacakları davaya karşı sorumlulukları incelenecektir. Bu başlık altında öncelikle, ruhsat sahibi ve rödovans verenin sorumluluklarının ne olduğu, idarenin kurumlarının ne tür denetimlerinin olduğu, bu denetimlerden kimlerin sorumlu olduğu konularında bilgi verilecektir.

3.2.3.1. Genel Kural

Madencilik faaliyetinde oluşabilecek zararların sorumluluğu için öncelikle bir genel kural konulması gerekmektedir³³⁷. Bu genel kural TBK m.71’de düzenlenen tehlike sorumluluğuna ilişkin kuraldır³³⁸. Tehlike sorumluluğu TBK m.71’de bir kusursuz sorumluluk hali olarak düzenlenmiştir. Hüküm “(1)Önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur. (2)Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arz eden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arz eden işletme sayılır. (3)Belirli bir tehlike hâli için öngörülen özel sorumluluk hükümleri saklıdır. (4)Önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin bu tür faaliyetine hukuk

³³⁶ Özellikle risk kat sayısının yüksek olduğu bu iki çalışma alanında ülkemize özgü kayıt dışı istihdam ve denetim yetersizliği de eklenince her sene inşaat ve maden işyerlerinde iş kazası yaralanmaların ve ölümlerin sayısı toplu bir şekilde artmaktadır. (Aydınli, İbrahim, Maden ve İnşaat Sektöründe 167 ve 176 sayılı ILO Sözleşmelerinin getirdiği Sorumluluk Esasları ve 6331 Sayılı Kanunla Olan Uyumu, KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:1 Sayı:1, Ocak 2016, s.31.)

³³⁷ Amıkhoğlu, s.204.

³³⁸ Amıkhoğlu, s.205; Amıkhoğlu, (Sorumluluk), s.1282.

düzenince izin verilmiş olsa bile, zarar görenler, bu işletmenin faaliyetinin sebep olduğu zararlarının uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilirler.” şeklinde düzenlenmiştir. Hükmün 1.fikrasına göre bir işletmenin faaliyetinden dolayı zarar doğduğu takdirde bu zarardan, işletme sahibi ve varsa işleten sorumlu olacaktır. TBK m.71/2'nin uygulanabilmesi için işletmenin faaliyetinin tehlikeli iş olması gerekmektedir³³⁹. Maddenin tanımlamasına göre maden sektörünün tehlikeli arz eden bir sektör olduğu şüphesizdir³⁴⁰. O halde kanunun aradığı unsur olan tehlikeli işletme şartı, rödovans sözleşmelerinde uygulanabilecektir.

Birinci fıkrada sorumluları düzenleyen kısma gelecek olursak, rödovans sözleşmelerinde işletme sahibi ve işleten olarak tanımlanan kişilerin tespit edilmesi gerekmektedir. Burada işletenin rödovans veren olduğu ilk olarak göze çarpmaktadır. Bu durumda ruhsat sahibi de işletme sahibi olarak tanımlanabilecektir. Bu hususta rödovans sözleşmesine rağmen 3213 sayılı Maden Kanunu ek m.7/3 hükmü uyarınca ruhsat sahibinin Maden Kanunu'ndan kaynaklı sorumlu olduğu kanun hükmü gereğidir. Bu kadar ağır sorumlulukları olan ruhsat sahibi, ister istemez üretimin bizatihi içinde bulunacaktır. Maden Kanunu'ndan kaynaklı, teknik nezaretçiyi kendisi atayacak, sevk fişlerini kendisi alacak, hatta ürün bazlı sözleşme yapması halinde üretilen ürünün satışından rödovans bedelini alabilecektir. Bu tür durumlarda ruhsat sahibinin doğrudan üretime katıldığı söylenebilecektir. Ruhsat sahibinin üretime yoğun şekilde katılmasından dolayı ruhsat sahibini, işletme sahibi olarak kabul etmek mantıklı olacaktır³⁴¹. O halde TBK m.71 gereği, madenin faaliyetinden kaynaklı herhangi bir zarar doğduğunda kural olarak işleten olarak rödovans vereni, işletme sahibi olarak da ruhsat sahibinin müştereken ve müteselsilen sorumluluğu olacaktır. İç ilişkide birbirlerine rücu hakları pek tabii sözleşme şartlarına göre değerlendirilecektir.

3.2.3.2. Genel Kuraldaki İstisnalar

TBK m.71 uyarınca tehlikeli iş olan maden faaliyetinde, işleten ve işletme sahibinin üçüncü kişilere karşı vermiş oldukları zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu

---

³³⁹ **İkizler**, Metin, Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkelerinde Tehlike Sorumluluğu ve Türk Hukuku ile Kısa Karşılaştırılması, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan C. 3, DEÜHF, İzmir, 2015, s.3251-3252.<http://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/MET%C4%B0N-%C4%B0K%C4%B0ZLER.pdf> (E.T.27/09/2019).

³⁴⁰ **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1285.

³⁴¹ **Amıkhoğlu**, s.208; **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1286.

oldukları kural olarak kabul edilir. Söz konusu genel kuralın istisnası niteliğinde özel kural Maden Kanunu ek m.7/3. Fıkırdaki düzenlenmiştir. Fıkra “*Maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yapmış oldukları rüdevans sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar rüdevansçıya aittir. Ancak bu durum ruhsat sahibinin Maden Kanunu’ndan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.*” şeklinde düzenlenerek ruhsat sahibi ile rüdevans veren arasındaki uyumsuzluklara ilişkin özel kuralı düzenlemiştir. Aşağıda da kanunun öngördüğü sistematik dâhilinde istisnalar incelenecek ve önemli görülen Yargıtay ve Danıştay kararlarına yer verilecektir.

3.2.3.2.1. Maden Kanunu’ndan Doğan İstisnalar

Yukarıda izah edildiği üzere madencilik faaliyeti için ruhsat sahibinin maden çıkartılacak araziye erişim izninin bulunması gerekmektedir. Bu konu Maden Kanununun m.46’da düzenlenmektedir.

46. Madde “(1)*Maden arama dönemi içerisinde arama sahası özel mülkiyete konu gayrimenkul üzerinde kullanma amacına münhasır olmak üzere belli süreler için madenci, Genel Müdürlüğe müracaat ile irtifak ve/veya intifa hakkı tesisi isteyebilir.*

(2)*İrtifak ve/veya intifa hakkı karşılığı, Kamulaştırma Kanununa uygun olarak seçilecek bilirkişiler tarafından tespit edilir.*

(3) *Arama süresi sonunda (...) (2) işletme talebi söz konusu olduğu takdirde tesis edilen irtifak ve/veya intifa hakkının süresi (...) (2) işletme süresini geçmemek kaydıyla uzatılabildiği gibi yeni irtifak ve/veya intifa hakkı talebinde de bulunulabilir. İşletme ruhsat sahasında ve/veya mücavirinde kurulacak tesislerde kullanılacak ve ruhsat sahası dışından getirilecek olan su, doğalgaz, elektrik ve haberleşme hatları için ruhsat sahibi Genel Müdürlüğe müracaat ederek irtifak ve/veya intifa hakkı tesisi isteyebilir.*(4)

(4)*Faaliyetler sırasında sahaya zarar verilmesi durumunda ruhsat sahibi adli merciler tarafından tespit edilecek tazminatı arazi sahibine ödemek ve sahayı kullanılabilir durumda terk etmekle yükümlüdür.*

(5)*(Son fıkra İptal: Ana. Mah. ’nin 22/9/1993 tarih ve E. 1993/8, K: 1993/31 sayılı Kararı ile).*

(6) İşletme ruhsatı safhasında işletme faaliyetleri için gerekli olan özel mülkiyete konu taşınmaz, taraflarca anlaşma sağlanamaması ve işletme ruhsatı sahibinin talebi üzerine Bakanlıkça kamu yararı bulunduğuna karar verilmesi halinde kamulaştırılır.

(7) Kamulaştırma işlemleri 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre yapılır. Bu husustaki masraflar ve kamulaştırma bedeli işletme ruhsatı sahibi tarafından ödenir.

(8) Kamulaştırılan taşınmaz, tapuya Hazine adına tescil edilip ruhsat hukuku devam ettiği sürece madencilik faaliyetlerinde kullanılmak üzere ruhsat sahibi adına tahsis edilir.

(9) Kamulaştırılan taşınmazın, maden işletme faaliyetleri için lüzum kalmadığının Genel Müdürlükçe tespiti halinde, Kamulaştırma Kanununda öngörülen usul ve esaslara göre belirlenecek rayiç bedeli ödenmek kaydıyla kamulaştırılan yerin eski sahibine iade edileceği hususu, ruhsat sahibi ve taşınmazın eski sahibine tebliğ edilir. Eski sahibinin taşınmazı altı ay içerisinde almak istememesi durumunda taşınmaz Hazineye kalır.

(10) Tapu siciline konulan şerhler Genel Müdürlüğün müracaatı üzerine ayrıca mahkeme kararına gerek kalmadan silinir.

(11) Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufundaki yerlerde yapılan madencilik faaliyetleri için bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra kira, ecrimisil alınmaz.

(12) I. Grup madenler ve mıcır ile kaba inşaat, baraj, gölet, liman, yol gibi yapılarda kullanılan her türlü yapı hammaddesi için kamulaştırma hükümleri uygulanmaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

Hükümde ruhsat sahibinin, arazi sahibi ile anlaşması ve anlaşamaması durumunda cevherin işlenebilmesi için ruhsat alım süreci anlatılmaktadır³⁴². Hükümün 1.fikrasına göre maden arama döneminde, başvuru sahibi maden sahasında lehine irtifak/intifa hakkı tesis edilmesini isteyebilecektir. Hükümün 3.fikrasına göre arama dönemi sonrasında işlenmeye

---

³⁴² “ ... Köyü sınırları içerisinde bulunan ve davacıların hissedarı oldukları taşınmazları içine alan sahada davalı idarece N.G. isimli şahsa verilen 02/03/1999 tarih ve 49148 sayılı mermer arama ruhsatının iptali istemiyle açılan davada; davacıların hissedarı oldukları arazi üzerinde madencilik faaliyetine muvafakat etmemiş olmaları hususunun ruhsat verilmesine engel teşkil etmediği, diğer yandan maden faaliyetinin izne tabi olduğu alanlarda gerekli izinlerin alınması, ruhsat sahibi tarafından gerçekleştirilecek bir yükümlülük olduğundan, dava konusu maden ruhsatında hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddeden Samsun İdare Mahkemesinin 27/06/2001 gün ve 790 sayılı kararının; hukuka aykırı olduğu öne sürülerek, 2577 sayılı Yasanın 49.Maddesi uyarınca temyizden incelenerek bozulması istemidir. İdare mahkemesince verilen kararın dayandığı gerekçe usul ve yasaya uygun olup, bozulmasını gerektiren bir neden bulunmadığından, temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına ve yargılama giderlerinin temyiz isteminde bulunan üzerinde bırakılmasına 10/06/2002 gününde oybirliği ile karar verildi.” (Danıştay T:10/06/2002 E:2001/3693 K:2002/3404) (Topaloğlu, Maden, s.34-35)

değer bir maden bulunursa, işletme ruhsatı süreci başlayacağından ruhsat başvuru sahibi, lehine irtifak/intifa hakkının ruhsat süresi sonuna kadar uzatılmasını isteyebilecektir. Hükümün 6.fıkrasına göre işletme ruhsatı alan ruhsat sahibinin, arazi sahibi ile uyuşmaması halinde Kamulaştırma Kanunu'na göre arazinin kamulaştırılmasını isteyebileceği düzenlenmektedir. Hükümün 8.fıkrasına göre kamulaştırılacak arazi, hazine lehine tescil edilecek olup, bu durumda 7.maddedeki izinler alınarak ruhsat sahibi faaliyetlerine devam edebilecektir.

Maden Kanunu m.46'ya göre ruhsat sahibi ile arazi sahibi arasındaki hukuki durum bu şekilde düzenlenmiştir. Fakat rödovans veren ile arazi sahibi arasındaki hukuki duruma ilişkin hiçbir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda, rödovans verenin arazi sahibinin arazisine zarar vermesi durumunda, m. 46/4 uyarınca ruhsat sahibinin arazi sahibine ödeyeceği tazminatın hukuki dayanağının araştırılması gerekecektir. Öncelikli olarak ruhsat sahibinin araziye müdahalesi maden işletme hakkının bir neticesi, bir sonucudur³⁴³. Bir başka deyişle müdahalenin hukuka uygunluk sebebi maden işletme hakkıdır. Maden Kanunu m. 46/4'de düzenlenen ve tazmin edilmesi gereken zararlar, maden işletme hakkının sınırlarını aşan veyahut madencilik faaliyetini aşan türde zararlardır. Bu tarz zararlardan sorumluluk fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi olarak değerlendirilecektir³⁴⁴.

Maden Kanunu m.46'daki zarara ilişkin irtifak/intifa hakkı ruhsat sahibi lehine işleneceğinden rödovans veren ile arazi sahibi arasında doğrudan bir bağ kurulmayacaktır³⁴⁵. Ancak bu bağın kurulmamış olması, rödovans verenin maden sahasına ulaşmasını engellemeyecektir, çünkü ruhsat sahibinin ruhsattan kaynaklı borçlarının başında sözleşme konusu maden sahasını işletmeye elverişli bir şekilde teslim borcu bulunmaktadır³⁴⁶. Bu nedenle ruhsat sahibinin Maden Kanunu 46.madde uyarınca arazi sahibi ile uyuşmazlığını çözmesi gerekecektir. O halde rödovans verenin, arazi sahibinin arazisine zarar vermesi durumunda sorumluluğunun sınırları belirtilmelidir. Buradaki sorumluluğun TBK m.71 hükmü uyarınca müştereken ve müteselsilen bir sorumluluk mu olacağı yoksa Maden Kanunu m.46/4 uyarınca sadece ruhsat sahibinin sorumluluğunda mı olacağı tartışılmalıdır. Bu noktada araziye verilen zararları ikiye ayırmak gerekecektir. Bunlar:

---

³⁴³ **Öztoprak**, s.89; **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1290.

³⁴⁴ **Topaloğlu**, (Maden), s.325; **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1290; **Özdamar**, s.331.

³⁴⁵ **Amıkhoğlu**, s.211.

³⁴⁶ **Amıkhoğlu**, s.211.

- Madencilik faaliyeti sonrası ortaya çıkan zararlar,
- Haricen ortaya çıkan zararlardır.³⁴⁷.

Madencilik faaliyeti sonrası ortaya çıkan zararlardan, Maden Kanunu m.46/4 uyarınca ruhsat sahibi sorumlu olacaktır. Çünkü ruhsat sahibi ile arazi sahibi arasında kurulacak irtifa / intifa hakkı kapsamındaki hak nispi bir hak olduğundan, arazi sahibi arazisine zarar geldiğinde kanun gereği ruhsat sahibinden zararını haksız fiil kapsamında tazmin edecektir. Ruhsat sahibi de iç ilişki gereği kusur durumuna göre rödovans verenden zararını tazmin edecektir. Bu durumda TBK m.71 hükmü uygulanmayacaktır³⁴⁸.

Haricen ortaya çıkan zararlarda ise TBK kusur prensibi gereği, madencilik faaliyeti haricinde ortaya çıktığı için, haksız fiili kim oluşturduysa sorumluluk prensibine göre zararı tazmin edecek kişi belirlenecektir. Ruhsat sahibi eğer araziye madencilik faaliyeti dışında zarar vermişse zararı karşılayacak, rödovans veren araziye madencilik faaliyeti dışında zarar vermişse zararı karşılayacaktır.

Ortaya çıkan zararın Maden Kanunu m.46/4 uyarınca nasıl hesaplanacağına ilişkin sadece adli mercilerce hesaplama yapılacağı belirtilmiştir. Bu noktada da TBK haksız fiile ilişkin zarar hesaplamaları yapılacak, zararın hesaplanması mümkün değilse TBK m. 51 ve devamı uyarınca hâkim re'sen zararı hesaplayacaktır³⁴⁹.

TBK m.46/4 uyarınca verilen zararın, madencilik faaliyetinden doğan zararlardan olduğu şüphesizdir. Ruhsat sahibinin kusuru olmadığı takdirde rödovans sözleşmesine konu araziye zarar gelmesi durumunda sorumlu olmayacaktır. Yüksek mahkeme de vermiş olduğu kararında ruhsat sahibinin araziye verilen zararda kusurunun olup olmadığının araştırılması gerektiği belirtilmiştir ³⁵⁰ . Bir başka ifadeyle ruhsat sahibinin,

³⁴⁷ **Amıkhoğlu**, s.212; **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1289.

³⁴⁸ **Amıkhoğlu**, s.212; **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1289.

³⁴⁹ **Erdoğan**, s.179.

³⁵⁰ “Yerel mahkemece davalının rödovans sözleşmesi gereği orman sahasında meydana gelecek her türlü zararı idareye karşı kabul ettiği, davalının kusursuz sorumluluğu olduğu kabul edilerek davanın kabulü yönünde karar verilmiştir. Somut olayda davalının kusursuz sorumluluğundan söz edilemez. Yerel mahkemece olay yerinde inceleme yapılarak daha önceki verilerden de yararlanılarak yangının çıkış yerinin belirlenmesi, buranın davalının sorumluluğunda bulunan alanda kalıp kalmadığının araştırılması, pasa sahası olup olmadığının da araştırılarak yangının çıkış yerinin davalıya ilişkin sahada ise yangının çıkmaması için gereken tedbirlerin alınıp alınmadığının incelenmesi, eğer saha davalıya teslim edilen saha değilse davalı tarafından fiilen kullanılıp kullanılmadığı da ayrıntılıca incelenerek varılacak sonuca göre karar vermek gerekirken eksik inceleme ile davanın kabulü usul ve kanuna aykırı olduğundan kararın bozulması gerekmiştir.”(4.HD. T:22/09/2005 E:2005/10800 K:2005/9718) (Sinerji Mevzuat) (E.T.02/08/2019).

öngörülemeyen zararlardan sorumlu tutulabilmesi için bu zararlara az da olsa kusuruyla sebebiyet vermiş olması gerekmektedir.³⁵¹

Ruhsat sahibinin, Maden Kanunu m.46/4 uyarınca verdiği zararlar hep maden arazisi içerisindeki zararlar değildir. Uygulamada ruhsat sahibinin maden sahası dışında da 3.kişilere zarar vermesi muhtemeldir. Örneğin; madenden rezerv taşıyan kamyonun devrilmesi, maden araçlarının yüklü olmasından kaynaklı yoldaki arazilere zarar vermesi. Bu tür durumlarda TBK kusursuz sorumluluk hallerini düzenleyen, TBK m.66 adam çalıştırmanın sorumluluğu, TBK m.69 yapı ve eser malikinin sorumluluğu ve TBK m.71'in uygulama alanı yoksa hakların yarışması söz konusu olacaktır. Bu durumda zarar gören hangi sorumluluk sistemini iddia etmişse ona göre karar verilecektir.³⁵²

Maden Kanunu m.46 uyarınca talep edilecek tazminatlara ilişkin haksız fiil zamanaşımı uygulanacaktır. TBK'daki haksız fiil zamanaşımı TBK m.72'de düzenlenmiştir. Hüküm “ (1)*Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır. (2)Haksız fiil dolayısıyla zarar gören bakımından bir borç doğmuşsa zarar gören, haksız fiilden doğan tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcu ifadan*

³⁵¹ **Amıkhoğlu**, s.213; **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1291.

³⁵² “Bu konunun tartışılması sırasında her ne kadar Borçlar Kanununun 58. maddesinin Medeni Kanunun 656, 661 ve 662. maddelerine göre daha genel nitelikte bir hüküm olup özel hükmün olup özel hükmün öncelikle uygulanması gerektiği, 58. maddenin yapı sahibini aynı veya kişisel olsun bütün hak sahiplerine karşı sorumlu tutmak amacını güttüğü, oysaki Medeni Kanunun 662. maddesinin hem taşıdığı unsurlar bakımından olaya uyduğu hem de birbirine bitişik ve alanları yönünden tedahül eden iki aynı hak sahibinin müesses haklarını kullanmalarından doğan zararı öngördüğü, bu hükmün de kusursuz sorumluluk esaslarına dayanıp, komşusunun haklarını koruyucu tedbirleri almayan imtiyaz hakkı sahibini meydana gelen zararı tazmine zorladığı ileri sürülmüş ise de bu görüş, çoğunluk tarafından benimsenmemiştir. Bununla beraber işin Medeni Kanunun 662. maddesi uyarınca çözülmesi görüşünde bulunanlar dahi işletme sahibinin kusursuz sorumluluğu noktasında çoğunluğun görüşleriyle birleşmişlerdir. Çoğunluğun görüşüne gelince: İmtiyaz, işletme sahibine zeminin altındaki cevheri çıkartma için hak sağladığına göre; bu hakkın kullanılması için yerin altında yapılacak her türlü tesisin, üzerindeki yapılara ve arsalara zarar vermeyecek bir düzen ve sağlamlıkta yapılması ve böylece korunması zorunluluğunu da yükler. Aksi halde kusurlu şekilde, mukavemetsiz yapmış veya yaptığını elverişli şekilde bulundurmamış olmaktan doğan zararı, imtiyaz sahibi, ödemekle yükümlü olur. Gerçekten imtiyaz sahibinin yer altında kurduğu tesisler, nitelikçe, Borçlar Kanununun 58. maddesinin yer alan (yapı veya yapılan herhangi bir şeyden) ibaret, toprağa sağlam bir şekilde bağlı, yapıya kuvvetle benzerlik gösteren şeylerdendir. İmtiyaz sahibi, bunların kusurlu, dayanıksız, çatısındaki toprağın mukavemetini azaltıcı veya tamamen yok eder şekilde yapılmış olmasından veya onun gereği gibi bakılmaması sonunda bu sonucu doğuracak niteliği alıp zarar vermesinden, bu hüküm uyarınca ve kusursuz sorumluluk esaslarına göre sorumlu olur.” (YİBK T:04/05/1966 E:1966/6 K:1966/4) (Sinerji Mevzuat) (E.T.02/08/2019); **Amıkhoğlu**, (Sorumluluk), s.1291.

kaçınabilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Haksız fiilin konusunun cezai anlamda da sorumluluğu varsa (*ölüm, yaralama vesair*) ceza kanunlarındaki zamanaşımı süresi uygulanacaktır. Ruhsat sahibinin, arazi sahibine vermiş olduğu zararlardan kaynaklı zamanaşımı süreleri de TBK uyarınca değerlendirilecektir. Bu noktada son olarak HGK'nın³⁵³ bir kararından bahsetmek gerekir. HGK kararında, haksız fiil sonucu uğranılan zararın sürekli devam etmesi halinde zamanaşımından söz edilemeyeceğini belirtir³⁵⁴.

Sonuç olarak; ruhsat sahibinin, arazi sahibine maden faaliyetinden dolayı vermiş olduğu zararlar TBK m.71 genel kuralı ile (*müştereken ve müteselsilen sorumluluk ilkesi*) çözümlenmeyecek, Maden Kanunu m.46/4 uyarınca (*ruhsat sahibinin sorumluluğu*) çözümlenecektir. Bu durumda TBK m.71 genel kural olan tehlike sorumluluğunun ilk istisnasının arazi sahibine, madencilik faaliyetinden dolayı verilen zararlar olarak kendini göstermektedir.

3.2.3.2.2. Çevre Kanunu'ndan Doğan İstisnalar

TBK m.71.maddedeki kuralın ikinci istisnası Maden Kanunu ek-7/3.fıkıradaki belirtilen madencilik faaliyetinden doğacak iş kanunu, iş sağlığı ve güvenliği kanunundan doğacak yaptırımlardan rödovans verenin sorumlu olacağından bahsedilmiştir³⁵⁵. Söz konusu hükmü Çevre Kanunu Madde 28 ile beraber değerlendirmek gerekmektedir. 28. Madde Kirletenin sorumluluğu başlığı altında “(1)Çevreyi kirletenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar. (2)Kirletenin, meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır. (3)Çevreye verilen zararların tazminine ilişkin talepler zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren beş yıl sonra zamanaşımına uğrar.” şeklinde düzenlenmiştir.

---

³⁵³ “Mahkemece hükme esas alınan fabrikanın izabehane bölümünün 1993 yılında durdurulmuş olması, bu tarihten itibaren bir yıldan fazla süre geçtiğine dair davalı savunmasına, zararın sadece bu bölümden çıkan gazlardan kaynaklanmadığı, fabrikanın çalışması ile de bitkilerin uzun zaman içerisinde yok olduğu, bunun nedeni olarak erozyonun başladığı ayrıca maden çıkarmak için başvurulmuş adımlardan dolayı da sarsıntıların olduğu, bunların bir anda değil yer yer ve halen de devam ettiğinin anlaşılması bulunmasına göre davalının bu yöne ilişkin olan savunmasına itibar edilemez. Bu nedenle de davanın zamanaşımına uğramış olduğundan söz edilemez. Davanın bundan dolayı reddi doğru değildir.” (HGK T:10/11/1999 E:1999/4/940 K:1999/937) (Sinerji Mevzuat) (E.T.02/08/2019)

³⁵⁴ Topaloğlu, (Maden), s.326; Amıkhoğlu, (Sorumluluk), s.1292.

³⁵⁵ Erdoğan, s.189-190.

Görüldüğü üzere Kanun koyucu çevreyi kirleten kimse onun sorumlu olduğuna suçta ve cezada şahsılık ilkesine paralel olarak düzenleme yapmıştır. Örnek vermek gerekirse, bir taşınmazın kiraya verilmiş olsun, kiracı çevreyi sürekli kirletmekte, geceleri gürültü yapmakta olsun. İdarenin bu noktada kiracıya mı yoksa ev sahibine mi idari yaptırım uygulaması hukuka uygun olandır? İşte bu noktada idarenin, ruhsat sahibine uygulamış olduğu yaptırım bu örnekteki gibi bir çelişki oluşturmaktadır. Rödovans verenin, ruhsat sahasında atık yağı usule uygun tutmadığından dolayı Çevre Bakanlığı, Çevre Kanunu 20-r.fikrası uyarınca 139.503.00 TL³⁵⁶ para cezası uygulaması örneğini ele alalım. Söz konusu idari yaptırımın iptali için Ankara 13.İdare Mahkemesi 2018/463 esas 2019/24 sayılı kararında mahkeme iptal kararı vermiştir. Gerekçesinde:

“Olayda, 10/06/2015 tarihli denetime ilişkin maden yüksek mühendisi ile çevre ve şehircilik uzman yardımcısı tarafından hazırlanan 10/06/2015 Görev raporunda özetle; tesiste kullanılan madeni atık yağların tesis yetkilisi tarafından atık alanı olarak gösterilen yerde uygunsuz bir şekilde biriktirildiğinin fotoğraflarla tespit edildiği, kırma eleme tesisinin kurulu olduğu, ancak denetim esnasında faaliyette bulunmadığı, tesis yetkilisi tarafından sunulan bilgi ve belgeler arasında tesise ait Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzininin bulunmadığı, tesis yetkilisi tarafından ruhsat temdit işlemleri nedeniyle 6 aydır işletmede faaliyetin olmadığının beyan edildiği, ocak ve tesisin .... İnşaat Ltd Şti'ne Rödovans sözleşmesi ile verildiği, tesis sahasında bulunan hurdalık alana IBC, kontamine olmuş atıkların gelişi güzel biriktirildiği, toprak zeminde döküntülerin olduğu tespitlerine yer verilerek, Çevre Kanununun 20-r maddesi uyarınca davacı şirkete idari para cezasının teklif edildiği, davacı şirketin IR:73136 ruhsat numaralı kalker ocağı ve kırma eleme tesisi bulunan sahayı rödovans sözleşmesi ile dava dışı A.. İnşaat Ltd. Şti.'ye işletim hakkını verdiği, yapılan denetimde, söz konusu tesiste kullanılan madeni atık yağların tesis yetkilisi tarafından atık alanı olarak gösterilen yerde uygunsuz bir şekilde biriktirildiği 13 02 08 atık kodlu diğer motor, şanzıman ve yağları atıklarının konteyner

---

³⁵⁶ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve İl Müdürlüğümüz Elemanları tarafından işletmenizde yapılan denetimde işletmenizde kullanılan madeni atık yağların tesis yetkilisi tarafından atık alanı olarak gösterilen yerde uygunsuz bir şekilde biriktirildiği fotoğraflarla tespit edilmiş ve 10.06.2015 tarih ve A177871 seri nolu tutanak tanzim edilmiştir. Söz konusu olumsuzluğa binaen 5491 sayılı kanunla değişik 2872 sayılı Çevre Kanununun 20/r maddesi kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi genel Müdürlüğü tarafından 00.00.15.798/20.07.2015 idari yaptırım karar defteri sıra numarası ile firmanıza 139.503 TL idari para cezası uygulanmıştır.

içerisinde atık sahası olarak gösterilen saha dışında açık alanda depolandığı ve atıkların depolanma şartlarının uygun olmadığı sabittir.

Ancak hukuka aykırılığı tespit edilen fiiller nedeniyle idari para cezasından sorumluluğun tespiti noktasında rödovans sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin açıklama yapılması zarureti vardır. Maden Kanununda açıkça düzenlenmeyen bu sözleşme, maden ruhsat alanlarının maden arama ve işletme ruhsat sahibi tarafından sözleşme ile gerçek veya tüzel bir kişiye bir süre bırakılması, maden ocağının işletilmesini üstlenen gerçek veya tüzel kişinin ise, ruhsat sahibine ürettiği her bir ton maden için bir miktar ücret ödemeyi taahhüt ettiği bir sözleşmedir. Rödovans sözleşmesi, maden ruhsatının devrini değil, bu hakkın bir başkasına belirli bir süreyle kullanılmasını amaçlar. Bu sözleşmenin yapılması kanunda herhangi bir şekle tabi tutulmamıştır. Maden Kanununda, maden haklarının bölünmezliği ilkesi kabul edilmiştir.(m.5/1) Bu düzenlemenin amacı, işletilmesinde kamusal yarar olan madenlerin rasyonel ve ekonomik olarak değerlendirilmelerini sağlamaktadır. Ancak aynı madde uyarınca maden arama ve işletme haklarının devri mümkündür. Maden Kanununun 5.Maddesinin ikinci fıkrasına göre “Maden ruhsatları ve buluculuk hakkı devredilebilir. Devir yapılmadan önce arama ve işletme ruhsatlarının devredildiği tarihteki ruhsat bedelinin iki katı tutarında devir bedeli alınır. Devir Bakanlık onayı ile gerçekleşir.” Maden kanununun ek 7.maddesinin birinci fıkrasına göre “Ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında rödovans sözleşmeleri Bakanlığın iznine tabidir. İzin alınmaksızın yapılan rödovans sözleşmesi ile yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulur.” Aynı kanunun ek 7 maddesinde “Maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yapmış oldukları rödovans sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar rödovans verene aittir. Ancak bu durum ruhsat sahibinin Maden Kanunundan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.” Hükmü düzenlenmiştir. Buna göre ruhsat sahibinin Maden Kanunundan doğan sorumlulukları nedeniyle sözleşmede denetim yetkisine ilişkin bir takım hükümlere yer verilmesi rödovans sözleşmelerinin geçerliliğine hanel getirmez. (UYUMAZ, Alper/GÜNGÖR, Fatma; Rödovans sözleşmesi, GÜHFD, C. 19,2015, s.160) Maden sahasında işletme hakkının kiraya verilmesinde (rödovans sözleşmesi) rödovans veren, madeni, sözleşmede belirtilen şartlar çerçevesinde kendi adına işletir.

Bakılan davada, atıkların tespit edildiği IR:73136 ruhsat numaralı sahanın ilk olarak 05/02/2013 tarihli rödovans sözleşmesi ile A.. İnşaat Ltd. Şti. 'ye işletim hakkının verildiği rödovans sözleşmesinin 05/05/2015 tarihli sözleşme ile 31/12/2015 tarihine kadar uzatıldığı, rödovans sözleşmesinin ilgili Bakanlığa sunulduğu noktasında ihtilaf olmadığı, bu süreçte sahaya ilişkin işyeri açma ve çalışma ruhsatının 13/02/2014 tarihinde ilgili makamdan dava dışı rödovans veren şirket tarafından alındığı, sahada patlayıcı madde satın alma ve kullanma izin belgesinin 12/03/2013 ve bitiminde 23/06/2015 tarihinde bu şirketçe alındığı, elektrik aboneliğinin rödovans veren şirkette olduğu görülmüş olup, rödovans sözleşmesi ile sahayı kullanan dava dışı A.. İnşaat Ltd. Şti. 'nin maden çıkarma faaliyeti esnasında oluşan atık birikintilerinin uygunsuz depolanmasında, her ne kadar denetim tarihinde işletmenin ruhsat temdit işlemleri nedeniyle 6 aydır faaliyetin olmadığı beyan edilmişse de oluşan atıkların kesin olarak hangi tarihte bırakıldığının tutanakta açıkça belirtilmediği, bu nedenle denetim tarihinin dava dışı A... İnşaat Ltd. Şti. 'nin rödovans sözleşmesinin kapsadığı dönem olduğu, yine iş yeri açma ve çalıştırma ruhsatı sahibinin de rödovans veren şirket olduğu göz önüne alındığında, rödovans sözleşmesinin yürürlükte olduğu tarihlerde sahanın hukuken tasarrufunda olmadığı, fiilen de kullanmayan davacı şirketin idari para cezasından sorumlu olamayacağı, öncelikle Çevre Kanununun 20. Maddesinin r bendinde ise açıkça yer alan “ aykırı olarak atık toplayan, taşıyan, geçici ve ara depolama yapan, geri kazanan, geri dönüşüm sağlayan, tekrar kullanan veya bertaraf edenlere ... İdari para cezası verilir.” Hükmü gereğince aykırılığı bizzat yapanın idari para cezasının muhatabı olduğu, kaldı ki Anayasa'nın Suç ve Cezalara İlişkin Esaslar başlıklı 38.maddesinin 7.fikrasında ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 20.Maddesinde kurala bağlanan, Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği İlkesi gereğince, herkesin kendi fiilinden sorumlu tutulması, cezanın yalnız suçu işleyenlere, iştirak edenlere verilmesi, suça katkısı bulunmayanlara ceza sorumluluğu yükletilemeyeceği, hiç kimsenin işlemediği bir suçtan sorumlu tutulamayacağı ilkesinin idari para cezaları için de geçerli olacağı açık olup, tesis edilen işlemde hukuka uygunluk bulunmamıştır.” diyerek suçta ve cezada şahsilik ilkesi gereği rödovans verenin fiil ve eylemlerinden kendisinin sorumlu olması gerektiğini kabul ederek idari yaptırımını iptal eder.

Görüldüğü üzere Yerel Mahkeme kararında, hem Anayasa m.38/7, hem Çevre Kanunu m.20 hem de ek m.7'ye yapılan atıf ile suçlarda ve cezalarda şahsilik ilkesi gereği rödovans verenin, Çevre Kanunu'na uymaması halinde sorumlu olacağını belirtir.

Yine Danıştay diğer kararlarında:

“Cezaların şahsiliği ilkesi gereğince, idari para cezasına konu olan fiil kim tarafından işlenmiş ise, ceza sorumluluğunun da o kişiye ait olması gerekmektedir. Bununla birlikte; her zaman düzenlenebilir nitelikte olan ve sadece taraflar arasında imzalanan, resmi bir şekilde olmayan ve resmi kurumlara ibraz edilmeyen sözleşmenin idare tarafından bilinmesine olanak bulunmamaktadır. Sözleşmenin, adi yazılı şekilde düzenlenmiş olması, geçerliliğini ortadan kaldırmamakla birlikte; araç sürücüsü tarafından denetim elemanlarına herhangi bir bilgi ve belge ibraz edilmemesi nedeniyle, sözleşmenin tarafı olmayan idarenin, idari para cezasını kiracıya (aracı işleten sıfatıyla) verebilmesi, taraflar arasında düzenlenen ve resmi kurumlara ibraz edilen noter onaylı bir araç kiralama sözleşmesi veya noterlikçe düzenlenen finansal kiralama sözleşmesinde olduğu gibi özel siciline kaydedilmiş olması halinde mümkündür.³⁵⁷”

“Dava; deniz kirliliğine sebebiyet verildiğinden bahisle, Çevre Kanunu'nun ilgili maddesi uyarınca idari para cezası verilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmış, Bu durumda, davacıya isnat edilen suçun Çevre Kanununun ilgili maddesinin hangi fıkrası uyarınca cezalandırılması gerektiği hususunu açıkça ortaya konulmasının, belirlilik ilkesi gereği kişilerin işledikleri suçun karşılığını bilmeleri açısından önem arz etmesi nedeniyle, Çevre Kanununun ilgili maddesinin, tek başına para cezasının yasal dayanağı olarak kabulünün mümkün olmadığı, verilen para cezasının karşılığı olan anılan Kanununun ilgili maddesinin ilgili fıkrası veyahut bendinin açıkça belirtilmesi gerektiğinden, davacının fiilinin açık olarak tanımlanması ve fiilin karşılığı cezanın ifade edilmesi gerekirken, bu değerlendirme yapılmaksızın tesis edilen işlemde hukuka uyarlık bulunmadığından davanın reddi yolundaki temyize konu İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır.³⁵⁸” şeklinde karar vererek yaptırıma konu eylemi kim işlediyse onun cezalandırılması gerektiğini belirtmiştir.

Kanun koyucu Çevre Kanunu m.28/2'de, birinci fıkradaki kusursuz sorumluluk hali yanında, oluşan zararlardan kaynaklı kirletenin genel hükümlere göre de sorumlu olabileceğini belirtir. Hükümde bahsi geçen sorumluluk TBK m.71'deki tehlike sorumluluğu değil, haksız fiilden kaynaklı sorumluluk halidir³⁵⁹. İkinci fıkrada

³⁵⁷ Danıştay 14.İD. T:17/04/2012 E:2011/8115 K:2012/2787 (Sinerji Mevzuat) (E.T.02/08/2019).

³⁵⁸ Danıştay 14.İD. T:21/09/2012 E:2011/12668 K:2012/5977(Sinerji Mevzuat) (E.T.02/08/2019).

³⁵⁹ **AmkHoğlu**, (Sorumluluk), s.1292.

düzenlenen sorumluluk, birinci fıkrayı tamamlayıcı niteliktedir bu yüzden zarar gören ister tehlike sorumluluğuna isterse haksız fiil sorumluluğuna başvurmakta serbest olacaktır³⁶⁰.

Sonuç olarak TBK m.71'deki işleten ve işletme sahibinin müşterek ve müteselsilen sorumluluk kuralının bir diğer istinası olarak Çevre Kanunu'ndan kaynaklı doğan yaptırımlar kabul edilecektir.

3.2.3.2.3. İş Kanunu ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'ndan Doğan İstisnalar

TBK m.71.maddedeki kuralın 3.istisnası Maden Kanunu ek m.7/4.fıkra da belirtilen İş Kanunu ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'ndan kaynaklı sorumluluğun rödovans veren de olduğuna ilişkindir. Kanuna 2010 yılında 5995 sayılı kanun ile eklenen bu fıkrada açıkça Genel Müdürlüğün izni ile hukuk dünyasında sonuç doğuran rödovans sözleşmelerinde *madencilik faaliyetlerinden doğan* iş kanunu ve iş sağlığı ve güvenliğinden kaynaklı idari, mali ve hukuki sorumlulukların açıkça rödovans verene ait olacağı kabul edilmiştir. Eklenen bu madde ile TBK m.71'de düzenlenen sorumluluğun bir diğer istisnası getirilmiştir. İstisnaya göre rödovans veren bu tür idari, mali ve hukuki durumlara karşı sorumlu olacaktır³⁶¹. Ancak Yüksek Mahkeme geçmiş bazı kararlarında rödovans veren-ruhsat sahibi arasındaki ilişkiyi alt işverenlik ilişkisine benzetse de eklenen madde sonrasında rödovans verenin açıkça sorumlu olduğuna ilişkin düzenleme getirildiğinden bu noktadaki görüş değiştirilmiş ve ek madde uygulanmıştır³⁶². Yüksek

---

³⁶⁰ **Ertaş**, Şeref, Çevre Hukuku ve Hayvan Hakları Hukuku, 2.Baskı, İleri Yayınevi, İzmir, Ocak, 2012, s.170.

³⁶¹ Özellikle maden işletmesinden kaynaklı işçilerde oluşabilecek hastalıklarda ve iş kazalarında tek başına rödovansçı sorumlu olacaktır. **Topaloğlu**, (Maden), s.257; **Uyumaz/Güngör**, s.169; **Amklioğlu**, (Sorumluluk), s.1295.

³⁶² "Davacı, maden işçisi olarak davalılardan TTK Genel Müdürlüğünün asıl işveren, diğer davalının alt işveren olarak faaliyette bulunduğu işyerinde 15.01.2008'den itibaren çalıştığını, iş akdinin işveren tarafından 26.02.2013'de haksız ve önelsiz feshedildiğini iddia ederek kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, ücret, izin ücreti ve ulusal bayramı, genel tatil ücretinden kaynaklanan alacaklarının ödetilmesini istemiştir. Davalı TTK Genel Müdürlüğü cevabında, diğer davalı ile 27.01.2004 günlü rödovans sözleşmesi yapıldığından sorumluluğun sahayı fiilen işleten şirkette olduğunu, kurumun sorumluluğunun bulunmadığını savunarak davanın reddini talep etmiştir. Davalı şirket cevabında, dava konusu alacakların miktarının belirlenebilir olmasından dolayı kısmi dava açılmayacağını, davacının kendilerinden herhangi bir alacağı bulunmadığını bildirmiştir.

Mahkemece davalılar arasında rödovans sözleşmesi bulunup sahanın tamamen davalı şirkete terkedildiğinden, sahada TTK Genel Müdürlüğüne yürütülen bir faaliyet bulunmadığından alt işveren-üst işveren ilişkisi bulunmadığı gerekçesiyle davanın TTK Genel Müdürlüğü yönünden husumet nedeniyle reddine," diğer davalı yönünden davanın kabulüne karar verilmiştir.

Dosya kapsamına göre davacı 15.01.2008-04.03.2013 tarihleri arasında davalı işyerinde çalışmıştır. Davalılar arasından yapılan rödovans sözleşmesinin "Kontrol ve Denetleme" başlıklı 20.maddesinde

Mahkeme bu kararında açıkça ek maddeye atıfta bulunarak bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih olan 10/06/2010'dan önceki çalışma döneminden ruhsat sahibini sorumlu tutmuş, maddenin yürürlük tarihinden sonraki çalışma döneminde ise ruhsat sahibinin sorumluluğunun olmadığına ilişkin karar vermiştir.

Bu başlık altında son olarak İLO tarafından kabul edilen 176 sayılı Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesinden bahsetmek gerekmektedir. Söz konusu sözleşme 2014 yılında TBMM tarafından kabul edilmiştir. Sözleşmenin 6.maddesi³⁶³ “İşveren, Sözleşme'nin bu Bölümü kapsamındaki engelleyici ve koruyucu önlemleri alırken riski de değerlendirecek; neyin akla yatkın, yapılabilir ve uygulanabilir olduğunu dikkate alarak, alandaki örnek uygulamalara bakarak ve gerekli titizliği göstererek bu konuyu aşağıda belirtilen öncelik sırasına göre ele alacaktır:

- (a) riskin ortadan kaldırılması;
- (b) riskin kaynağında kontrol altına alınması;
- (c) güvenli çalışma düzenlemeleri dâhil olmak üzere çeşitli yollarla riskin asgariye indirilmesi ve
- (d) risk varlığını sürdürüyorsa kişisel koruyucu donanım kullanılmasının sağlanması.” şeklinde düzenlenmiştir.

"TTK veya yetkili kılınacak müessese müdürlüğü işletmecinin sahadaki çalışmalarını işletme projesine uygun yapıp yapmadığını kontrol etmeye yetkilidir" şeklindeki düzenleme mevcuttur.

Her ne kadar 3213 sayılı Maden Kanunu'na 10.06.2010 tarihinde 5995 sayılı Kanunun 17.maddesi ile eklenen Ek 7. maddesinde "maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yapmış oldukları rüdevans sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar rüdevans verene aittir. Ancak bu durum ruhsat sahibinin Maden Kanunundan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmaz" hükmünü öngörmüş ise de davacının çalışma süresi gözetildiğinde 15.01.2008'den maden Kanunundaki değişiklik tarihi olan 10.06.2010 tarihine kadar olan işçilik alacaklarından davalı TTK Genel Müdürlüğünün rüdevans sözleşmesindeki hükümler gereği kontrol yetkisi olduğundan asıl işveren olarak sorumlu tutulması gerekir. Mahkemece davacının Maden Kanunundaki değişiklik sonrası olan 10.06.2010-04.03.2013 tarihleri arasındaki işçilik alacakları yönünden TTK Genel Müdürlüğünün sorumlu olmadığı ve husumetin bu dönem için anılan davalıya düşmediğinin kabulü doğru ise de Maden Kanunundaki değişiklik öncesi çalışma dönemindeki işçilik alacakları yönünden davanın davalı TTK Genel Müdürlüğü yönünden reddi doğru değildir. Kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir." (7.HD. T:06/11/2014 E:2014/10321 K:2014/20357) (Sinerji Mevzuat) (E.T.02/08/2019); Uyumaz/Güngör, s.146; Amıkhoğlu, (Sorumluluk), s.1296.

³⁶³ www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/europe/ro-geneva/--ilo-Ankara/documents/wcms_450748.pdf (E.T.02/08/2019).

Yine sözleşmenin 7.maddesinde “İşverenler, kendi denetimleri altındaki madenlerde güvenlik ve sağlık risklerini ortadan kaldırmak ya da asgari düzeye indirmek için gerekli tüm önlemleri alacaklar ve özellikle aşağıdaki hususları gözeteceklerdir:

- (a) güvenli çalışma ve sağlıklı bir çalışma ortamı koşulları sağlanması için, bir iletişim sistemi dâhil olmak üzere, madenin uygun biçimde düzenlenmesi, inşa edilmesi ve elektrik, mekanik ve diğer gerekli cihazlarla donatılması;

- (b) madenin, işçilerin kendilerine verilen işleri kendilerinin ya da başkalarının güvenlik ve sağlığını tehlikeye atmadan yapabilecekleri şekilde faaliyete başlatılması, işletilmesi, sürdürülmesi ve faaliyetinin durdurulması;

- (c) kişilerin kendi yaptıkları işler çerçevesinde bulunabilecekleri alanlarda zeminin sağlamlığını koruyacak adımların atılması;

- (d) mümkün olduğu her durumda ve yer altındaki her çalışma mahalli, için her biri yüzeye ulaşmak için farklı yollarla bağlantılı iki çıkış bulundurulması;

- (e) işçilerin açık olabilecekleri tehlikelerin ve bu açıklığın derecesinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi için çalışma ortamlarının izlenmesi, değerlendirilmesi ve düzenli olarak denetlenmesi; ,

- (f) girilmesine izin verilen yeraltındaki tüm çalışma mahallerinde yeterli havalandırmanın sağlanması;

- (g) özel kimi tehlikelere açık yerler söz konusu olduğunda, güvenli bir çalışma sistemi ve işçilerin korunmasını sağlamak üzere bir işletme planı ve usulleri hazırlanarak bunların uygulanması;

- (h) yangın ve patlamaların meydana gelmesini ve yayılmasını önlemek, tespit etmek ve gerekli müdahalelerde bulunmak için madencilik çalışmasının doğasına uygun önlemlerin ve ön tedbirlerin alınması ve

- (i) işçilerin güvenliği ve sağlığı açısından ciddi bir tehlike ortaya çıktığında faaliyetlerin durdurulmasını ve işçilerin güvenli bir yere tahliyesinin sağlanması.

İşveren, makul ölçüler içinde öngörülebilecek sınıai ve doğal felaketler için, her madeni kendisine özgü olmak üzere, bir acil durum hareket planı hazırlayacaktır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Hükümlerde de görüleceği üzere maden faaliyetlerinde işverenlerin çok ağır yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülüklerin maliyetleri de madenin durumuna göre farklılıklar gösterebilecektir.

176 sayılı Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesinin 12.maddesi birden fazla işveren olması halindeki durumu düzenlenmiştir. Madde: “*Aynı madende faaliyetlerin iki ya da daha fazla sayıda işveren tarafından yürütülmesi halinde, madenden sorumlu olan işveren işçilerin güvenliği ve sağlığıyla ilgili tüm önlemlerin yaşama geçirilmesini koordine edecek ve işlerin güvenliğinden birinci derecede sorumlu işveren o olacaktır. Bu hüküm, tek tek işverenleri, işçilerin güvenlik ve sağlığıyla ilgili tüm önlemlerin yaşama geçirilmesi sorumluluğundan kurtarmaz.*” şeklinde düzenlenir. Madde kısaca, asıl işverenin ana sorumlu olduğunu, diğer işverenlerin de sorumluluğunun devam edeceği hususunu belirtmiştir³⁶⁴. Bu noktada Maden Kanunu ek-7.maddenin mi 176 sayılı sözleşmenin 12.maddesinin mi uygulanacağı sorusu gelmektedir. Kanaatimiz, rödovans verenin bu tür durumlarda, üretime ne kadar katıldığına tespit edilmesi ve ona göre sorumluluğun belirlenmesi gerekecektir. Ek 7.madde uyarınca iş kanunu ve iş güvenliğinden kaynaklı tüm sorumluluğun rödovans veren de olduğu kabul edilmiştir. Ancak uluslararası sözleşmeler de iç hukuk düzenimizde kanun hükmünde kabul edilmesinden dolayı uygulama alanı bulabilecektir. Bu durumda da ruhsat sahibinin, maden faaliyetinde işletmeci gibi davranması halinde sorumluluğundan bahsedilebilecektir. O halde kural olarak ek 7.madde gereği rödovans verenin sorumluluğunun ana sorumluluk olduğu, istisna olarak ruhsat sahibinin de sorumlu olabileceğini söylemek gerekecektir.

Sonuç olarak, TBK m.71’deki genel kuralın bir diğer istisnası İş Kanunu ve İş Sağlığı-Güvenliği ile alakalı doğacak idari, mali ve hukuki sorumluluklardan doğmaktadır. Bu tür bir yaptırım olması halinde müştereken ve müteselsilen bir sorumluluğun olmadığı, aksine sadece rödovans verenin doğrudan sorumlu olacağı ek 7.madde ile kabul edilmiştir. Ancak burada İLO 176 nolu sözleşmenin 12.maddesinin de somut olaya göre uygulanacağı unutulmamalıdır.

---

³⁶⁴ Aydınli, s.35; Erdoğan, s.186-187.

4.RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ VE SONA ERMENİN SONUÇLARI

Rödovans sözleşmesine ilişkin sona erme nedenleri izah edilirken, öncelikle ürün kirasına ilişkin sona erme sebepleri olan TBK m.367-375 arası hükümler incelenecektir. Devamında da ürün kirasına ilişkin sona erme nedenlerinde hüküm bulunmaması halinde TBK m.358'in atfı gereği genel hükümlere ilişkin sona erme sebepleri incelenecektir. TBK 358 hükmü gereği ürün kirasına ilişkin sona erme sebepleri arasında bulunmayan ancak genel hükümlerde bulunan sona erme sebepleri de rödovans sözleşmesinin sona ermesine ilişkin uygulanabilecektir³⁶⁵. O halde rödovans sözleşmesinin sona ermesine ilişkin olarak öncelikle ürün kirasına ilişkin sona erme sebepleri arasında düzenlenen hükümler uygulanacaktır. Bu hükümlerde bulunmayan sona erme sebeplerine ilişkin ise genel hükümlerde düzenlenen sona erme hükümleri uygulanacaktır³⁶⁶.

Rödovans sözleşmelerinin sona ermesine ilişkin son başlık ise Maden Kanunu'ndan kaynaklı sona erme nedenleridir. Burada unutulmaması gereken husus rödovans sözleşmesine konu olan maden işletme hakkının / işletme ruhsatının da belirli kurallara tabi olmasından dolayı Maden Kanunu'ndan kaynaklı özel sona erme sebepleri bulunmaktadır. Bunlardan en tipîği, işletme ruhsatının idarece iptal edilmesi yahut ruhsat sahibi tarafından terk edilmesidir. Bu durumlarda rödovans sözleşmesinin konusu olan maden işletme hakkı ortadan kalktığından sözleşme ileriye etkili olarak sona erecektir. Bunun sonucunda da taraflar o ana kadar ifa etmiş oldukları edimleri geri talep edemeyecek, lakin o andan sonra muaccel olacak borçlarını ise ifa etmeyeceklerdir³⁶⁷.

Sona erme nedenlerine geçilmeden önce borç ilişkisi – borç kavramlarından da söz etmek gerekmektedir. Bilindiği üzere borç ilişkisi, borçtan daha geniş bir kavramdır. Borç kavramı, alacaklının almayı ve borçlunun yerine getirmeyi taahhüt ettiği tek bir edimi ifade ederken; borç ilişkisi, alacaklı ile borçlu arasında birden çok alacak hakkı ile ikincil hakları içeren hukuki ilişki olarak ifade edilir³⁶⁸. Bazen borç sona erdiği halde borç ilişkisi

---

³⁶⁵ **Koca**, Mustafa, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Kira Sözleşmesine İlişkin Genel Hükümlerine Göre Ürün Kirasının Sona Ermesi, GÜHFD, C19, Y:2015, Sa:4, 133-134, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789048>, (E.T.28/09/2019); **Uyumaz/Güngör**, s.171; **Topaloğlu**, (Maden), s.51.

³⁶⁶ **Koca**, s.134; **Çitil**, s.223.

³⁶⁷ **Amkhoğlu**, s.226.

³⁶⁸ **Eren**, s.21-22.

sona ermemiş olabilir yahut borç ilişkisi sona erdiği halde borç devam ediyor olabilir³⁶⁹. Bir başka ifadeyle borç ilişkisi, borçtan daha geniş bir anlam ifade eder. Bu yüzden doktrinde borç ilişkisinin sona ermesine, geniş anlamda sona erme denirken; borcun sona ermesine ise dar anlamda sona erme denir³⁷⁰.

Bu bölüm altında TBK m. 358 atfı gereği genel hükümlerdeki sona erme nedenleri incelenirken, geniş anlamda borç ilişkisinin sona ermesi incelenecek olup, dar anlamda borcu sona erdiren haller de³⁷¹ rödovans sözleşmesine uygun düştüğü ölçüde incelenecektir.

4.1. Rödovans Sözleşmesinin Sona Ermesi

4.1.1. Ürün Kirası Hükümlerine İlişkin Sona Erme Sebepleri

Ürün kirasına ilişkin sona erme sebepleri; TBK 367-371 maddeleri arasında düzenlenmiştir. TBK m. 367’de belirli süreli ürün kirası sözleşmelerinde sona ermeyi, TBK m. 368’de belirsiz süreli ürün kirası sözleşmelerinde fesih bildirim sürelerine uyularak sona ermeyi, TBK m. 369’da taraflar açısından ürün kirasının çekilmez hale gelmesi halinde fesih bildirim sürelerine uyularak sona ermeyi, TBK m. 370’de kiracının iflası halinde sona ermeyi, TBK m. 371’de kiracının ölümü halinde sona ermeyi düzenlemiştir.

4.1.1.1. Belirli Sürenin Dolması

Ürün kiralarına ilişkin TBK m.367-368 hükümlerine göre taraflar, yapacakları sözleşmeyi süreli veya süresiz kararlaştırabilir. TBK m.367 gereğince rödovans sözleşmesi de belirli süreli yapılmışsa, bu sürenin bitiminde sözleşme sona erecektir³⁷². Rödovans sözleşmelerinde ise işletme ruhsatı, ruhsat sahibine belirli bir süreliğine verildiği için rödovans sözleşmelerinin süresiz düzenlenmesi mümkün değildir. Bir başka ifadeyle işletme ruhsatının son bulacağı tarih, rödovans sözleşmesinin geçerli olabileceği son tarihi

---

³⁶⁹ Bu duruma ilişkin sözleşmenin sona erdirilip borcun devam ettiği yahut borcun sona erdirilip sözleşmenin devam ettiği durumlar verilebilir. Örneğin; rödovans sözleşmesinin süresinin sona ermesine rağmen işlemiş rödovans bedeli devam etmesi yahut rödovans bedelinin peşinen ödenip rödovans sözleşmesinin devam etmesi örnek olabilir. (Uyumaz/Güngör, s.171-172).

³⁷⁰ Tuhr, Andreas Von, Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C.1-2 (Çeviri: Cevat Edege), 2.Baskı, Ankara, 1983, s.406; Eren, s.21-22; Kılıçoğlu, s.16-17.

³⁷¹ TBK’da dar anlamda borcu sona erdiren haller; ibra, yenileme, birleşme, ifa imkânsızlığı, kısmi ifa imkânsızlığı, aşırı ifa güçlüğü, takastır.

³⁷² Erdoğan, s.191.

ifade etmektedir. Bundan dolayı kanun koyucunun süresiz ürün kirası sözleşmelerine ilişkin düzenlediği hükümleri rödovans sözleşmelerine uygulamak mümkün değildir³⁷³. Bu noktada Maden Yönetmeliği m.101’de “*Rödovans sözleşmelerinde sözleşmenin bitiş tarihi, muhtemel süre uzatımları dâhil gün/ay/yıl olarak belirtilir.*” şeklinde düzenlenerek Maden Kanunu Ek m.7 uyarınca Genel Müdürlüğün Maden Kanunu m.6 uyarınca şartları taşıyan kişilere vereceği izin için sözleşmede aranan şartları belirtmiştir.

TBK m.367 ürün kiralarında sürenin sona ermesi ile sözleşmenin sona ermesi düzenlenmiştir. Söz konusu madde “(1)Belirli süreli kira sözleşmesi, sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer. (2) Ancak, tarafların örtülü olarak sözleşmeyi sürdürmeleri hâlinde, aksi kararlaştırılmadıkça, kira sözleşmesi birer yıl için yenilenmiş sayılır. (3)Yenilenen kira sözleşmesi yasal bildirim süresine uyularak, her kira yılının sonu için feshedilebilir.” şeklinde düzenlenmiştir. TBK m.367/1 hükmüne göre idareye verilen rödovans sözleşmesinde belirtilen gün/ay/yıl sürenin dolmasıyla rödovans sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir. TBK m.367/2-3.fikralarının ise rödovans sözleşmesine uygulanması Maden Kanunu ek 7.madde ışığında nasıl değerlendirileceği tartışılabilir. Bu noktada yönetmelik maddesinde de belirtildiği üzere tarafların yaptığı rödovans sözleşmesinde muhtemel süre uzatımlarını da dâhil ederek net bir günün sözleşmeyi bitiş günü olarak vermesi gerekmektedir. Aksi halde sözleşmenin kuruma verildiği tarih, sözleşmenin sona erdiği tarih olacak ve devamında da tarafların yeniden bir sözleşme yapması gerekecektir.

4.1.1.2. Belirsiz Süreli Sözleşmelerde Fesih Bildiriminde Bulunulması

Belirsiz süreli sözleşmelerde fesih bildirimini, TBK m.368’de düzenlenmiştir. Madde “(1)Belirsiz süreli sözleşmede, fesih bildirim süresi sözleşme veya yerel âdetle belirlenmemişse, en az altı aylık bir bildirim süresine uyulmak koşuluyla, taraflardan her biri sözleşmeyi feshedebilir. (2)Aksine bir anlaşma yoksa tarımsal taşınmazlara ilişkin ürün kiralarında yerel âdetçe uygulanan bahar veya güz mevsimleri için; diğer ürün kiralarında ise herhangi bir zaman için fesih bildirimini yapılabilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Madde metnine göre, taraflar başka fesih bildirim sürelerini sözleşmede öngörebilirler. Bu nedenle TBK m.368 emredici bir hüküm değildir³⁷⁴. Yukarıda izah edildiği üzere, rödovans sözleşmelerinin belirsiz süreli yapılması yönetmelik gereği Genel

³⁷³ Amıkhoğlu, s.226; Erdoğan, s.191-192.

³⁷⁴ Aral/Ayrançı, s.320; Eren, (Özel), s.446; Amıkhoğlu, s.228.

Müdürlüğün izin vermemesi sonucunu doğuracağından, belirsiz süreli rödovans sözleşmesi yapılamayacağı söylenebilir.

4.1.1.3. Süresinden Önce Sona Erme (Olağanüstü Fesih)

TBK'nın ürün kirasına ilişkin hükümleri düzenleyen maddeler nazara alındığında belirli süreli rödovans sözleşmesinde kural olarak sürenin dolmasıyla sözleşmenin son bulacağı kabul edilmektedir. Bir diğer fesih türü ise olağanüstü fesih olup, bu fesih türünde fesih beyanının karşı tarafa ulaşır ulaşmaz etkisini göstermektedir. İşte TBK m.369, 370, 371 maddelerinde ise süresinden önce sona erme / olağanüstü fesih halleri düzenlenmiştir.

4.1.1.3.1. Önemli Sebeplerden Dolayı Sona Erme

Ürün kiralarına ilişkin önemli sebeplerden dolayı fesih TBK m.369'da düzenlenmektedir. Madde “(1)*Taraflardan biri, kira ilişkisinin devamını kendisi için çekilmez hâle getiren önemli sebeplerin varlığı durumunda, sözleşmeyi yasal fesih bildirim süresine uyararak her zaman feshedebilir. (2)Hâkim, durum ve koşulları göz önünde tutarak, olağanüstü fesih bildirimimin parasal sonuçlarını karara bağlar.*” şeklinde düzenlenmiştir. TBK m.369'a göre önemli sebeplerden dolayı feshi kanun koyucu ağır şartlara bağlamıştır. Bunun da sebebi, evrensel bir hukuk kaidesi olan ahde vefa ilkesinin yansımadır³⁷⁵.

TBK m.369'a göre tarafların önemli sebeplere dayalı olarak sözleşmeyi feshedebilmesi için kira ilişkisinin devamının taraf için çekilmez hale gelmesi, yasal fesih süresine uyulması ve parasal sonuçlara katlanması gerekmektedir³⁷⁶. Tarafların birbirine karşı ileri sürdüğü fesih sebebinin, önemli olup olmadığına mahkeme MK m.2 kuralına göre karar verecektir³⁷⁷. Rödovans sözleşmesinde tarafların kira ilişkisinin devamını çekilemez hale

³⁷⁵ AmkHoğlu, s.229.

³⁷⁶ Eren, (Özel), s.447; Erdoğan, s.195-196.

³⁷⁷ Erdoğan, s.195. Yüksek mahkemede kararında önemli sebebe ilişkin şu kararı verir:

“Mahkemece bilirkişi raporu ve dosya kapsamına göre, dava konusu 13 nolu sahada rödovans sözleşmesine konu miktarda üretim yapılabilecek miktarda rezervin bulunmadığının saptandığı, üretim imkânsızlığı nedeniyle davacı şirketin sözleşmenin sona erdirilmesini talep etmekte haklı olduğu, bu geçen sürede yapılan çalışmaların işin niteliği gereği olup TTK. nun bu döneme ilişkin rödovans bedeli talebinde haksız olduğu, üretim imkânsızlığı nedeniyle sözleşmenin sonlandırılmasının sözleşme ve yasaya uygun olduğu, sözleşme gereklerinin yerine getirilmemesi gerekçesiyle davalı TTK. nun yaptığı fesih işleminin haksız olduğu gerekçesiyle, davacı TTK. Genel Müdürlüğü'nün davasının reddine, davacı Ermenek Özkar Ltd. Şti.'nin davasının kabulü ile davalı TTK. nun 31.12.2002 tarihli fesih işleminin usulsüz olduğunun tespiti ile davacı şirket tarafından verilen 2 adet teminat mektubunun davacı şirkete iadesine karar verilmiştir. Karar, davalı (birleşen davacı) vekilince temyiz edilmiştir. Dava, taraflar arasındaki beş yıl süreli rödovans sözleşmesinden dolayı davacı işletmeci tarafından davalının taahhüt ettiği kömür rezervinin ilgili sahada bulunmaması iddiasına dayalı olarak açılan ve

gelmesi durumuna örnek olarak, ruhsat sahibinin rüdovals bedelini tahsil edememesi, rüdovals verenin de istediği ürünü elde edememesi örnek olarak verilebilir³⁷⁸.

TBK m.369 hükmünde Kanun koyucu taraflara önemli sebeplerin varlığı halinde fesih hakkı tanımaktadır. Bu konuda önemli sebeplere dayalı olarak fesih hakkını kullanan tarafın kusurunun olup olmadığının feshe etkisi tartışılabilir. Bir başka ifadeyle, önemli sebebe kendi kusuruyla sebep olan kişinin, önemli sebebe dayalı olarak sözleşmeyi feshedip edemeyeceği hususu üzerinde durulması gerekmektedir. Bu noktada bazı yazarlar³⁷⁹ TBK m.369'a dayanarak sözleşmeyi feshetmek isteyen tarafın kusursuz olması gerektiğinin şart olduğunu belirtmektedir.

TBK m.369/2 hükmüne göre olağanüstü fesih bildirimimin parasal sonuçlarını hâkim karara bağlayacaktır. TBK'daki bu düzenleme ile 818 sayılı BK m. 286.³⁸⁰ da düzenlenen ve her koşulda tazminat verme kuralından vazgeçilmiştir. Bir başka ifadeyle, olağanüstü fesih bildirimini kullanan kişinin her durumda tazminat ödeme şartı kaldırılmıştır.

---

haksız rüdovals ödemelerinin davalıdan tahsili, birleşen dava ise, ödenmeyen rüdovals alacağının tahsili istemine ilişkindir.

Mahkemece, benimsenen ve davalı TTK. Genel Müdürlüğü'nün gıyabında yapılan tespit sonrası düzenlenen 09.12.2002 tarihli tespit bilirkişi raporunu esas alan, 31.05.2004 tarihli ODTÜ öğretim üyesi bilirkişiler raporunda, davacının+300 kotu üzerinde 2002 yılı için 45.000.000 ton üretim yapılması öngörölmüşken, davacının 2002 yılı içinde, sözleşmenin fesih tarihine kadar hazırlık çalışmaları sırasında bulabildiği 1117,66 ton kömürü çıkarıp sevk edebildiği ve bu miktar için rüdovals borcunu ödediği, üretime, davacının kusurunun değil, var olduğu belirtildiği halde, çalışma sınırları belirlenmiş olan sahada kömür rezervinin bulunmamasının sebep olduğu belirtilmiştir. Bilirkişi kurulunun esas aldığı 2002/66 D.İş numaralı tespit raporu, davalının gıyabında yapılan ve davalı tarafça 25.12.2002 tarihli dilekçe ile itiraz edilen rapor olup, davalı vekilinin tespit bilirkişi raporuna karşı olan itirazlarının değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Mahkemece, davalı vekilinin gerek tespit raporuna, gerekse işbu dava dosyasında alınan 31.05.2004 tarihli bilirkişi raporuna karşı olan itirazları üzerinde durularak, dava konusu sahada yeterli rezerv olup olmadığı ve sözleşmenin feshedilmesinde kusurlu olan tarafın kim olduğunun, mahallinde keşif yapılmak suretiyle araştırılması gerekirken, eksik inceleme ve yazılı gerekçeyle hüküm kurulması doğru görölmemiş, hükmün bu nedenle davalı (karşı davacı) yararına bozulması gerekmiştir." (11.HD. T:18/04/2006 E:2005/1916 K:2006/4217) (Sinerji Mevzuat) (E.T.11/10/2019).

³⁷⁸ **Topaloğlu**, (Sempozyum), s.252; **Amıkloğlu**, s.229.

³⁷⁹ **Aral/Ayrancı**, s.325; **Altaş**, s.255; **Amıkloğlu**, s.230.

³⁸⁰ "(1)İcar, birden ziyade seneler için akdedilmiş ise mucir akdın icrasını tahammöl edilmez bir hale getiren sebepler hudusunda iki taraftan her biri diğerine tam bir tazminat vermek ve kanuni müddetlere riayet etmek şartıyla akdi hitamından evvel feshedebilir. (2)Bu takdirde, mucire veya müstecire verilecek tazminat bir senelik kiredan aşığı olamaz. (3) Müstecir, kendisine tazminat verilmedikçe mecuru terke icbar olunamaz." (818 sayılı Borçlar Kanunu m. 286) Söz konusu madde döneminde uygulanan rüdovals sözleşmelerine göre verilecek tazminat miktarı 1 yıllık rüdovals bedelinden az olamayacaktır. (**Topaloğlu**, (Sempozyum), s.252).

4.1.1.3.2. Taraflardan Birinin İflası

Türk Borçlar Kanunu ürün kirasına ilişkin sözleşmenin bir başka fesih nedeni olarak taraflardan birinin iflasını düzenlemiştir. TBK m.370 “*Kiracının iflası hâlinde sözleşme, iflasın açıldığı anda, kendiliğinden sona erer. Ancak, kiraya veren, işlemekte olan kira ve tutanağa geçirilen eşya için yeterli güvence verildiği takdirde, sözleşmeyi kira yılının sonuna kadar sürdürmekle yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre, kiracının iflası halinde sözleşmenin sona ereceği düzenlenir. Kiraya verenin iflası halinde ne olacağına ilişkin hükümde bir açıklık bulunmamaktadır. Söz konusu hüküm rödovans sözleşmesine uygulanabilecektir. Buna göre rödovans verenin iflası halinde ruhsat sahibi sözleşmeyi feshedebilecektir. Ruhsat sahibinin iflası halinde ise Maden Kanunu uyarınca ruhsatın iptali durumu söz konusu olursa, rödovans sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir³⁸¹.

Konkordatoya ilişkin durum ise öncelikle Maden Kanunu ve Maden Yönetmeliğinde ruhsat sahibinin yahut rödovans verenin konkordato ilan etmesi durumunda sözleşmeye etkisinin ne olacağına ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. Rödovans sözleşmesinin taraflarından birinin konkordato ilan etmesi, iflas gibi sonuç doğurmayacak olup sözleşme konkordato süresi boyunca erteleneceği söylenebilir.

4.1.1.3.3. Taraflardan Birinin Ölümü

TBK m.371 hükmü kiracının ölümü halinde ürün kirası sözleşmesinin feshedebileceğini düzenlemiştir. Hüküm “*Kiracının ölümü hâlinde, onun mirasçıları ve kiraya veren, altı aylık yasal fesih bildirim sürelerine uymak koşuluyla, sözleşmeyi feshedebilirler.*” şeklinde düzenlenmiştir. Öncelikli olarak söz konusu hükmün rödovans sözleşmelerine uygulanabilmesi için rödovans verenin gerçek kişi olması gerekmektedir. Rödovans verenin tüzel kişi olması halinde ise TBK m.371 hükmü kıyasen uygulanması mümkün olmayacaktır. Rödovans verenin tüzel kişiliğinin son bulması halinde ise önemli sebeplere dayanarak rödovans sözleşmesinin fesih hakkının kullanılması söz konusu olacaktır³⁸².

Kanun koyucu TBK m.371’de kiracının ölümünün, sözleşmenin feshi için belirli şartlar altında bir fesih nedeni olduğunu düzenlemiştir. Bir başka ifadeyle kiracının ölümü

³⁸¹ AmkHoğlu, s.233; Erdoğan, s.196-197.

³⁸² Erdoğan, s.197.

halinde sözleşmenin kendiliğinden sona ereceğini kabul etmemiştir³⁸³. Kiracının ölümü halinde, onun mirasçuları veya kiraya veren sözleşmenin devamını isteyebilecektir. Bu hükümde kiracının ölümü halinde hem kiraya verene hem de kiracının mirasçularına fesih hakkı tanındığı unutulmamalıdır.

Kiraya verenin ölümü halinde ise hem kiraya verenin mirasçularının hem de kiracının fesih hakkı TBK m.371'e göre yoktur. Hükümün rödovans sözleşmesine kıyasen uygulanması halinde ise Maden Kanunu m.5/4'ün dikkate alınması gereklidir³⁸⁴. Hüküm "*Maden hak ve vecibeleri miras yolu ile intikal eder. Bu hak ve vecibeler, bütün mirasçuların vekâletini havi bir vekâletname ile 6'ncı maddede belirtilen niteliklere sahip mirasçılardan birine veya üçüncü bir şahsa devredilir. Mirasçuların ittifak edememeleri halinde mirasçılardan birinin müracaatı ile mahkeme mirasçılardan bu hakkın en ehil olana tahsisine veya bu da mümkün olmazsa ruhsatın satılmasına karar verir. Mahkeme bu hususu basit muhakeme usulü ile halleder. Eğer dava söz konusu değil ise 6 ay içerisinde intikal işlemleri tamamlanmayan ruhsatlar fesh edilir.*" şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre ruhsat sahibinin ölümü halinde ruhsat sahibinin mirasçuları, Maden Kanunu m.6'da bahsi geçen şartlara haiz bir mirasçıya yahut üçüncü bir kişiye ruhsatın devrini altı ay içinde yapmak zorundadır. Mirasçuların, ruhsatın devredileceği kişi hususunda ittifak yapamamaları halinde mirasçılardan birinin dava yoluna başvurup, intikali yapması gerekmektedir. Gerçek kişi ruhsat sahibinin ölümüne istinaden rödovans verenin, bu 6 aylık süre içerisinde ruhsatın intikalinin yapılmaması durumu karşısında sözleşmeyi bu sebeple feshedebilecektir.

Ruhsat sahibinin yahut rödovans verenin gerçek kişi olması ve devamında gaip olması halinde ne olacağına ilişkin Maden Kanunu ve Maden Yönetmeliğinde bir madde bulunmamaktadır. Bilindiği üzere gaiplik MK. m.32'de düzenlenmiştir. Hükme göre "*Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir.*" şeklinde düzenlenmiştir. Yine MK m.35'de "*İlândan sonuç alınamazsa, mahkeme gaipliğe karar verir ve ölüme bağlı haklar, aynen gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılır.*" şeklinde düzenleyerek geçerli ve kesinleşmiş bir gaiplik kararı varsa gaipliğin ölümle aynı sonucu

³⁸³ Aral/Ayrancı, s.326; Eren, (Özel), s.448-449; Amıkhoğlu, s.233.

³⁸⁴ Erdoğan, s.198.

doğurduğunu belirtmiştir. O halde ruhsat sahibinin yahut rövovans verenin gerçek kişi olması halinde ve devamında gaiplik kararı çıkartılırsa rövovans sözleşmesi ölüm halinde olduğu gibi hüküm ve sonuç doğuracaktır.

4.1.2.Kira Sözleşmesi Genel Hükümlerine İlişkin Sona Erme Sebepleri

TBK'da ürün kirasına ilişkin hükümleri düzenleyen maddelerde somut duruma ilişkin fesih nedeni bulunmaması halinde, TBK m.358'in atfı gereği kira sözleşmesine ilişkin genel hükümlerdeki fesih nedenleri uygulanacaktır. Kira sözleşmesi genel hükümler arasında düzenlenen ve fesih nedeni olan hükümler; tarafların temerrüdü nedeniyle sözleşmenin sona ermesi ile ayıp nedeniyle ve zapt nedeniyle rövovans sözleşmesinin sona erme sebepleridir.

4.1.2.1. Tarafların Borçlu Temerrüdüne Düşmesi Sebebiyle Sona Erme

Rövovans sözleşmesinde, TBK m. 1 uyarınca öneri ve kabul sonrasında tarafların bazı hak ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Taraflar bu yükümlülüklerine aykırı hareket ettiklerinde çeşitli yaptırımlarla karşılaşacaklardır. TBK m.125 temerrüt halinde iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde alacaklının seçimlik haklarını düzenlemektedir. Bunlar; aynen ifa ve gecikme tazminatı, ifadan vazgeçme ve müspet zarar, sözleşmenin feshi ve menfi zarar olarak sayılabilir. TBK m.362'de ürün kirasına ilişkin hükümler içerisinde temerrüdü kiracı açısından düzenlemiştir. Söz konusu hükümde kiracının kira ve yan giderleri ödeme borcunda temerrüde düşmesi halinde kiraya verenin sözleşmeyi feshedebileceği düzenlenmiştir. Sözleşmeler karşılıklı yükümlülükler içerdiğinden genel hükümlere göre ruhsat sahibi temerrüde düşebileceği gibi, TBK m. 362 uyarınca rövovans veren de temerrüde düşebilecektir.

4.1.2.1.1. Ruhsat Sahibinin Temerrüdü

Bilindiği üzere rövovans sözleşmelerinde uygulanacak hükümler ürün kirasına ilişkin hükümlerdir. TBK m.358'in atfı gereği ürün kiralarna ilişkin hüküm bulunmaması halinde kira sözleşmelerine ilişkin genel hükümler uygulanacaktır. Kiralayanın temerrüdüne ilişkin hüküm TBK kira sözleşmelerine ilişkin kısımda bulunmamaktadır. Bu nedenle TBK genel hükümlerde borçlunun temerrüdünü düzenleyen TBK m.117/126 arası hükümler uygulama alanı bulacaktır. TBK m.126 "*İfasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü hâlinde alacaklı, ifa ve gecikme tazminatı*

isteyebileceği gibi, sözleşmeyi feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre, rödovans sözleşmeleri de sürekli edimli sözleşmeler olduğundan, rödovans veren-alacaklının borçlu ruhsat sahibine karşı muaccel alacağına ihtar çekip, temerrüde düşürmesi halinde rödovans veren-alacaklı sözleşmeyi feshedebilecektir³⁸⁵.

4.1.2.1.2. Rödovans Vereninin Temerrüdü

TBK m.362 hükmü “(1)*Kiracı, sözleşmede aksine bir hüküm veya yerel âdet olmadıkça, kira bedelini ve yan giderleri her kira yılının ve en geç kira süresinin sonunda ödemekle yükümlüdür. (2)Kiracı, kiralananın tesliminden sonra vadesi gelmiş kira bedelini veya yan giderleri ödemezse kiraya veren, kiracıya yazılı olarak en az altmış günlük bir önel verip, bu önel içinde ödememesi durumunda sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir.”* şeklinde düzenlenmiştir.

TBK m.362 hükmü uyarınca ruhsat sahibinin, rödovans vereninin temerrüdü halinde sözleşmeyi feshedebilmesi için gerekli şartlar şunlardır:

- Rödovans veren, rödovans bedelini ve yan giderlerini³⁸⁶ zamanında ödememiş olmalıdır.
- Altmış günlük mehil yazılı olarak verilmelidir.
- Mehil süresi içerisinde rödovans bedeli ödenmemiş olmalıdır.
- Mehilin sonunda sözleşmenin feshedileceğinin bildirilmesi gerekir.

Söz konusu şartların kümülatif şekilde var olması halinde ruhsat sahibi, rödovans veren temerrüdüne dayanarak verdiği mehilin sonunda sözleşmeyi feshedebilecektir³⁸⁷.

³⁸⁵ **Amıkhoğlu**, s.241; **Erdoğan**, s.199.

³⁸⁶ TBK 302 hükmü gereği rödovans vereninin vergi ve benzeri yükümlülükleri katlanma borcu bulunmaktadır. Yukarıda detaylı anlatılmış olan devlet hakkı ve özel idare payları bu kapsamda rödovans vereninin ödemesi gereken yan giderler olarak kabul edilebilir. Yine maden ruhsatının işletilmesi sırasında oluşacak giderlerin elektrik, su, işçilik giderleri vesaire rödovans veren tarafından ödenmesi gerekmektedir.

³⁸⁷ **Eren**, (Özel), s.441-442; **Amıkhoğlu**, s.235-236; **Erdoğan**, s.199. “Taraflar arasında 22.06.2009 başlangıç tarihli 5 yıl süreli rödovans sözleşmesi olduğu hususunda uyuşmazlık yoktur. Davacı 23.12.2010 keşide 29.12.2010 tebliğ tarihli noter ihtarını ile sözleşmenin 12’nci maddesine göre ödenmesi gereken rödovans payının 50.000 TL ve KDV tutarı ile sözleşmenin dokuzuncu maddesine göre ödenmesi gereken 3270 TL ruhsat harcının 60 gün içerisinde ödenmesini aksi takdirde tahliye davası açılacağını ihtar etmiş, dava dilekçesinde de davayı bu ihtara dayandırmıştır. Gerek 23.12.2010 keşide tarihli noter ihtarını gerekse dava dilekçesindeki anlatımdan anlaşıldığı üzere davanın hukuki niteliği temerrüt nedeniyle tahliye istemine ilişkindir. Hâkim, tarafların bildirdiği vakıalarla bağlı olup, hukuki nitelime hâkime aittir. İhtar tebliğine rağmen yasal süre içerisinde davalı tarafından ödeme yapılmamıştır. Davalı, davacının sözleşmeye göre üzerine düşen yükümlüklerini yerine getirmedeğini

Temerrüde bağlı haklardan fesih, bilindiği üzere bozucu yenilik doğuran bir hak olup, karşı tarafa varması ile birlikte geleceğe etkili olarak hüküm ve sonuç doğuracaktır³⁸⁸. Sözleşmedeki hususlar yerine getirilmediği takdirde taraflar arasındaki güven ilişkisi zedelenecektir. Bu durumda da taraflar açısından sözleşme çekilmez hale gelebilecek ve devamında da uyuşmazlıkların önü açılacaktır. Her ne kadar haklı sebeple fesih kavramı kanunda tanımlanmamış olsa da uygulama haklı sebeple fesih kavramının varlığını kabul etmektedir³⁸⁹. Sözleşmenin tarafları da, mevcut durumun çekilmez olduğu ve güven ilişkisinin zedelendiğini iddia ederek haklı sebep ileri sürebilir ve sözleşmenin feshini isteyebilir. Alacaklı, rödovans sözleşmesine uygulanacak ürün kiralalarında TBK m.358'in atfı nedeniyle kira sözleşmelerine ilişkin genel sebeplerden TBK m.305/2 veya m.306/2 hükümleri uyarınca sözleşmenin feshini isteyebileceklerdir. Yine rödovans bedelinin ödenmemesi nedeniyle temerrüde bağlı haklara dayanarak fesih hakkı kullanılabilir. Özetle, rödovans sözleşmesindeki şartların yerine getirilmemesi dolayısıyla alacaklı, borçluya kanunda belirtilen usuller dâhilinde fesih hakkını geleceğe etkili olarak kullanabilecektir.

4.1.2.2. Ayıp Nedeniyle Sona Erme

Rödovans sözleşmesinin, TBK m.304-305-306'de düzenlenen ayıp nedeniyle feshedilme imkânı vardır. TBK m.304 teslim anında ayıbın var olması ihtimalini düzenleyerek, kiracıya borçlunun temerrüdü yahut kiralananın sonradan ayıplı hale gelmesi halinde seçimlik haklarını kullanabileceğine ilişkin iki yol sağlamıştır. Rödovals veren, işletme ruhsatının önemli ayıplarla kendisine teslimi halinde borçlunun temerrüdü hükümleri neticesinde fesih hakkını kullanıp sözleşmeyi feshedebilecektir. TBK m.305 hükmünde ise teslimden sonra ortaya çıkan önemli ayıp halinde rödovans verenin sözleşmeyi fesh

---

belirterek borçlu olmadığını savunmuştur. Borçlar Kanununun 249. maddesine göre kiralayan mecuru kiracının kullanımına uygun şekilde teslim ve bulundurma yükümlülüğü altındadır. Ayrıca taraflar arasındaki sözleşmenin 8. maddesine göre ruhsat sahibinin Maden İşleri Genel Müdürlüğünden sevk fişi alarak rödovans verene teslim edeceği, 10. maddesine göre ise ruhsat sahibinin tüm kamu kuruluşlarından (orman, çevre, özel idare, belediye... gibi) gerekli izinleri almak için gerekli olan belgeleri rödovans verene teslim edeceği kararlaştırılmıştır. Bu durumda mahkemece tarafların tüm delillerinin ibrazı sağlanarak genel olarak Borçlar Kanununun 249. maddesine ve özel olarak da taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine göre kiralananın kullanıma uygun şekilde teslim edilip edilmediği ve bunun sonucunda kiracının kira borcu ödeme yükümlülüğünün doğup doğmadığı üzerinde durularak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmadığından hükmün bozulması gerekmiştir." (6.HD. T:04/07/2012 E:2012/6652 K:2012/10092) (Sinerji Mevzuat) (E.T.31/07/2019)

³⁸⁸ Eren, s.1289; Kılıçoğlu, s.934; Topaloğlu, (Sempozyum), s.252; Uyumaz/Güngör, s.177-178

³⁸⁹ Eren, s.1289-1290; Topaloğlu, (Sempozyum), s.252; Uyumaz/Güngör, s.179; Amıkhoğlu, s.254.

etme hakkı olduğu düzenlenmiştir. Önemli / önemsiz ayıp ayırımının TBK m.306/2’de düzenlendiğini ve kiralananın öngörülen kullanıma elverişliliğini ortadan kaldırması ya da önemli ölçüde engellenmesi ve verilen sürede giderilmemesi halini düzenlediğini unutmamak gerekir. Görüldüğü üzere rödovans sözleşmesinde gerek teslim sırasında gerekse teslim sonrasında önemli ayıbın varlığı halinde rödovans veren sözleşmeyi feshedebilme hakkına sahiptir.

4.1.2.3. Zapt Nedeniyle Sona Erme

Rödovans sözleşmesi konusu işletme ruhsatına konu şeyler üzerinde üçüncü kişinin üstün hak iddia etmesi hali, TBK m.309/312 hükümleri arasında bulunmaktadır. TBK uyarınca tam zapt olması halinde rödovans verenin, işletme ruhsatını işleme hakkı ortadan kalkacağından sözleşme sona erecektir. TBK m.309’da bahsi geçen durumlar, 3 şekilde karşımıza çıkacaktır. Bunlar:

- Sözleşmenin konusunu oluşturan işletme ruhsatı üzerinde,
- Ruhsata konu olan maden grubu üzerinde,
- Madenin çıkarıldığı arazi üzerindedir³⁹⁰.

Görüldüğü üzere tam zapt olması halinde sözleşmenin ifası mümkün olmayacağından sözleşme feshedilecektir.

4.1.3. Borçlar Kanunu’nun Genel Hükümlerine İlişkin Sona Erme Sebepleri

Türk Borçlar Kanunu’nun m.131/145 hükümleri arasında borçların ve borç ilişkilerinin sona erme halleri düzenlenir. TBK’da düzenlenen borçların ve borç ilişkilerinin sona erme sebepleri, her ne kadar borç ilişkilerini sona erdiren sebepleri olarak düzenlenmiş ise de bu düzenlemelerde bazı eksiklikler bulunmaktadır. Kanunun bu hükümlerinde bahsi geçen sona erdiren nedenleri dar anlamda borcu sona erdiren sebepler olarak kabul edilmektedir³⁹¹. Ancak bu düzenlemenin aksine TBK’da bu başlık borcun ve borç ilişkisinin sona ermesi şeklinde düzenlenmiştir.

Geniş anlamda borcun sona ermesi ile dar anlamda borcun sona ermesi birbirinden farklı kavramlardır. Bazen borç sona erebilecekken borç ilişkisi devam edebilecektir. Yahut borç ilişkisi sona ermişken borç devam ediyor olabilecektir. Özellikle rödovans

---

³⁹⁰ Amikhoğlu, s.242-243.

³⁹¹ Eren, s.1293; Uyumaz, Alper, Yetkili Servis Sözleşmesi, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018, s.350-351.

sözleşmeleri gibi dönemsel edimleri içeren sözleşmeler, dar anlamda borcu sona erdirirken geniş anlamda borç ilişkisinin devam etmesine neden olmaktadır³⁹². O halde TBK m.131-145 hükümleri arasında düzenlenen ve borcu sona erdiren sebepler dar anlamda borcu sona erdirirken³⁹³, geniş anlamda borcu (*borç ilişkisini*) sona erdirmediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Uygulamada geniş anlamda borcu sona erdiren sebepler, ifa, ikale sözleşmesi (bozma sözleşmesi), fesih / dönme ve iptaldir³⁹⁴. Rödovans sözleşmeleri dönemsel edimli sözleşmeler olmasından ötürü fesihten bahsedilmiş olup, dönmeden bahsedilmemiştir. Yine çalışma kapsamında da borç ilişkisini / geniş anlamda borcu sona erdiren sebepler sırasıyla ele alınmıştır.

4.1.3.1. İfa

Borcun ifa edilmesi borç ilişkisini sona erdiren bir sebeptir. TBK m.112 ve devamı hükümlerde ifanın zamanında yapılmaması halinde alacaklının haklarını düzenlemiştir. Bu haklar genel olarak borçlunun zamanında ve yerinde ifasını sağlamaya yönelik alacaklının kullanabileceği haklardır. Modern hukukta kural olarak alacaklının borçluya karşı kuvvet kullanarak ifaya zorlaması (TBK m.64/3 hariç) kabul edilmemiştir³⁹⁵. Modern hukuk, ifaya zorlama yetkisini devletin resmi organlarına bırakılmıştır. İşte rödovans sözleşmesinde tarafların karşılıklı borçlandığı edimi zamanında ifa etmesi borç ilişkisini sona erdirecektir. Bir başka ifadeyle tarafların üzerine düşen yükümlülükleri sözleşmeye uygun bir biçimde ifası, borç ilişkisini sona erdirecektir.

4.1.3.2. Bozma (İkale) Sözleşmesi

TBK m.132 uyarınca ibra ile rödovans sözleşmesindeki alacak-borç sona erebilir. TBK m.132'ye göre tarafların şekle bağlı kalmaksızın yapacağı bir ibra sözleşmesi ile dar anlamda borcu sona erdirebileceklerdir. Rödovans sözleşmesinde ibra sözleşmesi, tarafların aralarında bulunan rödovans bedeli yahut yukarıda bahsi geçen borçlara ilişkin borcu kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya ve bu suretle rödovans verenin yahut

---

³⁹² **Uyumaz**, s.351.

³⁹³ TBK'da dar anlamda borcu sona erdiren haller; ibra, yenileme, birleşme, ifa imkânsızlığı, kısmi ifa imkânsızlığı, aşırı ifa güçlüğü, takastır.

³⁹⁴ **Eren**, s.1287.

³⁹⁵ **Eren**, s.1054.

ruhsat sahibinin borçtan kurtulmasını sağlayan sözleşmeye denir³⁹⁶. Ancak bilindiği üzere ibra, taraflar arasındaki borcu sonlandırırken borç ilişkisini sonlandırmaz. Borç ilişkisi, borca göre daha geniş bir kavramdır. Borç ibra sözleşmesi ile sona erdirilebilirken, borç ilişkisi taraflar arasında devam ediyor olabilir³⁹⁷. Taraflar borç ilişkisini de sonlandıracak şekilde ibra yapmak istiyorsa bu durumda yapılacak olan sözleşmeye ikale sözleşmesi denir³⁹⁸.

İkale sözleşmesi TBK'da düzenlenmemiş olmasına rağmen, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde tarafların borçlarını ortadan kaldırmaya yönelik olarak yaptığı sözleşmeye denir. İkale sözleşmesinde tarafların amacı geçmişe etkili olarak borç ilişkisini sonlandırmaktır. Röдовans sözleşmelerinin sürekli edimli sözleşme olmasından dolayı fesih hakkı kullanıldığında ileriye etkili olarak sonuç doğuracağı kabul edilir. Ancak tarafların sözleşme ile bunun aksini kararlaştırmalarında hukuken bir engel bulunmamaktadır³⁹⁹.

Sulh sözleşmesi ve konkordato sözleşmesi de bozma sözleşmesine benzer hukuki sonuçlar doğurur. Tarafların mevcut veya muhtemel bir hukuki uyumsuzluğu ya da şüpheli bir hukuki ilişkiyi belirli fedakârlıklarla bulunarak çözmelerine sulh sözleşmesi denir⁴⁰⁰. Taraflar sulh sözleşmesinde ihtilafli veya şüpheli olan alacağın bir kısmını ortadan kaldıracakları gibi, çok defa ihtilafsız olan alacağın da bir kısmını ortadan kaldırılabirler⁴⁰¹. Mahkeme dışında yapılan konkordato sözleşmesi de bozma sözleşmesine benzer hukuki sonuçlar doğurur. Mahkeme dışı konkordato da borçlu, bozuk ekonomik durumunu düzeltmek amacıyla alacaklılarının tamamıyla veya bir kısmıyla borçlarının azaltılması konusunda anlaşılır⁴⁰². Mahkeme dışı konkordatoya özel

---

³⁹⁶ Von Tuhr, s.646-652; Eren, s.1300; Kılıçoğlu, s.1068; Erdoğan, s.200.

³⁹⁷ Uyumaz/Güngör, s.171.

³⁹⁸ Gerek, Hasan Nüvit, İş Sözleşmesinin İkale Sözleşmesi ile Sona Ermesi, Çalışma ve Toplum, S:2011/4, <http://calismatoplum.org/sayi31/gerek.pdf>, s.44-45 (E.T.10/12/2019); Eren, s.1300; Uyumaz, s.359. Bozma sözleşmesi (ikale) yasalarımızda düzenlenmiş değildir. Sözleşme özgürlüğünün bir sonucu olarak daha önce kabul edilen bir hukuki ilişkinin, sözleşmenin taraflarınca sona erdirilmesi mümkündür. Sözleşmenin, doğal yollar dışında tarafların ortak iradesiyle sona erdirilmesi yönündeki işlem ikale olarak adlandırılır.(9.HD. T:21/01/2018 Es:2016/34332 K:2018/771) (Sinerji Mevzuat) (E.T.10/12/2019)

³⁹⁹ Eren, s.1288; Uyumaz/Güngör, s.177.

⁴⁰⁰ Eren, s.1289; Uyumaz, s.361; Eren, (Özel), s.938. Sulh sözleşmesinin detayları için (Bkz. Ulsan, İlhan, Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Bakımından Sulh Sözleşmesi, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/13985>)(E.T.21/11/2019)

⁴⁰¹ Eren, s.1289; Uyumaz, s.361.

⁴⁰² Eren, s.1289; Uyumaz, s.361.

konkordato adı verilmekte olup, icra iflas hukuku kuralları değil, borçlar hukuku kuralları uygulanır⁴⁰³.

4.1.3.3. Fesih

Fesih, sürekli borç doğuran sözleşmelerde taraflar arasındaki ilişkiyi geleceğe etkili olarak son veren bir hukuki işlemdir. Fesih hakkı, sürekli borç ilişkisini sona erdiren bozucu yenilik doğuran bir haktır. Bu niteliği itibariyle fesih hakkının karşı tarafa ulaştığı andan itibaren borç ilişkisi geleceğe yönelik olarak son bulacaktır. Fesih ile alakalı ürün kirasına ilişkin özel hükümlerin bulunması nedeniyle TBK m.367-371 arası hükümler öncelikle rödovans sözleşmelerine uygulanacaktır⁴⁰⁴.

Uygulamada özellikle rödovans bedelinin zamanında ödenmemesi nedeniyle fesih hakkının kullanılması gündeme gelmektedir. Bu duruma ilişkin fesih hakkı düzenlemesi TBK m.362’de düzenlenmiştir. Hükme göre fesih hakkının kullanılabilmesi için rödovans verenin, rödovans bedelini süresinde ödememesi gerekmektedir. Bu konuyu düzenleyen TBK m.362/2 hükmünde “*Kiracı, kiralananın tesliminden sonra vadesi gelmiş kira bedelini veya yan giderleri ödememezse kiraya veren, kiracıya yazılı olarak en az altmış günlük bir önel verip, bu önel içinde ödememesi durumunda sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. TBK m.362/2’ye göre rödovans veren, sözleşmeye göre kararlaştırılan rödovans bedelini süresinde ödemezse, kiraya veren rödovans verene 60 gün içinde rödovans bedelinin ödenmesi için süre verecektir. Bu süre içerisinde ödeme olmaması halinde sözleşmenin feshedileceğini bildirir. Verilen süre içerisinde kira bedelinin veya yan giderlerin ödemesi yapılmazsa ruhsat sahibi sözleşmeyi feshetmekte serbesttir. Bundan sonra ise tahliye süreci başlayacaktır⁴⁰⁵.

⁴⁰³ Eren, s.1289; Uyumaz, s.361.

⁴⁰⁴ 4.1.1.1 – 4.1.1.2 – 4.1.1.3 başlıklarında detaylı olarak ürün kirasına ilişkin fesih nedenleri anlatılmıştır.

⁴⁰⁵ “Dava, rödovans sözleşmesine aykırı davranıldığından maden sahasının ruhsat sahibi olan davalının sözleşmeye uymamasından bahisle öncelikle muarazanın giderilmesi, olmadığı takdirde fazlaya ilişkin hakları saklı tutularak 10 milyar TL tazminatın tahsili davasıdır. Bozmaya uyulduktan sonra açılan ve birleştirilen davada da muarazanın giderilmesi talep edilmiştir. Dava konusu maden sahasının ruhsat sahibi Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. ile Feyzullah Kurtul arasında 21.12.1999 tarihli, işletmeci Feyzullah Kurtul ile davacı arasında 23.10.2002 tarihli (sözleşmenin 3 ve 6’ncı maddelerine göre ve fesih ihtarına göre, sözleşmenin 23.08.2002 tarihli olduğu anlaşılıyor.) rödovans sözleşmesi yapıldığı, ayrıca saha sahibi Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. ile davacı arasında da tarihsiz ve 23.08.2002 tarihli iki rödovans sözleşmesi bulunduğu sunulan belgelerden sabittir. Feyzullah Kurtul’la Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. arasında yapılan rödovans sözleşmesinin maden siciline tescil edilmiş olduğu, davacı ile yapılan sözleşmelerin Maden İşleri Genel Müdürlüğü’ne bildirilmediği, davacının ihtiyati tedbir kararı alması üzerine 21.07.2003 tarihli dilekçesi ile bu sözleşmelerden Genel Müdürlüğün bilgisi olduğu, Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. ile Feyzullah Kurtul arasındaki rödovans sözleşmesinin 05.06.2003

Rödovans sözleşmesinin tarafının fesih hakkını kullanması ile birlikte artık sözleşme geleceğe etkili olarak son bulacaktır. Bu durumda fesih hakkını kullanan tarafın fesih

tarifli dilekçe ekinde Genel Müdürlüğe sunulan fesihname ile feshedildiği, Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün dosyadaki yazılarından tespit edilmiş, Feyzullah Kurtul'un Biga Noterliğinden 05.02.2003 tarihinde davacıya çektiği ihtarname ile 23.08.2002 tarihli sözleşmenin, sözleşme hükümleri yerine getirilmediğinden, feshedilmiş olduğunu bildirdiği, davacıya 17.02.2003 tarihinde usulüne uygun tebliğ edildiği, davalı şirket ile Duraksan Haf. San. Tic. Ltd. Şti. arasında Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nce onaylanan rödovans sözleşmesinin, Genel Müdürlüğe verilen 29.11.2004 tarihli dilekçe ekindeki fesihname ile karşılıklı feshedilmesiyle birlikte aynı dilekçe ekinde Mürsel Yılmaz ile yapılan rödovans sözleşmesinin sunulduğu ve bu sözleşmenin Genel Müdürlükçe kabul edildiği, davacı lehine verilen ihtiyati tedbir kararının kalkmasından sonra sahayı halen Mürsel Yılmaz'ın işlettiği anlaşılmıştır. Mahkemece direnme kararının bozulmasına dair Hukuk Genel Kurulu kararına uyulmasından sonra verilen kararda davalı Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti'nin, davacının sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmemesi nedeniyle BK'nun 106, 107 ve 108'nci maddelerine göre sözleşmeyi haklı feshettiğinden ve davacının iddiasını kanıtlayamadığından bahisle davanın ve birleşen davanın reddine karar verilmiştir. Mahkemece, davacı ile Feyzullah Kurtul ve Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. arasında yapılan sözleşmeler ve çekilen fesih ihtarinin doğurduğu sonuçlar yeterince tartışılmamış, Feyzullah Kurtul ile yapılan 23.08.2002 tarihli sözleşmenin 12'nci maddesi, Maaş Maden San. Tic. Ltd. Şti. ile yapılan tarihsiz sözleşmenin 15'nci maddesi ile birinci işletmeci ve saha sahibine de yükümlülükler yüklendiği, sözleşmelerle davacıya yüklenen edimlerin davacı tarafından tam yerine getirilip getirilmediği, 1'nci işletmeci ve ruhsat sahibinin de sözleşmedeki yükümlülüklerine uyup uymadığı tespit edilmemiş, sözleşmelerin BK'nun hasılat kirasına ilişkin hükümlerine tabi olduğu düşünülmemiş, özellikle BK'nun 288, 289'ncü maddeleri karar yerinde tartışılmadan, sözleşmenin feshinin geçerli bir fesih olup olmadığı tespit edilmeden, davacının sözleşmesinin feshine neden olan davranışları somut olarak ortaya konmadan sözleşmenin haklı feshedildiği gerekçesiyle davanın reddi doğru olmamıştır.

Davacı edimlerini yerine getirdiğine dair bir kısım ödeme belgeleri, davalı vekili de 3 adet bono sunmuştur. Davacıya Genel Müdürlükten 1 cilt sevk fişi teslim edilmiş, Genel Müdürlükçe 31.03.2004 tarihinde sahaya H.Güner Yeter fenni nezaretçi tayin edilmiş, 24.05.2004 tarihinde de davacıya Tahsisen verilecek Maden Direği Kapasite Belgesi verilmiştir. Bu deliller değerlendirilmediği gibi, taraflara iddia ve savunmaları konusunda delillerini hasretmeleri ve tüm belgelerini de sunmaları için mehil de verilmemiş, deliller yeterince toplanıp tartışılmadan iddianın kanıtlanamadığı gerekçesiyle yazılı şekilde karar verilmesi de usul ve yasaya aykırı olmuştur. Davalı şirket vekili, bozmaya karşı beyan dilekçesinde davacıya karşı, sözleşmenin feshedildiğinin tespiti konusunda dava açtıklarını, hukuki irtibat nedeniyle beklenmesini talep etmiş olup, beyan edilen dava dosyasının tespiti ve bu davaya etkisi üzerinde durulmamış, gerektiğinde birleştirme hususu düşünülmemiş, davacının delil tespitine dair İvrindi Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2005/12 D.İş sayılı ve Balya Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2003/15 D.İş sayılı ve davalı Mürsel Yılmaz'ın delil tespitine dair İvrindi Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 2007/1 D.İş sayılı tespit dosyaları getirtilip incelenmemiştir. Tüm deliller toplandıktan sonra, geçerli ve haklı bir fesih olduğu kanaatine varıldığında davacının tazminat ve bu kapsamda yer alan sahaya yapılan masraflar talebinin sözleşme hükümleri de gözetilerek değerlendirilmesi, bu talebin tahkiki için keşif ve bilirkişi incelemesi de yapılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiği halde yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış, davacının temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün bozulmasına karar vermek gerekmektedir...) gerekçesiyle davacı yararına bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu'na incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüldü: Karar: Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere göre, Hukuk Genel Kurulu'na da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır. (HGK T:17/06/2009 E:2009/11-229 K:2009/272) (Sinerji Mevzuat) (E.T.30/07/2019). Kanunun öngördüğü altmış günlük süre taraflarca uzatılabilir ise de, hüküm borçlu yararına konulduğundan yasadaki bu sürenin sözleşmeyle kısaltılması olanaklı değildir. Davalı ve karşı davacı kiralayıcı, yasa hükmüne uyararak kiracıya altmış günlük süre tanımadan akdi feshedemeyeceğinden feshine ilişkin karşı davanın reddi gerekir." (14.HD. T:21/10/2008 E:2008/7969 K:2008/12073) (Sinerji Mevzuat) (E.T.30/07/2019)

nedeni olarak ileri sürdüğü nedenin geçerli olup olmadığı belirlenecektir. Fesih hakkını kullanan taraf, haklı bir nedeni olmadan bu hakkını kullanmış ise karşı tarafın uğramış olduğu zararları tazmin edecektir. Görüldüğü üzere genel hükümlerden kaynaklı bir diğer borç ilişkisini sona erdiren sebep olarak fesih hakkı sayılabilecektir.

4.1.3.4. İptal

İptal, sözleşme ilişkisini kural olarak geçmişe etkili olarak ortadan kaldıran, tek taraflı, varması gerekli bir irade beyanıyla kullanılan bozucu yenilik doğuran bir hak olarak tanımlamak mümkündür⁴⁰⁶. TBK m.30-39 (Yanılma, aldatma ve korkutma) ve TBK m.28 (Aşırı yararlanma) hallerinde düzenlenen iptal hakkı, sözleşmenin tarafı olmayan kişiler bakımından kullanılması mümkün değildir. Bu yüzden iptal, öğretide *nisbi butlan* olarak da anılmaktadır⁴⁰⁷.

İptale tabi bir sözleşme, kesin hükümsüz bir sözleşmeden farklı olarak kurulduğu andan itibaren geçerli olacaktır. Kesin hükümsüz olan sözleşmelerde sözleşme baştan itibaren geçersiz kabul edilecekken, iptale tabi sözleşmelerde askıda geçerlilik söz konusu olacaktır⁴⁰⁸.

İptale tabi bir sözleşmede iptal hakkını kullanmak isteyen irade açıklamasıyla veya mahkeme kararıyla sözleşmeyi ortadan kaldıracaktır. Bu niteliği itibariyle iptal hakkının bozucu yenilik doğuran bir hak olduğu kabul edilir⁴⁰⁹.

İptal hakkı ile rödovans sözleşmesinin sürekli edimli sözleşme olmasından dolayı geçmişe etkili olarak sonlandırması mümkün değildir. Bu nedenle iptal hakkı ile rödovans sözleşmesi ancak geleceğe etkili olarak sona erecektir. Rödovans sözleşmesinde taraflardan biri, TBK m.30-39 ve TBK m.28 hükümlerine dayalı olarak diğer tarafa sözleşmenin iptal edileceğini bildirerek sözleşme ilişkisini sona erdirebilecektir. Sözleşmenin diğer tarafı, iptal sebebini kabul etmediği gibi gereğini de yerine getirmiyorsa iptal hakkını usulüne uygun kullanan taraf dava açacaktır. Bu davanın sonucunda iptal hakkının var olduğu tespit edilirse mahkemenin vereceği karar kurucu

---

⁴⁰⁶ Von Tuhr, s.305-306; Eren, s.1292; Uyumaz, s.372.

⁴⁰⁷ Eren, s.361-362; Uyumaz, s.373.

⁴⁰⁸ Eren, s.361; Uyumaz, s.372.

⁴⁰⁹ Eren, s.361.

değil açıklayıcı olacaktır⁴¹⁰. Bir başka ifadeyle iptal hakkının usule uygun kullanıldığı mahkemece tespit edilmiş olacak ve sözleşme ilişkisi taraflar arasında son bulacaktır.

4.1.4. Maden Kanunu Hükümlerine İlişkin Sona Erme Sebepleri

4.1.4.1. Ruhsatın Süresinin Dolması

Arama ve işletme ruhsatları Maden Kanunu uyarınca belirli sürelerle verilebilir. Bu süreler Maden Kanunu m.24/3'de düzenlenmiştir. Fıkra bahsi geçtiği üzere 1.grup (a) bendi madenlerin işletme ruhsat süreleri 5 yıl iken, diğer grup madenlerin işletme ruhsat süreleri 10 yıldan az olmamak üzere işletme projesine göre belirlenmektedir. Maddenin devamı cümlelerinde de işletme ruhsatlarının uzatma halleri düzenlenmiştir. Kanunda bahsi geçen sürelerin sona ermesi halinde doğal olarak devletin kiraladığı ruhsat sona erecektir. Bunun sonucunda da rödovans sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir.

4.1.4.2. Ruhsat Sahibinin İflası

Maden Kanununda ruhsat sahibinin iflası halinde, ruhsatın durumunun ne olacağına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Maden Yönetmeliği m.41'de “(1) *Sel baskını, yangın, deprem, grizu patlaması, çökme, heyelan gibi sebeplerle veya tenörde/kalitede, jeolojik şartlarda, ülke ve dünya pazarlarındaki gelişme ve değişimler, ruhsat sahibinin iflasına karar verilmiş olması, özelleştirme kapsamında olan kurumlara ait ruhsat olması, ulaşım, ulaştırma altyapı durumlarında beklenmeyen değişiklikler olması, kurul kararı gerektiren yatırımlar ile proje çakışması olması durumunda izin alma sürecinin uzaması veya yargı kararı gereği geçici süre ile durdurulması ve işletme faaliyetlerini engelleyen diğer toplumsal olaylar nedeniyle işletme izni düzenlenmiş ruhsat sahalarında faaliyetin geçici tatili için ruhsat sahibince gerekli belgelerle Genel Müdürlüğe müracaat edilir. Yapılan inceleme sonrası talebin uygun bulunması durumunda müracaat tarihi, geçici tatilin başlama tarihi olarak kabul edilerek bir yıla kadar geçici tatil verilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre ruhsat sahibinin iflası, ruhsat sahalarına ilişkin faaliyetin geçici tatiline neden olmaktadır. Geçici tatil süresi içinde de Maden Kanunu m. 29/4 uyarınca faaliyet raporu verilir ve devlet hakkı ödemesi yapılır. Söz konusu yükümlülöklere uyulmaması halinde para cezası ve devamında da faaliyetin durdurulmasına karar verilir.

⁴¹⁰ Eren, s.362; Uyumaz, s.375.

4.1.4.3. Ruhsat Sahibinin Konkordato İlan Etmesi

Konkordato, dürüst borçluları korumak için getirilmiş bir düzenlemedir. Bu düzenleme ile işleri iyi gitmeyen ve mali durumu bozulmuş borçluları korumak için getirilmiş bir düzenlemedir⁴¹¹. Özellikle ekonomik şartların bozulması, yabancı para birimlerindeki ciddi artışlar, maliyetlerin artması, ülkenin durumunun iyi olmaması gibi sebeplerden dolayı kişinin mali durumu bozulmuş olabilir. Bu kişi, eğer tacir ise iflas hükümlerine göre tasfiyesi gündeme gelecek olup, kişinin mevcut malı da alacaklıları arasında paylaştırılması söz konusu olacaktır. Bu kişi tacir değilse de, haciz işlemlerini kim önce yaparsa sıraya o girecek ve sadece o alacaklının menfaati sağlanacaktır. İşte konkordato ise alacaklıların 2/3'ünün anlaşarak, kalan 1/3'ünü kanun gereği anlaşmaya zorlayan bir sözleşmedir. Ki bu sözleşme sayesinde borçlu mevcut malını daha korunaklı bir şekilde ya üretim yaparak borçlarını öder yahut da tasfiyesini yaparak borçlarını öder. Bu kurum sayesinde borçluya çelik bir şemsiye getirilir ve alacaklıların hukuki işlemlerinden korunması sağlanır. O halde konkordato şu şekilde tanımlanabilir. Dürüst bir borçlunun, alacaklılarının 2/3'ünün karşılıklı alacaklarına ilişkin fedakârlıklarını içeren ve ticaret mahkemesinde tasdik ettirilen cebri anlaşmadır⁴¹². Konkordatoya cebri anlaşma denmesinin nedeni ise görüldüğü üzere 2/3 alacaklının kabul ettiği ödeme planını, kalan

⁴¹¹ **Kuru**, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s.1443.

⁴¹² **Kuru**, s.1444. Yüksek Mahkemede kararında "Taraflar arasındaki "konkordatonun tasdiki" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Osmancık Asliye Hukuk Mahkemesi'nce davanın kabulüne dair verilen 21.7.1999 gün ve 1999/124-248 sayılı kararın incelenmesi bir kısım alacaklılar vekilleri tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 26.12.1999 gün ve 1999/7368-7736 sayılı ilamı ile; (...İİK.'nun 297/1. maddesine göre, konkordatonun kabul edilmiş sayılabilmesi için alacaklıların en az üçte iki çoğunluğunun muvafakat vermiş olması ve bu muvafakat veren alacaklıların, kaydedilmiş olan alacakların en az üçte iki çoğunluğuna sahip olması gerekir. Çoğunluk nisabında, gerek alacaklı adeti ve gerekse alacak miktarının tespiti yönünden borçlunun bilançosunda bildirdiği alacaklarla, yasal ilan süresi içinde komisere bildirilen alacaklar dikkate alınır. Çoğunluk nisabında dikkate alınan İ.'in 39.000.000.000.- TL alacağı borçlunun ibraz ettiği alacak listesinde yer almadığı gibi 29.12.1998 tarihli ilandan itibaren 20 günlük süre geçtikten sonra 15.3.1999 tarihinde komisere bildirilmiştir. Bu alacağın nisap dışı tutulması halinde alacak çoğunluğu koşulu gerçekleşmemektedir. Mahkemece bu nedenle konkordatonun tasdiki talebinin reddi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabulünde isabet görülmemiştir...) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir. Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü. Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere göre, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır." diyerek konkordato taleplerinde alacak ve alacaklı sayısının önemini belirtmektedir. (HGK T:18/04/2001 E:2001/19-363, K:2001/388) (E.T.21/11/2019)

1/3 borçlunun kabul etmesinin kanunen sağlanmasıdır. Bu noktada da konkordatoyu bir nevi sulh anlaşmasına da benzetmek mümkündür⁴¹³.

Rödovans sözleşmelerine gelecek olursak, ruhsat sahibinin iflası gibi yine konkordato hali de Maden Kanunu'nda düzenlenmemiştir. İflastan farklı olarak konkordato hali için Maden Yönetmeliğinde de bir madde ihdas edilmemiştir.

İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen konkordatoya ilişkin hükümlerin ruhsat sahibi tarafından uygulanmasında hukuken bir engel bulunmamaktadır. Öncelikle ruhsat sahibinin tacir olup olmadığına bakılmaksızın konkordato ilan etmesi mümkündür⁴¹⁴. Konkordato ilan etmek isteyen borçlu İİK m.286'da bahsedilen raporlar ile birlikte mahkemeye başvuracaktır. Başvuruya müteakip borçlunun sunmuş olduğu konkordato projesi:

- Kaydedilmiş olan alacaklıların ve alacakların yarısını veya,
- Kaydedilmiş olan alacaklıların dörtte birini ve alacakların üçte ikisini,

aşan bir çoğunluk tarafından imza edilmiş ise kabul edilmiş sayılır. Kabul edilen kısım için diğer alacaklıları ve alacakları da bağlayacak şekilde bir borçların ötelenmesi (vade konkordatosu) yahut borçların indirimi (tenzilat konkordatosu) söz konusu olacaktır⁴¹⁵. Maden Yönetmeliği m.41 uyarınca iflas halinde düzenlenen 1 yıla kadar süren geçici tatil halinin, konkordatoya ilişkin durumlarda da uygulanması gerekecektir. Burada borçlu ruhsat sahibinin değerli olan maden ruhsatının ayakta kalması ve işletmeye devam etmesi hem kamunun hem de alacaklıların menfaatini koruyacağı söylenebilir. Bir başka ifadeyle yönetmelikte m.41'de düzenlenen hususun içerisinde ruhsat sahibinin konkordato ilan etmesi durumu da geçici tatil müracaatı için kabul edilmesi gerekmektedir.

---

⁴¹³ **Kuru**, s.1444.

⁴¹⁴ “Borçlarını, vadesi geldiği hâlde ödeyemeyen veya vadesinde ödeyememe tehlikesi altında bulunan herhangi bir borçlu, vade verilmek veya tenzilat yapılmak suretiyle borçlarını ödeyebilmek veya muhtemel bir iflâstan kurtulmak için konkordato talep edebilir.” (İcra İflas Kanunu m.285).

⁴¹⁵ “Konkordato projesi; a) Kaydedilmiş olan alacaklıların ve alacakların yarısını veya b) Kaydedilmiş olan alacaklıların dörtte birini ve alacakların üçte ikisini, aşan bir çoğunluk tarafından imza edilmiş ise kabul edilmiş sayılır. Oylamada sadece konkordato projesinden etkilenen alacaklılar oy kullanabilir.” (İcra İflas Kanunu m.302/3-4.) Konkordatonun mühletinin alacaklılar bakımından sonuçları için Bkz. (Akil, Cenk, Konkordato Mühletinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları, 28/02/2018 Tarih ve 7101 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklere Göre, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2019-141-1833>, E.T.22/11/2019) (Aslanoğlu, Suphi / Özalp, Ayşe Duygu / Özalp, Ali Rıza, Bir Yeniden Yapılandırma Kurumu Olarak Konkordato Başvurusu, Geçici Mühlet ve Gerekçeleri, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/477171>, E.T.22/11/2019).

4.1.4.4. Ruhsat Sahibinin Ölmesi

Maden Kanunu'nda ruhsat sahibinin ölmesi halinde, ruhsatın durumunun ne olacağına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Konu ile alakalı yayımlanan Maden Yönetmeliği 83.madde:

“(1) Maden ruhsat ve sertifikaları, buluculuk hakkı ve bunlarla ilgili hak ve yükümlülükler, miras yolu ile bir bütün olarak intikal eder. Bu haklar mirasçuların rızası olsa da bölünemez.

(2) Mirasçuların altı ay içinde, intikal eden haklarını bir bütün olarak kullanması ve bu hakkı aralarından maden hakkı alabilecek birine ya da maden hakkı alabilecek özel ya da tüzel kişiye devretmek üzere Genel Müdürlüğe müracaat etmeleri zorunludur. Aksi takdirde ruhsat iptal edilir.

(3) Mirasçuların anlaşamamaları halinde içlerinden birinin mahkemeye müracaat etmesi ve ruhsat ile ilgili konunun yargıya intikal ettiğini gösterir bir belge ve veraset ilamı ile birlikte Genel Müdürlüğe müracaat etmesi durumunda mahkeme sonucu beklenir.

(4) Dava sonuçlanıncaya kadar, mahkeme, Kanuna göre durumu uygun olan birini mümessil olarak tayin eder. Ruhsatlarla ilgili hukuki sorumluluklar mirasçılara; cezai sorumluluklar mahkeme tarafından tayin edilen mümessile aittir. Mirasçuların mümessile, vekil tayin edilmiş ise vekile rücu hakları saklıdır.

(5) Davanın verilen altı aylık yasal süreden sonra kesinleşmesi halinde, mahkemenin ruhsat hakkını verdiği kişinin mahkeme kararı ile birlikte iki ay içinde intikal için gerekli belgelerle Genel Müdürlüğe müracaat etmesi zorunludur. Aksi halde ruhsat iptal edilerek mirasçının Kanun ile ilgili hakları sona erer.

(6) Ölüm tarihinden itibaren altı ay içerisinde Genel Müdürlüğe intikal işlemleri için müracaat edilmediği takdirde, ruhsat iptal edilir. İntikal talebinin ruhsat süresi içinde yapılması zorunludur. Ancak ölüm tarihinin ruhsat süresinin son iki ayı içinde olması durumunda, Kanun ile ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmesi için ruhsat süresi sonundan itibaren iki ay ek süre verilir.

(7) Ruhsat/sertifika sahibinin vefatı ile intikal işlemi tamamlanıncaya kadar geçen sürede ruhsat hukukundan mirasçılar sorumludur.

(8) Devir ve intikal belgeleri ile gerekli işletme ruhsat taban bedeli makbuzunun ölüm tarihinden itibaren altı ay içinde Genel Müdürlüğe verilmesini takiben devir ve intikal işlemleri yürütülür. İntikal işlemi sonucunda ruhsatın mirasçılardan birine devir edilmesi halinde ruhsat devir bedeli alınmaz. Ancak ruhsatın, mirasçıların dışında üçüncü bir kişiye devir edilmesi halinde ruhsat devir bedeli alınır.” şeklinde düzenlenerek ruhsat sahibinin ölümü halinde ruhsatın durumunu detaylı olarak düzenlemiştir. Hükme göre, ruhsat sahibinin ölmesi halinde mirasçıların el birliği mülkiyeti prensiplerine göre yönetim yahut hakların tamamını bir kişiye devrederek kullanması gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle ruhsat sahibinin ölümü ile doğrudan ruhsat iptal edilmemekte, rödovans sözleşmesi feshedilmemekte, ölümden itibaren 6 aylık süre içinde anlaşmaya varılmazsa ruhsat iptal edilmektedir⁴¹⁶. Sonuç olarak, ruhsat sahibinin ölmesi halinde rödovans sözleşmesi devam etmekte, mirasçıların anlaşamaması halinde ise sona ermektedir.

4.1.4.5. Ruhsatın Feshi, İptali ve Terki

Ruhsatın feshedileceği Maden Kanunda sadece m.4/5’de düzenlenmektedir. Yukarıda da izah edildiği üzere ruhsat sahibinin ölmesi ve devamında mirasçıların anlaşamaması halinde ruhsat fesih olacaktır⁴¹⁷.

Ruhsat sahibinin idareye karşı yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde ruhsatın iptal olacağı Maden Kanunu m.33’de düzenlenmiştir. Maddede “*Arama, (...) (1) ve işletme ruhsatının fesh olunması, yürürlük sürelerinin bitmesi veya terk sebebiyle sona ermesi hallerinde ruhsat sahibine tazminat verilmeksizin kuyular, galeriler ve bunların muhafazası için yapılmış olan iksa tesisleri Devlete intikal eder. (2) 1 inci fıkra şümulü dışında kalan tesis, vasıta, alet ve malzeme ruhsat sahibine aittir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Maddede geçen ve yaptırımını devlete intikal olan 3 durum vardır. Bunlar, işletme ruhsatının fesh olunması, süresinin dolması ve terk sebebiyle sona ermedir.

Terk sebebiyle sona erme, Maden Kanununun m. 32 ve yönetmeliğin m. 82’de düzenlenmiştir. Maddelere göre ruhsat sahibi herhangi bir nedenle ruhsat alanını terk edebilir. Bunun temel nedeni, madenin ekonomik sebeplerden dolayı faaliyete geçmemesi halinde her yıl ciddi masraflara neden olmasından dolayıdır.

⁴¹⁶ Amıkhöğlu, s.249.

⁴¹⁷ Öztoprak, s.120; Erdoğan, s.203.

YIL	İPTAL EDİLEN RUHSAT SAYISI			TERK EDİLEN RUHSAT SAYISI		
	ARAMA RUHSATI	İŞLETME RUHSATI	TOPLAM	ARAMA RUHSATI	İŞLETME RUHSATI	TOPLAM
2016	353	518	871	1250	1150	2400
2017	203	799	1002	566	778	1344
2018	570	1484	2054	807	622	1429
2019	393	499	904	589	396	985

Ruhsat sahipleri, özellikle 2018 yılı itibariyle harcı ödenmediği için iptal ve terk edilen arama ve işletme ruhsat sayısı 3483'tür. 2019 yılında ise Eylül ayı itibariyle iptal ve terk edilen arama ruhsatı ve işletme ruhsatı sayısı ise 1889'dur. Aynı sayı 2017 yılında ise 2346'dır. Görüldüğü üzere 2018 yılındaki arama ve işletme ruhsatı bedellerindeki fahiş artışlar birçok arama ve işletme ruhsatı sahiplerinin ruhsatlarını terk ve iptal ettirmelerine neden olmuştur⁴¹⁸. Bu noktada ayrıca yıllardan yıllara müracaat edilen maden ruhsat sayısını da belirtmek gerekmektedir. Maden İşleri ve Petrol Genel Müdürlüğünün yayınladığı istatistiklere göre 2013 yılında 5.577 olan başvuru sayısı, 2014'te 3.181, 2015'te 1.169, 2016'da 999, 2017'de 1.736, 2018 yılında 1.708, 2019 yılında eylül ayı itibariyle 751 olmuştur⁴¹⁹. Rakamlar ülkemizin maden konusunda eksikliğini ne ölçüde olduğunu ve bunun gittikçe azaldığını açıkça göstermektedir⁴²⁰.

⁴¹⁸ Soma faciasından sonra idarenin getirdiği bir dizi önlemden dolayı arama ve işletme ruhsatlarındaki sayının düştüğü söylene de, gerçek maden ruhsatlarına getirilen yükümlülüklerin aşırı artmasından kaynaklanmaktadır. (örneğin, kum çakıl ocaklarına ilişkin işletme ruhsat bedeli 2016 yılında 15.837 TL iken, 2017 yılında 16.444 TL, 2018 yılında 18.822 TL, 2019 yılında ise 23.289 TL olmuştur. Artış oranının bir önceki yıllara göre yüksek olduğu açıktır.). http://www.mapeg.gov.tr/maden_istatistik.aspx E.T.04/09/2019 Maden İşleri ve Petrol Genel Müdürlüğünün resmi sitesinden alınan tablodur.

⁴¹⁹ http://www.mapeg.gov.tr/maden_istatistik.aspx E.T.04/09/2019 Maden İşleri ve Petrol Genel Müdürlüğünün resmi sitesinden alınan tablodur.

⁴²⁰ Meclisin, 2010 yılında kurmuş olduğu Meclis Araştırma Komisyon raporunun çeşitli yerlerinde bu sorunlardan bahsedilmiş ise de şu anki iptal ve terk edilen işletme ruhsatları sayısındaki ciddi artış sorunların önlenemediğini göstermektedir. (Bu konuda ayrıntılı olarak: Türkiye Büyük Millet Meclisi, Madencilik Sektöründeki Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi

4.1.4.6. Ruhsat Alanındaki Rezervin Tükenmesi

İşletme ruhsatına konu madenin rezervinin tükenmesinin de rödovans sözleşmesini sonlandıran bir husus olduğu söylenebilir. Rezervin bitmesi halinde işletme ruhsatı konusuz kalacak olup, doğal sonucu olarak da sözleşme sona erecektir⁴²¹.

4.2. Rödovans Sözleşmesinin Sona Ermesinin Sonuçları

Rödovans sözleşmesine uygulanan ürün kirasına ilişkin hükümlerde son başlık, sona ermenin sonuçları olarak TBK m.372-378 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Söz konusu hükümler; TBK m.372 geri verme durumunu, TBK m.373 tutanağa geçirilmiş eşyanın geri verilmesi durumunu, TBK m.374 ve devamı ise tarımsal arazi ve hayvan kiralardaki geri verme durumlarını düzenler. Rödovans sözleşmesine uygulanabilecek hükümler TBK m.372-373'tür. Diğer hükümler de mahiyetleri uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanabilecektir⁴²².

4.2.1. Rödovans Veren Açısından Sona Ermenin Sonuçları

Rödovans verenin iade borcu TBK m.372'de düzenlenmiştir. Hüküm "(1)Kira süresinin bitiminde kiracı, kiralananı, tutanağa geçirilmiş olan bütün eşyalarla birlikte ve buldukları durumda geri vermekle yükümlüdür. (2)Kiracı, iyi işletilme durumunda kaçınılabilecek olan değer eksiklikleri için tazminat ödemekle yükümlüdür. (3)Kiracı, kiralananı göstermekle yükümlü olduğu özen çerçevesinde meydana gelen değer artışları için tazminat isteyemez." şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre, kiracı kiralananı nasıl bulunuyorsa o şekilde teslim etmekle yükümlüdür. Adi kira sözleşmelerinde ise kiracı, TBK 336 uyarınca kiralananı nasıl teslim aldıysa o şekilde teslim etmekle yükümlüdür. Kanun koyucu burada temel kuraldan farklı bir iade şartı öngörmüştür. Bunun temel sebebi ise, ürün kiralarda kiracının işletme yükümlülüğünün olmasıdır⁴²³. TBK m. 372'ye göre rödovans sözleşmesinde rödovans veren, cevheri işleyerek üretimi devam ettirmiş ve devamında da işletme yükümlülüğüne uygun davranmış olacaktır. Bu işletme yükümlülüğünün sonucu olarak da maden alanında belirli bir cevher azalımı olacak,

---

Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyon Raporu, Mayıs, 2010, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss544.pdf>, (E.T.30/09/2019).

⁴²¹ Amıkhöğlu, s.251; Erdoğan, s.203.

⁴²² Amıkhöğlu, s.255.

⁴²³ Altaş, s.272; Arkan Serim, s.130-131; Eren, (Özel), s.449; Amıkhöğlu, s.256; Erdoğan, s.206.

rödovans veren de sözleşme son bulduğu zaman, maden alanı nasıl bulunuyorsa o şekilde iade etmekle yükümlü olacaktır⁴²⁴.

İade borcu kapsamının ne olduğu noktasında da, öncelikle rödovans sözleşmesi hükümlerine bakılacaktır. Sözleşmede iade borcu ile alakalı herhangi bir hüküm yoksa örf adet kurallarına bakılacak, yine iade borcunun kapsamı belirlenemezse hakkaniyete göre belirlenecektir⁴²⁵. Uygulamada genelde rezervin çıkartılması için getirilen makinelerin kaldırılması ciddi maliyet gerektirdiğinden, rödovans sözleşmesi yapılırken bu makinelerin fesih sonrasında kalacağı kararlaştırılır. Devamında da makine ve teçhizat bedellerinin rödovans bedelinden mahsup edileceği belirtilmektedir. Bu durumlarda, rödovans veren makinesinin sökülmesi için maliyete girmemekte, sökülüp takılması sonucu değer kaybı ile karşılaşmamaktadır. Ruhsat sahibi açısından da artık teçhizatları ve makineleri olan bir maden ruhsatı olmaktadır. Kısacası iki tarafın da kazandığı bir durum olduğundan, genellikle rödovans sözleşmelerinde iade süreci bu şekilde kararlaştırılmaktadır.

TBK m.372/2-3.fıkralarda kanun koyucu işletme yükümlülüğüne göre düzenleme yapmıştır. 2.fıkra göre kiracı, bakım borcunun gereği olarak kiralananda kaçınılabilecek olan değer eksikliklerinden sorumlu olacaktır. 3.fıkra göre, kiracının özen yükümlülüğü çerçevesinde kiralananda bir değer artışına neden olmuşsa kiraya verenden tazminat talep edemeyecektir. Uygulamada, sermaye sahibi olan büyük işletme, herhangi bir faaliyete başlamamış işletme ruhsatını, rödovans sözleşmesi ile kiralamaktadır. Boş olan arazi üzerine teçhizat ve makinelerini getirmekte, üretime başlamaktadır. Sözleşme bittiği anda ise muhtemelen işçilerin barındığı yemekhane, yatakhane, wc gibi temel ihtiyaçların bulunduğu, kantar alanının olduğu, arazi üzerinde veya altında basamakların oluşturulmaya başlandığı bir ortam bırakılmaktadır. Bir başka ifadeyle, boş arazideki maden ruhsatı ile faaliyete hazır arazideki maden ruhsatının değeri pek tabii ki farklı

⁴²⁴ Rödovans verenin iade borcunu yerine getirmesinden sorun çıkması halinde Yüksek Mahkeme tahliye prosedürüne ilişkin şu önemli kararı vermiştir “*Kiralanan kum ocağı olup, kiralanan olarak – kiralayanların çekişmesiz olarak malik ve mutasarrıfı bulunduğu, ruhsat alanları, tesis izinli alan, tesis ve eklentileri, liste halinde sayılan makine ve ekipman ile izin ve ruhsatlar- olduğu belirtildiğinden, sözleşmenin yorumundan taraflar arasındaki kira ilişkisinin Borçlar Kanunu 270 (TBK 357) maddesinde açıklanan hasılat kirasına konu olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu nedenle takip talebi ile davalıya çıkarılan ödeme emrinin Borçlar Kanunu’nun 288. Maddesine uygun olması gerekmektedir. Ödeme emrinde altmış gün süre verilmesi gerekirken, otuz günlük ödeme süresi verilmesi doğru değildir. Taraflar arasındaki kira sözleşmesi hasılat kirasına ilişkin olduğundan BK’nun 288.maddesine uygun olmayan ödeme emri hukuksal sonuç doğurmayacağından tahliye isteminin reddine karar verilmelidir.*” (6.HD. T:02/04/2012 E:3567 K:2012/5165) (Yavuz, s.936)

⁴²⁵ Amkhoğlu, s.256; Erdoğan, s.207-208.

olacaktır. İşte TBK m.372/3 hükmüne göre rödovans veren sözleşme feshedildikten sonra, işletme ruhsatında meydana getirdiği değer kazanımını ruhsat sahibinden istemeyecektir. Burada şu hususu da hatırlatmakta fayda vardır. Taraflar genelde boş arazideki ruhsatı kiralarken, yatırım maliyetlerini de göz önüne alarak rödovans bedeli belirlemektedirler. Bu da kanun gereği değer kazanımına karşılık gelen miktar olabilmektedir.

Bu noktada zorunlu masraf – faydalı masraf ayrımından da bahsetmek gerekir. Rödovans veren, ruhsata yaptığı zorunlu masrafları isteyemeyecektir. Faydalı masraflar ise ancak kısmen talep edilecektir. Bunun sebebi ise rödovans verenin iyi işletme yükümlülüğünden kaynaklıdır⁴²⁶. Rödovans veren, iyi işletme yükümlülüğü kapsamında bazı faydalı masraflar yapmak zorunda kalabilir, bu durumda yaptığı masraf zorunlu masraf kapsamını aştığı ölçüde ruhsat sahibinden talep edebilmelidir. Zorunlu masraf – faydalı masraf ayrımında rödovans verenin, ruhsat alanına yaptığı sabit masrafların da faydalı masraf olarak değerlendirilmesi gerektiği söylenmektedir⁴²⁷.

TBK m.373 hükmü tutanağa geçirilmiş eşyaların iadesini düzenlemektedir. Hüküm “(1)Kiralanan teslim edilirken tutanağa geçirilmiş olan eşyalara değer biçilmişse kiracı, kira sözleşmesi sona erince, bunları özdeş tür ve değerde olmak üzere geri vermekle veya değer eksikliklerini gidermekle yükümlüdür. (2)Kiracı, kiraya verenin kusurunu ya da mücbir sebebin varlığını ispat ederek geri vermekten veya tazminat ödemekten kurtulabilir. (3)Kiracı, kendisinin yaptığı masraflardan veya emeğinden doğan değer artışı için tazminat isteyebilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre, tarafların sözleşme kurulurken tutanakla ruhsat alanındaki malzeme ve teçhizatları teslim etmesi halinde, iade prosedürünün de aynı şekilde olacağını düzenler. Bir başka ifadeyle, sözleşmenin başında taraflara yüklenen bu borç, iade prosedüründe de karşılıklarına çıkmaktadır. Tutanak tutulmamış ve iade aşamasına gelinmiş ise bu aşamada artık malların değerinin iade anındaki rayiç değerine göre yapılması gerekecektir⁴²⁸. TBK m.373/1’de değeri biçilerek teslim edilen ürünlerin, kira sözleşmesi sona erince özdeş tür ve değeri ile geri verilmesini veya değer eksikliği var ise onun giderilerek iadesini düzenlemiştir. TBK m. 373/2 ise, birinci fıkrada düzenlenen kuralın istisnasını düzenlemiştir. Hüküm ile kiracı tarafından, değeri tespit edilerek teslim edilen eşyaların iade edilememesinde mücbir sebep yahut kiraya verenin kusuru olduğunu ispat ederse tazminat yükümlülüğünden kurtulacağı

⁴²⁶ Arkan Serim, s.131; Amıkhoğlu, s.257.

⁴²⁷ Amıkhoğlu, s.257.

⁴²⁸ Altaş, s.279; Arkan Serim, s.132; Eren, (Özel), s.451.

belirtmiştir. TBK m.373/3'te ise TBK m.372/3'teki *değer artışı bedelini isteyememe* kuralından vazgeçilmiştir. Bir başka ifadeyle tutanağa geçirilerek teslim edilen eşyalarda bir değer artışı var ise kiracı, kiraya verenden tazminat isteyebilecektir.

4.2.2. Ruhsat Sahibi Açısından Sona Ermenin Sonuçları

Rödovans sözleşmesinde, rödovans verenin, maden sahasını teslim etme yükümlülüğü olduğu kadar, ruhsat sahibinin de maden sahasını teslim alma yükümlülüğü bulunmaktadır⁴²⁹. Teslimin nasıl olacağına ilişkin kanunda bir usul öngörülmemiştir. TBK m.372/1 hükmü uyarınca kiraya veren ruhsat sahibi, maden sahasını nasıl bulunuyorsa o şekilde iade almakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğe uymaması halinde alacaklının temerrüdü söz konusu olacak olup, TBK gereği rödovans veren tevdi mahalli tayini isteyebilecektir. Maden sahasını teslim alan ruhsat sahibi kanun gereği kontrol yükümlülüğü bulunmaktadır. Geri aldığı sahayı artışı ve eksisiyle kontrol ederek rödovans verene bildirmesi gerekmektedir. Aksi halde gizli ayıplar dışında, oluşan eksilmelerden dolayı rödovans verenden herhangi bir hak talep edemeyecektir⁴³⁰.

Ruhsat sahibi açısından bir diğer sona ermenin sonucu ise TBK m.373/3 ve m.372/3 hükmü uyarınca kiralanan yapılan değer artışları ile alakalı tazminat ödeme borcudur. TBK m.372/3 hükmünde kiracı olağanüstü masrafları isteyebilmekte iken, TBK m.373/3 hükmü uyarınca tutanakla teslim edilen eşyaların iadesinde değer artışı var ise bunları da isteyebilmektedir⁴³¹. Dolayısıyla kiraya veren de bu hükümler karşısında tazminat ödemek zorunda kalabilecektir.

Son olarak Maden Yönetmeliği m.100/1 uyarınca maden sicilinden rödovans sözleşmesinin terkinin hususu unutulmamalıdır. Yönetmeliğe göre taraflar birlikte idareye başvurarak rödovans sözleşmesinin terkinin talep etmeleri gerekmektedir. Taraflar arasında uyuşmazlık çıkması halinde ise rödovans sözleşmesinin terkinin talebinin tek taraflı olarak talep edilmesi halinde ne olacağı yönetmelikle düzenlenmemiştir. Bu durumda uyuşmazlık mahkemeye taşınacağından ve mahkemenin kararı ile sözleşme sona ereceğinden rödovans sözleşmesi sicilden terkin edilecektir⁴³².

---

⁴²⁹ Erdoğan, s.208.

⁴³⁰ Altaş, s.280; Erdoğan, s.208.

⁴³¹ Amkhoğlu, s.264.

⁴³² Kocaman/Kayar/Kocaman, s.236-237; Erdoğan, s.209.

5. SONUÇ

Rödovans sözleşmesi, niteliği itibariyle bir özel hukuk sözleşmesidir. İki taraflı bu sözleşmeye idarenin izni şartının getirilmesi her ne kadar özel hukuk sözleşmesi olma özelliğine müdahale etse de niteliği itibariyle bu sözleşme yine de özel hukuk sözleşmesi olarak kabul edilmektedir. 3213 sayılı Maden Kanunu'nun eski teknolojiye göre hazırlanmış olması ve güncel teknoloji karşısındaki eksikliklerinin çok olması en çok rödovans sözleşmelerini etkilemektedir. Kanunda sadece sözleşmenin yapılması ile alakalı bazı şartların öngörülmüş olması ancak tanımının yapılmaması ve özellikle uygulanacak hükümler bakımından eksikliği, hem doktrin hem de Yargıtay içtihatları ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Maden Kanunu'ndaki boşluktan dolayı uygulamanın ve teorinin mutabık kaldığı husus ise rödovans sözleşmesine niteliği uygun olduğu ölçüde ürün kirasına ilişkin hükümlerin uygulanmasıdır.

Maden işletme hakkının kazanılması, kural olarak idareye başvuru ile yapılmaktadır. Bu başvuru neticesinde bazı grup madenler için doğrudan öncelik hakkı geçerliken bazı grup madenler için ihale ile arama ruhsatının kazanımı söz konusu olacaktır. Arama ruhsatı, cevherin sadece aranmasına izin verirken işletmesine izin vermemektedir. Madenin işletilebilmesi için alınması gereken ruhsat işletme ruhsatıdır. İşletme ruhsatı alındıktan sonra cevherin bulunduğu alanda özel izinler gerekiyorsa bu izinler alınıp (bunların en önemlisi Çevre İl Müdürlüğünden alınması gereken Çevresel Etki Değerlendirme kararı, Belediyeden alınması gereken işyeri açma ve çalışma ruhsatı, arazinin sahibine göre mülkiyet izni veyahut da kurumlardan alınması gereken özel izinler), işletme izninin alınması gerekmektedir.

Günümüzde özellikle kaz dağları bölgesindeki altın arama ruhsatı ile alakalı sorunlar çıkmasının ana nedeni de bu kavramların karıştırılmasıdır. Burada üretim maliyetlerinin özellikle ekipmanın ciddi maliyetler gerektiği göz önüne alındığında ruhsat sahibinin önünde iki seçenek bulunmaktadır. Ruhsat sahibi finans açığını kapatabilmek için ya işletme ruhsatını rehin verecek yahut da rödovans sözleşmesi ile finans kaynağı bulacaktır.

Hakim, rödovans sözleşmesi ile alakalı bir uyuşmazlık karşısına geldiğinde öncelikle Maden Kanunu'nun ve ilgili mevzuatın emredici hükümlerine, sonra taraflar arasındaki sözleşme maddelerine bakacaktır. Bu hükümlerle sorunun çözülmesi mümkün değil ise Maden Kanunu'nda rödovans sözleşmesine ilişkin düzenleyici hükümleri, burada da yeterli düzenleme yoksa Türk Borçlar Kanunu'nun ürün kirasına ilişkin hükümleri (TBK

m.357-378) kıyasen uygulanacaktır. Bu hükümler arasında somut olaya uygulanacak hüküm bulunmazsa, TBK m.358'in atfı nedeniyle kira sözleşmesinin genel hükümleri de somut uyuşmazlığa uygulanabilir. Kira sözleşmesi genel hükümlerde uygulanacak hüküm bulunmaması halinde ise artık Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümleri uygulanmalıdır. Nihayet, burada da hükmün bulunmaması halinde hâkim, Türk Medeni Kanunu'nun birinci maddesi gereğince hukuk kuralı yaratma yetkisini kullanabilecektir.

Rödovans sözleşmesinin tarafları, ruhsat sahibi ve rödovans verendir. Uygulamada ve doktrinde birçok yerde rödovansçı olarak tanımlanan kiracıya işbu eserde “*rödovans veren*” ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir. Rödovansın kelime anlamının kira bedeli olması, eserde rödovans veren olarak, bir başka ifadeyle kira bedeli veren ibaresinin kullanılmasına neden olmuştur. Aksi halde, birçok yerde rödovansçı olarak tanımlanan ifade aslında kira parası veren olarak ifade edilse de kavramın doğrusunun rödovans veren olarak kullanılması daha doğru olduğu düşünülmektedir.

Maden Kanunu kapsamında ruhsat ile alakalı sorunların çıkması durumunda teslim borcunu yerine getirmede ruhsat sahibinin sorumluluğu söz konusu olacaktır. Burada unutulmaması gereken ruhsatın da süreli olduğudur. Bir başka ifadeyle ruhsat sahibi de ruhsatını Devletten almaktadır. Yapılan bu işlem bir nevi süreli lisanslama işlemidir (Anayasa m.168, Maden Kanunu m.4). Bu süre içerisinde ruhsat sahibi de devlete karşı 3213 sayılı Maden Kanunu'ndan doğan yükümlülüklerini yerine getirecek ki, rödovans verene karşı teslim borcunda sıkıntı çıkmasın. Rödovans sözleşmesinin diğer kısmı olan rödovans verenin ise en önemli borcu ruhsatı işletme ve geliştirme borcudur. İlk bakıldığında cevherin işlenmemesi / çıkartılmaması (rezervin azalmaması bakımından) ruhsat sahibinin lehine bir durum gibi gözüküyor olsa da ruhsat alanının yakınlarındaki işletmelere karşı potansiyel müşteri kaybı ruhsat sahibine daha çok zarar verecektir. Bu nedenle işletmenin işletilmesi ve geliştirmesi borcu gerek doktrin tarafından özellikle ürün kirasına ilişkin kiracının önemli borcu olduğu kabul edilmektedir.

Bir diğer önemli borcun ise rödovans verenin bedel ödeme borcu olduğu - unutulmamalıdır. TBK m.1/1 uyarınca sözleşmenin esaslı unsurlarının belirlenmemiş olması zaten sözleşmenin kesin hükümsüz olması sonucunu doğurur. Uygulamada rödovans sözleşmesine ilişkin rödovans bedelinde, hem nakdi bedel karşılaştırılabilmekte hem de çıkacak ürüne göre bedel karşılaştırılabilmektedir. Söz konusu bedele ilişkin

mücbir sebeplerin ortaya çıkması halinde ise bedelin indirilmesi mahkemeden istenebilecektir.

Madencilik faaliyetinin tehlikeli bir iş olduğu göz önüne alındığında genel bir kuralın konması gerekmiştir. Bu noktada ilk göze çarpan TBK m.71 Tehlike Sorumluluğu hükümleridir. Bilindiği üzere TBK m. 71 işleten ve işletme sahibinin kusursuz olarak sorumluluğunu düzenlemektedir. Rödovans kapsamında bakıldığında işleten, rödovans veren; işletme sahibi de ruhsat sahibi olarak tanımlanabilir. Burada dış ilişkide kusur aranmaksızın hem ruhsat sahibinin hem rödovans verenin sorumluluğu uygulanabilirdi. Ancak Kanun koyucu 10/06/2010 tarihinde 3213 sayılı kanuna 5995 sayılı Kanunla getirdiği Ek 7/4 fıkrada madencilik faaliyetinden doğacak İş Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluğun rödovans verene ait olduğunu düzenlemiştir.

Bu düzenleme ilk bakışta sorunu çözmeye yeter gözüke de, ruhsat sahibi ile rödovans veren arasındaki ilişkinin karmaşıklığından dolayı yeterli olmayacaktır. Çünkü ruhsat sahibinin, ruhsatından kaynaklı idarenin birden çok kurumuna karşı sorumluluğu bulunmaktadır. (Çevresel Etki Değerlendirme Raporu kapsamında Çevre Bakanlığı ve teşkilatına, İşyeri açma ve çalıştırma ruhsatı kapsamında ilgili Belediyeye, İşletme ruhsatı alanında Orman varsa Orman Bakanlığına, Arazi sahibi özel kişi ise bu kişiye vesair) Ek 7.maddede bu sorumlulukların kime ait olacağı ile alakalı bir düzenleme bulunmamaktadır. Yaptırımların yüksek bedeller olduğu ve ruhsat sahibinin hiçbir kusuru yokken sorumlu tutulması Maden Kanundaki eksikliğin en büyük göstergesidir. Ek 7.madde ve TCK'daki şahsilik prensibi değerlendirilerek bu cezalar iptal ediliyor olsa da Çevre Kanunu'ndan doğan idari para cezalarına ilişkin dava açılması yürütmeyi durdurmamaktadır(Çevre Kanunu m. 25/2). İdare mahkemelerinin işleyişinin yavaş olması ve özellikle bu tür cezalara ilişkin davalı idarenin savunması alınmadan yürütmenin durdurulması kararı verilmediği de düşünüldüğünde hukuka aykırı olsa dahi bu cezaların ödenmesi gerekmektedir.

Rödovans sözleşmesinin feshine ilişkin, bu sözleşmenin idareden izin alabilmesi için belirli süreli yapılması gerektiği unutulmamalıdır. Maden Yönetmeliği m.101 uyarınca taraflar arasında izin alma amacıyla başvurusu yapılan sözleşmenin bitiş tarihi belirtilmelidir. Sözleşmeye muhtemel süre uzatımları dâhil edilerek bitiş tarihi belirlenir

ve bu sürenin sonunda sözleşme feshedilmiş sayılacaktır. Bu önemli şart nedeniyle rödovans sözleşmelerinin belirsiz süreli yapılması mümkün değildir.

Sözleşme süresi boyunca haklı sebeplerin varlığı halinde taraflar sözleşmeyi feshedebilecektir(TBK m.369). Uygulamada özellikle fesih kavramının tam anlaşılmaması, yargılamaların uzamasına ve devamında da Maden Kanunu'nun amacı olan cevherlerin işlenmesi ilkesine aykırı durumların oluşmasına neden olmaktadır. Fesih bilindiği üzere bozucu yenilik doğuran bir hak olduğu için varması ile birlikte hüküm ve sonuç doğuran bir durumdur. Ruhsat sahibi, kendine göre haklı sebebin var olmaması halinde sözleşmeyi yasal fesih bildirim sürelerine uyarak feshedebilecek ve rödovans verenin zararlarını karşılayacaktır(TBK 369/2). Bir başka ifadeyle, fesih zararların ödenmesi şartıyla geçerli olacaktır. Bu konuda özellikle mahkemelerde hukuka aykırı kararlar verilebilmekte, tarafların feshettiği sözleşmenin geçerliliğine karar veren yerel mahkemeler olabilmektedir. Yüksek mahkemenin bozma kararlarının birçoğu da bu konu üzerine yoğunlaşmaktadır. Uygulamadaki ana eksikliğin sözleşmenin feshi ile alakalı ihtilaflar olduğunu söylemek mümkün olacaktır. Bu konuda Maden Kanunu'nda rödovans sözleşmesinin tanımlanarak, taraflara yüklediği borçlar ve haklar ile ilgili, özellikle feshe ilişkin yükümlülüklerin özel kanunda düzenlenmesi çok yerinde olacaktır. Ancak başlangıçta da belirtildiği üzere 2019'un sonuna doğru meclisin gündeminde böyle bir teklif dahi yoktur.

Fesih ile alakalı bir diğer önemli olan husus ise ülkemizde son on yılda düşen ve iptal istemi ile başvuru arama ruhsatları ve işletme ruhsatlarındaki artış sayısı dikkate değerdir. Arama ruhsatlarının izahı bir şekilde yapılabilirken, (cevherin bulunamaması yahut cevherin bulunması ancak cevherin işleme maliyetinin ekonomik olmaması) işletme ruhsatlarındaki artışın izahı mümkün bulunmamaktadır. Sayıdaki gözle görülür artış, idarenin Türk Madencilik sistemine Soma faciasından sonra getirdiği bir dizi tedbirlerden kaynaklandığı söylenebilir, gerçek maden ruhsatlarına getirilen yükümlülüklerin aşırı artmasından kaynaklanmaktadır. Bu noktada madencilik yatırımlarına ilişkin masrafın arttığı, özellikle idarenin yol yapım vesair ihaleleri durdurması nedeniyle ülkede madencilik ciddi derecede sekteye uğradığı bir dönemde, bir de idarenin amacı dışında denetimi arttırması ve yüksek miktardaki para cezalarını uygulaması sektördeki yatırımcıyı ruhsatın iptal ve terk etmesi amacıyla başvurmasına

neden olmaktadır. Bunun sonucunda da haliyle terk edilen ve iptal edilen ruhsat sayısı 2018 yılında bir önceki yıla göre %25'e yakın bir artış göstermiştir.

İdarenin bu konudaki tutumunun devam etmesi halinde maden faaliyetlerinde dahi dışa bağımlı bir ülke haline gelmemiz söz konusu olabilecektir. Bu durumun önüne geçilebilmesi için öncelikle idare tarafından maden faaliyetine girecek kişilerin başvuru ile birlikte detaylı olarak bilgilendirilmesi gerekmektedir. Devamın idarenin denetimlerdeki rolünü cezalandırma değil de düzeltme noktasında Müdürlük çalışanlarına takdir hakkı tanınması gerekmektedir. Bu tür çözüm önerilerinin uygulanması halinde maden faaliyetinde bulunan ruhsat sahiplerinin ruhsatlarına sahip çıkıp, yatırımlarını arttırma isteği artacaktır. Şu an itibariyle herhangi bir ruhsat sahibine, idare ile alakalı soru sorulduğunda dahi yaptırımlardan müzdarip olduğunu uzun uzun anlatacaktır. Şu anki Maden Kanunu'ndaki birçok hükümde basit hataların yapılması halinde dahi yüksek miktarda para cezası ve devamında da ruhsatın iptali yaptırımını öngörülmektedir.

3213 sayılı kanun çok eski bir kanun olmakla, günümüz teknolojisine cevap verememektedir. Son 3 yılda her yıl ikişer defa değiştiği de göz önüne alındığında bu eksikliğin giderilmesinin ancak yeni ve güncel bir Maden Kanunu ile yapılabilmesi mümkündür. 2017 yılı ve devamında iptal ve terk edilen işletme ruhsatlarındaki afaki artış dikkate alındığında artık Türk maden hukuku gidişatının tehlikeli boyutlarda olduğunu göstermektedir. Yeni yapılacak Maden Kanunu'ndaki ana amacın, toplumun çevreye duyarının göz önüne alınması ancak işletmecinin de karlılığını göz önüne alınması arasındaki dengenin göz edilmesi gerektiği şüphesizdir. Bir başka ifadeyle, sermaye ile toplumun menfaat dengesinin ayarlanması gerekmektedir. Şu anki mevzuatta rödovans sözleşmesinin tanımlanmaması ve tarafların yükümlülüklerinin kanunla netleşmemesi nedeniyle oluşan Soma faciası, Kaz Dağları meselesi gibi birçok meselenin devamı olacağı şüphesizdir. Mevzuatın günümüz teknolojisine uygun hale getirilmemesi halinde sermaye kaçıışı ve yerel üretimde azalma yaşanacak, nihayetinde maden ithalatı oranı kaçınılmaz olacaktır.

Sonuç olarak, ülkemizde maden sektörünün gelişmesi için öncelikle çevreci madencilik gelişmesine teşvikler verilmesi gerekmektedir. (Enerji sektöründe yapıldığı gibi.) Cevher üreten ve işleyen madencilere özellikle 2018-2019 yılında sektörün yaşadığı sıkıntılar nedeniyle harçların düşürülmesi gerekmektedir. Yine maden ruhsatları için başvuru yapan gerçek veya tüzel kişiler bakımından ruhsat alım sürecinin olabildiğince hızlandırılması,

ruhsat alımının daha kısa ve net sürelerle bağlanması konusunda idarenin başvurana bilgi vermesi gerekmektedir.(Yargıda yargılama süresi bakımından verilen bilgilendirme formu gibi bir form verilebilir.) Bu minvalde topluma madenlerin milli bir değer olarak önemlerinin anlatılması gerekmektedir.

Rödovans sözleşmesi kapsamında ise güncel bir maden kanunu çalışmaları başlatılarak, özellikle rödovans sözleşmesinin kanunda düzenlenmesi yapılması ve ruhsat sahibi ile rödovans verenin sorumluluklarının açıkça düzenlenmesi gerekmektedir. Bu noktada 3213 sayılı Maden Kanunu ek m.7 sorumluluğun belirlenmesinde iyi bir gelişme olmakla birlikte yeterli olmadığını, maddenin daha detaylı olarak izah edilmesi gerekmektedir. Bu detaylandırma kapsamında, özellikle ruhsat sahibinin ve rödovans verenin ilgili kurumlar nezdinde doğacak eylemleri nedeniyle sorumlunun kim olacağının net olarak belirtilmesi ileride ruhsat sahibi ile rödovans veren arasında çıkacak uyuşmazlıkların önünü kapatabilecektir. Bu sayede rödovans ile kiraya verilen maden ruhsatlarında cevher işleme süreci davalar nedeniyle durmayacak, milli değer olan madenlerin üretimi devam edebilecektir.

KAYNAKÇA*

- Akil Cenk** :Konkordato Mühletinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları, 28/02/2018 Tarih ve 7101 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklere Göre, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2019-141-1833>, (E.T.22/11/2019)
- Altaş Hüseyin** :Hasılat ve Şirket Kirası, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2009.
- Amıkloğlu Hüseyin** :Rödovans Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- Amıkloğlu Hüseyin** :Rödovans Sözleşmesi ile İşletilen Bir Maden İşletmesinden Doğan Zararlardan Sorumluluk, DEÜHF, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, C.19, Özel Sayı-2017, s.1271-1303, <http://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/33-HUSEYIN-AMIKLIOGLU.pdf> (E.T.25/09/2019) (Sorumluluk).
- Aslanoğlu Suphi/**
- Özalp Ayşe Duygu/**
- Özalp Ali Rıza** :Bir Yeniden Yapılandırma Kurumu Olarak Konkordato Başvurusu, Geçici Mühlet ve Gerekçeleri, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/477171>, (E.T.22/11/2019).
- Arkan Sabih** :Ticari İşletme Hukuku, 24.Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2018.
- Aydınlı İbrahim** :Maden ve İnşaat Sektöründe 167 ve 176 sayılı ILO Sözleşmelerinin getirdiği Sorumluluk Esasları ve 6331 Sayılı Kanunla Olan Uyum, KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:1 Sayı:1, 2016, s.29-44.

---

* Birden çok eserinden yararlanılan yazarlar ile aynı soyadı taşıyan farklı yazarlara yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar, eserin sonunda parantez içerisinde gösterilmiştir.

Aydoğdu Murat/

Kahveci Nalan

:Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Sözleşmeler Hukuku, Adalet Yayınevi, 3.Baskı, Ankara 2017.

Ayrancı Hasan/

Aral Fahrettin

:Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri, 11.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.

Azrak Ali Ülkü

:Türkiye’de Madenlerin Hukuki Rejimi Üzerine Düşünceler, İÜHFM, Dergi Park, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/13818> (E.T.21/07/2019).

Baş, Harun Hakan

:Maden Hukuku ile İlgili Yargı Kararları ve Mevzuat, Beta Yayınevi, Ankara 2009.

Cansel Erol

:İsviçre Hukuku, Fransız Hukuku ve Alman Medeni Kanunu ile Mukayeseli Olarak Türk Hukukunda Hasılat Kirası, Desen Matbaası, Ankara, 1953.

Çelik Aytekin

:Yeni Türk Ticaret Kanunu’na göre Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 6.Baskı, Ankara 2016.

Çevik Muradiye

:Türk İdare Hukukunda Maden İşletme ve Rödovans Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Antalya 2017.

Çitil Bünyamin

:Rödövans Sözleşmesinin Maden Hukukundaki Yeri ve Mali Yükümlülükler, Rödövans Sözleşmesinin Maden Hukukundaki Yeri ve Mali Yükümlülükler, TAAD, Yıl:11, Sayı:39 (Temmuz 2019) <https://dergipark.org.tr/en/download/articlefile/808378>, (E.T.25/09/2019).

Dural Mustafa/

Sarı Suat

:Türk Özel Hukuku C-1 Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, 11.Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016.

- Erdoğan Hasan** : Tahliye Kira Tespiti Kira Alacağı ve Tazminat Davaları, 2.Baskı Adalet Yayınevi, Ankara 2010. (Erdoğan, H.)
- Erdoğan Kemal** :Rödövens Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.
- Erdoğan Kemal** :Maden Hakkını Devir Sözleşmesi ile Rödövens Sözleşmesi Arasındaki Ayrım, AHBVÜHFD, C22, Y.2018, Sa.1 95-141, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/22_1_3.pdf, (E.T.25/09/2019) (Devir Sözleşmesi).
- Eren Fikret** :Borçlar Hukuku, 23.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.
- Eren Fikret** :Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 6.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018 (Özel).
- Ertaş Şeref** :Çevre Hukuku ve Hayvan Hakları Hukuku, 2.Baskı, İleri Yayınevi, İzmir, Ocak 2012.
- Ertaş Şeref** :Tescilli Taşınır Rehinleri, <https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/4-%C5%9Eeref-ERTA%C5%9E.pdf> (E.T.18/11/2019) s.1155-1183, (Taşınır rehinleri).
- Gerek Hasan Nüvit** :İş Sözleşmesinin İ kale Sözleşmesi ile Sona Ermesi, Çalışma ve Toplum, S:2011/4, <http://calismatoplum.org/sayi31/gerek.pdf>. (E.T.10/12/2019)
- Göğ er Erdoğan** :Maden Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1979.
- Göktürk Serhan** :Rödövens Sözleşmesi, Ankara, 2016, www.academia.edu/30641978/R%C3%B6dovans_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi, (E.T.12/09/2019).
- Gölan Aydın** :Maden İdare Hukukumuzun Ana İlkeleri ve Temel Müesseseleri, Mevzuat ve Yargı Kararları Işığında Eleştirel Bir Yaklaşım Denemesi, Lamure Yayınları, İstanbul 2008.
- Gümüş Mustafa Alper** :Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015

- Günay Ömer** :Maden Hukuku Kavramlar-İlkeler-Tanımlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015.
- İkizler Metin** :Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkelerinde Tehlike Sorumluluğu ve Türk Hukuku ile Kısaca Karşılaştırılması, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan C.3, DEÜHF, İzmir, 2015, s.3241-3260 http://hukuk.deu.edu.tr/wpcontent/uploads/2015/09/MET_%C4%B0N-%C4%B0K%C4%B0ZLER.pdf. (E.T.27/09/2019)
- Kılıçoğlu Ahmet M.** :Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 22.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2018.
- Koca Mustafa** :6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Kira Sözleşmesine İlişkin Genel Hükümlerine Göre Ürün Kirasının Sona Ermesi, GÜHFD, C19, Y:2015, Sa:4, 129-144, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789048>, (E.T.28/09/2019)
- Kocaman Rahmi/**
- Kayar Betül/**
- Kocaman Birsen** :Rödovans Sözleşmelerine Maden Hukuku Açısından Bakış, Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, Astana Yayınları, Ankara, 2016, s.223-238.
- Kuru Baki/**
- Arslan Ramazan/**
- Yılmaz Ejder** :Medeni Usul Hukuku, 25.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.
- Kuru Baki** :İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

Oğuzman M. Kemal/

- Öz M. Turgut** :Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, Gözden Geçirilmiş 14.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.
- Özdamar Demet** :Maden Hakkı ve Maden İrtifakı, Prof. Dr. Mahmut Tefvik Birsnel'e Armağan, (D.E.Ü. Yayını) İzmir, 2001 s.319-335.
- Özdamar Demet** :Maden Hakkının Verilmesi ve Bu Hakkın Devri, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir 2001, s. 119-148 (Maden Hakkının Devri).
- Öztañ Bilge** :Medeni Hukukun Temel Kavramları, 41.Baskı, Turhan Kitabevi, 2016, İstanbul.
- Öztoprak Sezin** :6592 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerle Kömür Ocaklarının Özel Hukuk Kişileri Tarafından İşletilmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.
- Öztürk Sibel** :Rehin Hakkının Kazanılması, Yüksek Lisans Programı, Ankara 2017. https://www.academia.edu/33777109/REH%C4%B0N_HAKKININ_KAZANILMASI?auto=download (E.T:07/10/2019)
- Serim Azra Arkan** :Hasılat Kirasında Tarafların Hak ve Borçları, Beşir Kitabevi, İstanbul 2010.
- Tekinalp Ünal** :Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 3.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.
- Telli Serap** :İdare Hukuku ve Uluslararası Hukuk Açısından Madenler, Ankara 1989.
- Tuhr Andreas Von** :Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C.1-2 (Çeviri: Cevat Edege), 2.Baskı, Ankara 1983.
- Topaloğlu Mustafa** :Maden Hukuku, Karahan Yayınları, Adana 2011 (Maden).
- Topaloğlu Mustafa** :Rödovans Sözleşmesi; Hukuksal Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri 17 Uluslararası Madencilik Kongresi ve Sergisi Sempozyumu 2001, s.249-253,

- http://www.maden.org.tr/resimler/ekler/afd8346a677af9d_ek.pdf (E.T.30/07/2019). (Sempozyum).
- Topaloğlu Mustafa** :Rödovans Sözleşmelerinin Şekli ve Tescili, Maden Hukuku Bildirileri Kitabı, Astana Yayınları, Ankara, 2016, s.205/221, s.210 (Şekil)
- Topaloğlu Mustafa** :Maden İpoteklerinin Kuruluşu ve Kapsamı, <http://www.mtopaloglu.av.tr/img/makaleler/maden-I-poteklerI-kurulus-u-ve-kapsamI-323.pdf>. (E.T.18/11/2019) s.1 (Maden İpotekleri).
- Turhan Melih** :Madencilikte Önemli Bazı Ülkelerde Maden Hukuku İle İlgili Mevzuat, <http://tmdr.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/hukuk-kitabi.pdf>. (E.T. 30/08/2019).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi** :Madencilik Sektöründeki Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyon Raporu, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss544.pdf>, (E.T.25/09/2019).
- Ulusan İlhan** :Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Bakımından Sulh Sözleşmesi, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/13985> (E.T.21/11/2019).
- Uyumaz Alper** :Yetkili Servis Sözleşmesi, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018.
- Uyumaz Alper** : Medeni Kanun Dışındaki Kanunlarda Düzenlenmiş Taşınır Rehin Çeşitleri, GÜHFD, C.XXI, Y.2017, Sa.4 http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/21_4_3.pdf. (E.T.18/11/2019) s.49-90. (Taşınır Rehin).

Uyumaz Alper/

Güngör Fatma

: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, 2015, S.145-185 http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_4_4.pdf (E.T.30/07/2019).

Uzun Mine

:Türkiye’de Madencilik Sektörünün Vergilendirilmesi, DEÜHFD, C.16 Sa.2 2014, İzmir 2016. http://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2016/02/mine_uzun.pdf (E.T.30/07/2019).

Yağcıoğlu Ali Haydar

:Yeni İsviçre Haksız Rekabet Kanunu’nda Genel İşlem Koşullarının Açık İçerik Denetimi, s.3057-3098, <https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/27-Ali-Haydar-YA%C4%9ECIO%C4%9ELU.pdf>, (E.T.07/10/2019).

Yavuz Cevdet/

Acar Faruk/

Özen Burak

:Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, 14.Baskı, İstanbul 2016.

Yavuz Nihat

:Kira Hukuku 6.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

Yıldız Taşkın Deniz

:3213 Sayılı Maden Kanunu Öncesinde ve Sonrasında Türkiye’de Maden Mevzuatında Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi, Ağustos, 2012, <https://polen.itu.edu.tr/bitstream/11527/9392/1/13003.pdf> (E.T.25/09/2019).

Zevkliler Aydın/

Gökyayla K. Emre

:Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 17.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2017.

www.mapeg.gov.tr/maden_istatistik.aspx (30/07/2019).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Emre Olgun
Doğum Yeri – Tarihi : Konya – 06/07/1992
E-Posta Adresi : avemreolgun@gmail.com

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2014, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Yüksek Lisans Öğrenimi : 2019, KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İŞ DENEYİMİ

Stajlar : 2014, stajyer, Av. Ümit Olgun
Çalıştığı Kurumlar : Olgun Hukuk Bürosu

Tarih: 16/12/2019